

DET KONGELEGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2022–2023)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2023

Utgiftskapittel: 1100–1161

Inntektskapittel: 4100–4150, 5576, 5652

DET KONGELEGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2022–2023)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2023

Utgiftskapittel: 1100–1161

Inntektskapittel: 4100–4150, 5576, 5652

Innhald

Del I	Innleiande del	9	Kap. 1142 Landbruksdirektoratet	79
1	Landbruks- og matpolitikken til regjeringa	11	Kap. 4142 Landbruksdirektoratet	89
2	Mål for landbruks- og matsektoren	16	Kap. 1148 Naturskade – erstatningar	90
3	Oversiktstabellar	17	Kap. 1149 Verdiskapings- og utviklings-tiltak i landbruket	91
4	Oppfølging av oppmodings- og utgreiingsvedtak	22	Kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	94
Del II	Budsjettframlegg	29	Kap. 4150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	110
5	Nærare omtale av løyvingforslaga	31	Kap. 1151 Til gjennomføring av reindriftsavtalen	110
			Kap. 1152 Bionova	114
			Kap. 1161 Myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn	115
			Kap. 5576 Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	118
	Programområde 15 Landbruk og mat	31	<i>Programkategori 15.40 Forretningsdrift</i>	122
	<i>Programkategori 15.00 Administrasjon m.m.</i>	31	Kap. 5652 Statskog SF – utbytte	124
	Kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet	32	Del III Rapportering på dei landbruks- og matpolitiske måla og omtale av særlege tema	125
	Kap. 4100 Landbruks- og matdepartementet	33	6 Dei ulike landbruks- og matpolitiske måla	127
	<i>Programkategori 15.10 Matpolitikk</i>	34	7 Mål: Matsikkerheit og beredskap	128
	Kap. 1112 Veterinærinstituttet	38	8 Mål: Landbruk over heile landet	131
	Kap. 1115 Mattilsynet	41	9 Mål: Auka verdiskaping	137
	Kap. 4115 Mattilsynet	48	10 Mål: Berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar	145
	<i>Programkategori 15.20 Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling</i>	49	11 Mål: Ei effektiv landbruks- og matforvaltning	152
	Kap. 1136 Norsk institutt for bioøkonomi	52	12 Mål: Forsking, innovasjon og kompetanse skal bidra til å nå hovudmåla i landbruks- og matpolitikken	156
	Kap. 4136 Norsk institutt for bioøkonomi	56	13 Mål: Vareta norske interesser og sikre framgang i internasjonale prosessar	160
	Kap. 1137 Forsking og innovasjon	56		
	<i>Programkategori 15.30 Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak</i>	62		
	Kap. 1138 Støtte til organisasjonar m.m.	67		
	Kap. 1139 Genressursar, miljø- og ressursregistreringar	71		
	Kap. 1140 Haustbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.	74		
	Kap. 1141 Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	77		
	Kap. 4141 Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	78		

14	Oppfølging av likestillings- og diskrimineringslova	163	Forslag	178	
15	Oppfølging av FNs berekraftsmål	173	Vedlegg		
			1	Standardiserte nøkkeltal for forvaltningsorgan med særskilde fullmakter	184
16	Oversikt over lønsvilkåra til leiarar i heileigde statlege verksemdar	176	2	Oversikt over fullmakter som gjeld meir enn eit budsjettår	192

Figuroversikt

Figur 2.1	Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet	16	Figur 9.2	Endring i areal grovfôr og korn i perioden 2010 til 2021	139
Figur 6.1	Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet	127	Figur 9.3	Gjennomsnittleg driftsoverskott frå ulike former for andre landbruksbaserte næringar, 2018–2020	141
Figur 8.1	Endring i produsert mengde fordelt på produksjonar og fylke, 2010 til 2021	134	Figur 10.1	Akkumulert bidrag til oppvarming av klimagassar frå jordbruket, målt i CO ₂ -ekvivalentar (GWP100) og CO ₂ -oppvarmings-ekvivalentar (GWP*)	147
Figur 8.2	Landbrukseigedommar med minst 5 dekar eigd jordbruksareal, 2020	134	Figur 14.1	Gjennomsnittleg lønsnivå for kvinner og menn 2017–2021	164
Figur 8.3	Jordbruksverksemdar etter jordbruksareal i drift, 2020	135			
Figur 9.1	Endring i produksjonsvolum frå 2013 til 2022	139			

Tabelloversikt

<p>Tabell 4.1 Oversikt over oppmodings- og utgreiingsvedtak, ordna etter sesjon og nummer ..... 22</p> <p>Tabell 5.1 Økonomiske nøkkeltal for landbruks- og matforsking-institutta for 2021 ..... 59</p> <p>Tabell 5.2 Oversikt over personale og publisering ved landbruks- og matforsking-institutta for 2021 ..... 59</p> <p>Tabell 5.3 Støtte til organisasjonar i 2021 .... 68</p> <p>Tabell 5.4 Støtte til organisasjonar i 2022 og budsjettframlegg for 2023 ..... 69</p> <p>Tabell 5.5 Tilsegnsmakt til tilskott til genressurstiltak i 2023 ..... 72</p> <p>Tabell 5.6 Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak ..... 74</p> <p>Tabell 5.7 Fordeling av midlar på kap. 1141, post 75, for 2023 ..... 78</p> <p>Tabell 5.8 Tilsegnsmakt naturskadeerstatningar i 2023 ..... 90</p> <p>Tabell 5.9 Tilsegnsmakt infrastrukturtiltak i 2023 ..... 92</p> <p>Tabell 5.10 Kapitalsituasjonen for LUF 2021–2023 ..... 99</p> <p>Tabell 5.11 Tilskottsramme LUF ..... 100</p> <p>Tabell 5.12 Fordeling av tilskott til kvalitetstiltak i 2023 ..... 108</p> <p>Tabell 5.13 Framlegg om jeger- og fellingsavgifter, 2023 ..... 120</p> <p>Tabell 5.14 Berekning av kapital i Viltfondet, 2023 ..... 120</p> <p>Tabell 5.15 Samla ressursbruk finansiert av inntekter til Viltfondet i 2023 ..... 121</p> <p>Tabell 8.1 Jordbruksareal i drift, 1999–2021 ..... 131</p> <p>Tabell 8.2 Førebelse tal for sysselsette etter arbeidsstad, fordelt på næringer, 2021 ..... 132</p> <p>Tabell 9.1 Gjennomsnittleg bruttoinvestering per bruk innanfor driftsgranskningane i jordbruket fordelt på regionar, 2020 ..... 144</p>	<p>Tabell 14.1 Løns- og kjønnsfordeling i dei ulike stillingsgruppene, pr. 31. des. 2021 ..... 164</p> <p>Tabell 14.2 Sjukefråvær fordelt på sjukmeldingstype i 2021 ..... 165</p> <p>Tabell 14.3 Relativ fordeling på ulike permisjonar i 2021 mellom kjønna ..... 165</p> <p>Tabell 14.4 Overtidstimar pr. kjønn og stillingstype i gjennomsnitt og kjønnsvis i stillingsgruppene gjennom 2021 ..... 166</p> <p>Tabell 14.5 Antal og andelar nytilsette innan stillingsgruppene og kjønna i 2021 ..... 167</p> <p>Tabell 14.6 Løyvingar til ulike tiltaksgrupper i 2020 og 2021 (IBU-midlar) ..... 171</p> <p>Tabell 16.1 Statskog SF ..... 176</p> <p>Vedlegg</p> <p>Tabell 1.1 Norsk institutt for bioøkonomi – utgifter og inntekter fordelt etter art ..... 184</p> <p>Tabell 1.2 Norsk institutt for bioøkonomi – inntekter etter inntektskjelde ..... 186</p> <p>Tabell 1.3 Norsk institutt for bioøkonomi – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar i perioden 2019–2021 ..... 186</p> <p>Tabell 1.4 Veterinærinstituttet – utgifter og inntekter fordelt etter art ..... 188</p> <p>Tabell 1.5 Veterinærinstituttet – inntekter etter inntektskjelde ..... 189</p> <p>Tabell 1.6 Veterinærinstituttet – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar i perioden 2019–2021 ..... 190</p>
---	---

Oversikt over boksar

Boks 12.1 Korleis veit vi at kalvar i husdyrproduksjon har det bra?	156	Boks 12.4 Grøn storsatsing skal etablere heilsirkulær verdikjede for tre	158
Boks 12.2 Trygg mat, redusert matsvinn og berekraftig emballering	157	Boks 12.5 Kan insektlarvefôr gi meir berekraftig fjørfeproduksjon?	158
Boks 12.3 Ny teknologi og digitalisering endrar landbruket	158		

DET KONGELEGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2022–2023)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2023

Utgiftskapittel: 1100–1161

Inntektskapittel: 4100–4150, 5576, 5652

*Tilråding frå Landbruks- og matdepartementet 23. september 2022,
godkjend i statsråd same dagen.
(Regjeringa Støre)*

Del I
Innleiande del

1 Landbruks- og matpolitikken til regjeringa

Prioriteringar i landbruks- og matpolitikken

Internasjonale forhold og beredskap

Internasjonal usikkerheit med krig i Europa og mat-, klima- og energikriser i store delar av verda viser kor viktig det er med eit berekraftig og aktivt norsk landbruk i heile Noreg som kan levere mat til eiga befolkning i gode og dårlege tider. Med dette budsjettet styrkjer regjeringa denne beredskapen.

Satsing på landbruk og mat

Denne regjeringa satsar på norsk matproduksjon. I regjeringa sin politiske plattform, Hurdalsplattformen, heiter det at samfunnsoppdraget til jordbruket er å sikre befolkninga i Noreg nok og trygg mat produsert på norske naturressursar. For å sikre landbruk over heile landet, auka verdiskaping og redusert klimaavtrykk er det behov for å auke lønsemda i bruken av jordbruksareala. Næringsutøvarane i landbruket skal ha same moglegheiter til inntekt som andre grupper. Regjeringa arbeider for å tette inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet.

Arbeidet med å følgje opp regjeringa si politiske plattform er i gang, og årets jordbruksoppgjær er starten på å tette inntektsgapet. Jordbruksoppgjæret blei fremja for Stortinget i Prop. 120 S (2021–2022) og vedteke 15. juni 2022. Kompensasjon for auka utgifter i 2022 og starten på å dekkje inntektsgapet, allereie frå inneverande år, er ei klar synleggjering av regjeringa si historiske satsing på landbruks- og matpolitikken.

Jordbruksoppgjæret

Staten inngjekk 16. mai 2022 jordbruksavtale med begge organisasjonane i jordbruket. Avtalen omfattar vesentlege tiltak både i 2022 og 2023. Samla for begge åra gjer avtalen moglegheit for ei inntektsauke på 10 900 mill. kroner. Partane var samde om det var behov for 2 400 mill. kroner i 2022 for å kompensere for inntektssvikten samanlikna med føresetnadene for vedtaket til Stortinget om jordbruksoppgjæret i 2021, og la vekt på å gi

kompensasjon og forbetre inntektsmoglegheitene allereie i 2022 på grunn av kostnadssituasjonen i næringa. Avtalen inneber at løyvinga over budsjettet til jordbruksavtalen blir auka med 2 000 mill. kroner i 2022 og ytterlegare 3 505 mill. kroner i 2023. I sum for 2022 og 2023 vil det bli utbetalt 7 505 mill. kroner meir enn budsjettert for 2022, før oppgjæret. Løyvinga for 2022 blei betalt ut av Landbruksdirektoratet i september 2022.

Straumutgifter for landbruket

Primærprodusentar i jordbruket, veksthus og vatningslag fekk frå desember 2021 ei ordning med straumstønad. Regjeringa har såleis følgd opp Stortinget sitt vedtak. Formålet med ordninga er å bidra til at norsk matproduksjon og norsk produksjon i veksthus blir oppretthaldt trass i dei ekstraordinære, høge utgiftene til straum. Regjeringa vil forlenge straumstønadsordninga til jordbruk, veksthus og vatningslag til 1. juli 2023.

Straumstønadsordninga har ei stønadsgrad på 80 pst. opp til forbruk på 20 000 kWt per føretak per måned. Denne grensa er sett for å dekkje eit rimeleg og normalt forbruk av straum for både næring og privat forbruk på eit «vanleg» gardsbruk. For stønad til veksthus og vatningslag er det inga maksimalgrense.

Etablering av Bionova

Regjeringa styrkjer arbeidet med klimatiltak i landbruket og utvikling av den sirkulære bioøkonomien gjennom etablering av Bionova frå 2023. Bionova blir etablert som ein del av Innovasjon Norge. Bionova skal bidra til reduksjon av klimagassutslepp og auka opptak og lagring av karbon i jord på gardsnivå, og bidra til auka verdiskaping gjennom ein meir ressurseffektiv og sirkulær bioøkonomi.

Beredskapslagring for korn

Regjeringa arbeider med å følgje opp punktet i Hurdalsplattforma om etablering av beredskapslagring for korn. Ein tek sikte på å starte etable-

ring av beredskapslagring for matkorn hausten 2023 tilsvarande 2–3 månadars forbruk. Sjølv om handelssystema normalt fungerer, kan det oppstå ulike utfordringar knytte til hendingar i naturen med påfølgjande avlingssvikt som kan medføre uro i verdikjedene. Klimaendringar og meir ekstremver i framtida kan påvirke førekomsten av avlingssvikt og gjere forsyningssikkerheita frå verdsmarknaden meir utfordrande. Sikkerheitspolitiske kriser, som den pågåande konflikten mellom Russland og Ukraina, kan òg gjere matforsyninga meir utrygg. Dette gjer at det vil vere viktig å komme i gang med etablering av beredskapslagring for matkorn.

Landbruksdirektoratet har på oppdrag frå Landbruks- og matdepartementet greidd ut om beredskapslagring for matkorn. Departementet mottok rapporten 15. juni 2022.

Næringsmiddelindustrien

Næringsmiddelindustrien omfattar eit stort tal arbeidsplassar, om lag 40.000. Ein stor del av verksemdene ligg i distrikta. I mange område utgjer denne industrien dei viktigaste industriarbeidsplassane, og har stor verdi for verdiskaping, sysselsetjing og busetjing.

Jordbruket er avhengig av ein livskraftig næringsmiddelindustri for foredling av sine råvarer. Industrien er samstundes avhengig av norske råvarer for sin produksjon. Til saman dekkjer jordbruket og industrien heile verdikjeda for matproduksjon.

Importvernet for jordbruksvarer er viktig for å oppretthalde ein levedyktig industri. Auka konkurranse stiller samstundes krav til verksemdene si evne til omstilling, effektivisering og innovasjon. Jordbruksavtalen har ordningar som skal kompensere for prisforskjellar på jordbruksråvarer mellom Noreg og utlandet, slik at næringsmiddelindustrien i Noreg kan produsere og omsetje industrielt arbeidde jordbruksvarer basert på norskproduserte jordbruksråvarer.

Under pandemien var det viktig for regjeringa å sikre arbeidskraft til industrien som følgje av den samfunnskritiske funksjonen til næringa.

Matnasjonen Noreg og satsing på lokalmat og -drikke

Arbeidet med Matnasjonen Noreg som ei felles ramme for arbeid med næringsutvikling og verdiskaping innan verdikjeda for mat basert på ressursar frå hav og land skal vidareførast. Tverrsektorielt samarbeid mellom blå og grøn sektor

og samarbeid knytt til kostholds- og folkehelsearbeidet er viktig. Regjeringa si satsing på lokalmat og -drikke, i tillegg til arbeidet med å byggje heilskaplege mat- og reiselivskonsept, blir særskilt følgt opp gjennom tiltak innanfor Utviklingsprogrammet og gjennom nasjonale og regionale samarbeidsarenaer og verkemiddel.

Skog- og trenæringa og haustbare viltressursar

Regjeringa har nyleg lagt fram eit vegkart for grønt industriløft, der skog- og trenæringa og anna bioøkonomi er eitt av satsingsområda. Bioressursane frå hav og land skal brukast til klimavenlege og lønsame produkt, inkludert biodrivstoff, og bidra til å utvikle industriarbeidsplassar og lange verdikjeder i Noreg. Eit berekraftig skogbruk, saman med ein lønsam foredlingsindustri, gir positive nærings-, energi- og klimabidrag. Regjeringa styrkjer løyvinga til skogbruket. Hovudprioriteringane er betre infrastruktur for transport av tømmer, auka planting, ungskogpleie og skogplanteforedling for større produksjon av trevirke og auka opptak av CO₂ i skogen. Målet er større bidrag frå skogbruket til verdiskaping og grøn omstilling av økonomien.

Regjeringa vil leggje til rette for ei berekraftig forvaltning av dei haustbare viltartane og gode rammer for jakt og fangst. Det er unytta moglegheiter for auka næringsutvikling og verdiskaping knytt til mellom anna sal av jakt og jaktoplevelingar og vidareutvikling av viltkjøtt næringa. Arbeidet med å gjennomgå og modernisere viltlova, byggje opp under ei berekraftig viltforvaltning og leggje til rette for auka næringsutvikling basert på jakt og viltet som matressurs, er viktige prioriteringar framover.

Berekraftig reindriftsnæring

Regjeringa vil leggje til rette for ei berekraftig reindriftsnæring. Reindriftsavtalen 2022/2023 bidreg til å styrkje rammvilkåra i reindriftsnæringa, og legg til rette for utvikling på område som er sentrale for ei berekraftig reindrift. Avtalepartane har prioritert dei direkte tilskotta, ivaretaking av reindriffta sine areal, klimatilpassing og beredskap, rekruttering og infrastrukturtiltak. Avtalen vidarefører prioriteringane av dei som har reindrift som hovudverksemd. Reindriffta står overfor store utfordringar som følgje av klimaendringane, og det er naudsynt å sjå heilskapleg på korleis reindriffta kan tilpassast eit endra klima. Både i 2020 og 2022 har reindriffta hatt omfattande beitekriser, som følgje av låste beiter eller store

snømengder. Tilgang til naudsynnte areal er avgjerande for å nå måla om produksjon og lønsemd, og det er ei viktig prioritering i reindriftspolitikken å leggje til rette for dette.

Berekraft

Berekraftsmåla set ambisiøse mål for sosial, økonomisk og miljømessig utvikling fram mot år 2030, og skal bidra både nasjonalt og internasjonalt for å bygge berekraftige matsystem. Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening — Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030* slår fast at berekraftsmåla er det politiske hovudsporet for å ta tak i dei største utfordringane i vår tid. Berekraftsmåla er på denne måten ei overbygning for regjeringa sin politikk nasjonalt og internasjonalt.

Regjeringa styrkjer berekrafta i verdikjeda for mat gjennom verkemiddel både innanfor og utanfor jordbruksavtalen. Særleg viktige område er jordvern, klima- og miljøarbeidet i jordbruket, dyrehelse og mattryggleik. Regjeringa legg vekt på medverking og samarbeid med landbruket gjennom jordbruksavtalen. Miljømessig, økonomisk og sosial berekraft heng tett saman og skal bidra til å oppnå berekraftsmåla til FN.

Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for å koordinere det nasjonale arbeidet med FN sitt berekraftsmål 2 Utrydde svolt, og har delansvar under fleire andre mål, mellom anna berekraftsmål 12 Ansvarleg forbruk og produksjon og mål 15 Livet på land. Status og nasjonal oppfølging av FN sine berekraftsmål er omtalt i Del III.

Miljø- og klimaarbeidet

Kulturlandskapet i jordbruket, med sitt mangfald og variasjon av natur- og kulturverdiar, er ein viktig del av landskapet i Noreg. Ein føresetnad for ivaretaking av kulturlandskapet er eit aktivt landbruk over heile landet. Artar, naturtypar, kulturminne og kulturmiljø er store verdiar knytte til jordbrukslandskapet. Landbruket sitt bidrag til løysing av klimautfordringane og reduksjon av forureining, står høgt på dagsordenen. Miljø- og klimasatsinga over jordbruksavtalen skal bidra til å halde ved lag kulturlandskapet og redusere miljøbelastninga frå jordbruket. Regjeringa har inngått ein intensjonsavtale med organisasjonane i jordbruket om å arbeide for reduserte utslepp og auka opptak av karbon i jordbruket. Denne avtalen ligg til grunn for klimaarbeidet i sektoren framover, og det går òg fram av Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan 2021–2030*. Etablering av

Bionova blir òg eit viktig verktøy for å nå måla i klimaavtalen. I jordbruksoppgjeret 2022 blei miljø- og klimainnsatsen i jordbruket ytterlegare styrkt. Satsinga i år skal bidra til å følgje opp klimaavtalen mellom regjeringa og organisasjonane i jordbruket og arbeidet med å nå andre miljømål, til dømes innan vassmiljø og kulturlandskap. Oppfølging av *Helhetlig tiltaksplan for Osloffjorden* blei særskilt prioritert i forhandlingane. Regjeringa har òg mål om å auke CO₂-opptaket i norsk skog. Dette skal mellom anna skje gjennom ein aktiv skogskjøtsel som inkluderer hogst, planting, gjødsling, ungsogpleie og skogplanteforedling.

Styrking av fjelloppsynet

Regjeringa vil styrkje tilskottet til oppsynet fjellstyra fører i statsallmenningane. Statsallmenningane i Sør- og Midt-Noreg utgjer over 26 mill. dekar, tilsvarande 11 pst. av alt utmarksareal i Noreg. Dette er viktige område for friluftsliv og rekreasjon. Fjelloppsynet skal bidra til berekraftig bruk av statsallmenningane. Styrking av tilskottet skal leggje til rette for eit profesjonelt oppsyn, meir brukarkontakt og aktivitet i statsallmenningane.

Nasjonalt senter for fjellandbruket

Regjeringa vil styrkje fjellandbruket gjennom å bidra til etablering av eit nasjonalt senter for fjellandbruket på Løken gard i Øystre Slidre kommune. Målet med eit nasjonalt senter for fjellandbruket er å fremje eit lønsamt og berekraftig landbruk i fjellområda, med utgangspunkt i særtrekka og fortrinna som fjellbygdene har.

Jordvern

Regjeringa vil følgje opp den nye jordvernstrategien og oppmodingsvedtak frå Stortinget om å leggje fram ein ny jordvernstrategi, med eit nytt og skjerpa mål for omdisponering av matjord og nye konkrete tiltak for å nå målet. Målet i dag er at den årlege omdisponeringa av dyrka mark skal vere under 3 000 dekar i 2025. Regjeringa vil sjå nærare på korleis ein kan registrere all nedbygging som ikkje blir registrert i KOSTRA i dag, og vurdere eit måltal for samla nedbygging.

Dyrehelse og dyrevelferd

God dyrehelse og god dyrevelferd er viktig for produksjon av trygg mat og for omdømet til norsk matproduksjon. Regjeringa har starta arbeidet

med ei ny dyrevelferdsmelding. Meldinga skal omhandle alle dyr som er omfatta av dyrevelferdslova, inkludert fisk. Arbeidet vil ha merksemd på både dyrevelferd og føresetnadar for dyrehald i primærnæringane våre, noko denne regjeringa prioriterer høgt. Meldinga vil ta for seg utviklinga i norsk dyrehald, husdyrproduksjon og havbruk, og også omtale ny kunnskap om dyrevelferd.

For å halde den gode dyrehelsestatusen ved lag blir det lagt vekt på kontinuerleg overvaking, slik at tiltak kan setjast inn i tide. Helsen situasjonen i norsk husdyrhald er god. Det er svært få tilfelle av salmonellainfeksjon hos norske husdyr samanlikna med mange andre land. Smitte til menneske frå norskprodusert kjøtt, kjøttprodukt og egg skjer difor svært sjeldan.

Tilstreккеleg tilgang på veterinærtenester er viktig av omsyn til dyrehelse, dyrevelferd og mattryggleik, og for å kunne ha eit aktivt landbruk i heile landet. Departementet har sett ned ei arbeidsgruppe som skal gå gjennom tilgangen på veterinærtenester.

For å ta vare på den gode dyrehelsa og folkehelsa i Noreg, vil regjeringa vidareføre ordninga med at staten dekkjer utgifter ved naudsynte tiltak ved innførsel av kjæledyr som kjem i følgje med fordrivne frå Ukraina til Noreg. Desse dyra vil sjeldan oppfylle vilkåra for innførsel. Ukraina har ein dårlegare dyrehelsestatus enn Noreg, særleg når det gjeld rabies.

Pelsdyr

Regjeringa har lagt til rette for slutføring av erstatningane til pelsdyroppdrettarar i tråd med Stortinget sitt lovvedtak i juni 2021.

Genetiske ressursar

Klimaendringar og press på ressursgrunnlaget utgjer eit trugsmål mot målet om auka matproduksjon. Desse utfordringane krev gode tilpassingar i landbruket. Dei genetiske ressursane hos husdyr og matvekstar er ein vesentleg del av det biologiske grunnlaget for auka matproduksjon. God forvaltning av dei genetiske ressursane gjennom bruk og vern er viktig for å sikre det genetiske forrådet for mat- og landbruksproduksjon i framtida. Departementet vil leggje fram ein nasjonal tiltaksplan for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk. Tiltaksplanen vil angi prioriteringar for det vidare arbeidet og synleggjere kva for rolle og oppgåver dei ulike aktørane har.

Eigedomslovgivinga

Regjeringa vil sikre at matjord blir brukt til matproduksjon og handheve eigedomslovgivinga med sikte på å sikre eit levande landbruk i heile landet.

Landbruk i nordområda

Regjeringa vil leggje til rette for landbruk over heile landet. Matproduksjon, eit levedyktig landbruk og rikhaldige areal- og naturressursar er eit grunnlag for busetnadsstrukturen i nord. Eit aktivt og mangfaldig næringsliv er eit viktig fundament i den geopolitiske situasjonen og i eit langsiktig nasjonalt tryggleiksperspektiv. Klimaendringane sine alvorlege konsekvensar for matproduksjon og vatn- og arealressursar i meir befolkningstette område på kloden, understrekar verdien av ei berekraftig ressursutnytting av areala i nord. Landbruksnæringa nyttar viktige utmarksressursar, tek vare på kulturlandskapet og sørgjer for verdiskaping og busetnad. I jordbruksavtalen inngått i 2022, er det sett av 17 mill. kroner til ei omfattande satsing på berekraftig matproduksjon og verdiskaping i Nord-Noreg. Målet for satsinga er å styrkje sårbare produsentmiljø i Finnmark, Troms og Nordland, motverke bruksnedgang, auke arealbruken og heve kompetansen til landbruksnæringa og verdikjeda for mat, og utnytte regionale fortrinn og moglegheiter innan arktisk landbruk. Troms og Finnmark fylkeskommune vil få ansvaret for å følgje opp satsinga i samarbeid med dei regionale partnarskapa. Minimum 5 mill. kroner av midlane skal setjast av til forskning og anna kunnskapsutvikling i regi av Norsk institutt for bioøkonomi.

Forsking, utdanning og kompetanse

Regjeringa vil leggje til rette for eit kunnskapsbasert og berekraftig landbruk. Forsking, innovasjon og ny teknologi skal bidra til nok, sunn og trygg mat basert på norske ressursar og auka sjølvforsyningsgrad av norske jordbruksvarer. Samstundes skal klimagassutsleppa frå jordbruket bli redusert, opptaket av karbon auke og miljøet bli tatt omsyn til. For å lukkast med dette er det naudsynt å tilpasse produksjonen til eit endra klima, sørgje for effektiv og berekraftig utnytting av tilgjengelege ressursar, og ta ut potensialet for produksjon over heile landet. Ny kunnskap er òg berebjelken i bioøkonomien og avgjerande for auka verdiskaping i dei landbaserte bionæringane.

Instituttsektoren skal utvikle kunnskapsgrunnlaget for politikktutforming og bidra til berekraftig utvikling og omstilling gjennom forskning av høy kvalitet og relevans. Veterinærinstituttet er viktig for matsikkerheit, god dyrehelse og beredskap. Lokaliseringa på Ås er eit godt utgangspunkt for å vidareutvikle samarbeidet med andre kunnskapsmiljø. Norsk institutt for bioøkonomi har òg ei viktig rolle i å utvikle kunnskapsgrunnlaget for klimatilpassing av norsk jordbruk og skogbruk. I tillegg er instituttet si plassering på 15 ulike stadar i landet viktig for å tilpasse forskning og utvikling til varierende produksjonsforhold.

Rekruttering til landbruksutdanning på alle nivå, frå vidaregåande skule til fagskule, universitet og høgskule og doktorgradsstudium, er avgjerande for å sikre naudsynt kompetanse i næringa og for forskning og innovasjon på høgt nivå.

Effektiv forvaltning

Pandemien har ført til nye digitale arbeidsformer, og til at statlege verksemder har redusert reiseaktiviteten. Regjeringa gjer framlegg om eit gevinstuttak på til saman 11 mill. kroner for departementet og underliggjande verksemder. Dette gjeld Landbruksdirektoratet, Mattilsynet, Norsk institutt for bioøkonomi, Veterinærinstituttet og grunnløyving under Norges forskingsråd. Sjø del II for ein nærare omtale av gevinstuttaket på verksemdene.

Gjennom digitalisering, innovasjon og ei tillitsreform skal regjeringa fornye og utvikle offentleg sektor. Landbruks- og matdepartementet vil følgje opp tillitsreforma i dialog med dei underliggjande verksemdene.

Internasjonalt arbeid

Noreg har slutta seg til ei rekkje internasjonale avtalar som dekkjer mellom anna handel, mattryggleik, plante- og dyrehelse og skog og klima.

Regelverket til Verdas handelsorganisasjon (WTO), inkludert landbruksavtalen, legg viktige

rammer for utforminga av verkemidla i landbrukspolitikken. Arbeidet med bilaterale frihandelsavtalar for EFTA-landa vil framleis ha høg prioritet for å sørge for at avtalane ikkje trugar viktige norske landbruksinteresser. Det same gjeld ved forhandlingar med EU om auka marknadstilgang etter artikkel 19 i EØS-avtalen. EØS-avtalen legg klare føringar for regelverket for mat og innsatsfaktorar i Noreg. Regjeringa legg vekt på å vareta norske interesser ved å medverke tidleg i prosessar og politikktutforming i EU.

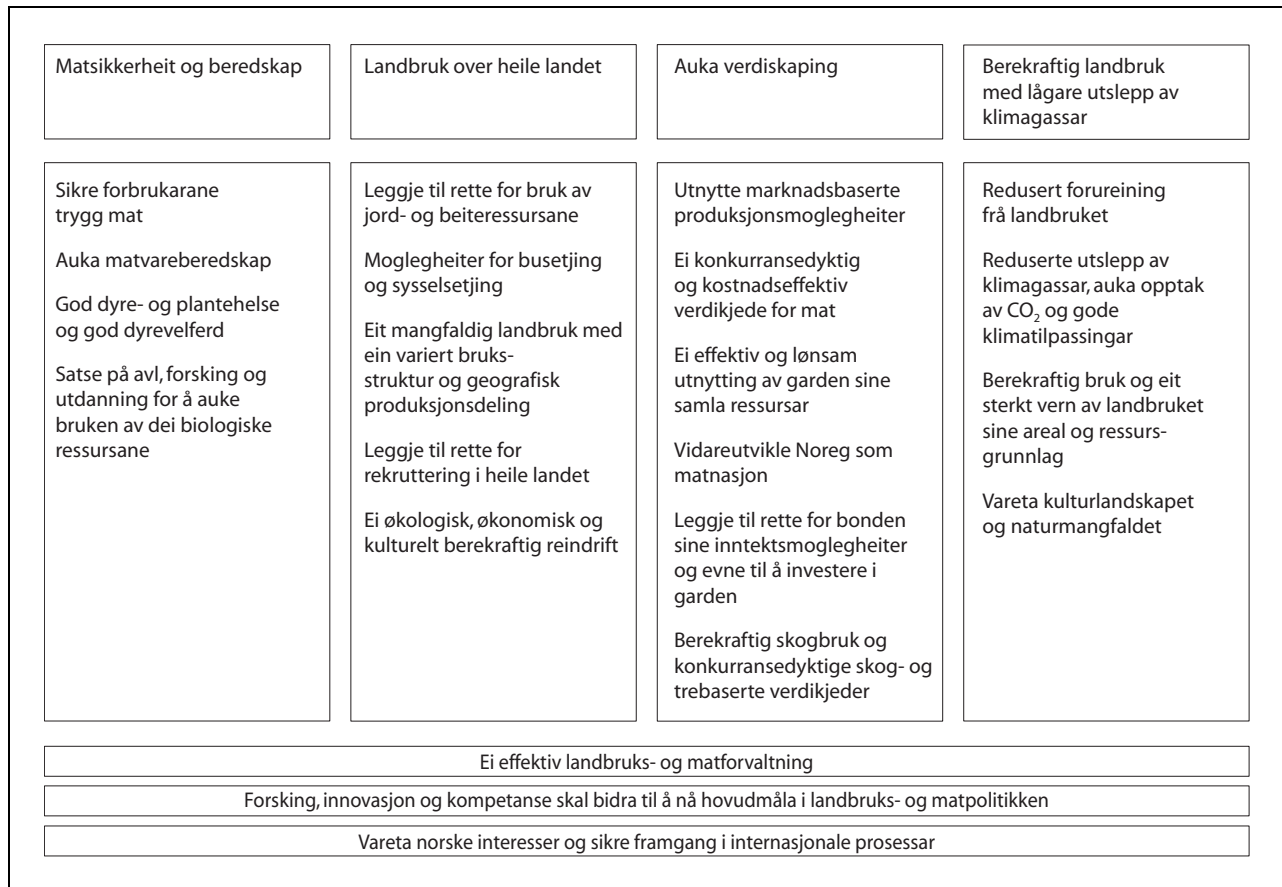
Avtalen om veterinære og plantesanitære forhold (SPS-avtalen) under WTO-avtalen, er viktig på matområdet, i tillegg til *Avtalen om tekniske handelshindre* (TBT-avtalen), som regulerer tekniske handelshinder som ikkje allereie er dekte av SPS-avtalen.

FN sine berekraftsmål er ambisiøse mål for arbeidet med økonomisk, sosial og miljømessig utvikling fram mot år 2030. Noreg deltek aktivt i ei rekkje internasjonale forum på landbruks- og matområdet, både innanfor og utanfor FN-systemet. Mandatet for FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) omfattar global matsikkerheit, reduksjon av fattigdom og berekraftig bruk og forvaltning av naturressursar.

Innanfor skogområdet deltek Noreg arbeidet i FN's skogforum (UNFF), som legg overordna premisser for berekraftig skogforvaltning globalt. I Europa samarbeider landa om berekraftig skogforvaltning og utvikling av skog- og trenæringa gjennom FOREST EUROPE, FN's økonomiske kommisjon for Europa (UNECE) og FAOs regionale skogkommisjon for Europa (EFC). Noreg er medlem av European Forest Institute (EFI), eit forskingsnettverk etablert av europeiske statar.

Nordisk ministerråd for fiskeri, jordbruk, næringsmiddel og skogbruk (MR-FJLS) arbeider for berekraftig og konkurransedyktig bruk av naturressursar. Det fireårige samarbeidsprogrammet utgjer, saman med dei overordna initiativa, handlingsrommet for samarbeidet.

2 Mål for landbruks- og matsektoren

Figur 2.1 Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet

I del III er det gjort nærare greie for resultata knytte til dei landbruks- og matpolitiske måla.

3 Oversiktstabellar

Utgifter fordelt på programkategoriar

(i 1 000 kr)

Kat.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Budsjettets stilling pr 1. halvår	Forslag 2023
15.00	Administrasjon m.m.	204 462	216 783	186 170	188 903
15.10	Matpolitikk	1 544 040	1 555 328	1 583 726	1 591 841
15.20	Forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling	866 457	838 663	827 328	841 248
15.30	Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak	18 304 926	21 054 235	23 546 123	26 881 201
	Sum programområde 15	20 919 884	23 665 009	26 143 347	29 503 193

Inntekter fordelt på programkategoriar

(i 1 000 kr)

Kat.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Budsjettets stilling pr 1. halvår	Forslag 2023
15.00	Administrasjon m.m.	76 403	1 154	131	135
15.10	Matpolitikk	203 885	208 642	208 642	212 397
15.20	Forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling	19 052	19 446	19 446	19 915
15.30	Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak	331 947	310 210	317 210	334 974
15.40	Forretningsdrift	70 700	16 750	25 100	20 000
	Sum programområde 15	701 987	556 202	570 529	587 421

Utgifter fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	1 917 733	1 966 124	1 998 716	1,7
30–49	Nybygg, anlegg o.a.	32 764	14 771	14 771	0,0
50–89	Overføringer til andre	18 972 387	21 684 114	27 489 706	26,8
	Sum under departementet	20 919 884	23 665 009	29 503 193	24,7

Inntekter fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023	Endring i pst.
01–29	Sal av varer og tenester	253 643	258 933	264 456	2,1
30–49	Inntekter i samband med nybygg, anlegg o.a.	95 183	20 469	19 915	-2,7
50–89	Overføringer frå andre	353 163	276 800	303 050	9,5
	Sum under departementet	701 987	556 202	587 421	5,6

Utgifter fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023	Endring i pst.
Administrasjon m.m.					
1100	Landbruks- og matdepartementet	204 462	216 783	188 903	-12,9
	<i>Sum kategori 15.00</i>	<i>204 462</i>	<i>216 783</i>	<i>188 903</i>	<i>-12,9</i>
Matpolitikk					
1112	Veterinærinstituttet	103 049	104 638	106 696	2,0
1115	Mattilsynet	1 440 991	1 450 690	1 485 145	2,4
	<i>Sum kategori 15.10</i>	<i>1 544 040</i>	<i>1 555 328</i>	<i>1 591 841</i>	<i>2,3</i>
Forskning, innovasjon og kunnskaps- utvikling					
1136	Norsk institutt for bioøkonomi	239 472	249 327	253 743	1,8
1137	Forskning og innovasjon	626 985	589 336	587 505	-0,3
	<i>Sum kategori 15.20</i>	<i>866 457</i>	<i>838 663</i>	<i>841 248</i>	<i>0,3</i>
Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak					
1138	Støtte til organisasjoner m.m.	48 491	50 527	45 286	-10,4
1139	Genressursar, miljø- og ressurs- registreringar	39 273	30 081	31 366	4,3
1140	Haukbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.	75 646	77 290	82 590	6,9
1141	Haukbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	10 675	11 714	12 947	10,5
1142	Landbruksdirektoratet	814 425	1 988 747	2 125 834	6,9
1148	Naturskade – erstatningar	33 382	133 400	89 400	-33,0
1149	Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket	159 323	121 969	111 969	-8,2
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	16 946 306	18 452 059	24 082 359	30,5
1151	Til gjennomføring av reindrifftsavtalen	148 338	164 500	180 000	9,4
1152	Bionova			87 540	100,0
1161	Myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn	29 068	23 948	31 910	33,2
	<i>Sum kategori 15.30</i>	<i>18 304 926</i>	<i>21 054 235</i>	<i>26 881 201</i>	<i>27,7</i>
	<i>Sum programområde 15</i>	<i>20 919 884</i>	<i>23 665 009</i>	<i>29 503 193</i>	<i>24,7</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>20 919 884</i>	<i>23 665 009</i>	<i>29 503 193</i>	<i>24,7</i>

Inntekter fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023	Endring i pst.
Administrasjon m.m.					
4100	Landbruks- og matdepartementet	76 403	1 154	135	-88,3
	<i>Sum kategori 15.00</i>	<i>76 403</i>	<i>1 154</i>	<i>135</i>	<i>-88,3</i>
Matpolitikk					
4115	Mattilsynet	203 885	208 642	212 397	1,8
	<i>Sum kategori 15.10</i>	<i>203 885</i>	<i>208 642</i>	<i>212 397</i>	<i>1,8</i>
Forskning, innovasjon og kunnskaps- utvikling					
4136	Norsk institutt for bioøkonomi	19 052	19 446	19 915	2,4
	<i>Sum kategori 15.20</i>	<i>19 052</i>	<i>19 446</i>	<i>19 915</i>	<i>2,4</i>
Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak					
4141	Haustrbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	3 753	3 701	4 071	10,0
4142	Landbruksdirektoratet	45 731	46 459	47 853	3,0
4150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	306	50	50	0,0
5576	Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	282 157	260 000	283 000	8,8
	<i>Sum kategori 15.30</i>	<i>331 947</i>	<i>310 210</i>	<i>334 974</i>	<i>8,0</i>
Forretningsdrift					
5652	Statskog SF – utbytte	70 700	16 750	20 000	19,4
	<i>Sum kategori 15.40</i>	<i>70 700</i>	<i>16 750</i>	<i>20 000</i>	<i>19,4</i>
	<i>Sum programområde 15</i>	<i>701 987</i>	<i>556 202</i>	<i>587 421</i>	<i>5,6</i>
	<i>Sum inntekter</i>	<i>701 987</i>	<i>556 202</i>	<i>587 421</i>	<i>5,6</i>

Bruk av stikkordet «kan overførast»

Under Landbruks- og matdepartementet blir stikkordet «kan overførast» foreslått knytt til desse postane utanom postgruppe 30–49.

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Nemning	Overført til 2022	Forslag 2023
1100	21	Spesielle driftsutgifter	7 114	15 280
1137	70	Innovasjonsaktivitet m.m.		2 759
1137	71	Bioøkonomiordninga	572	
1138	71	Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjonar og prosessar	300	1 335
1139	70	Tilskott til bevaring og berekraftig bruk av husdyr-, plante og skogregenetiske ressursar		7 040
1139	71	Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak	10 324	8 626
1140	71	Tilskott til viltformål	3 176	36 778
1141	23	Jegerprøve m.m.		4 071
1142	71	Tiltak for berekraftig reindrift	646	4 992
1142	77	Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald	369 727	470 000
1142	78	Tilskott til omstilling ved avvikling av pelsdyrhald	85 595	
1149	71	Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket	19 155	51 174
1149	73	Tilskott til skog-, klima- og energitiltak	8 127	55 852
1150	21	Spesielle driftsutgifter	6 188	15 800
1150	70	Marknadstiltak		335 100
1150	74	Direkte tilskott		14 195 545
1150	77	Utviklingstiltak		319 861
1150	78	Velferdsordningar		1 679 065
1151	75	Kostnadssenkande og direkte tilskott	7 107	108 700
1151	79	Velferdsordningar	399	4 300

4 Oppfølging av oppmodings- og utgreiingsvedtak

Tabell 4.1 viser ei oversikt over oppfølginga av oppmodings- og utgreiingsvedtak under Landbruks- og matdepartementet.

I kolonne 4 i tabellen nedanfor går det fram om departementet legg opp til at rapporteringa på

oppmodingsvedtaket no blir avslutta, eller om departementet òg vil rapportere på vedtaket i budsjettproposisjonen for neste år.

Tabell 4.1 Oversikt over oppmodings- og utgreiingsvedtak, ordna etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering blir avslutta (Ja/Nei)
2021–2022	836	Overgang frå kronetoll til prosenttoll	Nei
2021–2022	799	Oppdatering av jordvernstrategien	Nei
2021–2022	754	Bransjeavtaler for biogassproduksjon	Nei
2021–2022	381	Melding til Stortinget om dyrevelferd som bygger på oppdatert kunnskap	Nei
2021–2022	382	Dyrevelferda i svinenæringa	Nei
2021–2022	383	Konkrete tiltak i melding til Stortinget om dyrevelferd	Nei
2021–2022	384	Alternativ til CO ₂ -bedøving av dyr	Nei
2021–2022	35 – nr. 29	Inntektsgap	Nei
2021–2022	35 – nr. 59	Investeringsmidlar	Ja
2020–2021	232	Tapsgrenser hos Norsk Rikstoto	Nei
2020–2021	1127	Pelsdyrkompensasjonsordning – berekna bruksverdi	Ja
2020–2021	1128	Pelsdyrkompensasjonsordning – kapasiteten i pelsdyrverksemda	Ja
2020–2021	1129	Pelsdyrkompensasjonsordning – opprydding og sanering	Ja
2020–2021	1130	Pelsdyrkompensasjonsordning – spesialiserte maskiner og utstyr	Ja
2020–2021	1131	Pelsdyrkompensasjonsordning – faktiske kostnader	Ja
2020–2021	1134	Viltlova – utgreiing av omgrepet «kunstig lys»	Nei
2016–2017	878	Konsekvensar av liberalisering av konsesjonsplikta	Nei
2016–2017	885	Hundelova	Ja

**Oppmodings- og utgreiingsvedtak i stortings-
sesjonen 2021–2022**

Overgang frå kronetoll til prosenttoll

Vedtak nr. 836, 17. juni 2022:

«Stortinget ber regjeringa i forbindelse med statsbudsjettet for 2023 vurdere overgang fra kronetoll til prosenttoll, blant annet for tollinjene storfe, svin, sau, lam og potet.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 115 S (2021–2022) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2022*, jf. Innst. 450 S (2021–2022).

Regjeringa gjer ikkje framlegg om omlegging frå kronetoll til prosenttoll for landbruksvarer i samband med framlegging av statsbudsjettet for 2023. Regjeringa kjem tilbake til saka på eit seinare tidspunkt.

Oppdatering av jordvernstrategien

Vedtak nr. 799, 14. juni 2022:

«Stortinget ber regjeringa legge fram en ny jordvernstrategi våren 2023. Strategien skal inneholde et nytt og skjerpet mål for omdisponering av matjord og nye, konkrete tiltak for å nå målet.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:234 S (2021–2022), jf. Innst. 358 S (2021–2022).

Arbeidet med å oppdatere jordvernstrategien med nye konkrete tiltak er i gang, og ein vil vurdere eit nytt og skjerpa mål for omdisponering av dyrka mark. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med ein oppdatert jordvernstrategi.

Bransjeavtaler for biogassproduksjon

Vedtak nr. 754, 10. juni 2022:

«Stortinget ber regjeringa ta initiativ til å opprette bransjeavtaler med landbruket og fiskeri- og havbruksnæringa med mål og tiltak for å øke leveransen av råstoff til biogassproduksjon. Klyngeamarbeid på tvers av bionæringene vil spille en viktig rolle i dette arbeidet.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Meld. St. 36 (2020–2021) og Meld. St. 11 (2021–2022), jf. Innst. 446 S 2021–2022.

Landbruks- og matdepartementet vil følge opp saka i samråd med Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet.

Melding til Stortinget om dyrevelferd som byggjer på oppdatert kunnskap

Vedtak nr. 381, 15. februar 2022

«Stortinget ber regjeringa legge fram en dyrevelferdsmelding som bygger på oppdatert kunnskap om dyrevelferd med utgangspunkt i faglige og faktiske forhold. Meldingen bør se faglig og politisk på problemstillinger knyttet til dyrehold, og gi oversikt over det vi gjør bra i dag, og om det er noe som kan gjøre annerledes og bedre i framtida. Det er sammenheng mellom menneskevelferd og dyrevelferd. Meldingen bør omtale dette.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:25 S (2021–2022), jf. Innst. 130 S (2021–2022).

Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet vil i fellesskap utarbeide ei stortingsmelding om dyrevelferd, og det er halde eit innleiande møte med innspel for landdyrsektoren.

Dyrevelferda i svinenæringa

Vedtak nr. 382, 15. februar 2022

«Stortinget ber regjeringa se på insentiver som vil øke dyrevelferden i svinenæringa, særleg med hensyn til areal, underlag og miljøberikelse, og stille strengere krav til dyrevelferd ved oppgraderinger av driftsbygninger eller nybygg.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:25 S (2021–2022), jf. Innst. 130 S (2021–2022).

Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet vil i fellesskap utarbeide ei stortingsmelding om dyrevelferd. Det er halde eit innleiande møte med innspel for landdyrsektoren. Mattilsynet fullfører i 2022 ein landsdekkjande tilsynskampanje i svinproduksjonen. Kunnskapen frå denne kampanjen skal brukast til å vurdere behovet for ytterlegare oppfølging av næringa og eventuelt justering av regelverket.

Landbruks- og matdepartementet arbeider også med ei ny forskrift om hald av dei ulike produksjonsdyra.

Konkrete tiltak i melding til Stortinget om dyrevelferd

Vedtak nr. 383, 15. februar 2022

«Stortinget ber regjeringa legge fram ei heilskapleg stortingsmelding om dyrevelferd som omfattar både produksjonsdyr i landbruket, kjøledyr og fiskeoppdrett, seinast i vårsesjonen 2023. Regjeringa vert beden om å greie ut og foreslå konkrete tiltak i meldinga både for betra dyrevelferd generelt og for spesifikke artar/grupper av dyr, herunder følgjande tema:

- å greie ut korleis økonomiske verkemiddel i landbrukspolitikken kan innrettast på ein måte som løner god dyrevelferd.
- å greie ut korleis norsk regelverk vil måtte endrast ved implementering av EU sitt varsla forbod mot hald av dyr i bur og trange bingar.
- å greie ut Mattilsynet sin kontroll- og rett-leiingsfunksjon og trong for ressursar for å sikre tilstrekkeleg oppfølging av dyrevelferden i landbruket.
- å greie ut merkeordningar som gjer det lettare for forbrukaren å velje dyrevenlege produkt. Ei slik merkeordning kan vere statleg eller privat.
- å greie ut korleis grisar kan sikrast betre tilgang til uteareal, til dømes gjennom tilskots- eller merkeordningar, eventuelt gjennom endringar i lovverket.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:25 S (2021–2022), jf. Innst. 130 S (2021–2022).

Regjeringa har starta arbeidet med ei stortingsmelding om dyrevelferd. Det er naudsynt å setje av tilstrekkeleg tid til å implementere oppdatert kunnskapsgrunnlag og grundig greie ut konsekvensar innanfor eit stort og omfattande fagområde. Det er vesentleg at regjeringa sitt arbeid med ei dyrevelferdsmelding tek opp i seg utviklinga i EU. EU har varsla ein heilskapleg gjennomgang av regelverket for dyrevelferd, men utkast til dette forventast ikkje å vere klart før i slutten av 2023, ein stor del av dette i form av forordningar. Gjennom EØS-avtalen kan regelverk på dette området også bli gjeldande for Noreg. Departementet legg difor til grunn at meldinga ikkje kan bli lagt fram i 2023. Departementet vil på eigna måte komme tilbake til Stortinget om korleis oppmodingsvedtaket vil bli følgt opp.

Alternativ til CO₂-bedøving av dyr

Vedtak nr. 384, 15. februar 2022

«Stortinget ber regjeringa sørge for at det vert forska på alternativ til CO₂-bedøving av dyr i slakteri og kverning av hanekyllingar (maserasjon), med mål om at det vert innført betre metodar for avliving, og at det på sikt kan innførast eit forbod mot dagens praksis.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:25 S (2021–2022), jf. Innst. 130 S (2021–2022).

Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet vil i fellesskap utarbeide ei stortingsmelding om dyrevelferd. Desse temaa kjem også innanfor ramma av ei slik stortingsmelding. Det er halde eit innleiande møte med innspel for landdyrsektoren. Når det gjeld metodar for avliving av dyr, er desse regulert i eit EØS-harmonisert regelverk. Regelverket blir basert på den til eikvar tid tilgjengelege kunnskapen i EØS-området.

Inntektsgap

Vedtak nr. 35, vedtakspunkt 29, 2. desember 2021:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en forpliktende og tidfestet plan i løpet av 2022 for å tette inntektsgapet mellom bønder og andre grupper i samfunnet. Inntektsgapet skal tettes uavhengig av bruksstørrelse, produksjon og landsdel.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 1 S (2021–2022), jf. Innst. 2 S (2021–2022). Gryttenutvalet har fått utsett frist for å leggje fram sitt arbeid til 1. oktober 2022 og rapporten skal deretter på høyring. Arbeidet med regjeringa sin plan må tilpassast prosessen etter utvalet si innstilling.

Investeringsmidlar

Vedtak nr. 35, vedtakspunkt 59, 2. desember 2021:

«Stortinget ber regjeringen sikre at investeringsmidler bidrar til å realisere løsdriftskravet for små og mellomstore bruk.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 1 S (2021–2022), jf. Innst. 2 S (2021–2022). Investerings- og bedriftsutviklingsordninga i landbruket blei gjennom Stortinget si handsaming av statsbudsjettet for 2022 auka med 200 mill. kroner. I årets jordbruksoppgjær blei ramma for 2023 auka

med 271 mill. kroner til 1 150,5 mill. kroner. Innanfor ordninga skal små- og mellomstore bruk prioriterast ved tildeling av støtte, og innan mjølkeproduksjon skal særleg fjøs med inntil 30 kyr prioriterast. Samla sett er dette viktige grep som er gjort for å bidra til å realisere ei berekraftig omstilling innanfor små- og mellomstore bruk fram mot 2034 når lausdriftskravet trer i kraft. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 35, vedtakspunkt 59, 2. desember 2021 med dette er følgt opp.

Oppmodings- og utgreiingsvedtak i stortings- sesjonen 2020–2021

Tapsgrenser hos Norsk Rikstoto

Vedtak nr. 232, 11. desember 2020:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av om det innenfor rammene av sosialt ansvarlige spill er mulig å innføre en ytterligere individuell tilpasning av tapsgrensene etter en vurdering av den enkelte spiller etter nærmere kriterier, og på egnet måte orientere Stortinget om resultatene av gjennomgangen.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Dokument 8:126 S (2019–2020), jf. Innst. 86 S (2020–2021). Etter ønskje frå Norsk Rikstoto, har departementet gitt Norsk Rikstoto utsett frist til 31. januar 2023 for å føreslå individuelt tilpassa tapsgrenser innanfor sosialt ansvarlege rammer. Norsk Rikstoto har formidla at dei arbeider for ein god og robust modell som primært tek omsyn til ansvarleg spel, men som òg tek omsyn til kanalisering og ønskje frå dei aktuelle spelarane om ei individuelt tilpassa grense. Norsk Rikstoto grunn-gav sitt ønskje om utsett frist med at dei har behov for omfattande kunnskap om spelemønsteret og meir erfaring med ansvarlegheitsrammeverket og dei tapsgrensene som er innførte, for å forstå kva tiltak som vil fungere best for å avgrense speleproblem.

Pelsdyrkompensasjonsordning – berekna
bruksverdi

Vedtak nr. 1127, 4. juni 2021:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med pelsdyrnæringen for å sikre en omforent forståelse av det videre grunnlaget som er presentert gjennom NIBIOs forslag til beregning av kompensasjon basert på bruksverdi. Anleggenes levetid, bereg-

ning av arbeidstid for de ulike skinnproduksjonene, priser på skinn og fôr og størrelse på kapitaliseringsrente er blant de elementene som er særlig viktige å få en omforent forståelse av.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 122 L (2020–2021), jf. Innst. 613 L (2020–2021). Landbruks- og matdepartementet har hatt dialog med Pelsdyrslaget og departementet oppfattar at det er sams forståing når det gjeld innhaldet i rapporten frå Norsk institutt for bioøkonomi. På bakgrunn av dialogen med Pelsdyrslaget, vil det ved utforming av staten sitt tilbod om erstatning etter bruksverdi, bli nytta ei kapitaliseringsrente på 4 pst. og ikkje 4,71 pst. slik instituttet føreslo i sin fagøkonomiske rapport. Etter innspel frå Pelsdyrslaget vil òg dei berekna kostnadene i reveoppdrett bli reduserte samanlikna med Norsk institutt for bioøkonomi sin rapport. Dette vil ytterlegare medverke til høgare tilbod om erstatning etter bruksverdi enn det som var føreslått i instituttet sin rapport. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 1127, 4. juni 2021 med dette er følgt opp.

Pelsdyrkompensasjonsordning – kapasiteten
i pelsdyrverksemda

Vedtak nr. 1128, 4. juni 2021:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn kapasiteten i pelsdyrvirksomheten, etter forskrift om hold av pelsdyrs krav gjeldende fra 1. januar 2015 (FOR-2011-03-17-296), ved beregning av bruksverdi og økonomisk tap.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 122 L (2020–2021), jf. Innst. 613 L (2020–2021). Landbruksdirektoratet vil leggje lovleg utnytting av kapasiteten i pelsdyranlegga til grunn når dei utarbeider staten sitt tilbod om erstatning etter bruksverdi til pelsdyroppdrettarane. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 1128, 4. juni 2021 med dette er følgt opp.

Pelsdyrkompensasjonsordning – opprydding og
sanering

Vedtak nr. 1129, 4. juni 2021:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å etablere en ordning der det gis tilskudd til opprydding og sanering av pelsrier og fôrkjøkken, slik at restverdien av disse anleggene kan økes og anleggene gjenbrukes.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 122 L (2020–2021), jf. Innst. 613 L (2020–2021). Der pelsingsverksemd eller førkjøkken er ein del av ei verksemd som har drive med pelsdyrhald, vil verdien av pelsingsverksemda eller førkjøkkenet kunne bli kompensert etter den lovfesta erstatningsordninga for pelsdyroppdrettarar. Ei eiga ordning er difor berre aktuell for pelsingsverksemdar eller førkjøkken som har vore drivne med eige organisasjonsnummer. Etter det departementet er kjend med, er det i alt sju slike verksemdar. Regjeringa vil gi kompensasjon for kostnader til opprydding og sanering av desse dersom det blir lagt opp til at anlegget skal nyttast til anna formål. Kompensasjon vil bli gitt ut frå dokumenterte kostnader og innanfor rammene av statsstøtteregeleverket, med opp til 500.000 kroner til kvart pelseri og opp til 2 mill. kroner til kvart førkjøkken. Kompensasjonen blir utgiftsført på kap. 1142, post 77. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 1129, 4. juni 2021 med dette er følgt opp.

Pelsdyrkompensasjonsordning – spesialiserte maskiner og utstyr

Vedtak nr. 1130, 4. juni 2021:

«Stortinget ber regjeringa fremme forslag om å etablere en erstatningsordning for maskiner og utstyr som er spesialisert knyttet til driften av førkjøkken og pelserier, og som er uten restverdi som følge av forbudet mot pelsdyrhold.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 122 L (2020–2021), jf. Innst. 613 L (2020–2021). Der pelsingsverksemd eller førkjøkken er del av ei verksemd som har drive med pelsdyrhald, vil verdien av pelsingsverksemda eller førkjøkkenet kunne bli kompensert etter den lovfesta erstatningsordninga for pelsdyroppdrettarar. Ei eiga ordning er difor berre aktuell for pelsingsverksemdar eller førkjøkken som har vore drive med eige organisasjonsnummer. Etter det departementet er kjend med, er det i alt sju slike verksemdar. Regjeringa vil gi kompensasjon for maskiner og utstyr som er spesialisert til drifta av førkjøkken og pelseri, og som er utan restverdi som følge av forbudet mot hald av pelsdyr. Kompensasjonen vil bli gitt i tråd med statsstøtteregeleverket og innanfor ei samla ramme på 30 mill. kroner. Kompensasjonen vil bli utgiftsført på kap. 1142, post 77. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 1130, 4. juni 2021 med dette er følgt opp.

Pelsdyrkompensasjonsordning – faktiske kostnader
Vedtak nr. 1131, 4. juni 2021:

«Stortinget ber regjeringa endre forskrift om kompensasjon etter avvikling av hald av pelsdyr mv., slik at det i § 7 første punktum bestemmes at for riving og opprydding av pelsdyrvirksomhet som var i drift i godkjent anlegg etter forskrift om hald av pelsdyr per 1. januar 2015, gis kompensasjon som dekker de faktiske kostnadene, og uten gjeldende krav om at videresalg og gjenvinning skal hensyntas.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 122 L (2020–2021), jf. Innst. 613 L (2020–2021). Landbruks- og matdepartementet fastsatte 8. juli 2022 ei ny forskrift om særskilte kompensasjonsordningar mv. etter avvikling av hald av pelsdyr. Det er her lagt opp til å dekkje dei faktiske kostnadene ved riving og opprydding av pelsdyranlegg med tilhøyrande infrastruktur. Dette gjeld dersom anlegget tilfredsstilte gjeldande forskriftskrav pr. 15. januar 2018 og det blei halde pelsdyr i anlegget etter 1. januar 2015. Det tidlegare kravet om at det ved utrekning av kompensasjon skal takast omsyn til vidaresal og gjenvinning, er ikkje vidareført i forskrifta. Departementet legg til grunn at vedtak nr. 1131, 4. juni 2021 med dette er følgt opp.

Viltlova – utgreiing av omgrepet «kunstig lys»

Vedtak nr. 1134, 4. juni 2021:

«Stortinget ber regjeringa gjøre en utredning med sikte på å avklare definisjonen av begrepet «kunstig lys» i viltloven, og hvilke prinsipper som bør legges til grunn for en ny bestemmelse om dette i viltloven, i forbindelse med det pågående arbeidet med modernisering av viltloven.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 149 L (2020–2021), jf. Innst. 604 L. Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet arbeider med å gå gjennom og modernisere viltlova. Arbeidet inneber ein revisjon av heile lova, noko som òg gjeld reglane om bruk av kunstig lys i samband jakt og fangst. Miljødirektoratet har i supplerande tildelingsbrev av 18. mars 2022 fått i oppdrag å sjå nærare på teknologiutviklinga ved utøving av jakt, fangst og felling. Reglane om bruk av kunstig lys er blant dei temaa som direktoratet skal vurdere. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med eit lovforslag.

**Oppmodings- og utgreiingsvedtak i stortings-
sesjonen 2016–2017**

Konsekvensar av liberalisering av konsesjonsplikta

Vedtak nr. 878, 13. juni 2017:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensen av en vidare liberalisering av konsesjons- plikten utover de lovmessige endringer som nå vedtas for rene skogeierdommer.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 92 L (2016–2017), jf. Innst. 427 L (2016–2017). I Meld. St. 15 (2020–2021) la departementet til grunn at det var for tidleg å fastslå kva for følgjer endringane frå 2017 hadde på eigedoms- og bruksstrukturen, og at det difor heller ikkje var grunnlag for å føreslå ytterlegare liberalisering av regelverket. I Prop. 1 S (2021–2022) viste departementet til at det har gått ei tid, og at det no er grunnlag for å sjå kva for følgjer endringane har ført til. Departementet har på grunnlag av dette bedt Landbruksdirektoratet om å gjere ei evaluering av endringane som blei vedtekne i 2017. Evalueringa gjeld både endringane i arealgrensa ved overtaking av eigedom med bygning, og endringa av reglane om priskontroll ved overtaking av reine skogeierdommar. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med orientering om evalueringa på ein eigna måte.

Departementet har bedt Landbruksdirektoratet om å undersøkje og utarbeide ei oversikt som

syner utviklinga av saker dei siste fem åra der landbruksstyresmaktene har handsama søknader frå eit aksjeselskap om å få konsesjon. Departementet har bedt om at oversikta skal vise eigedommar med ulikt arealgrunnlag, både eigedommar med eit ressursgrunnlag som ville krevje buplikt dersom eigedomen hadde blitt omsett innan familien, og eigedommar med eit svakare ressursgrunnlag.

Hundelova

Vedtak nr. 885, 13. juni 2017:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en helhetlig gjennomgang av hundeloven av 2003 for å sikre at reglene om hundehold bygger på et godt og vel- fundert grunnlag.»

Vedtaket blei fatta i samband med handsaminga av Dokument 8:71 S (2016–2017), jf. Innst. 340 S (2016–2017).

Landbruks- og matdepartementet fekk ved kgl.res. den 1. mars 2019 overført ansvaret for hundelova frå Justis- og beredskapsdepartementet. Landbruks- og matdepartementet har gjort ein gjennomgang av lova. Forslag til endringar av hundelova blei lagt fram i Prop. 85 L (2021–2022). Departementet legg til grunn at vedtak nr. 885, 13. juni 2017 med dette er følgt opp.

Del II
Budsjettframlegg

5 Nærare omtale av løvingsforslaga

Programområde 15 Landbruk og mat Programkategori 15.00 Administrasjon m.m.

Utgifter under programkategori 15.00 fordelte på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023	Endring i pst.
1100	Landbruks- og matdepartementet	204 462	216 783	188 903	-12,9
	Sum kategori 15.00	204 462	216 783	188 903	-12,9

Inntekter under programkategori 15.00 fordelte på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023	Endring i pst.
4100	Landbruks- og matdepartementet	76 403	1 154	135	-88,3
	Sum kategori 15.00	76 403	1 154	135	-88,3

Mål og strategiar

Departementet sitt ansvarsområde dekkjer heile verdikjeda frå primærprodusent til forbrukar, medrekna juridiske og økonomiske verkemiddel for mat, jordbruk, skogbruk, reindrift, klima- og miljøtiltak i sektoren, nye landbruksbaserte næringar og haustbare viltressursar. Landbruks- og matdepartementet har som mål at forvaltninga skal vere effektiv. Det inneber at forvaltninga skal tilby enkle og brukarvenlege løysingar og vere kjenneteikna av god kvalitet og tillit, i tillegg til å ha gode system for samfunnstryggleik og beredskap. Sjå òg omtale av målet om ei effektiv landbruks- og matforvaltning i del III av proposisjonen.

Prioriteringar

Regjeringa ønskjer ein sterk og effektiv offentleg sektor som leverer gode tenester til innbyggjarane. Kostnadseffektiv bruk av statlege midlar er viktig i landbruks- og matforvaltninga. Ei meir effektiv drift skaper handlingsrom i statsbudsjettet, og kjem samfunnet til gode. Arbeidet med forenkling og forbetring av prosessar, oppgåver og system har som mål å gi betre tenester og tillitt og reduserte kostnader for samfunnet. Arbeidet med samfunnstryggleik og beredskap både i departementet og i underliggjande verksemdar vil òg vere viktig i 2023. Sjå òg omtale av prioriteringane på dei ulike fagområda under dei respektive budsjettkapitla i proposisjonen.

Kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
01	Driftsutgifter	166 763	168 167	170 617
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	14 298	45 610	15 280
45	Større utstyrskjøp og vedlikehald – ordinære forvaltningsorgan, <i>kan overførast, kan nyttast under post 50</i>	23 114	2 720	2 720
50	Større utstyrskjøp og vedlikehald – forvaltningsorgan med særskilde fullmakter	287	286	286
	Sum kap. 1100	204 462	216 783	188 903

Post 01 Driftsutgifter**Formål med løyvinga**

Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for å utvikle og setje i verk den overordna politikken innan områda mat, jordbruk, skogbruk, reindrift, klima- og miljøtiltak i sektoren, nye landbruksbaserte næringar og haustbare viltressursar. Løyvinga dekkjer løns- og driftsutgifter i departementet.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 166,8 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Om lag 77 pst. av utgiftene var lønsrelaterte utgifter, mens om lag 16 pst. var relatert til husleige og lokaler. Resten av løyvinga blei nytta til andre driftsutgifter, til dømes kjøp av IKT-utstyr og andre utgifter for drift og utvikling av IKT, reiser, kurs for tilsette og abonnement. Per 31. desember 2021 hadde departementet 126 utførte årsverk.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 170,6 mill. kroner. Løyvinga er redusert med 0,8 mill. kroner som følgje av endra jobbreisevanar etter pandemien

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overførast**Formål med løyvinga**

Løyvinga blir nytta til særskilde prosjekt og utgreiingsutval med meir.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 14,3 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Dei prosjekta det blei brukt mest midlar på i 2021 var kampen mot skrantesjuka (CWD) i regi av Mattilsynet og matgledekorps i regi av Statsforvaltarane.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 15,3 mill. kroner. Løyvinga vil bli nytta til særskilde prosjekt og utgreiingar, mellom anna tiltak mot skrantesjuka.

Post 45 Større utstyrskjøp og vedlikehald – ordinære forvaltningsorgan, kan overførast, kan nyttast under post 50**Formål med løyvinga**

Løyvinga dekkjer investeringar i departementet og utgifter til vedlikehald av eigedommane til departementet. Løyvinga dekkjer òg delvis finansiering av investeringar i underliggjande verksemder og utgifter/arbeid i samband med sal og taksering av eigdommar.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 23,1 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Midlane blei i all hovudsak nytta til større oppgraderingar og vedlikehald ved dei mange eigedommane som departementet eig, og som er fordelte på alle landsdelar. I tråd med Landbruks- og matdepartementets sin Prop. 1 S (2020–2021), kan departementet overskride løyvinga på posten ved sal av eigedom avgrensa opp til 25 mill. kroner. Det blei i 2021 nytta meir enn løyvinga grunna sal av eigedom, jf. omtale under kapittel 4100, post 40.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 2,7 mill. kroner, som vil bli nytta til naudsynt vedlikehald og utbetringar ved eigedommane som departementet eig. Posten kan overskridast ved sal av statleg eigedom, jf. framlegg til vedtak II.

Post 50 Større utstyrskjøp og vedlikehald – forvaltningsorgan med særskilde fullmakter**Formål med løyvinga**

Løyvinga dekkjer delfinansiering av innkjøp og vedlikehald i dei nettobudsjetterte institutta under departementet. Posten må sjåast i samanheng med post 45.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 0,3 mill. kroner. Løyvinga blei tildelt Norsk institutt for bioøkonomi, som sørga for naudsynt vedlikehald og drift av departementet sin eigedom i Øystre Slidre.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 0,3 mill. kroner.

Kap. 4100 Landbruks- og matdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
01	Refusjonar m.m.	273	131	135
30	Husleige	500	1 023	
40	Sal av eigedom	75 631		
	Sum kap. 4100	76 403	1 154	135

Post 40 Sal av eigedom**Rapportering 2021**

I 2021 blei inntekter på 75,6 mill. kroner frå salet av eigdommen i Moerveien i Ås kommune førte på posten.

Programkategori 15.10 Matpolitikk

Utgifter under programkategori 15.10 fordelt på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023	Endring i pst.
1112	Veterinærinstituttet	103 049	104 638	106 696	2,0
1115	Mattilsynet	1 440 991	1 450 690	1 485 145	2,4
	Sum kategori 15.10	1 544 040	1 555 328	1 591 841	2,3

Inntekter under programkategori 15.10 fordelt på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023	Endring i pst.
4115	Mattilsynet	203 885	208 642	212 397	1,8
	Sum kategori 15.10	203 885	208 642	212 397	1,8

Mål og strategiar

Budsjettframlegget omfattar Mattilsynet og løyving til oppgåver innanfor kunnskapsutvikling, kunnskapsformidling og beredskap ved Veterinærinstituttet. Sjå òg nærare omtale av Veterinærinstituttet i Prop. 1 S (2022–2023) frå Nærings- og fiskeridepartementet. Budsjettframlegget er viktig for arbeidet med å nå matpolitiske mål og skal særleg bidra til å nå måla i matlova, dyrevelferdslova, dyrehelsepersonellova, husdyravsløva og planteforedlarlova. Ein del av dette arbeidet har ikkje direkte samanheng med matproduksjon. Framlegget omfattar i tillegg arbeidet til Mattilsynet for å nå måla i kosmetikklova.

Det faglege ansvaret på matområdet er delt mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Matpolitikken til regjeringa dekkjer heile matproduksjonsskjeda frå jord og fjord til bord. Målstrukturen på dette politikkområdet skil seg difor noko frå måla for landbruks- og matpolitikken slik dei er omtalte i andre kapittel i denne budsjettproposisjonen.

Hovudmåla på det matpolitiske området er

- å sikre trygg mat og trygt drikkevatt
- å fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn
- å fremje god plantehelse og god helse og velferd hos landdyr og fisk

Andre viktige omsyn er

- tilrettelegging for marknadstilgang for norske produkt
- sunt kosthald og gode matopplevingar
- nyskaping, mangfald, matkultur og verdiskaping
- langsiktig matforsyning og berekraftig og miljøvenleg produksjon

Regjeringa legg vekt på at maten skal vere trygg og tilfredsstillende ønskje og behov hos forbrukarane. Ein mangfaldig matmarknad og lovfesta matinformasjon som er rett, relevant og lett tilgjengeleg, er viktige føresetnader for at forbrukarane skal kunne ta informerte val, setje saman eit sunt kosthald og utøve makt i matmarknaden.

Regjeringa legg vekt på at rammevilkåra for næringsaktørane, mellom anna regelverk og

kontroll, blir fastsette og følgde opp på ein slik måte at det ikkje oppstår unødige konkurransevridingar, samstundes som verksemdene må kunne nytte fleksibiliteten som ligg i regelverket.

Omfattande handel med innsatsvarer, planter, dyr og mat over landegrensene krev eit sterkt internasjonalt samarbeid. Handelen må skje i samsvar med internasjonale avtalar og vere basert på internasjonale standardar. Det er viktig for å sikre at varene vi importerer er trygge og oppfyller krava frå forbrukarane. Det er òg viktig for å fremje god plante- og dyrehelse. For at norsk eksport ikkje skal bli hindra av urettvise krav frå importlanda, må Noreg vere leiande innan overvaking, risikovurderingar og forskning, særleg for sjømat og fiskehelse. Aktiv norsk deltaking i internasjonale forum er naudsynt, både for å påverke innhaldet i standardar og regelverk og for å utveksle og utvikle kunnskap og erfaring.

Noreg tek aktivt del i internasjonalt samarbeid på matområdet, mellom anna i Codex Alimentarius Commission som er FNs organisasjon for matvarestandardar under FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) og Verdshelegeorganisasjonen (WHO), Verdsdyrehelseorganisasjonen (WOAH) og den internasjonale plantevernkonvensjonen (IPPC). Organisasjonane utviklar standardar som blir lagde til grunn i avtaleverket om mattryggleik og matkvalitet, helse og miljø under Verds handelsorganisasjonen (WTO) (SPS-avtalen og TBT-avtalen). Desse avtalane legg òg premisser for regelverket i EU/EØS.

Hovuddelen av regelverket på matområdet er harmonisert innanfor EØS. EØS-avtalen er basert på at regelverket i EU og Noreg så raskt som mogleg skal vere det same. Effektive og gode EØS-rutinar er difor svært viktige. Regjeringa legg vekt på tidleg involvering av interessentane, tydelege posisjonar og målretta innsats i regelverksutviklinga under Europakommisjonen, der EØS-avtalen gir Noreg best tilgang. Ved større eller viktige rammerettsakter som blir handsama i Europaparlamentet eller Rådet for den europeiske union, arbeider regjeringa inn mot desse organa for å fremje norske synspunkt.

Mattilsynet er ein sentral offentleg aktør i gjennomføringa av matpolitikken. Oppgåvene omfattar regelverksutvikling, offentleg kontroll, rettleiing, kartlegging og overvaking i heile matproduksjonskjeda, frå innsatsvarer og primærproduksjon til omsetnad til forbrukarane.

God kunnskap og vitenskapleg dokumentasjon er avgjerande for å nå måla i matpolitikken. Som ledd i regelverksutviklinga på matområdet utfører Vitskapskomiteen for mat og miljø (VKM) uav-

hengige faglege risikovurderingar for Mattilsynet. Arbeidet krev god samhandling med Mattilsynet og andre kunnskapsinstitusjonar og god kontakt med den europeiske myndigheita for næringsmiddeltryggleik (European Food Safety Authority – EFSA). Sjå òg Prop. 1 S (2022–2023) frå Helse- og omsorgsdepartementet kap. 745.

God fagleg beredskap, kunnskapsutvikling og formidling er viktig for å nå matpolitiske mål og for å sikre kunnskapsbasert forvaltning. Her har Veterinærinstituttet, Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for bioøkonomi og Folkehelseinstituttet viktige roller.

Mattilsynet arbeider kontinuerleg med å gjennomføre tiltak for å betre forvaltningskvaliteten i heile verksemda. Meir målretta og effektivt tilsyn og kontroll skal bli nådd ved meir brukarorientering i tilbodet av betre og fleire digitale tenester og betre dialog med næringsaktørane.

Prioriteringar

Målet om å sikre trygg mat og trygt drikkevann

Situasjonen i Noreg er god samanlikna med andre land for førekomst av matboren sjukdom. Det er naudsynt med kontinuerleg innsats for å halde oppe god mattryggleik. Arbeidet for trygg mat må kontinuerleg tilpassast nye trendar, endra klimatiske forhold og utviklinga i den globale matvaremarknaden og forsyningskjedene. Endringane kan skape nye moglegheiter, som til dømes at nye ressursar kan nyttast til mat og fôr, men også nye truslar, slik som auka fare for utvikling av antibiotikaresistens eller overføring av sjukdom frå dyr til menneske.

Innsatsvarene og matvarene skal vere trygge. Regelverket og kontrollen skal leggast opp slik at ein gjennom innsats i alle ledd i matproduksjonskjeda bidrar til at sluttprodukta er trygge. I arbeidet for å sikre trygg mat er det viktig å redusere risikoen for sjukdom eller helseskade som kan oppstå på grunn av smittestoff eller framandstoff i innsatsvarer, mat og drikkevann.

Det er verksemdene som har ansvaret for å etterleve regelverket slik at maten er trygg, og for å sikre god hygiene i heile matproduksjonskjeda. Det er særleg viktig med effektive hygienetiltak og gode arbeidsrutinar i verksemdar som framstiller lettskjemd mat eller handterer mat som ikkje er innpakka.

Kvaliteten på drikkevannet i Noreg er generelt god, men mange vassforsyningsssystem er sårbare på grunn av gamle leidningsnett som er utsette for lekkasjar. Enkelte stader er det dessutan ikkje gode nok reservevassløyseringar dersom hovud-

vassforsyninga sviktar. I mange tilfelle trengst det auka innsats frå vassverka for å sikre trygg vassforsyning i framtida, ikkje minst ved å auke utskiftingstakten av gamle vassrøyr.

Fleire tilfelle dei siste åra viser den nære samanhengen mellom sjukdom hos dyr og sjukdom hos menneske. Tal frå WHO viser at om lag 75 pst. av nye eller kjende infeksjonar som har auka hos menneske dei siste 30 åra, kjem av smittestoff frå dyr. Å ta vare på den gode norske dyrehelsa, som er eit resultat av systematisk arbeid gjennom mange år, er viktig både for mattryggleiken og for god helsetilstand hos menneske og dyr.

Overvaking av inntaket av næringsstoff og framandstoff er viktig i folkehelsearbeidet og som grunnlag for faglege risikovurderingar. Mattilsynet samarbeider med Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet for å oppdatere inntaksdata om kor mykje folk brukar av ulike matvarer, og data om innhaldet av næringsstoff og framandstoff i matvarene. I dette samarbeidet blir Matvaretabelen med opplysningar om innhald av næringsstoff i matvarer utvida og forbetra kontinuerleg. Det er òg viktig med kunnskap om innhaldet av framandstoff i innsatsvarer og råvarer, og om miljøforureiningar eller andre uønskte stoff i vatn eller jordsmonn som kan påverke innhaldet av framandstoff i fisk, landdyr og planter. Dette er nærare omtalt under kap. 1115 og i del III.

Målet om å fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn Ernæringsarbeidet er omtalt i Prop. 1 S (2022–2023) frå Helse- og omsorgsdepartementet og ligg i hovudsak under Helsedirektoratet. Arbeidet følgjer opp måla i *Nasjonale handlingsplan for bedre kosthold (2017–2021)* som er forlenga til 2023. Ansvar for kostråda ligg hos helsestyresmaktene, men arbeidet med å leggje til rette for eit kosthald som er i samsvar med kostråda blir følgt opp av mange aktørar. Mattilsynet har òg ei viktig rolle i dette arbeidet, særleg for regelverk og tilsyn knytt til merking av mat, til dømes om ingrediensar og allergen, næringsinnhald, ernærings- og helsepåstandar og frivillig sunnheitsmerking. Rett merking er viktig for at forbrukarane skal kunne gjere informerte val og handtere maten rett. Den nordiske ordninga med frivillig sunnheitsmerking av mat, *Nøkkelhølet*, gir forbrukarane betre informasjon om matvarer som kan bidra til eit sunnare kosthald.

Merking av mat er i hovudsak regulert i matinformasjonsforskrifta, men det er òg enkelte særskilte nasjonale reglar, til dømes for sjømat. Regje-

ringa vil arbeide vidare opp mot EU med sikte på at reglane i matinformasjonsforordninga om plikt til merking av ingrediensar og næringsinnhald òg skal gjelde for alkoholhaldige drikkevarer. Regjeringa vil også aktivt følgje opp Europakommisjonen sitt kommande arbeid med revidering av matinformasjonsforordninga der både opprinnelsesmerking, datomerking og forside ernæringsmerking vil vere sentrale tema.

Målet om å fremje god plantehelse og god helse og velferd hos landdyr og fisk

Det er viktig med god overvaking og høg beredskap mot mange plante- og dyresjukdommar, planteskadegjerarar og sjukdommar som smittar mellom dyr og menneske (zoonosar).

Regjeringa vil leggje vekt på å hindre at hjorteviltssjukdommen skrantesjuka, *chronic wasting disease (CWD)*, får fotteste i Noreg. Den omfattande kartlegginga vil bli ført vidare for å få best mogleg oversikt over situasjonen. Viktige oppgåver er å kartleggje utbreiinga og leggje til rette for å etablere ein ny villrein flokk i Nordfjella, følgje opp vedteke handsaming av klassisk skrantesjuka på Hardangervidda og bidra til å utforme den langsiktige forvaltninga av skrantesjuka.

Feil og for mykje bruk av antibiotika til folk og dyr har globalt ført til ein vesentleg auke av motstandsdyktige bakteriar som utgjer eit alvorleg helsetrugsmaal. Regjeringa er svært merksam på dette, og vil utarbeide ein ny tverrsektoriell strategi mot antibiotikaresistens som skal avløyse strategien som var for perioden 2015–2020 og som blei forlenga grunna pandemien. Ei regjeringsoppnemnd ekspertgruppe har levert rapporten *Antibiotikaresistens: Kunnskapshull, utfordringer og aktuelle tiltak – Status 2020*. Denne skal danne grunnlaget for regjeringa sitt vidare strategiarbeid, og sektorvise handlingsplanar. Aktiv deltaking i internasjonale forum er viktig for å bidra til ansvarleg bruk av antibiotika og utvikling av nye antibiotika, vaksinar og betre diagnostiske hjelpemiddel.

Salet av antibiotika til matproduserande landdyr er i perioden 2013–2021 redusert med 25 pst. målt i kg aktivt stoff, mens salet av antibiotika til hund og katt er redusert med 29 pst. Data rapportert for perioden 2015–2021 viser ein reduksjon på 11 pst. i salet av antibakterielle humanpreparat til hund og katt. Mengda antibakterielle middel som har blitt seld dei siste åra svarar til at anslagsvis 0,5–1 pst. av fisken blei behandla med ein antibiotikakur.

Evna til å løyse utfordringane med sjukdommar i havbruket er viktig for å kunne ta ut det lang-

siktige vekstpotensialet. Kontroll med sjukdom, inkludert lakselus, er òg viktig for å sikre god velferd, minke smittepresset i miljøet og redusere bruk og utslepp av medikament. Svinnet frå produksjon i oppdrettsnæringa er framleis høgt, og det er viktig å arbeide for å redusere dette tapet.

Trafikklyssystemet for kapasitetsjustering i havbruksnæringa byggjer på ein indikator for påverknad av lakselus på villfisk og inndeling av kysten i spesifikke produksjonsområde. Oppfølging og utvikling av dette systemet vil bli prioritert. Sjå nærare omtale i Prop. 1 S (2022–2023) frå Nærings- og fiskeridepartementet.

Arbeidet med å fremje god dyrevelferd og gode haldningar til dyr er viktig. Det trengst auka merksemd både på hald av produksjonsdyr (inkludert fisk) og kjeledyr. Utvikling av kunnskap om korleis avlstiltak og ulike driftsformer påverkar dyrevelferda, er òg viktig.

Dyrevelferda i Noreg er gjennomgåande god, sjølv om det også er utfordringar. Systematisk arbeid med dyrevelferdsprogram for dei fleste produksjonar inkluderer regelmessig veterinærbesøk og kontroll på slakteria. Utvida sjukdomsregistrering i kjøttkontrollen, matkjedeinformasjon og helseregistreringssystem er døme på slike kontrollsystem. Dermed vil teikn på negativ utvikling bli raskare avdekka og tidlege tiltak for å sikre dyrevelferda kan setjast inn i husdyrproduksjonane. Mattilsynet gjennomfører i tillegg omfattande tilsynskampanjar for å kunne iverksette ytterlegare forbetringstiltak der det er naudsynt. Godt samarbeid mellom Mattilsynet og næringa, mellom anna med landbruket sine HMS-tenester og slakteria, bidreg òg til at vanskjøtte dyrehold kan bli oppdaga tidleg.

Verkemidla for å fremje dyrevelferd er styrkte dei seinare åra, mellom anna gjennom innføring av administrativt gebyr ved enkelte brott på regelverket. Mattilsynet har inngått ein samarbeidsavtale med politiet og det er etablert dyrekrimeiningar i heile landet.

Regjeringa har starta arbeidet med ei ny dyrevelferdsmelding. Meldinga skal omhandle alle dyr som er omfatta av dyrevelferdslova, inkludert fisk. Arbeidet vil ha merksemd på både dyrevelferd og føresetnader for dyrehold i primærnæringane våre, noko denne regjeringa prioriterer høgt. Meldinga vil ta for seg utviklinga i norsk dyrehold, husdyrproduksjon og havbruk, og også omtale ny kunnskap om dyrevelferd. Våre næringar treng gode rammevilkår med føreseielegheit og langsiktigheit, og at ulike omsyn er rett balansert. Meldinga bør òg ta stilling til utvikling av regelverk i EU som vil vere relevant for Noreg.

Andre omsyn

Tilrettelegging for marknadstilgang for norske produkt

Kontakt med aktuelle styresmakter i andre land er avgjerande for å betre marknadstilgangen.

Norsk sjømat skal vere trygg og av god kvalitet slik at han blir føretrekt på den globale marknaden. Dei seinare åra har det vore ein auke i krava til dokumentasjon på tryggleiken til produkta som blir eksporterte. For Noreg, som stor eksportør av sjømat, er det avgjerande å kunne dokumentere mattryggleik og kvalitet gjennom heile produksjonskjeda og å skape føreseielege rammevilkår for eksport. Tilsynsarbeidet til Mattilsynet og kommunikasjon med styresmaktene i importlanda er avgjerande for tilliten.

Den gode norske dyrehelsa blir nytta i eksportsamanheng, mellom anna ved den aukande eksporten av avlsprodukt frå husdyr. Marknadstilgang til utlandet er òg viktig for ein del andre landbruksprodukt.

Sunt kosthald og gode matopplevingar

Det er viktig at fagleg og vitskapeleg basert informasjon om samanhengen mellom kosthald og helse, både for kvar enkelt og for folkehelsa, når fram til forbrukarane på ein tenleg måte. I tillegg må arbeidet for å leggje til rette for eit sunnare kosthald vere basert på kva mat forbrukar ønskjer, men og på matglede og god matkvalitet. Mange er òg opptekne av kvar maten kjem frå og korleis han blir produsert.

Folkehelsepolitikken legg mellom anna vekt på tiltak for å gjere det enklare å velje sunt, leggje til rette for gode mat- og måltidsvanar i barnehagar, skolar/SFO og hos eldre. Det er viktig å styrkje kunnskapen om mat, matlaging, kosthald og ernæring, jf. *Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017–2021)* som er forlenga til 2023. Sjå nærare omtale av handlingsplanen i Prop. 1 S (2022–2023) frå Helse- og omsorgsdepartementet. Innsatsen må også sjåast i samheng med og følgje opp tiltak i Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan 2021–2030*, Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening* og strategien *Matnasjonen Norge*, samt regjeringa sin ambisjon om å gradvis innføre eit dagleg sunt, enkelt skulemåltid.

Matportalen.no presenterer forbrukarretta informasjon frå offentlege styresmakter om sunn og trygg mat, trening og fysisk aktivitet.

I arbeidet med å utvikle og synleggjere Matnasjonen Norge, er mat- og måltidsglede viktig. Det er eit sektorovergripande område som omhandlar mellom anna helse, ivaretaking av mat-

tradisjonar, brukarinvolvering, berekraftig anskaffing av mat og drikke og lokale arbeidsplassar.

Matglede for eldre på institusjonar har spesielt fått mykje merksemd mellom anna gjennom prosjektet «Gylne Måltidsøyeblikk» og «Matgledekorpsene».

I 2022 er det kommunar i Oslo og Viken, Vestland og Møre- og Romsdal som får bli inspirert av matgledekorpsa. Det er stor interesse for å dette arbeidet og både digitale og fysiske møteplassar blir tekne i bruk. Mange av dei gode eksempla blir samla på heimesida Matgledekorpsset.no, og det er utvikla eit eige lågterskel e-læringskurs.

Tiltaket er eit samarbeid mellom Landbruks- og matdepartementet og dei involverte statsforvaltarembeta.

Nyskaping, mangfald, matkultur og verdiskaping

Innovasjon og næringsutvikling i produksjon av mat med lokal identitet er viktig for å kunne ha sterke og innovative små og store verksemder. Regjeringa vil bidra til å auke tilgangen til lokale matprodukt for forbrukarane. Sjå nærare omtale under kat. 15.30.

Mattilsynet vil halde fram arbeidet med å informere betre om regelverket og gjere det meir tilgjengeleg. Å kommunisere og dele kunnskap med verksemder, bransjeorganisasjonar og kompetansenettverk er viktig for utviklinga på lokalmatområdet.

Langsiktig matforsyning og berekraftig og miljøvenleg produksjon

Det er aukande merksemd nasjonalt og internasjonalt på utvikling av berekraftige matsystem. Mellom anna har EU i 2020 lagt fram sin *Farm to Fork*-strategi for eit berekraftig, sunt og rettferdig matsystem som ein del av *Europas grønne giv*. FN heldt hausten 2021 ein verdskonferanse om matsystem som eit ledd i arbeidet med skape framgang for dei 17 berekraftsmåla fram mot 2030, som alle til ei viss grad er knytte til sunnare, meir berekraftige og rettferdige matsystem. Begge

desse initiativa vil òg ha verknad på matpolitikken i Noreg. Regjeringa vil følgje initiativa og utvikle relevante norske tiltak også innanfor matområdet.

Matsvinn er identifisert som ei av utfordringane på nasjonalt nivå for å oppfylle FN sitt berekraftsmål om å halvere matsvinnet per innbyggjar på verdsbasis innan 2030. Bransjeavtalen om redusert matsvinn frå 2017 dannar grunnlag for samarbeid mellom styresmakter og alle ledd i matverdikjeda om å fremje betre utnytting av ressursar og råstoff gjennom førebygging og reduksjon av matsvinn i heile matkjeda. Landbruksdirektoratet fekk i 2019 ansvaret for å utarbeide statistikk for matsvinn i jordbrukssektoren. Statistikken blei publisert for første gong i 2021, og vil bli publisert årleg heretter. Landbruksdirektoratet får i 2023 i oppdrag å utarbeide eit kunnskapsgrunnlag om årsaker til matsvinn og føreslå tiltak for å redusere matsvinnet innanfor grøntsektoren sitt primærledd. Det skal leverast rapport til jordbruksoppgjeret 2024.

Det vil bli arbeidd med å redusere bruk og risiko for negative helse- og miljøeffektar ved bruk av plantevernmidler, i tråd med gjeldande *Handlingsplan for berekraftig bruk av plantevernmidler*. I dette arbeidet er det viktig med integrert plantevern, der ein i størst mogleg grad nyttar alternativ til kjemiske plantevernmidler. Godt samarbeid mellom næringa, rådgivingstenesta, kunnskapsinstitusjonar og styresmakter er sentralt for å kunne nå måla i handlingsplanen.

Regjeringa tek utgangspunkt i at berekraftig havbruk vil bidra til at mat frå havet blir ei viktig kjelde til matsikkerheit og ernæring og slik kan bidra til å oppfylle FN sitt berekraftsmål. Skal Noreg lukkast som havbruksnasjon framover, må vi mellom anna sikre god marknadstilgang og finne løysingar på berekraftsutfordringar. Her har god fiskehelse og -velferd ei nøkkelrolle.

Ytterlegare omtale av arbeidet for å sikre langsiktig matforsyning og berekraftig og miljøvenleg produksjon finst under kat. 15.30.

I Prop. 1 S (2022–2023) frå Nærings- og fiskeri-departementet er sjømat omtalt.

Kap. 1112 Veterinærinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap	103 049	104 638	106 696
	Sum kap. 1112	103 049	104 638	106 696

Post 50 Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap

Formål med løyvinga

Veterinærinstituttet (VI) er eit biomedisinsk forvaltnings- og forskingsinstitutt innan dyrehelse, fiskehelse, dyrevelferd og fôr- og mattryggleik. Instituttet er organisert som eit statleg forvaltningsorgan med særskild fullmakt. Verksemda arbeider med forskning, forvaltningsstøtte og oppdrag i marknaden. Instituttet har hovudkontor på Ås, og fem regionale kontor frå Sandnes i sør til Tromsø i nord.

VI skal innan områda dyrehelse, fiskehelse, dyrevelferd og fôr- og matvaretryggleik, vere den leiande kunnskapsleverandøren til forvaltninga.

VI har følgjande mål:

Hovudmål: God helse hos dyr, fisk og menneske

Delmål: Kunnskapsbasert forvaltning

Delmål: God beredskap

Delmål: Konkurranseskraftige bionæringar

Instituttet får løyvingar til oppgåvene sine innan dyrehelse, fôrtryggleik, dyrevelferd og mattryggleik over budsjettet til Landbruks- og matdepartementet. Oppgåvene innan fiskehelse og enkelte område innan sjømattryggleik blir finansierte over budsjettet til Nærings- og fiskeridepartementet, og blir omtalt i Prop. 1 S (2022–2023) frå Nærings- og fiskeridepartementet. Forsking er ein sentral del av verksemda til VI og er omtalt under kap. 1137.

Løyvinga på denne posten skal hovudsakeleg nyttast til:

- Arbeid med kunnskapsutvikling, rådgiving, diagnostisk arbeid og laboratoriestøtte når det gjeld førebygging, oppklaring og handtering av alvorlege smittsame sjukdommar hos landdyr og sjukdom som smittar mellom dyr og menneske (zoonosar).
- Bidrag i førebygging og handtering av kriser som kjem av smittestoff og andre helseskadlege stoff i fôr og mat.
- Kunnskapsformidling til næringa, fagpersonell og dyreeigarar.
- Samarbeid med styresmaktene og næringslivet om å utvikle berekraftig bioøkonomi i Noreg.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 103,0 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. I internasjonal samanheng vurderer VI status for norsk landdyrhelse og mattryggleik som svært god.

VI sitt viktigaste kunnskapsgrunnlag for å uttale seg om situasjonen for norsk landdyrhelse er prøvene som blir undersøkte på grunn av sjukdom eller mistanke om sjukdom. Desse stammar hovudsakeleg frå overvåkingsprogram som instituttet gjennomfører for Mattilsynet, Miljødirektoratet og i kontrolloppdrag for næringane. I 2021 undersøkte instituttet i alt 197 000 prøver. Om lag 25.000 av desse blei undersøkte på grunn av mistanke om, eller oppfølging av, meldepliktig sjukdom hos landdyr eller listeført sjukdom hos fisk. Talet prøver er om lag på same nivå som året før.

Sjukdommen høgpatogen aviær influensa blei i 2021 påvist for første gang i kommersielt fjørfehold i Noreg etter at sjukdommen i 2020 for første gang blei påvist hos vill fugl her i landet. Sjukdommen blei påvist i to verpehønsflokkar i Rogaland. VI gjennomførte i den samanhengen mange analyser og ga råd og statusrapportar til forvaltning og næring.

Gjennom 2021 blei det undersøkt prøver frå om lag 21 600 hjortedyr for skrantesjuka/Chronic wasting disease, og det blei påvist tre nye tilfelle, to hos elg og eitt hos hjort. VI peikar på at observasjonar av denne sjukdommen hos nordisk elg og hjort tyder på at sjukdommen hos desse artane opptrer sporadisk, og så langt hos gamle dyr. Instituttet har gitt råd til Mattilsynet og Miljødirektoratet i handteringa av sjukdommen.

Kunnskapsoppbygginga Veterinærinstituttet gjer gjennom forskning, oppklaring av sjukdomutbrot, diagnostikk og overvåkingsprogram er til nytte både for forvaltning og næring, og blir ofte formidla samla til desse brukargruppene. Det nasjonale kompetansesenteret for produksjonsdyr som blei oppretta i 2019, har i 2021 hatt god aktivitet og ei rekke kurs- og kompetansehevingstiltak trass koronapandemien. Det er mellom anna arrangert fysiske kurs i feltobduksjon i Tromsø og på Ås og ei rekke webinar. VI ga i 2021 for andre gang ut ein årleg rapport om dyrehelse-situasjonen i Noreg. Denne rapporten, saman med zoonoserapporten, medverkar til å sikre kunnskapsbasert rådgiving og riskovurdering for både forvaltning og næring.

VI flytta i 2021 hovudkontoret frå Oslo til Ås. Arbeidet med flyttinga har krevd stor innsats, men instituttet rapporterer at god planlegging og stor innsats frå dei tilsette gjorde at det ikkje var merkbar nedetid for analyseverksemda i denne perioden. Instituttet klarte slik å ta vare på beredskapsrolla gjennom heile flytteperioden. Eit viktig laboratorium for instituttet blei ikkje ferdigstilt i 2021. Veterinærinstituttet måtte difor

halde ved lag aktivitet i laboratoriet i Oslo gjennom 2021.

I samarbeid med aktørar frå fjørfe næringa og Mattilsynet blei det våren 2021 gjennomført ei beredskapsøving («tabletop») om fugleinfluensa. Scenariet var lagt til ein fjørfe flokk i Rogaland. Erfaringane frå denne øvinga kom godt med i det reelle utbrotet av fugleinfluensa i same område nokre månader seinare.

Instituttet har i 2021 medverka til konkurransedyktige bioneringar mellom anna gjennom oppdragsanalysar, forskingsprosjekt finansiert gjennom næringane sine forskingsfond og gjennom råd, deltaking på seminar og konferansar og innovasjonsretta aktivitet.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 106,7 mill. kroner. Løyvinga er redusert med 0,9 mill. kroner som følgje av endra jobbreisevanar etter pandemien.

Helsa til menneske og dyr og tilstanden til økosystema dei lever i, er knytt saman, og om dette nyttar ein omgrepet *Èn helse*. VI sitt arbeid skal i tråd med hovudmålet verne om den gode dyrehelsa og mattryggleiken i Noreg. Det blir stadig viktigare å overvake og ha god kunnskap om sjukdommar som kan overførast mellom dyr og menneske (zoonosar).

Globalisering og klimaendringar kan utfordre den gode husdyrhelsa i Noreg. Instituttet vil difor leggje vekt på forskning og kunnskapsutvikling som sikrar og vidareutviklar den nasjonale beredskapen mot kjende og nye helsetrugs mål, med særleg vekt på konkrete førebyggjande tiltak i næring og forvaltning.

VI legg FN sine berekraftsmål til grunn for aktiviteten og vil kontinuerleg vidareutvikle kompetanse og metodar for framleis å vere i front innan sine fagområde. Det vil bli lagt auka vekt på førebyggjande beredskap og prosjektbasert og risikobasert diagnostikk, og å modernisere arbeidet ved bruk av ny teknologi og nye metodar. VI vil prioritere arbeid med digitalisering for betre og

raskare kunne utnytte og utveksle informasjon med næring og forvaltning.

Instituttet vil leggje stor vekt på å bidra til ei kunnskapsbasert forvaltning ved å møte dei behova Mattilsynet har for kunnskap, råd og laboratoriestøtte på kjerneområda til instituttet.

Kunnskapsutvikling, overvaking og rådgiving om antibiotikaresistens og skrantesjuka vil framleis vere viktig.

I arbeidet med å førebyggje sjukdom og å tryggje god dyrehelse er det viktig at VI òg gir råd til veterinærar, næring og forvaltning innan smittevern og biotryggleik. For å møte behova i matforvaltninga og næringa, vil instituttet leggje vekt på arbeidet ved det etablerte kompetansesenteret for produksjonsdyr. Dei fleste hovudaktivitetane ved senteret har base i Sandnes, men det er òg tilsette som arbeider med produksjonsdyrhelse i Tromsø, Trondheim og Ås, noko som fører til at senteret får ei god nasjonal dekning og tilgang på god kompetanse. Aktivitetane ved senteret skal komme til nytte for produksjonsdyrnæringa og forvaltninga i heile landet.

VI sitt arbeid for god beredskap vil i hovudsak bli retta mot meldepliktige/listeførte sjukdommar definert i forskrift, og andre alvorlege kjente eller ukjente tilstandar. Beredskapsarbeidet vil vere innretta mot

- å føreseie den nasjonale og internasjonale helsesituasjonen gjennom overvaking og analyse
- førebyggje ved å etablere beredskapsplanar, forstå sjukdomsmekanismar og risikofaktorar
- oppdage og ha kunnskap om eventuelle smitte- og sjukdomssituasjonar
- nedkjempe sjukdommar ved å yte bistand til Mattilsynet med råd, analysar og diagnostikk

VI vil leggje vekt på å støtte styresmakter og næringane i vidareutvikling av konkurransedyktige bioneringar. Instituttet sitt viktigaste bidrag her er forskingsbasert kunnskapsstøtte for betre å ta hand om helse og velferd i samband med berekraftig produksjon og uttak av biomasse på land og i havet.

Kap. 1115 Mattilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
01	Driftsutgifter	1 420 429	1 433 305	1 457 767
22	Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser	17 267	13 185	13 185
71	Tilskott til erstatningar, <i>overslagsløyving</i>	3 294	4 200	14 193
	Sum kap. 1115	1 440 991	1 450 690	1 485 145

Post 01 Driftsutgifter**Formål med løyvinga**

Mattilsynet har hovudansvaret for å føre kontroll med at regelverket om mattryggleik, plantehelse, plantevernmiddel, dyrehelse, dyrevelferd, kvalitet og forbrukaromsyn blir etterlevd i heile matproduksjonskjeda.

Mattilsynet fører òg kontroll med at regelverket blir etterlevd på andre område. Dette gjeld mellom anna regelverk om dyrehelsepersonell, planter og dyr som ikkje inngår i matproduksjon, husdyravl, kosmetikk og kroppspjieprodukt, og omsetnad av reseptfrie legemiddel utanom apotek.

Mattilsynet har òg oppgåver knytte til regelverksutvikling og internasjonalt arbeid. Området er sterkt påverka av internasjonale rammevilkår.

Det er verksemdene sjølve som har ansvar for å kjenne til og etterleve regelverket. Aktiv rettleiing frå Mattilsynet om regelverket er viktig. Mattilsynet vil bruke dei verkemidla lovverket stiller til rådvelde når det er naudsynt for å sikre etterleving av regelverket.

Mattilsynet vil arbeide etter desse måla:

- sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevatt
- fremje god helse hos planter, landdyr og fisk
- fremje god dyrevelferd og respekt for dyr
- fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn
- vareta miljøvenleg produksjon
- tilrettelegging for marknadstilgang for norske produkt

Innanfor rammene av dei måla som er sette i lovgivinga, vil Mattilsynet samstundes arbeide på ein slik måte at det tek omsyn til aktørane langs heile matproduksjonskjeda. Det omfattar òg marknadstilgang i utlandet.

Hovudverkemidla i arbeidet er å

- utvikle regelverk
- rettleie om regelverk
- handheve regelverk
- overvake status og utvikling på området
- ha god beredskap for handtering av hendingar og kriser

Folkehelseinstituttet, Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for bioøkonomi og Veterinærinstituttet yter kunnskapsstøtte til Mattilsynet og har ein fagleg beredskap med grunnlag i løyvingar frå dei ansvarlege departementa.

Mattilsynet innhentar uavhengige risikovurderingar frå Vitskapskomiteen for mat og miljø når det trengst i regelverksarbeidet og den utøvande forvaltninga.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 1 420,4 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Målet om å sikre trygg mat og trygt drikkevatt

Mattilsynet gjennomførte i 2021 offentleg kontroll med drikkevassbasseng hos 1013 vassverkseigarar. 358 fekk eit varsel om vedtak, 293 gjekk vidare til vedtak. Ti vassverkseigarar fekk pålegg om tvangsmulkt. Mange av tilsyna blei gjennomførte som dokumentkontroll. For å gjennomføre eit effektivt tilsyn innhenta Mattilsynet informasjon frå vassverkseigarane på førehand, gjennom skjematenesta og ei spørjeundersøking. Denne forma for tilsyn var ei ny erfaring for Mattilsynet. Det var ein effektiv måte å få gjennomført den offentlege kontrollen Mattilsynet hadde planlagt på drikkevassområdet trass i koronarestriksjonar.

I 2021 fekk Mattilsynet 2680 plansaker, ein auke på over 30 pst. frå året før. Det blei fremja

innvendingar til 14 planar. Som sektorstyresmakt, først og fremst på drikkevass- og akvakultur-området, har Mattilsynet samarbeidd om dei regionale vassforvaltningsplanane og delteke i dei regionale vassregionutvala i den grad ressursane har tillate det.

Eit utbrott av salmonella frå februar til mars omfatta 30 registrerte sjukdomstilfelle og resulterte i at 13 personar måtte leggjast inn på sjukehus. Årsaka viste seg å vere importert tysk storfekjøtt. Sporingsarbeidet var omfattande. Næringa sørga for at råvara og alt kjøtt som ikkje hadde blitt varmebehandla, blei trekt tilbake.

Årleg overvaker Mattilsynet utvalde mat- og drikkevarer for mellom anna miljøgifter, legemiddelrestar og plantevernmiddelrestar. Her undersøker Mattilsynet om grenseverdiane blir overhaldne. Det er generelt få funn over dei gjeldande grenseverdiane. Mattilsynet analyserer også stoff kor det ikkje er sett grenseverdier. Dette kan vere stoff der det er behov for meir kunnskap for å kunne seie noko om helserisikoen ved inntak frå mat, eller for å kunne fastsetje grenseverdier. Døme her er uorganisk arsen, akrylamid og pyrrolizidinalkaloid. Med god kunnskap om førekomst av desse stoffa i maten kan ein vurdere risikoen ved inntak og setje grenseverdier for stoff basert på eit godt datagrunnlag.

Fleire produkt blei i 2021 trekte tilbake frå omsetnadsledd på grunn av innhald av etylenoksid. Funn blei først gjort i sesamfrø frå India, men blei seinare gjort i fleire andre matvarer. I volum var det ei av dei største sakene der Mattilsynet har gitt pålegg om tilbaketrekking av matvarer, og omfatta blant anna iskrem, kjøttvarer, bakervarer, kosttilskott og krydder.

System for kjøttkontroll er eit resultat av det fleirårige prosjektet. Løysingane er utarbeidd i samarbeid med næringa og datafangsten fører til betre kvalitet og større effektivitet i arbeidet. Systemet skal vidareutviklast i tråd med brukarbehov og samfunnsnytte.

For å sikre forbrukarane god informasjon om dei hygieniske tilhøva ved ein serveringsstad, blei smilefjestsyn starta opp i 2016. Meir enn 8 000 serveringsstadar er omfatta av ordninga. Pandemien har gitt store utfordringar for denne type verksemder, kor mange har vore stengde i periodar og mange har måtta leggje om drifta. I 2021 gjennomførte Mattilsynet 4649 smilefjestsyn, kor nyoppstarta verksemder og verksemder der det tidlegare har blitt avdekkja avvik, blei prioriterte. Etter seks års drift med over 40 000 tilsyn, er konklusjonen til Mattilsynet at ordninga har ført til betre hygieneforhold, raskare retting av påpeikte

avvik og betre standard på rutinar og leiing i serveringsbransjen.

Målet om å fremje god helse hos planter, landdyr og fisk

Plantehelse

Plantehelse blir vurdert ut frå fråver av plante-skadegjerarar som virus, bakteriar, insekt, midd, sopp og nematodar. Mattilsynet overvaker og kartlegg årleg prioriterte planteskadegjerarar. Av dei rundt 170 skadegjerarane på EPPOs A2-liste, finst 15 i Norge.

Pærebrann blei for første gang på mange år funne på ein planteskule, og omfattande tiltak blei gjennomførte i fleire verksemder for å hindre at smitten blei spreidd gjennom sal av planter. Tiltak er sett i verk, men Mattilsynet erfarer at tiltaka som er naudsynte for kontroll med sjukdommen og hindre vidare smitte, er ressurskrevjande. Det vil difor komme i stand eit samarbeid med næringa for ein gjennomgang av regelverket og strategi i tida framover.

Landdyrhelse

Sjølv om den generelle dyrehelsestatusen er god, blei dei første to utbrotta av høgpatogen fugle-influenza i kommersielle fjørfehold avdekkja i 2021. Begge fjørfebesetningane blei raskt avliva og sanert, og egg og biprodukt frå dei smitta besetningane blei destruert som ledd i saneringa for å hindre smittespreiing.

Handteringa av CWD er eit langsiktig arbeid som har vore prioritert òg i 2021. Mattilsynet og Miljødirektoratet sendte ei felles tilråding til Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet om tiltak, der høgt bukkeuttak og generell reduksjon av bestanden var blant dei viktigaste tiltaka. Det er ikkje avdekkj nye tilfelle av skrantesjuka hos villrein.

Mædi er ein sjukdom som utviklar seg langsamt og som er vanskeleg å oppdage. Nedkjempinga er difor krevjande. For å fjerne all smitte blei alle sauebuskapar i mædisona testa i fleire omgangar. Det blei ikkje påvist smitte i nokon av buskapane i andre kartleggingsrunde.

Fiskehelse

Helsetilstanden til norsk oppdrettsfisk er ikkje god nok sjølv om talet på utbrott av Pankreas sjukdom (PD) blei vesentleg redusert i 2021 samanlikna med tidlegare år. Spreiing av infeksjøs lakseanemi (ILA) er prega av at talet på utbrott har vore

høgt dei to siste åra. Samstundes er talet ILA-utbrott vesentleg redusert første halvdel av 2022. Nedkjemping av ILA-utbrott er ei stor oppgåve for både næring og tilsyn. Mattilsynet har prioritert dialog med næringa med mål om ei effektiv ILA-forvaltning som er i tråd med EU si nye dyrehelsetilstand.

Førekost av ikkje-listeført sjukdom utgjør eit helse- og velferdsproblem som gjer fisken mindre motstandsdyktig til å tole blant anna handtering og behandling mot lakselus.

Infeksiøs hematopoetisk nekrose (IHN) er ein alvorleg virussjukdom hos laksefisk som per i dag ikkje finst i Noreg. På grunn av aukande førekost i nabolanda vil Mattilsynet vurdere å styrkje beredskapen mot denne sjukdomen.

Målet om å fremje god dyrevelferd og respekt for dyr
Landdyrvelferd

Den viktigaste innsatsen til Mattilsynet har i 2021 har vore tilsynskampanjen på svin, handtering av kronisk dårlege dyrehold og oppfølging av bekymringsmeldingar.

I 2021 fekk Mattilsynet 12 085 bekymringsmeldingar om dyrevelferd. Målet er å identifisere dei viktigaste meldingane på ein effektiv og treffsikker måte. Mattilsynet har vidareutvikla meldekanalen «Varsle oss» på nettsidene sine. Det er for tidleg å seie kva slags effekt dette vil få på talet på meldingar og kor godt ein treff i oppfølginga.

I «*Nasjonalt tilsynskampanje om velferd for svin 2021–2022*» blei det i 2021 gjennomført 342 av totalt 600 planlagde tilsyn i tilfeldig utvalde buskapar. Førebelse funn viser brott på regelverket i 53 pst. av dyreholda. Ei rekke sjekkpunkt blir kontrollert, og for meir enn 85 pst. av alle sjekkpunkta blei det ikkje funne regelbrott. Det er ikkje funne avvik som har ført til vedtak om avvikling eller bruk av andre inngripande verkemiddel.

Mattilsynet samarbeider med aktuelle aktørar, både andre forvaltningsorgan og dyreeigarar, for å redusere tap på utmarksbeite og i situasjonar med tap av beitedyr til rovvilt.

Det er etablert dyrekrimeringar i heile landet der Mattilsynet og politiet samarbeider.

Fiskevelferd

Mattilsynet har utarbeidd ein rettleiar for dyrehelsetilstand ved bruk av ikkje-medikamentell behandling mot lakselus. I tillegg har Mattilsynet utarbeidd eit system for tydelegare og betre prioritering av innrapporterte hendingar som kan føre til dårleg fiskevelferd. Mattilsynet vil framleis prio-

ritere rettleiing og vil vidareutvikle tilsynet i dialog med næringa og fiskehelsetilstand for å bidra til betre fiskehelsetilstand og fiskevelferd.

Målet om å fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn

Som ledd i å styrkje rettleiinga til næring og forbrukarar har Mattilsynet i 2022 etablert ei digital innhaldsplattform. Denne bidreg til at Mattilsynet enklare kan utvikle digitale tenester og brukarretta rettleiing i dei kanalane brukarane føretrekkjer, som til dømes andre nettstadar og applikasjonar. Ein intern effekt er at Mattilsynet kan samordne og forenkle rettleiingsarbeidet ved at det blir forvalta på ein stad uavhengig av kanal. Plattformen legg òg til rette for deling av rettleiing med andre etatar og verksemdar.

Målet om å vareta miljøvenleg produksjon

Berekraftig matproduksjon er eit viktig mål i arbeidet med å utvikle regelverk på mange av Mattilsynet sine område. Farm to Fork-strategien er blant fleire sentrale strategiar i det grønne skiftet til EU. Målet er å få fortgang i arbeidet med å etablere eit berekraftig, rettferdig, sunt og miljøvenleg matsystem. Som en del av Farm to Fork-strategien er det sett i gang fleire initiativ for å redusere matsvinn. Mykje mat blir kasta som følgje av at datomerkinga har gått ut. Eit av tiltaka som no blir gjennomført, er ei vurdering av reglane for merking av haldbarheit. Arbeidet med ny handlingsplan for berekraftig bruk av plantevernemiddel for perioden 2021–2025 var sentralt i 2021. Handlingsplanen gir ei oversikt over status, og fastset mål og tiltak for å redusere bruken av plantevernemiddel.

Internasjonalt arbeid og regelverksutvikling

Store delar av lovverket på matområdet fell inn under EØS-avtalen og skal direkte implementerast i norsk rett. Det er ei stadig utvikling og modernisering av mat- og veterinærregelverket i EU, og ei utvikling i retning av store regelverkspakkar med sektorovergripande innhald. Mattilsynet bidreg inn i EU sitt regelverksarbeid og varetar norske omsyn. Gjennom året deltok Mattilsynet i 218 møte i EU i samband med utvikling av regelverk. Møta har blitt gjennomført digitalt som følgje av pandemien. Mattilsynet deltok òg i dei tre standardsettande organa (Codex Alimentarius, WOA, IPPC), EPPO og Nordisk ministerråd.

Marknadstilgang

Noreg eksporterte 3,1 millionar tonn sjømat for 121 mrd kroner i 2021. Dette gjer Noreg til den nest største eksportøren av sjømat i verda. Eksporten av andre animalske varer er liten, men norske avlsprodukt frå storfé og svin er etterspurde i utlandet. Mattilsynet spelar ei viktig rolle for tilgangen til norske varer til marknader utanfor EØS-området. I 2021 ferda Mattilsynet ut meir enn 77 000 sertifikat for eksport til land utanfor EU/EØS. Det er ein auke på 18 pst. frå året før. 71 000 eller 92 prosent av sertifikata utstedt i 2021 var for sjømatprodukt til land utanfor EØS-området. Mattilsynet har prioritert arbeidet med å effektivisere utferdinga av sertifikata.

Endra import som følgje av Brexit

Det har vore ein auke på over 20 pst. av talet kontrollerte forsendingar som følgje av Brexit. Grensekontrollplikta frå Storbritannia, og dermed endra importmønster for næringa, har ført til eit stort behov for informasjon.

Tilsyn, rettleiing og områdeovervaking

Pandemien har ført til endringar i korleis Mattilsynet jobbar, mellom anna gjennom auka bruk av data og digitale verktøy i kontrollverksemda.

I 2021 har Mattilsynet jobba med fleire tiltak for å bli meir føreseielege og auke kvaliteten i gjennomføringa av tilsynet, i tillegg til å effektivisere og forbetre handsaminga av klagesakene, mellom anna ved å etablere ei eiga klagesakseining.

Mattilsynet overvaker og kartlegg status og utvikling for sjukdom, smittestoff, skadegjerarar, framandstoff og tilsetjingsstoff som kan finnast i matkjeda. Mange av programma følgjer opp EØS krav til dokumentasjon. Mattilsynet tilpassar programma slik at dei skal fange opp det aktuelle risikobiletet av tilstanden i Noreg.

Talet på saker melde til politiet var i 2021 lågare enn i 2020. Totalt 31 straffesaker blei handsama av domstolane mot 35 straffesaker i 2020. Brott på regelverket om dyrevelferd dominerer.

Mattilsynet handterte i alt 274 hendingar i 2021. Av desse hadde 56 høg og 134 middels alvorgrad. Dei fleste hendingane var innanfor dyrehelse.

Kommunikasjon og rettleiing

Kommunikasjon og rettleiing er av dei viktigaste tiltaka for å oppnå at verksemdene forstår regelverket og gjer rett.

Pandemien har skapt særskilte informasjonsbehov hos verksemdar og enkeltpersonar også i 2021. Mattilsynet har rettleia meir og hatt dialog med aktørar i næringsmiddelindustrien, landbruket, sjømatnæringa og produsentar av drikkevatt.

Mattilsynet er med på å drifte Matvaretabellen og Kosthaldsplanleggjaren. Desse tenestene er mykje brukt av forbrukarane, undervisningsinstitusjonar og næringsutøvarar. Matindustrien brukar særleg Matvaretabellen i samband med næringsdeklarasjonar.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1 457,8 mill. kroner. Løyvinga skal dekkje driftsutgiftene til Mattilsynet. Løyvinga er redusert med 4,2 mill. kroner som følgje av endra jobbreisevanar etter pandemien. Departementet gjer òg framlegg om ei meirinntektsfullmakt mellom kap. 1115, post 01 og kap. 4115, post 02, jf. vedtak II.

Regelverksutvikling og internasjonalt arbeid

Regelverket på matområdet er i stor grad harmonisert over landegrensene. Codex Alimentarius Commission, WOAH og IPPC legg viktige premisser for regelverksutviklinga internasjonalt. Som følgje av EØS-avtalen blir grunnlaget for det norske regelverket hovudsakleg utvikla i EU. Nærare 90 pst. av alle nye forskrifter og forskriftsendringar på Mattilsynet sitt ansvarsområde er knytt til oppfølging av EØS-avtalen. Mattilsynet vil følgje aktivt med i dei sentrale delane av arbeidet i desse organisasjonane.

Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet legg vekt på samordna og godt førebudd deltaking i internasjonale forum. I det internasjonale regelverksarbeidet er det viktig med tidleg og god dialog med relevante interessentar. Mattilsynet vil ta aktivt del i arbeidet i EU med å utvikle nytt regelverk i samsvar med norske synspunkt og vil prioritere regelverksområde der Noreg kan ha særlege interesser. Oppfølging av EU sin «Farm to Fork»-strategi for eit sunt, berekraftig og rettferdig matsystem, vil stå sentralt i EU sitt arbeid på matområdet framover.

Mattilsynet skal òg bidra til å følgje opp dei internasjonale pliktene til rett tid, slik at gjennomføringa i norsk rett skjer på ein mest mogleg formålstenleg og brukarvenleg måte.

Regjeringa legg vekt på forenkling for næringsaktørane der det let seg gjere utan at det

går ut over dei omsyna og måla som Mattilsynet har for sitt arbeid.

Mattilsynet vil framleis prioritere arbeid med å modernisere plantehelseregulverket.

Rettleiing, kontroll og områdeovervaking

Regulverket for offentleg kontroll krev at det skal vere eit effektivt, einskapleg og heilskapleg tilsyn. Tilsynet skal vere risikobasert og skje på det leddet i matproduksjonskjeda der verknaden er størst. Dette krev god kunnskap om tilstanden på dei ulike områda. Nasjonale kontrollplanar skal liggje til grunn for prioritering og rapportering. Mattilsynet vil halde fram arbeidet for å sikre god kvalitet på tilsynsarbeidet.

God kjennskap til regulverket er viktig for å kunne etterleve det. Mattilsynet vil halde fram arbeidet med å styrkje dialogen med næringane og forbrukarane med meir og betre rettleiing. Dette inneber betre rettleiing om kva for reglar som gjeld, korleis regulverket blir tolka, og kva Mattilsynet vil ha særskild merksemd på ved tilsyn.

Nærleik til verksemdene og god kunnskap om lokale forhold og aktuell risiko skal sikre eit effektivt, målretta og godt synleg tilsyn. Mattilsynet vil vere løysingsorientert i møte med verksemdene, samstundes som ein praktiserer mest mogleg lik handsaming av verksemdene ved rettleiing, tilsyn og kontroll. Det er verksemdene sjølve som har ansvaret for å kjenne til regulverket og finne løysingar som gjer at dei etterlever det. Mattilsynet fører kontroll med at regulverket blir etterlevd.

Aktørane i matkjeda, inklusiv drikkevassområdet, treng digitale tenester for rapportering og tilgang til data som bidreg til auka effektivitet både for verksemdene og Mattilsynet og dermed auka verdiskaping i næringa og i samfunnet. Ein betre digital dialog med aktørane i matkjeda vil føre til at desse får betre tenester ved deling av data. Mattilsynet kan med dette òg målrette og effektivisere den offentlege kontrollen, mellom anna på drikkevass- og dyrevelferdsområdet.

Mattilsynet legg vekt på å ha effektive og målretta inspeksjonar med færre kontrollpunkt. Slike tilsyn kan vere ein del av den faste tilsynsrutinen eller danne grunnlag for utvikling av store og små tilsynskampanjar. Smilefestilsynet i serveringsverksemdar er eit døme på dette.

Mattilsynet forvaltar òg regelverk som ikkje er direkte knytt til risiko for helsa til folk, dyr eller planter, til dømes at merking av mat ikkje villeier forbrukarane. Også på desse områda er det viktig med målretta og effektivt tilsyn.

Mattilsynet vil innrette arbeidet med kartlegging og overvaking slik at arbeidet blir målretta og kostnadseffektivt. Overvåkings- og kontrollprogram som følgjer av internasjonale avtalar eller norske tilleggsgarantiar, vil ha prioritet. Så langt det let seg gjere vil programma bli tilpassa slik at dei skal fange opp det aktuelle risikobiletet i Noreg.

Mattilsynet vil arbeide vidare for å motverke matsvindlar nasjonalt og internasjonalt. Arbeidet er prioritert i EU.

Målet om å sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevatt

Arbeidet med å etterleve regulverket og halde oppe gode hygieniske forhold i alle verksemdar i matproduksjonskjeda krev at verksemdene har kontinuerleg merksemd i tillegg til aktivt og målretta arbeid frå Mattilsynet.

Regulverket om hygiene og kontroll legg vekt på at verksemdene sjølve har ansvaret for å etterleve krava og ha naudsynte system, rutinar og tiltak som sikrar mattryggleiken i heile matproduksjonskjeda frå og med primærproduksjon til og med omsetnad til forbrukarane. Dette gjeld òg ved import.

Mattilsynet skal ha særskild merksemd på at dei særlege garantiane som Noreg har i EØS-avtalen når det gjeld salmonella i sendingar til Noreg av ulike slag kjøtt og egg, blir følgde opp på rett vis av dei verksemdene som driv internasjonal handel med slike matvarer.

Mattilsynet vil halde fram med å utvikle nytt regelverk og nye tilsynsmetodar som kan bidra til tryggare forhold ved import og omsetnad av kosttilskott.

Tilsyn med at vassforsyningsverksemdene og kommunane følgjer opp krava i drikkevassforskrifta, er viktig for å sikre trygg vassforsyning til innbyggjarane. Mattilsynet skal bidra til arbeidet med revisjon av dei nasjonale måla for vatn og helse og utarbeidinga av ein tverrsektoriell gjennomføringsplan for å nå måla. Mattilsynet skal dessutan delta i arbeidet med rullering av vassforvaltningsplanane med sikte på at nasjonale føringar på drikkevassområdet blir følgde opp.

Målet om å fremje god helse hos planter, landdyr og fisk

God plante-, landdyr- og fiskehelse er viktige føresetnader for produksjon av trygg mat og for verdiskaping i næringane. Det er viktig å ha gode tiltak og rutinar hos næringsaktørane for å førebyggje

introduksjon og spreining av sjukdom og skadegjerarar.

Mattilsynet vil arbeide for at helsetilstanden hos planter, landdyr og fisk skal vere god. Forebyggjande tiltak og god beredskap mot dei mest frykta planteskadegjerarane og smittsame sjukdommane hos landdyr og fisk er viktig. Dette er òg viktig for å hindre utbrott av dyresjukdommar som òg kan gi sjukdom hos menneske (zoonosar).

Det er viktig å overvake og halde fram med tiltak som held antibiotikaresistensen i norsk husdyrhald og havbruk på eit lågt nivå. Mattilsynet vil ha ei rolle i arbeidet med revidert strategi og handlingsplan mot antibiotikaresistens. Mattilsynet vil vidare følgje opp arbeidet knytt til antibiotikaresistens i internasjonale forum.

Mattilsynet vil prioritere arbeidet mot skrantesjuka. Viktige oppgåver er å kartleggje utbreiinga, leggje til rette for å etablere ein ny villrein flokk i Nordfjella, følgje opp vedteke handsaming av klassisk skrantesjuka på Hardangervidda og bidra til å utforme den langsiktige forvaltninga av skrantesjuka. Tiltaka har stor verdi for å hindre spreining av smitte til ville hjortedyr og tamrein, og er viktige for å kunne ta vare på næringsgrunnlaget til dei som utøver reindrift. God dokumentasjon av tilstanden i Noreg er viktig.

Mattilsynet vil framleis prioritere å følgje opp handlingsplanen mot villsvin i Noreg.

Mattilsynet vil framleis prioritere arbeidet med fiskehelse, mellom anna gjennom arbeidet for å redusere forekomsten av lakselus og kampen mot sjukdommane PD og ILA. Mattilsynet vil følgje opp den vidare tilsynsinnsatsen knytt til dei strengare miljøkrava ved produksjon i havbruksnæringa.

Målet om å fremje god dyrevelferd og respekt for dyr
Mattilsynet vil leggje vekt på tilsyn med dyrevelferd. Mattilsynet vil utnytte verkemidla i dyrevelferdslova for å fremje god dyrevelferd.

Mattilsynet samarbeider med politiet om ordninga med dyrepolti i alle dei tolv politidistrikta i landet. Målet er best mogleg handsaming av saker som gjeld alvorleg vanrøkt og overgrep mot dyr, slik at alvorleg kriminalitet mot dyr fører til ei eventuell straffesak og domfelling.

Mattilsynet vil framleis ha merksemd på risikobasert tilsyn med dyrevelferd hos gris i heile landet. Svinehald i næring er omfatta av obligatorisk dyrevelferdsprogram for svin. Programmet inneber eit tettare samarbeid mellom produsentar og veterinærar for å sikre god dyrevelferd, og gode rutinar og dokumentasjon av dyrehaldet.

Mattilsynet vil føre vidare den gode samhandlinga med miljøstyresmaktene ved tap på grunn av rovvilt, jf. rovviltforliket i Stortinget i 2011 og Meld. St. 21 (2015–2016) *Ulv i norsk natur*.

Mattilsynet vil prioritere arbeidet med fiskevelferd, spesielt i samband med tap i oppdrettsnæringa. Mattilsynet vil òg ha merksemd på å halde oppe god fiskevelferd når oppdrettarar tek i bruk nye behandlingsmetodar og produksjonsformer.

Målet om å fremje helse, kvalitet og forbrukaromsyn
Mattilsynet vil arbeide for at mat, drikkevatt og innsatsvarer har rett kvalitet og rett innhald, og at regelverket om merking og heiderleg omsetnad blir følgt. Regelverket om merking av mat skal sikre at forbrukarane har tilgang til rett informasjon om eigenskapane til maten.

Mattilsynet har òg viktige oppgåver i ernæringsarbeidet, særleg for tilsyn med merking, blant anna ernærings- og helsepåstandar og frivillig sunnheitsmerking (*Nøkkelhølet*) og arbeid med Matvaretabellen. *Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017–2021)* som er forlenga til 2023, har tiltak på ansvarsområda til sju departement. Helsedirektoratet koordinerer arbeidet med oppfølginga av planen. Mattilsynet har ansvar for å følgje opp enkelte tiltak i handlingsplanen, mellom anna for trygg mat, merking av matvarer og oversikt over næringsinnhaldet i matvarer.

Mattilsynet vil føre vidare overvakinga av genmodifisert materiale i både fôr og næringsmiddel. Sporforureining av genmodifisert materiale synest å vere størst i fôrvarer.

Mattilsynet vil medverke i oppfølginga av den nasjonale strategien for økologisk landbruk på relevante område.

Målet om å vareta miljøvenleg produksjon

Mattilsynet vil bidra til at formålet i matlova om å vareta miljøvenleg produksjon blir oppfylt. Kvaliteten på og bruken av innsatsvarer som såvarer, gjødsel, plantevernmidler og fôrvarer er avgjerande for ein miljøvenleg produksjon og verkar òg inn på mattryggleiken og kvaliteten på maten.

Arbeidet for å redusere bruken av og risikoen ved bruk av plantevernmidler vil bli ført vidare med utgangspunkt i gjeldande *Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler*. Mattilsynet vil følgje opp aktuelle tiltak relatert til planen og følgje utviklinga av regelverket i EU tett.

Marknadstilgang

Mattilsynet vil bidra i arbeidet med å leggje til rette for marknadstilgang for norske produkt. Godt samarbeid med matstyresmakter i andre land er avgjerande for å betre marknadstilgangen.

Dei seinare åra har det vore ein auke i krava til dokumentasjon på at norsk sjømat er trygg og har rett kvalitet. For Noreg, som stor eksportør av sjømat, er det avgjerande å kunne dokumentere mattryggleik, dyrehelse og kvalitet gjennom heile produksjonskjeda.

Mattilsynet utferdar årleg 70–80 000 helse-sertifikat. Majoriteten av sertifikatene som Mattilsynet utferdar, gjeld eksport av sjømat. Nye krav frå Storbritannia ved import dit er planlagt innført i 2023. Dette vil bidra til at talet på helsesertifikat i sjømathandelen auker vesentleg. Mateksportforskrifta som trådde i kraft i 2020, samla krav og retningslinjer for eksport av mat på ein plass, og medverka til eit meir føreseieleg og effektivt system for eksportsertifikat. Mattilsynet vil arbeide vidare med andre moglege tiltak for å effektivisere sertifikatarbeidet slik at utferdinga på norsk side i så liten grad som mogleg skaper hinder for eksporten. Overgang til digitalisering har starta og arbeidet blir vidareført i 2023.

Andre område

Dyrehelsepersonell

Mattilsynet forvaltar lovgivinga som skal sikre for-svarleg yrkesutøving hos dyrehelsepersonell, og vil leggje vekt på at dyrehelsepersonell driv for-svarleg verksemd, særleg i samband med utlevering og bruk av antibiotika. Registeret over bruken av legemiddel til dyr (VetReg) er eit viktig verkemiddel i overvakinga av bruken av antibiotika til dyr og korleis dyrehelsepersonell føreskriv medisin.

Kosmetikk

Mattilsynet vil føre tilsyn og følgje opp arbeidet med å utvikle regelverket som skal sikre at

kosmetikk og kroppsspleieprodukt er helsemessig trygge for menneske og dyr. Det pågår fleire prosessar med endringar av kosmetikklova og Mattilsynet vil bidra i desse prosessane der det er naudsynt. Mattilsynet vil samarbeide med Folkehelseinstituttet om å overvake helseskadelege biverknader ved bruk av kosmetikk og kroppsspleieprodukt.

Post 22 Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser

Utgiftene i 2021 blei 17,3 mill. kroner. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 13,2 mill. kroner i 2023. Løyvinga skal dekkje utgiftene for Mattilsynet til reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskassar.

Post 71 Tilskott til erstatningar, overslagsløyving

Utgiftene i 2021 blei 3,3 mill. kroner. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 14,2 mill. kroner i 2023. På posten vil det bli ført utbetalingar til personar som har gitt naudhjelp til dyr etter dyrevelferdslova § 4 om hjelpeplikt, og til veterinærar som har ytt naudhjelp til dyr etter dyrehelsepersonellova § 14 om naudhjelp. På posten vil det òg bli ført utbetalingar for tiltak som er sette i verk av Mattilsynet i medhald av matlova, dyrehelsepersonellova og dyrevelferdslova i dei tilfella der kostnaden ikkje kan drivast inn frå ein eigar.

Om lag fire pst. av dei fordrivne menneska frå Ukraina har med seg kjæledyr til Noreg. Desse dyra vil sjeldan oppfylle vilkåra for innførsel. Ukraina har ein dårlegare dyrehelsestatus enn Noreg, særskilt når det gjeld rabies. Avhengig av status for det enkelte dyret frå Ukraina, kan det vere aktuelt med parasittbehandling, vaksinasjon, identitetsmerking med mikro-chips og karanteneopphald. Ordninga med at staten dekkjer utgifter ved naudsynte tiltak knytt til innførsel av kjæledyr som kjem i følgje med fordrivne mennesker frå Ukraina til Noreg, blir vidareført i 2023.

Kap. 4115 Mattilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
01	Gebyr m.m.	191 448	202 465	206 109
02	Driftsinntekter og refusjonar m.m.	12 438	6 177	6 288
	Sum kap. 4115	203 885	208 642	212 397

Post 01 Gebyr m.m.

Inntektene i 2021 blei 191,4 mill. kroner. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 206,1 mill. kroner i 2023.

På posten blir det ført inntekter frå gebyr for særskilde ytingar som Mattilsynet gjer for konkrete brukarar, og gebyr for visse tilsyns- og kontrolloppgåver der desse eintydig rettar seg mot konkrete brukarar.

Ved budsjetteringa er det lagt til grunn ordinær prisjustering av gebyrsatsane.

Post 02 Driftsinntekter og refusjonar m.m.

Inntektene i 2021 blei 12,4 mill. kroner. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 6,3 mill. kroner i 2023.

På posten blir det mellom anna ført diverse driftsinntekter frå oppgåver som Mattilsynet gjer for anna forvaltning, til dømes for tilsyn med omsetnad av reseptfrie legemiddel utanom apotek, og oppgåver knytte til miljøretta helsevern for kommunane. Her vil det òg bli ført inntekter frå gebyr for særskilde ytingar som Mattilsynet av omsyn til næringsutøvarane yter utanom ordinær arbeidstid.

Programkategori 15.20 Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling

Utgifter under programkategori 15.20 fordelte på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023	Endring i pst.
1136	Norsk institutt for bioøkonomi	239 472	249 327	253 743	1,8
1137	Forsking og innovasjon	626 985	589 336	587 505	-0,3
	Sum kategori 15.20	866 457	838 663	841 248	0,3

Inntekter under programkategori 15.20 fordelte på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023	Endring i pst.
4136	Norsk institutt for bioøkonomi	19 052	19 446	19 915	2,4
	Sum kategori 15.20	19 052	19 446	19 915	2,4

Mål og strategiar

Forsking, innovasjon og kompetanse skal bidra til å nå dei landbruks- og matpolitiske hovudmåla; matsikkerheit og beredskap, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar. For å nå måla og leggje til rette for ei forskingsbasert forvaltning, legg departementet vekt på målretta bruk av midlar til forsking og innovasjon, at kunnskap og kompetanse er tilgjengeleg for næring og forvaltning, og ein effektiv og sterk instituttsektor i samspel med andre. I tillegg er ei tett kopling mellom forsking og næringsliv sentralt for effektiv og berekraftig utnytting av dei mange fornybare biologiske ressursane som finst i Noreg.

Regjeringa legg fram ein ny langtidsplan samtidig med årets budsjettproposisjon: Meld. St. 5 (2022–2023) *Langtidsplan for forsking og høgere utdanning (2023–2032)*. Det er stor kontinuitet i måla og prioriteringane mellom den nye planen og den førre, men òg nokre viktige endringar for å løfte fram berekraft, helse, samfunnssikkerheit og tillit på ein tydelegare måte. Dei tre måla er:

- styrkt konkurransekraft og innovasjonsevne
- miljømessig, sosial og økonomisk berekraft
- høg kvalitet og tilgjenge i forsking og høgare utdanning

I tillegg til måla har regjeringa seks prioriterte område:

- hav og kyst
- helse
- klima, miljø og energi
- mogleggjerande og industrielle teknologiar
- samfunnssikkerheit og beredskap
- tillit og fellesskap

Planen lanserer samfunnsoppdrag som eit nytt verkemiddel for å finne løysingar på definerte problem innan ei viss tidsramme. Planen tek også for seg temaet tillit til forskingsbasert kunnskap og akademisk fridom, og varslar ei stortingsmelding om forskningssystemet. Nærare omtale er å finne i del III, kap. 5 i Prop. 1 S (2022–2023) for Kunnskapsdepartementet.

Målretta bruk av midlar til forskning og innovasjon

Landbruks- og matforskinga gir viktige bidrag til å nå måla i langtidsplanen gjennom å leggje til rette for ein berekraftig og kunnskapsbasert landbruks- og matsektor, matsikkerheit, auka verdiskaping, betre ressursutnytting og nye grøne arbeidsplassar.

Ny kunnskap skal bidra til nok og trygg mat produsert på norske ressursar og auka sjølvforsyningsgrad av norske jordbruksvarer. Samstundes skal klimagassutsleppa frå jordbruket reduserast, opptak av karbon auke og miljøet tas omsyn til. For å lukkast med dette er det naudsynt å tilpasse produksjonen til eit endra klima, sørge for effektiv og berekraftig utnytting av tilgjengelege ressursar, og ta ut potensialet for produksjon over heile landet. Dette set krav til kunnskap og teknologiutvikling som bidreg til auka produktivitet og best mogleg utnytting av tilgjengelege ressursar, inkludert kunnskap innan agronomi og korleis matproduksjonen blir påverka av og best kan tilpassast til eit endra klima. For å utnytte det norske ressursgrunnlaget fullt ut, er det avgjerande med nye og forbetra produksjonsmetodar og kunnskap som gjer det mogleg å tilpasse produksjonen til regionale forhold.

Den komplekse samanhengen mellom matproduksjon, miljø og klima, og korleis desse gjensidig påverkar kvarandre, set krav til ei heilskapleg tilnærming. Ny kunnskap skal bidra til å nå måla om reduserte klimagassutslepp frå landbruket i tråd klimaavtalen mellom staten og jordbruket frå 2019 og Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030*. I tillegg er det behov for kunnskap om berekraftig bruk av areal, der omsyn til miljø og klima blir balansert mot omsyn til næringsutvikling. I jordvernstrategien frå 2021 er det sett konkrete mål for å redusere nedbygging av matjord. For å nå måla må vern av dyrka jord bli kombinert med kunnskap som fremjar best mogleg utnytting av tilgjengeleg areal. I Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030* blir det vist til behov for kunnskap for å styrkje arbeidet med jordkvalitet, jordhelse og berekraftig bruk av jordbruksareal. Rapporten *Nasjonalt program for jordhelse* frå 2020 viser kor viktig det er med auka kunnskap om god jordhelse for å halde ved lag produksjonsevna i jordbruket over tid og for å ta hand om vatn, karbon, næringsstoff og jordliv, som er viktig for å sikre eit berekraftig jordbruk. Nasjonal forskingsinnsats på dette området må sjåast i samheng med EU sitt samfunnsoppdrag på jordhelse.

Kunnskap er berebjelken i bioøkonomien der dei mange fornybare biologiske ressursane frå jord, skog og hav blir produserte og utnytta meir berekraftig og effektivt. I tråd med bioøkonomistrategien frå 2016, skal forskingsinnsatsen innan bioøkonomi bidra til auka verdiskaping i bio-baserte næringar gjennom ei marknadsorientert og berekraftig utnytting av bioressursane på tvers av sektorar og næringar. Bioøkonomien er òg sentral i overgang til ein meir sirkulær økonomi der dei fornybare bioressursane skal utnyttast betre i sirkulære krinsløp, og kan bidra til å redusere bruken av, eller erstatte, ressursar med større klima- og miljøbelastning. Både den nasjonale *strategien for sirkulærøkonomi* frå 2021 og regjeringa sitt *Veikart for grønt industriløft* (2022), der skog- og trenæringa og anna bioøkonomi er eit av innsatsområda, peikar på moglegheiter og kunnskapsbehov knytt til auka foredling og meir effektiv bruk av våre mange fornybare ressursar.

Ein viktig føresetnad for ein sirkulær bioøkonomi er at auka bruk av ulike restråstoff og avfallprodukt er trygt for folk, dyr og miljø, til dømes ved spreining av miljøgifter, smittestoff og andre farlege stoff. Sjølv om Noreg er i ei særstilling med generelt god plante- og dyrehelse og lite bruk av medisinar og kjemikaliar, er det naudsynt å utvikle teknologiske løysingar og metodikk for å kartleggje og fjerne uønskte stoff i biologiske produkt og restråstoff. I tillegg til kunnskap som held ved lag den gode plante- og dyrehelsa i Noreg, vil ei kunnskapsbasert utvikling av regelverk vere viktig for trygg og effektiv bruk og gjenbruk av ulike biologiske ressursar og restråstoff.

Koronapandemien har synleggjort konsekvensane av sjukdommar som kan overførast mellom dyr og menneske. I handlingsplanen for å nå berekraftsmåla blir det vist til verdien av kunnskap om samanhengen mellom plantehelse, dyrehelse, folkehelse og miljø (*Éi-helse*), og eit behov for tverrsektoriell forskingsinnsats for å oppnå god folkehelse og rettferdige, sunne og berekraftige matsystem. Ei slik tverrfagleg og heilskapleg tilnærming må òg leggjast til grunn i innsatsen mot antimikrobiell resistens (AMR), som er ein av dei største trugslane for global helse, matsikkerheit og moderne medisin. Regjeringa legg vekt på å halde ved lag innsatsen mot antibiotikaresistens i tråd med den nasjonale strategien mot antibiotikaresistens frå 2015. Den tverrsektorielle strategien vil bli ført vidare i ein ny strategi, og det vil også bli utarbeidd ein ny *Handlingsplan mot antibiotikaresistens* innanfor Landbruks- og matdepartementet sitt sektoransvar.

Utfordringane og kunnskapsbehova landbruks- og matsektoren står overfor er i stor grad dei same som i andre land, både i Europa og elles, og krigen i Ukraina har synleggjort behovet for kunnskap om risikohandtering og meir robuste handelssystem. Noreg har gode føresetnadar for å bidra til ein global kunnskapsdugnad på område som berekraftig matproduksjon, klimarobuste produksjonsmetodar, mattryggleik og dyrehelse. Norsk deltaking i internasjonal forskning på landbruks- og matområdet vil dessutan bidra til å heve kvaliteten på forskinga og det gir norske forskingsmiljø og bedrifter betre tilgang til nettverk og infrastruktur. Regjeringa legg stor vekt på internasjonalt forskningssamarbeid og har høge ambisjonar når det gjeld norsk deltaking i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, *Horisont Europa*. I *Strategi for norsk deltaking i Horisont Europa og Det europeiske forskningsområdet* (2021), går det fram at ambisjonar om auka norsk deltaking vil krevje omfattande mobilisering og eit godt samspel mellom nasjonale og europeiske forskingsmidlar. I tillegg legg *Strategi for forsknings- og høgere utdanningssamarbeid med Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA* (2021–2027), Panoramastategien, eit viktig grunnlag for meir målretta og langsiktig forskningssamarbeid på landbruks- og matområdet.

Forskingssinnsatsen på landbruks- og matområdet må òg sjåast i samanheng med tidlegare framlagte strategiar og tiltaksplanar av relevans for næringa, mellom anna *Skog- og trenæringa – ein drivar for grøn omstilling* (2019), *Nasjonal pollinatorstrategi* (2018) og *tiltaksplan for pollinerande insekt* (2021), *Nasjonal strategi for urbant landbruk* (2021), *Nasjonal strategi for økologisk jordbruk* (2018–2030) og *Nasjonal strategi for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressurser for mat og landbruk* (2019).

Kunnskap og kompetanse er tilgjengeleg for næring og forvaltning

Eit gjennomgåande budskap i den nye langtidsplanen for forskning og høgare utdanning er at kunnskapen må takast i bruk. Ny kunnskap, teknologi og innovative løysingar har liten nytte om det ikkje blir gjort tilgjengeleg og tekne i bruk av næring og forvaltning. Dette set krav til godt samarbeid, gode rådgivingstenester og eit utdanningstilbod som sikrar høg kompetanse i alle ledd. For at kunnskapen skal nå ut til næringsaktørar, rådgivarar og samfunnet elles, må resultatane frå landbruks- og matforskninga raskt og effektivt formidlast.

Landbruks- og matsektoren har lange tradisjonar for samarbeid mellom styresmakter, næringsaktørar og kunnskapsmiljø om kunnskapsutvikling og forskings- og utviklingsarbeid. Det gjer at sektoren har eit godt utgangspunkt for at relevant og ny kunnskap kjem til nytte.

I tillegg til forskning og kunnskap som bidreg til auka berekraft og verdiskaping i næringa, må forskingsbasert kunnskap liggje til grunn for politikkutvikling og forvaltning. Ei målretta politikkutforming for landbruks- og matsektoren krev kontinuerleg tilgang på oppdatert kunnskap. Samfunnsvitskapleg forskning på landbruks- og matområdet gir viktige bidrag om rolla til landbruket, lokal og regional utvikling og kunnskap om korleis ulike drivkrefter påverkar utviklinga i landbruket. Det same gjeld forholdet mellom landbruket og samfunnet elles. Samfunnsvitskapleg forskning er òg viktig for auka kunnskap om samspillet mellom politikk, forvaltning og næring.

Primærlandbruket og industrien som foredlar mat og fiber, er høgteknologisk og kunnskapskrevjande. Det er difor viktig med høg kompetanse hos næringsutøvarar, rådgivarar og utdanningsinstitusjonar. Regjeringa har ambisjon om å gjennomgå og betre landbruksutdanningane på alle nivå, og er difor oppteken av at det blir etablert gode samarbeidsarenaer for dei ulike aktørane i næringa og hos relevante utdanningsinstitusjonar, frå vidaregåande skule, til fagskule, høgskule og universitet. Departementet følgjer òg nøye med på rekruttering til dei ulike fagtilboda og utviklinga av desse.

God rekruttering til landbruks- og matfagleg utdanning på alle nivå frå vidaregåande skule til master- og doktorgradsutdanning, er viktig for å få kompetent arbeidskraft til eit framtidsretta landbruk. I tillegg til tilbod gjennom det ordinære utdanningssystemet bør det òg leggjast til rette for livslang læring, mellom anna gjennom fleksible etter- og vidareutdanningstilbod. Det gjeld både for dei som er i næringa, og dei som ønskjer å gå inn i næringa. Dette er vaksenagronomordninga, finansiert over jordbruksavtalen, eit godt døme på.

Rekruttering av rett og god kompetanse er viktig i heile verdikjeda for mat, som omfattar mellom anna matindustrien, institusjonar, restaurantar, lokalmat og reiseliv. Dei siste åra har det vore ein nedgang i rekrutteringa til matfaga i vidaregåande skule. Samstundes står matindustrien overfor eit utfordrande generasjonsskifte, og det er stor etterspurnad etter kokkar mange stader.

Ein effektiv instituttsektor i samspel med andre

Instituttsektoren skal utvikle kunnskapsgrunnlag for politikktutforming og bidra til berekraftig utvikling og omstilling gjennom forskning av høg kvalitet og relevans. Dei statlege forskingsinstitutta i landbruks- og matsektoren må vere kostnadseffektive og bruke ressursane på dei kunnskapsbehova som er strategisk viktige for norsk landbruk framover. I den samanheng er det viktig å ha god dialog med både næring og forvaltning om prioriteringar.

Institutta må arbeide for å oppnå forskning av høg kvalitet og relevans, eit godt omdøme og høg konkurransekraft. Nasjonale og internasjonale konkurransearenaer, strategiske løyvingar og systematisk oppbygging av kompetanse skal leggje til rette for høg kvalitet i forskingsinstitutta i landbruks- og matsektoren. Departementet er òg oppteke av at sektoren har ei god kopling mellom samfunnsvitskapleg og naturvitskapleg forskning, og eit godt samarbeid med andre relevante forskingsinstitusjonar.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) skal kartleggje og ha kunnskap om biologiske ressursar og arbeide for at kunnskapen bidreg til berekraft og næringsutvikling i sektoren. Instituttet si lokalisering på 15 stadar fordelt på alle landsdelar gir eit viktig fortrinn i dette arbeidet.

Etter Riksrevisjonen sin forvaltningsrevisjon av NIBIO har departementet bedt om at instituttet

gjennomfører ei eiga evaluering der utgangspunktet er måla som Stortinget la til grunn for samanslåing av dei tre forskingsinstitutta i 2015. Instituttet si vurdering er at verksemda er meir fagleg og økonomisk robust enn dei tre fusjonerte institutta åleine. Det har vore ei effektivisering som har flytta ressursar frå administrasjon og drift til kunnskapsutvikling. Verksemda meiner òg at etableringa av NIBIO har bidrege både til ei større grad av tverrfaglegheit, internt og eksternt, i tillegg til auka samarbeid med universitets- og høgskulesektoren. Det blir konkludert med at verksemda er i god rute med å oppfylle hovudformålet med fusjonen, men at det er moglegheiter for forbetringar på nokre område. Instituttet vil arbeide aktivt framover for å styrkje måloppnåinga ytterlegare.

Veterinærinstituttet (VI) har biomedisinsk kompetanse som må nyttast mest mogleg effektivt for å fremje høg beredskap, god dyrehelse og gode råd til forvaltninga. VI skal òg bidra til næringsutvikling og konkurransevne, både i blå og grøn sektor.

Departementet har òg eit grunnfinansieringsansvar for Institutt for rural- og regionalforskning (Ruralis). Ruralis forskar mellom anna på bygdeliv, ressursforvaltning, kommunal- og regionalutvikling, samhandling mellom bygd og by og verdikjeda for mat og næringsutvikling.

Kap. 1136 Norsk institutt for bioøkonomi

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap	239 472	249 327	253 743
	Sum kap. 1136	239 472	249 327	253 743

Post 50 Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje fagleg aktivitet som bidreg til at Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) når måla som er lagde til grunn for verksemda. NIBIO er det største tverrfaglege forskingsinstituttet innanfor landbruk og miljø i Noreg. Det er organisert som eit statleg forvaltningsorgan med særskild fullmakt. Instituttet arbeider med forskning, forvaltningsstøtte og oppdrag i marknaden. NIBIO skal vere nasjonalt leiande i arbeidet med å utvikle

kunnskap om bioøkonomi. Instituttet har hovudkontor på Ås, og har einingar på 15 stadar i alle landsdelar.

NIBIO har følgjande mål:

Hovudmål: Forsking, innovasjon og kompetanse skal bidra til å nå hovudmåla i landbruks- og matpolitikken

Delmål: Målretta bruk av midlar til forskning og innovasjon

Delmål: Kunnskap og kompetanse er tilgjengeleg for næring og forvaltning

Delmål: Ein effektiv instituttsektor i samspel med andre

Løyvinga skal i første rekkje bidra til målet om at *Kunnskap og kompetanse er tilgjengeleg for næring og forvaltning*. Løyvinga skal nyttast innanfor følgjande faglege innsatsområde: 1) mat- og planteproduksjon, 2) beredskap, plantehelse og mattryggleik, 3) skog og utmark, 4) areal- og gressursar, 5) kart og geodata og 6) føretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi.

NIBIO mottok og grunnfinansiering over budsjettet til Landbruks- og matdepartementet, jf. kap. 1137, post 51.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 239,5 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

For å halde ved lag og styrkje ein berekraftig norsk planteproduksjon, har NIBIO prøvd ut ei lang rekkje nye sortar og artar. Dette gjeld både jord- og hagebruksortar, inkludert frukt og bær. Mellom anna har det vore prøvd ut nye artar av korn og frøvekstar tilpassa eit endra klima. Satsinga på planteproduksjon i nord har blitt vidareført, og i 2021 etablerte instituttet senter for arktisk landbruk. Instituttet har vidareført samarbeidet med Nord-norsk Landbruksråd innan ei rekkje FoU-område. Til dømes har det vore satsa på hagebruk og bær dyrking i tillegg til betre utnytting av beiteressursane i landsdelen.

Vidare har NIBIO arbeidd mykje med å utvikle løysingar for betre gjødsling som både er minst mogleg belastande for klima og miljø og som tek omsyn til økonomien til bonden. I 2021 har det vore ei rekkje aktivitetar for å auke kunnskapen om karbonlagring i landbruksjord, mellom anna ved bruk av biokol. Instituttet har òg hatt eit omfattande arbeid med bidrag til å utforme og berekne klimarekneskaper for skog etter EU sitt regelverk.

NIBIO har ei viktig rolle i å bidra til trygg mat. I 2021 blei det analysert om lag 1 200 prøvar av importert og norsk produsert mat med omsyn til restar av plantevernmidde. Målsetjinga er å ha ein effektiv matvarekontroll og trygg mat som hindrar at grenseverdiane for restar av plantevernmidde blir overskridne.

Instituttet samarbeider med Mattilsynet om god plantehelse, og det blir gjennomført omfattande rådgiving og formidling til bønder for å sikre eit friskt plantemateriale. Viktige område er òg auka kunnskap for å kjempe mot planteskadegjerarar og ein berekraftig bruk av plantevernmidde.

NIBIO arbeider kontinuerleg med kompetanseoppbygging innan GMO- og genredigerings-teknologi for å bygge kompetanse om teknologi-

utvikling og lovregulering nasjonalt og internasjonalt. I 2021 har òg instituttet bidrege til gjennomføring av tiltak i nasjonal strategi for pollinatorar.

NIBIO har ei viktig rolle som det leiande skogforskningsinstituttet i landet. I 2021 har arbeidet med beredskap og overvaking av skogskadar blitt vidareført. Prøveflater med om lag 20 000 tre har blitt kontrollerte. Dataene inngår i Noreg si rapportering til det internasjonale arbeidet knytt til skogen sin tilstand i Europa. Miljøregistreringar i skog og Landsskogtakseringa har blitt ført vidare. Instituttet har hatt ei omfattande formidling av fagstoff og forskingsbasert kunnskap knytt til bruk av tre. Andre viktige innsatsområde har vore auka bruk av bioenergi og kunnskapsutvikling og rådgiving når det gjeld produksjon av joletre. NIBIO har òg engasjert seg aktivt i internasjonalt skog-samarbeid og delteke i ei rekkje internasjonale forum.

I 2021 har instituttet kartlagt og informert om arealressursane i landbruket. Dette bidreg til betre arealforvaltning og ressursutnytting. Det nasjonale arealressurskartet AR5 er halde ved like. Dette skildrar tilstanden for arealressursane knytte til jord- og skogbruk, og blir nytta av mange offentlege og private aktørar i samfunnet, mellom anna til ei effektiv forvaltning av og kontroll av arealtilskott i landbruket. Instituttet tilbyr òg gode digitale brukartenester som *Gårdskart*, *Kilden*, *Arealressursstatistikk* og *Arealbarometer*. *Arealressurskartet AR5* viser jordbruksarealet i Noreg, herunder areal som kan vere aktuelle for andelslandbruk, marknadshagar og andre dyrkingsprosjekt. NIBIO har i dag oversikt over jordbruksareal i og utanfor byar og tettstadar i arealressurskartet. Arealressurskartet er ein del av Geovekst-samarbeidet.

Instituttet driv Overvakingsprogrammet 3Q (Tilstandsovervåking og resultatkontroll i jordbruket sitt kulturlandskap) som er basert på ei nasjonal utvalskartlegging som dokumenterer endringar i arealbruk, kulturminne og kulturmiljø, biologisk mangfald og tilgjengelegheit på eit representativt sett av overvakingsflater. Overvakingsflatene ligg spreidde over heile landet. Programmet inkluderer feltarbeid på eit utval av flater for å registrere mellom anna fuglar, planter, bygningsmiljø og kulturminne, og for å dokumentere landskapet sin utsjånad ved hjelp av fotografi.

Geovekst er eit samarbeid om etablering og vedlikehald av dei mest nøyaktige kartdata i Noreg. Dei sentrale Geovekst-partane er Statens vegvesen, Energiforsyningen, kommunar, Kartverket, Telenor og landbruket. Det omfattar alle kommunane i landet.

Instituttet har òg kartlagt beiteressursar og beitebruk i utmark, utvikla ei ny nettbasert teneste for data frå Organisert beitebruk, ført arealrekneskap for utmark, ferdigstilt rapporten *Utmarksbeite – Beitestatistikk, ressursgrunnlag og beitebruk* og utført landskaps- og kulturminneovervaking. NIBIO har òg bidrege i Statens kartverks arbeid med å etablere ein digital høgde- og terrengmodell for Noreg.

Gjennom *Norsk genressurscenter* har NIBIO bidrege til god forvaltning av genetiske ressursar innan husdyr, nytteplantar og skogtre. Instituttet har vidare eit planteregister under utvikling. Dette vil gi oversikt over nasjonale samlingar av bevart plantemateriale. NIBIO har òg rapportert data til internasjonale, europeiske og nordiske samarbeidsorgan som Noreg er medlem av.

NIBIO har vidare ei viktig oppgåve i å skaffe eit landbruksøkonomisk grunnlag for politiske avgjerder. I den samanheng har instituttet vore sekretariat for Budsjettnemnda for jordbruket, og har saman med nemnda utarbeidd grunnlagsmaterialet for jordbruksforhandlingane. I 2021 har instituttet òg oppdatert informasjon om den økonomiske utviklinga i landbruket generelt og for gardsbruk der ein vesentleg del av inntekta kjem frå jord- og skogbruk.

På alle NIBIO sine fagområde har instituttet gjort ein vesentleg innsats for å formidle ny kunnskap til næring og forvaltning. Samla har instituttet vore omtalt i om lag 4600 medieoppslag gjennom året, noko som er ein auke på 9 pst. frå året før.

Budsjettramlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 253,7 mill. kroner. Løyvinga er redusert med 2,5 mill. kroner som følgje av endra jobbreisevanar etter pandemien. Løyvinga skal nyttast til kunnskapsutvikling, formidling og beredskap i NIBIO, og desse områda har særleg prioritet:

Mat og planteproduksjon

Løyvinga skal bidra til utvikling av kunnskap om auka produktivitet, betre kvalitet og lønsam planteproduksjon under ulike dyrkings- og klimaforhold. I dette ligg òg utvikling av kunnskap for å fremje økologisk produksjon. Vidare er det behov for kunnskap som gir redusert bruk og redusert risiko ved bruk av kjemiske plantevernmidde og meir bruk av alternative metodar til erstatning for plantevernmidde. Det er behov for kunnskap som styrkjer grunnlaget for godkjenning av plante-

vernmidde i Noreg. NIBIO skal utvikle kunnskap som skal bidra til auka bruk av norske fôrressursar. Løyvinga skal òg bidra til å få fram effektive verkemidde frå forvaltninga si side slik at dei politiske måla for norsk jord- og skogbruk, inkludert miljø- og klimapolitiske mål, blir nådde.

Beredskap, plantehelse og mattryggleik

NIBIO skal prioritere kunnskap om planteskadegjerarar og ha beredskap for å kunne handtere sjukdommar og skadeorganismar som trugar den gode plantehelsa i Noreg. Løyvinga skal bidra til beredskap og kompetanse om verkemåtar og verknader av ulike plantevernmidde og andre innholdsstoff i plantar som potensielt er skadelege. Som nasjonalt referanselaboratorium skal NIBIO ha kapasitet til å utføre analysar for restar av plantevernmidde og for planteskadegjerarar.

Skog og utmark

Landsskogtakseringa, som gir oversikt over skogressursane i Noreg, skal framleis ha høg prioritet. Det same gjeld FoU-arbeid knytt til miljøregistreringar i skog, utvikling av skogbruksplanlegginga og kunnskap om pollinerande insekt i skog.

Arbeidet med å utvikle kartløyvinga *Skogportalen* vil bli ført vidare. Kartløyvinga gir ressurs- og miljøinformasjon for næring og forvaltning, og står sentralt i den kunnskapsbaserte skogforvaltninga. NIBIO har òg i oppgåve å halde dokumentet *Bærekraftig skogbruk i Norge* oppdatert.

Langsiktige feltforsøk på viktige norske treslag skal framleis prioriterast. Feltforsøka er viktige for historisk dokumentasjon av skogutviklinga, og bidreg til eit berekraftig skogbruk og gir kunnskap om rolla skogen har i klimapolitikken. Det er framleis naudsynt å etablere nye langsiktige forsøksfelt for skogproduksjonsforskning. NIBIO skal òg delta i internasjonalt samarbeid om skog og ha ansvaret for rapportering på området.

NIBIO skal halde fram med å utvikle kunnskap om klimaendringar og klimatilpassingar innanfor skogbruk, jordbruk og arealbruk. Kunnskapen skal gi grunnlag for å utvikle effektive tiltak og verkemidde for å redusere klimagassutslepp, og vise økonomiske konsekvensar av tiltaka. NIBIO skal bidra til klimarapportering og utrekningar knytte til klimarammeverket for skog- og arealsektoren i avtalen med EU.

Høg beredskap er viktig for å oppdage skadar på skog i ein tidleg fase, både for å hindre at nye skadegjerande soppar og insekt etablerer seg i

Noreg, og for å finne tiltak mot spreiding av dei som allereie har etablert seg. NIBIO skal òg bidra med relevant kunnskap til beredskapsarbeidet i skogbruket, til dømes kunnskap som er til nytte ved skogbrannberedskap og skadekartlegging og opprydding etter storm.

Arbeidet knytt til berekraftig forvaltning og bruk av utmarksressursar og næringsutvikling skal førast vidare. Tiltak som byggjer opp under departementet sitt arbeid med haustbare viltressursar, turisme og lokalmatsatsing er ein viktig del av dette.

Areal- og genressursar

Løyvinga skal nyttast til vedlikehald av det nasjonale arealressurskartet AR5, Landsskogtakseringa, Arealrekneskaper for utmark og reindrifta sine arealbrukskart. I dette arbeidet inngår mellom anna kartlegging av jordsmonn, eit internasjonalt forankra overvakingsopplegg for skogskadar og vegetasjonskartlegging for å betre utnyttinga av beiteressursane. Vidare inngår systematisk overvaking av miljøverdiar i kulturlandskapet, under dette mellom anna biologisk mangfald, kulturminne og auka tverrsektorielt samarbeid om insektovervaking. NIBIO vil òg få i oppgåve å føre vidare arbeidet med statistikk om utmarks- og landbrukseigedommar, til dømes ved å knyte data frå organisert beitebruk, vegetasjonskart og arealrekneskap for utmark til eigedommane.

For norsk landbruk er det viktig at produsentane i framtida har eit tilstrekkeleg genetisk mangfald å hauste av når mat og andre landbruksprodukt skal produserast. I den samanhengen skal NIBIO bidra med kunnskap for ei effektiv forvaltning av dei genetiske ressursane i landbruket og følgje opp den nye nasjonale strategien for genressursar. NIBIO skal overvake statusen til nasjonale genressursar og rapportere i saker som gjeld desse, nasjonalt, nordisk og internasjonalt. Prioriterte oppgåver i 2023 vil vere ferdigstilling av planteregisteret og iverksetjing av ein nasjonal tiltaksplan for bevaring og berekraftig bruk av genressursar for mat og landbruk.

Kart og geodata

NIBIO skal utvikle nettbaserte kart- og geodata-tenester ut frå behova til ei rekkje aktørar i samfunnet, både i og utanfor sektoren. Ny statistikk og nye temakart vil bli utvikla i tråd med behova. Instituttet skal mellom anna støtte Mattilsynet i arbeidet med å utvikle kartløyningar for registre-

ring av skadegjerarar og bruk av avløpsslam. NIBIO forvaltar òg kart for Landbruksdirektoratet som viser reindrifta sin arealbruk. Kartfesta informasjon om ubrukt dyrkingsareal, i tillegg til grønstruktur i byar og tettstadar er viktig for å vidareutvikle det urbane landbruket.

NIBIO har ansvar for landbruket sitt bidrag til Geovekstsamarbeidet. Vedlikehald av arealressurskarta, løysinga for Noreg i bilete og regelmessig nasjonal omløpsfotografering skal samla sett bidra til god dekning av detaljerte kart og flybilete over jord- og skogareala. NIBIO vil gi kommunane kunnskapsstøtte til oppdatering og vedlikehald av karta.

Arbeidet med å etablere ein digital høgde- og terrengmodell for Noreg er nær slutført. NIBIO skal òg framover bidra til å vedlikehalde og utvikle fellesløysingane i den geografiske infrastrukturen. Det internasjonale samarbeidet på kartområdet, som instituttet deltek i, blir ført vidare.

Arbeidet med å delta i *Copernicus*, som er EU sitt program for jordobservasjon, blir ført vidare. NIBIO og Statens kartverk vil bidra i utviklinga av landtenesta i *Copernicus*. Noreg er òg med på utviklinga av *Galileo*, eit europeisk system for satellitnavigasjon. Instituttet skal i denne samanhengen yte kompetansestøtte innanfor landbruksrelaterte tema.

Føretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi

NIBIO har eit særskilt ansvar for økonomisk statistikk, utgreiing og forskning som omfattar både eit samfunnsøkonomisk og eit føretaksøkonomisk perspektiv på landbruket. Instituttet skal levere eit godt kunnskapsgrunnlag for økonomiske og politiske avgjerder i sektoren. NIBIO skal òg utarbeide materiale som grunnlag for arbeidet til Budsjettnemnda for jordbruket, og ha rolla som sekretariat for nemnda etter avtale med departementet. Instituttet får i tillegg ein del særskilde utgreiingsprosjekt av departementet.

Naturfaglege og landbruksfaglege tema skal setjast inn i eit samfunnsmessig perspektiv for å styrkje relevansen av instituttet sin kunnskapsproduksjon og formidling. Det er viktig å sikre god kompetanse knytt til Driftsgranskingane og gardsøkonomi. Utviklinga i internasjonale råvaremarknader, endringar i handelspolitiske rammevilkår og konsekvensane dette har for norsk landbrukspolitikk og matproduksjon, er aktuelle tema for kunnskapsutvikling i åra framover. Det er òg viktig at NIBIO har kompetanse på kosthaldsstatistikk og sjølvforsyning.

Data frå driftsgranskingane og totalkalkylen er ein del av den nasjonale statistikken i Noreg, og departementet legg vekt på at statistikkane òg blir brukt til forskning og utgreiing. Arbeidet

med å oppgradere og fornye IKT-systema til Budsjettnemnda og Driftsgranskingane held fram i 2023.

Kap. 4136 Norsk institutt for bioøkonomi

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
30	Husleige	19 052	19 446	19 915
	Sum kap. 4136	19 052	19 446	19 915

Posten gjeld husleige for eigedommar NIBIO leiger av Landbruks- og matdepartementet. Inntektene i 2021 blei 19,1 mill. kroner. Departe-

mentet gjer framlegg om ei løyving på 19,9 mill. kroner i 2023.

Kap. 1137 Forsking og innovasjon

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
50	Forskingsaktivitet, Noregs forskingsråd	230 732	216 290	195 906
51	Grunnløyvingar m.m., Noregs forskingsråd	193 568	195 046	198 840
54	Næringsretta matforskning m.m.	191 477	175 000	190 000
70	Innovasjonsaktivitet m.m., <i>kan overførast</i>	8 500	3 000	2 759
71	Bioøkonomiordninga, <i>kan overførast</i>	2 708		
	Sum kap. 1137	626 985	589 336	587 505

Post 50 Forskingsaktivitet, Noregs forskingsråd

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje landbruks- og matforskning, først og fremst forskingsaktivitet i regi av Noregs forskingsråd. Løyvinga skal bidra til å nå hovudmåla på landbruks- og matområdet, inkludert dei forskingspolitiske delmåla.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 230,7 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Av dette blei 228,2 mill. kroner nytta til forskingsaktivitet i regi av Noregs forskingsråd og 1,9 mill. kroner blei nytta til eit forskingsprosjekt i regi av Norsk institutt for bio-

økonomi (NIBIO) om effekten av tap til rovvilt og inngrep i beiteareal.

Det er fastsett fem mål for Noregs forskingsråd. Rapportering på desse måla, og det samla resultatet av verksemda til Noregs forskingsråd i 2021, er omtalt i Prop. 1 S (2022–2023) frå Kunnskapsdepartementet.

Rapporteringa nedanfor gir ei oversikt over aktivitet og bruk av Landbruks- og matdepartementet sine forskingsmidlar via Noregs forskingsråd i 2021. Ei meir utfyllande rapportering på resultat og verknader av forskingsløyvingane finst i del III av proposisjonen.

Løyvingane frå Landbruks- og matdepartementet har i 2021 følgt opp dei langsiktige prioriteringane i *Langtidsplanen for forskning og høgere utdanning* (2019–2028). Dette gjeld «Klima, miljø og miljøvenleg energi», «Mogleggerande teknolo-

giar», og «Samfunnssikkerheit og samhøyr i ei globalisert verd».

Løyvingar til forskning over Landbruks- og matdepartementet sitt budsjett har i hovudsak blitt disponerte gjennom porteføljen *Landbasert mat, miljø og bioressursar* og *delporteføljen Mat og bioressursar (BIONÆR)*. Porteføljen dekkjer forskning og innovasjon innanfor områda mat, bioressursar, naturmangfald og miljø.

BIONÆR skal bidra til å finansiere forskingsprosjekt innanfor jordbruk, skogbruk, reindrift og andre landbaserte bionæringar. Resultata frå prosjekta gir viktige bidrag både til forvaltning og næringsutvikling, og legg grunnlaget for nye løysingar til dømes innan klimatilpassing innan eksisterande og nye næringar.

Departementet har òg bidrege med forskingsløyvingar til å følgje opp ulike prioriterte område innan fornybar energi. Samla utgjer løyvingane til dei ulike fagområda oppfølginga av departementet sitt sektoransvar innan landbruks- og matforskning.

Ein analyse utført av Forskingsrådet i 2021 viste korleis departementet sine midlar bidreg til å følgje opp dei overordna måla i Langtidsplanen for forskning og høgare utdanning (2019–2028). Midlane frå departementet treff særleg godt på målet «Styrkt konkurransekraft og innovasjonsevne», og gir viktige bidrag til vidare utvikling av eit kunnskapsintensivt næringsliv i heile landet.

Av Langtidsplanen sine langsiktige prioriteringar peikar «Klima, miljø og miljøvenleg energi» seg ut som området der departementet sine midlar bidreg mest, og halvparten av innsatsen er retta mot denne prioriteringa. Innan dei fire innsatsområda som høyrer til denne prioriteringa er det «Bioøkonomi og forvaltning» som er størst og meir enn halvparten av midlane frå departementet fell inn under dette innsatsområdet. Den resterande halvdel er fordelt nokolunde jamt på innsatsområda «Klima, polar og miljø» og «Miljøvenleg energi og lågutsleppsløysingar». Dei andre langsiktige prioriteringane «Mogleggjerande og industrielle teknologiar» og «Samfunnstryggleik og samhøyr i ei globalisert verd» mottek høvesvis ein femtedel og ein tiandedel av departementet sine midlar til Langtidsplanens langsiktige prioriteringar.

I 2021 tildelte departementet om lag 190 mill. kroner til BIONÆR, som hadde 208 aktive prosjekt. Totalt 58 prosjekt blei avslutta i løpet av 2021. Koronapandemien har hatt konsekvensar òg for landbruks- og matforskninga, som til dømes ulike forseinkingar i prosjekta og også generelle utsettingar i kontraktsetableringar og prosjektstart i 2021.

Forskingsrådet har i 2021 følgd opp departementet sine føringar og retta innsatsen inn mot å fremje teknologiutvikling, grøn omstilling i næringslivet og utvikling av nye arbeidsplassar knytt opp mot klimatilpassa og berekraftig matproduksjon. I tillegg har forskingsinnsatsen blitt vidareført på område som er viktige for å halde bruken av antibiotika i husdyrproduksjonen nede. Det same gjeld forskning knytt til skogen si rolle i klimasamanheng.

Forskning for å redusere utslepp av CO₂ blir òg dekt gjennom vidare innsats på områda biodrivstoff, biogass og biovarme. Produksjon av fornybar energi er eit næringstungt område, og innovasjonsprosjekt dominerer prosjektporteføljen.

Løyvinga til Forskingsrådet går òg til forskning for å auke innovasjonsgrada og konkurransevna innanfor næringane i landbrukssektoren. Tematisk innretta utlysingar har vore viktige verkemiddel for å mobilisere næringslivet til å investere meir i FoU. Den brukarstyrte forskinga løyser ut vesentlege private midlar til forskning.

Vidare er løyvinga nytta inn i Forskingsrådet si målretta regionale satsing FORREGION, som har som mål at fleire bedrifter skal bruke forskning i innovasjonsarbeidet sitt, og at fleire fagmiljø i FoU-institusjonane blir relevante samarbeidspartnarar for næringslivet. FORREGION har mellom anna fleire aktivitetar for å fremje utvikling av bioøkonomien innanfor jordbruk og skogbruk. I 2021 blei det innvilga fleire nye kapasitetsløft over heile landet, mellom anna innan fagområda berekraftig avl og sirkulær bioøkonomi.

Auka internasjonalisering står sentralt i tildelingar over departementet sitt forskingsbudsjett. Norske miljø deltek innanfor område som mat- og husdyrproduksjon, økologisk produksjon og forbruk, dyrehelse og skogbruk.

Forskingsrådet skal bidra til å auke kvaliteten på og relevansen av forskingsprosjekta. Kvaliteten på norsk forskning og innovasjon innan landbruk, mat og bioressursar er god. Noreg deltek i ei rekkje europeiske partnerskap (JPIar og ERA-Net) som er retta mot store utfordringar som Noreg deler med samarbeidslanda og som ikkje kan løysast åleine. Landbruks- og matdepartementet sine midlar blir nytta i internasjonale forskningssamarbeid mellom anna innan klima- og miljø, mattryggleik, mat- og ernæringstryggleik, mat og helse og omstilling til eit grønarare samfunn.

For å sørgje for ei heilskapleg forvaltning av dei samla forskingsmidlane i landbrukssektoren samarbeider Forskingsrådet med styret for *Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter*

(FFL) og styret for *Forskningsmidler over jordbruksavtalen* (JA), mellom anna om sams utlysingar og langsiktig planlegging. FFL/JA sine midlar blir omtalte under kap. 1137, post 54 og kap. 1150, post 50.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 195,9 mill. kroner for 2023.

Løyvinga skal bidra til å nå dei fire landbruks- og matpolitiske hovudmåla; matsikkerheit og beredskap, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar, og dei forskingspolitiske delmåla, som er omtalte i kat. 15.20.

Departementet legg vekt på forskning, innovasjon og teknologiutvikling som kan bidra til nok, sunn og trygg mat basert på norske ressursar og auka sjølvforsyningsgrad, samstundes som klimagassutsleppa blir reduserte, opptaket av karbon aukar og miljøet blir teke omsyn til. For å lukkast med dette trengs det forskning som bidreg til meir effektiv og berekraftig utnytting av tilgjengelege ressursar, og kunnskap om korleis produksjonen kan tilpassast eit endra klima og varierende driftsforhold rundt om i landet. Kunnskap om god plante- og dyrehelse under eit endra klima, lågt forbruk av antibiotika og dyrevelferd vil òg vere viktig.

Kunnskap og teknologiutvikling skal leggje grunnlag for verdiskaping og nye grøne arbeidsplassar over heile landet. Auka og meir effektiv utnytting av fornybare biologiske ressursar frå skog og land gir viktige bidrag til en sirkulær bioøkonomi. Kunnskapsbehov knytt til berekraftig bruk av areal, der omsyn til miljø og klima blir balansert mot omsyn til næringsutvikling, vil vere sentralt.

Internasjonalisering av landbruks- og matforskninga er viktig. Noregs forskingsråd skal leggje til rette for at dei nasjonale forskingsprioriteringane blir utvikla vidare i det strategiske, tematiske og finansielle samspelet med EU-forskninga, som til dømes Horisont Europa og relevante partnarship.

Forskning er viktig for å støtte opp under behovet for kunnskap i forvaltninga. Det gjeld på alle ansvarsområda til departementet. Offentlege og private aktørar står i stor grad overfor dei same kunnskapsbehova innanfor område som nok og trygg mat, betre ressursutnytting og auka verdiskaping og sysselsetjing i landbruks- og matnæringane.

Det er viktig å sjå løyvinga i samanheng med tildelingar frå Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt og Forskningsmidlar over jordbruksavtalen, jf. kap. 1137, post 54 og kap. 1150, post 50.

Nærare omtale av den økonomiske situasjonen i Noregs forskingsråd og vidare handtering av dette går fram av Prop. 1 S (2022–2023) frå Kunnskapsdepartementet.

Post 51 Grunnløyvingar m.m., Noregs forskingsråd

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje grunnfinansiering av Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), Veterinærinstituttet (VI) og Institutt for rural- og regionalforskning (Ruralis). Forskningsrådet har ansvaret for fordelinga til desse primærnæringsinstitutta.

Løyvingane skal dekkje langsiktig kunnskaps- og kompetansebygging og stimulere til høg vitenskapleg kvalitet, internasjonalisering og samarbeid innan heile breidda av instituttet sine faglege aktivitetar. Dei skal òg bidra til ein sterk institutts-ektor i landbruks- og matsektoren som kan tilby brukarretta forskning av høg internasjonal kvalitet til næringslivet og forvaltninga. Løyvingane skal nyttast i tråd med retningslinene for statlege grunnløyvingar til forskingsinstitutt.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 193,6 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Dette inkluderer 2 mill. kroner til strategiske satsingar i NIBIO, frå Klima- og miljødepartementet.

Tabell 5.1 Økonomiske nøkkeltal for landbruks- og matforskinginstitutta for 2021

	Drifts- innteker	Drifts- resultat	Grunn- løyving i 2021 ¹	Løyving disponert til strategiske instituttsatsningar	Grunnløyving per forskar- årsverk	Grunnløyving i pst. av drifts- inntektene
	mill. kr	mill. kr	mill. kr	mill. kr	mill. kr	pst.
NIBIO	764,5	10,4	147	25,6	0,47	19
Veterinærinstituttet	440,5	11,4	22,2	8,7	0,16	5
Ruralis	41	0,3	8,8	2	0,35	21
Sum	764,5	10,4	147	25,6		

¹ Faktisk utbetalt grunnløyving i 2021. Differanse frå tildeling har årsak i overføring av ubrukte midlar frå 2020 til 2021. Kjelde: Tal frå Årsrapport 2021 Primærnæringsinstitutta, Noregs forskingsråd.

Tabell 5.2 Oversikt over personale og publisering ved landbruks- og matforskinginstitutta for 2021

	Samla årsverk	Forskarårsverk som del av samla årsverk	Tilsette med dr. grad. per forskarårsverk	Publikasjonspoeng per forskarårsverk
		pst.	forh. tal	forh. tal
NIBIO	638	49	0,89	0,98
Veterinærinstituttet	277	51	0,9	0,98
Ruralis	30	84	0,77	2,13
Sum	945			

Kjelde: Tal frå Årsrapport 2021 Primærnæringsinstitutta, Noregs forskingsråd.

Norsk institutt for bioøkonomi

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) fekk i 2021 139,1 mill. kroner i grunnløyving, i tillegg til 9,1 mill. kroner i husleigekompensasjon. I 2021 hadde NIBIO 640 årsverk, mot 644 i 2020.

Den samla grunnløyvinga har blitt brukt til strategiske tiltak som nettverksbygging og kompetanseutvikling, finansiering av forprosjekt og vidareføring av til dømes Senter for presisjonsjordbruk og Senter for presisjonsskogbruk. NIBIO har òg brukt midlane til strategiske instituttsatsingar innanfor tema som plantehelse, klimatilpassa skogbruk og reindrift. Dette er fleirårige prosjekt som har som formål å byggje kompetanse på fagområde som vil bli viktige for instituttet framover.

Veterinærinstituttet

Veterinærinstituttet (VI) fekk i 2021 38,4 mill. kroner i grunnløyving. Dei hadde 277 utførte årsverk, mot 278 i 2020.

Grunnløyvinga har blitt brukt til to strategiske instituttsatsingar. Dette er på viktige område som

gensekvensering av sjukdomsframkallande bakteriar og dyrehelse. Grunnløyvinga har vidare blitt brukt som eigendel i forskingsprosjekt og nettverksbygging og kompetanseutvikling.

Institutt for rural- og regionalforskning

Institutt for rural- og regionalforskning (Ruralis) fekk i 2021 8,8 mill. kroner i grunnløyving. Dei hadde 30 årsverk, mot 28 i 2020.

Delar av grunnløyvinga har i 2021 blitt brukt til to strategiske instituttsatsingar. Desse gjeld berekraftige matsystem for å redusere fattigdom og svolt i låginntektsland, og bygdesosiologi. Vidare har løyvinga blitt brukt til finansiering av eigendel i forskingsprosjekt, nettverksbygging og kompetanseutvikling.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 198,8 mill. kroner til dei tre landbruks- og matfaglege forskingsinstitutta. Løyvinga er redusert med 1,8 mill. kroner som følgje av endra jobbreise-

vanar etter pandemien for NIBIO og VI. Kunnskapsdepartementet har justert det statlege grunnfinansieringssystemet for institutt som mottek grunnfinansiering frå Forskingsrådet. Ein prosent av grunnløyvinga til dei landbruks- og matfaglege institutta skal vere resultatbasert, og tildelast ut ifrå institutta sine skår på indikatorar for kvalitet og relevans.

Post 54 Næringsretta matforskning m.m.

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje forskning innanfor produksjon av nærings- og nytingsmiddel, i tillegg til produksjon av fôrkorn til husdyr. Viktige fagområde er mat- og planteproduksjon, klima, miljø og berekraft, auka konkurransekraft og meir effektiv resursbruk i sektoren. Løyvinga skal i hovudsak tildelast næringsrelevante forskingsprosjekt etter open utlysning og konkurranse. Løyvinga er finansiert av forskingsavgifta på landbruksprodukt, jf. kap. 5576 post 70, og blir forvalta av eit styre som er oppnemnt av departementet.

Løyvinga dekkjer òg matforskningsinstituttet Nofima AS sine fleirårige strategiske program. Nofima AS er eit næringsretta institutt innanfor utvikling av mat- og næringsmiddelproduksjon i grøn og blå sektor.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 191,5 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. I løpet av året blei 27 forskingsprosjekt avslutta og 22 nye prosjekt innvilga. Ved slutten av 2021 hadde ordninga 111 forskingsprosjekt i sin portefølje.

Ordninga har motteke søknadar og slutt-rapportar frå prosjekt tilnærma som normalt, trass i koronapandemien. Samarbeidsavtalen med Forskingsrådet har i 2021 blitt revidert. Avtalen legg grunnlag for eit tettare strategisk samarbeid og betre samhandling framover med Forskingsrådet.

Matforskningsinstituttet Nofima AS fekk i 2021 75 mill. kroner frå ordninga til deira fleirårige strategiske program. Programma tek for seg viktige område som sunnare mat, ein berekraftig matindustri, auka innovasjon i industrien og trygg og haldbar mat. Styret for ordninga har òg tildelt 3 mill. kroner til MILJØFORSK i Noregs forskingsråd.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 190,0 mill. kroner til Næringsretta matforskning m.m. Departementet gjer òg framlegg om ei meirinntektsfullmakt mellom kap. 1137, post 54 og kap. 5576, post 70, jf. vedtak II.

Post 70 Innovasjonsaktivitet m.m., kan overførast

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje innovasjonsaktivitet i landbruks- og matsektoren.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 8,5 mill. kroner til innovasjonsaktivitet i landbruks- og matsektoren.

Landbruket sitt klima- og energisenter ved Mære landbruksskole mottok eit tilskott på 3 mill. kroner for å vidareutvikle senteret som ein FoU-arena der nye klimaløysingar, for og med landbruket, skal utviklast og visast fram. Tilskottet blei òg nytta til å utvikle ein Innovasjonslab ved Mære. Innovasjonslabben har blitt brukt av mange gründerar og bedrifter som har testa produkta sine og motteke rådgiving frå Mære.

Mære mottok òg eit eingongstilskott på 2 mill. kroner. Tilskottet har blitt brukt til utvikling av samarbeidet mellom Mære landbruksskole og Val skule og deira arbeid med å identifisere og konkretisere blå-grøne synergjar innan berekraftig bruk av bioressursar. Til dømes har dei to skulane testa akvaponi med dyrking av ulike grønnsaker i resirkulert vatn frå oppdrettsanlegg.

I 2019 styrkte Stortinget «Inn på tunet»-ordninga med eit eingongstilskott på 3 mill. kroner. Grunna utsettingar som følgje av koronapandemien blei dei siste tilskotta, på til saman 2,5 mill. kroner, utbetalte i 2021.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 2,8 mill. kroner. Løyvinga vil bli nytta som tilskott til landbruket sitt klima- og energisenter ved Mære landbruksskole.

**Post 71 Bioøkonomiordninga,
kan overførast**

Formålet med løyvinga har vore å fremje auka innovasjonsaktivitet og støtte opp under eit sterkare og meir framtidsretta landbruk. Midlane frå Landbruks- og matdepartementet til Bioøkonomiordninga blei avvikla i 2021.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 2,7 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Bioøkonomiordninga fungerer som ein «paraply» over åtte ulike verkemiddel fordelte på

oppdrag frå Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet.

Løyvinga til bioøkonomiordninga frå Landbruks- og matdepartementet blei avvikla i statsbudsjettet for 2021. Det er difor ikkje innvilga støtte til nye prosjekt med finansiering frå denne posten i 2021, men det er utbetalt støtte til prosjekt som er innvilga støtte for tidlegare år.

Det er i 2021 utbetalt tilskott til fire utviklingsprosjekt innan agriteknologi: dyrkingsteknikk for betre jordhelse, berekraftig produksjon av settepotet, sensorikk og vertikal dyrking av grøntvekstar.

Programkategori 15.30 Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak

Utgifter under programkategori 15.30 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023	Endring i pst.
1138	Støtte til organisasjonar m.m.	48 491	50 527	45 286	-10,4
1139	Genressursar, miljø- og ressurs- registreringar	39 273	30 081	31 366	4,3
1140	Haustrbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.	75 646	77 290	82 590	6,9
1141	Haustrbare viltressursar – jeger- prøve, tilskott til organisasjonar m.m.	10 675	11 714	12 947	10,5
1142	Landbruksdirektoratet	814 425	1 988 747	2 125 834	6,9
1148	Naturskade – erstatningar	33 382	133 400	89 400	-33,0
1149	Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket	159 322	121 969	111 969	-8,2
1150	Til gjennomføring av jordbruks- avtalen m.m.	16 946 306	18 452 059	24 082 359	30,5
1151	Til gjennomføring av reindrifts- avtalen	148 338	164 500	180 000	9,4
1152	Bionova			87 540	100,0
1161	Myndigheitsoppgåver og sektor- politiske oppgåver på statsgrunn	29 068	23 948	31 910	33,2
	Sum kategori 15.30	18 304 926	21 054 235	26 881 201	27,7

Inntekter under programkategori 15.30 fordelte på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023	Endring i pst.
4141	Haustrbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.	3 753	3 701	4 071	10,0
4142	Landbruksdirektoratet	45 731	46 459	47 853	3,0
4150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	306	50	50	0,0
5576	Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	282 157	260 000	283 000	8,8
Sum kategori 15.30		331 947	310 210	334 974	8,0

Mål og strategiar

Budsjettframlegget under kategori 15.30 omfattar næringsavtalar, verdiskapings- og utviklings-tiltak i skogbruket, miljøtiltak, Landbruksdirektoratet, erstatning for naturskade, forvaltning av statsgrunn i skog og utmark, forvaltning av haustrbare viltressursar og støtte til organisasjonar. For nærare informasjon om næringsavtalane, sjå Prop. 120 S (2021–2022) *Endringer i statsbudsjettet 2022 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2022)* og Prop. 104 S (2021–2022) *Endringer i statsbudsjettet 2022 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2022/2023)*, og handsaminga av desse i Stortinget.

Framlegget under kategorien rettar seg særleg mot desse hovudmåla; landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar.

Landbruksdirektoratet står sentralt i gjennomføringa av landbruks- og matpolitikken og er støtte- og utgreiingsorgan for departementet, jf. kap. 1142. Det blir lagt vekt på ei brukarretta og effektiv forvaltning av tilskottsordningar og formålstenlege juridiske verkemiddel i tillegg til kontroll og dokumentasjon.

God kunnskap og vitskapleg dokumentasjon er viktig i arbeidet med å nå dei landbrukspolitiske måla. Forvaltning av dyrka mark, skog og utmark krev god oversikt over areal- og gressursane, noko som er føresetnadar for lønsam drift og god kunnskap om berekraftig forvaltning med gode miljøomsyn. Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) er ein viktig leverandør av kunnskap til forvaltning og næringsutøvarar, jf. kap. 1136 og 1137.

Prioriteringar

Prioriteringar i jordbruksavtalen

Jordbruket sitt krav blei lagt fram 27. april 2022, og staten sitt tilbod blei lagt fram 5. mai 2022. Den 6. mai meldte jordbruket sin forhandlingsleiar at jordbruket ville gå i forhandlingar med staten om ein jordbruksavtale. I perioden fram mot 16. mai 2022 var det forhandlingar mellom partane.

Kravet frå jordbruket var todelt: kompensasjon for auka kostnader i 2022 for å løfte inntektene til det nivået som Stortinget la til grunn då jordbruksoppgjøret blei vedteke i 2021, og auka inntektsmoglegheiter i 2023. Samla sett var kravet på 11 567 mill. kroner.

Den 16. mai 2022 inngjekk staten jordbruksavtale med både Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Avtalen legg til rette for ei nivåheving av inntektsmoglegheitene i 2022 ut over kostnadskompensasjon og sviaktande inntektsutvikling samanlikna med føresetnadane i Stortingets vedtak om jordbruksoppgjøret i 2021 på til saman 3 568 mill. kroner. Finansieringa blir fordelt på 1 207 mill. kroner i endra målprisar frå 1. juli 2022, 2 000 mill. kroner i auka løyving over kap. 1150, 63 mill. kroner i overførde midlar frå 2021 og 298 mill. kroner i auka verdi av jordbruksfrådraget.

For 2023 blei det lagt til grunn ei ytterlegare nivåheving finansiert ved 1 488 mill. kroner i endra målprisar, 5 505 mill. kroner i auka løyving over kap. 1150 og 367 mill. kroner i auka verdi av jordbruksfrådraget. I sum for 2022 og 2023 blir løyvinga over kap. 1150 auka med 7 505 mill. kroner samanlikna med før oppgjøret. Avtalen legg til rette for ei nivåheving av inntektsmoglegheitene i 2022 ut over kostnadskompensasjonen og den

sviktande inntektsutviklinga samanlikna med føresetnadane frå Stortingets handsaming av jordbruksoppgjæret i 2021. I tillegg legg avtalen opp til ei ytterlegare heving av nivået i 2023, ut over inntektsveksten for andre grupper. Til saman utgjer nivåhevinga om lag 40 000 kroner per årsverk frå 2022, etter full kostnadskompensasjon. Under forhandlingane fekk partane informasjon om at nitratprisane i den norske marknaden skulle redusertast med om lag 30 pst. frå mai. Partane valde likevel å oppretthalde kostnadsanslaga som blei lagde til grunn så langt i forhandlingane, men blei samde om at dei kan møtast hausten 2022 for ei ny vurdering av om det vil vere naudsynt å justere ned kompensasjonen for gjødselprisar.

Tilskottsramma til Landbrukets utviklingsfond blei auka med 430 mill. kroner og sett til 2 321 mill. kroner. For å styrkje kapital situasjonen til fondet blei det tilført 57,3 mill. kroner i einongsmidlar for 2022, samstundes som løyvinga til fondet for 2023 blei auka med 480 mill. kroner til 2 058,6 mill. kroner. I oppgjæret i år blei investeringsverkemidla særskilt prioritert for å imøtekomme lausdriftskravet for små- og mellomstore bruk. I tillegg blei ordningar med klima- og miljøinnretning, skogbrukstiltak og ei særskild satsing på berekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord prioritert.

I avtalen mellom staten og jordbruket blir det, av omsyn til næringa si konkurransekraft, lagt til grunn at delar av prisaukinga og kostnadskompensasjonen kan reverserast dersom kostnader og verdsmarknadsprisar går tilbake til meir normale nivå. Dette vil mellom anna gjelde for den midlertidige omlegginga av marknadsordninga for korn, auken i dei øvre prisgrensene, målprisar og anna særskild kompensasjon.

Regjeringa Støre har sidan den tiltredde gjennomført fleire tiltak for å redusere konsekvensane av kostnadsbølga for jordbruket, både gjennom ekstraordinære løyvingar etter tilleggsforhandlingar, ekstra løyve til investeringar over Landbrukets utviklingsfond og straumstønad. Dette viser regjeringa si sterke prioritering av jordbruket, og viljen til å bidra til størst mogleg grad av tryggleik i ei usikker tid.

Det blei i jordbruksoppgjæret i 2021 sett ned eit utval som skal drøfte og klargjere prinsipp og metodar, moglegheiter og avgrensingar, for måling av inntekt for jordbruket som sektor og for bønder som private næringsdrivande. Utvalet skal òg vurdere grunnlag og føresetnader for samanlikning av næringsinntekter frå jordbruket med løn for arbeidstakarar. Utvalet har fått utsett fristen med å levere si innstilling til 1. oktober 2022.

Jordbruksoppgjæret innebar eit vesentleg bidrag for å styrkje miljø- og klimaarbeidet i jordbruket, med ei særskild satsing retta mot tiltak som skal betre situasjonen i Oslofjorden. Avsetjinga som har klima- og miljøverknad blei auka med 1 661 mill. kroner frå 2022 til 2023.

Prioriteringar i reindriftspolitikken

I Hurdalsplattformen legg regjeringa til grunn at reindrifta er viktig for å bevare samisk kultur, samfunnsliv og språk. Reindrifta har eit potensial for auka verdiskaping. Dette gjeld særleg auka vidareforedling av reinkjøtt, og formidling av reindriftssamisk kultur og leveste. Reindrifta skal utviklast med eit tredelt mål om økologisk, økonomisk og kulturell berekraft.

Reindriftsavtalen 2022/2023 blei inngått mellom staten og Norske Reindriftsamers Landsforbund 10. februar 2022. Avtalepartane er samde om å prioritere direkte tilskott, varetaking av areala til reindrifta, klimatilpassing og beredskap i reindrifta, rekruttering og infrastrukturtiltak.

Avtalepartane vidarefører òg satsinga på tilleggsnæring i reindrifta. Tilleggsnæring støttar opp om reindrifta som ei familiebasert næring, og legg til rette for at fleire kan hente inntekter frå reindrifta.

Eit reintal som er tilpassa beitegrunnlaget er avgjerande for å nå målet om berekraftig reindrift. Reintalet i Vest-Finnmark reinbeiteområde låg i 2021 noko over det fastsette reintalet. Dette viser at det er naudsynt å følgje med på utviklinga for å unngå at reintalet aukar.

Klimaendringane fører til endringar i driftsmønsteret og uventa hendingar. Frekvensen av periodar med låste beite har auka vesentleg, og slike forhold gir auka kostnader og krev investeringar i mellom anna infrastruktur. Beitekrise i reindrifta i 2022 blei handtert gjennom ekstraordinære løyvingar til innkjøp og uttransport av fôr. Det er behov for å sjå heilskapleg på korleis klimaendringane påverkar reindrifta, og på relevante strategiar for å møte klimautfordringane.

Tilgang på naudsynte areal er ein føresetnad for at reindriftsnæringa skal nå målet om auka produksjon og lønsemd. Varetaking av areala er ein av dei største utfordringane reindrifta har i dag. Redusert fleksibilitet i arealbruken er òg ei utfordring sett i samanheng med klimaendringane, og desse endringane gjer reindrifta meir utsett i område med mykje rovvilt.

Tap av rein til rovvilt er ei stor utfordring. I enkelte reinbeitedistrikt har det over tid blitt erstatta opp mot halvparten av kalveproduksjonen

som tap til rovvilt. Sjølv om tapet blir erstatta, vil det gi negative konsekvensar for den enkelte siidaandel og reindriftsfamilie. Dette fordi endra aldersstruktur i simleflokken kan gi lågare kalvetilgang det etterfølgjande året, med tapte produksjonsinntekter som resultat.

Rovviltpolitikken har innverknad på samisk reindrift. Det er difor viktig at tiltak som blir sette i verk når det gjeld rovvilt òg blir vurderte opp mot dei forplikingane staten har overfor samane som urfolk. Dette gjeld både materielle forplikingar til å sikre mellom anna naturgrunlaget for den samiske reindriften, og dessutan prosessuelle forplikingar som gjeld konsultasjonar og deltaking i avgjerder som kan påverke samiske interesser direkte.

Landbruks- og matdepartementet har i samarbeid med Landbruksdirektoratet og statsforvaltarane i Trøndelag, Nordland og Troms og Finnmark etablert eit prosjekt for å redusere restansar på reindriftsområdet hos Statsforvaltaren i Troms og Finnmark. Saker frå Troms og Finnmark som gjeld tilskott til reinbeitedistrikt og reinlag, oppfølging av ekstraordinært tilskott til kriseberedskap frå 2020, søknader om gjerde og anlegg og gjetarhytter skal behandlast av Statsforvaltaren i Nordland eller Statsforvaltaren i Trøndelag som settestatsforvaltarar. Prosjektperioden er 15. august 2022 til 1. april 2023.

Prioriteringar i skogpolitikken og i forvaltninga av haustbart vilt

Skogpolitikken blir følgd opp i tråd med Meld. St. 6 (2016–2017) *Verdier i vekst – Konkurransedyktig skog- og trenæring*, som blei handsama av Stortinget i januar 2017. Her går det mellom anna fram at auka vidareforedling av norsk tømmer i lønsame foredlingsbedrifter i Noreg vil vere viktig for auka verdiskaping og for positive nærings-, miljø- og klimabidrag frå sektoren. Strategidokumentet *Skog- og trenæringa – ein drivar for grøn omstilling*, som blei lagt fram i 2019, blir følgd opp mellom anna gjennom Dialogforum for skog- og trenæringa, der representantar frå skog- og trenæringa, forskning og forvaltning deltek. Regjeringa har lagt fram eit vegkart for eit grønt industriløft, der skog- og trenæringa og anna bioøkonomi blir peikt ut som eitt av fleire særlege innsatsområde. Regjeringa styrkjer løyvinga til skogbruket. Målet er å leggje til rette for å skape verdier og lønsame jobbar i heile landet, auke dei grøne investeringane, auke eksporten frå fastlandet og kutte klimagassutslepp raskt på veg mot lågutsleppssamfunnet.

Dei viktigaste økonomiske verkemidla i skogpolitikken er skogfond, tilskott til nærings- og miljøtiltak, tilskott til skogbruksplanlegging med miljøregistreringar, tilskott til skogplanteforedling og tilskott til produksjon av fornybar energi, særleg bioenergi.

Verkemiddelbruken knytt til forbetring av skogsvegnettet og tømmerkaier har høg prioritet. Ein god infrastruktur i form av vegar, jernbane og tømmerkaier er viktig for å auke verdiskapinga og styrkje konkurransekrafta til skog og trenæringa. Regjeringa vil òg forbetre rutinane – for kontroll og handheving av plikta til å forynge skogen etter hogst.

Departementet har eit hovudansvar for viltlova. Viltlova har til formål at viltet og viltet sine leveområde skal forvaltast i samsvar med naturmangfaldlova, og slik at produktiviteten og artsrikdomen i naturen blir tekne vare på. Innanfor denne ramma kan viltproduksjonen haustast til gode for landbruksnæringa og friluftslivet. Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet samarbeider om ei modernisering av viltlova. Det er naudsynt med betre samordning mellom viltlova og anna relevant regelverk, og klargjering som følgje av nye utfordringar på området. Departementet vil leggje til rette for oppbygging av kunnskapsgrunlaget for forvaltning av dei haustbare viltressursane og auka næringsutvikling knytt til mellom anna jakt, jakturisme og foredling av viltkjøtt. Arbeid for å dempe interessekonfliktar mellom haustbare viltartar og viktige samfunnsomsyn, til dømes knytt til villsvin og hjort, vil òg vere prioriterte område framover.

Prioriteringar i landbruket sin klima- og miljøpolitikk
Klima- og miljøpolitikken til regjeringa byggjer på at alle samfunnssektorar har eit sjølvstendig ansvar for å leggje miljøomsyn til grunn for sine aktivitetar og for å medverke til at dei nasjonale klima- og miljømåla kan bli nådde. Resultatrapportering for målet berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar er omtalt i del III av proposisjonen. For ei samla omtale av klima- og miljørelevante saker, sjå Klima- og miljødepartementets budsjettproposisjon.

Regjeringa opprettar Bionova. Bionova skal vere eit verktøy for å nå klimamåla til Noreg for 2030 og målet om å vere eit lågutsleppssamfunn i 2050 gjennom å bidra til reduserte klimagassutslepp og auka karbonopptak og -lagring. I tillegg skal Bionova bidra til verdiskaping gjennom overgang til ein meir sirkulær bioøkonomi basert på

fornybare biologiske ressursar frå land og hav. Sjå kap. 1152 for meir informasjon om Bionova.

Jordbrukspolitikken skal leggjast om i ei meir miljø- og klimavenleg retning. I jordbruksoppgjæret 2022 blei miljø- og klimainnsatsen ytterlegare styrkt. Det er viktig for regjeringa å vektleggje arbeidet med grøn omstilling og vareta eit berekraftig landbruk, både knytt til biobasert sirkulær økonomi, arbeid med miljøretta tiltak og reduksjon av klimagassar. Årets satsing skal bidra til å følgje opp klimaavtalen mellom regjeringa og organisasjonane i jordbruket og arbeidet med å nå andre miljømål, til dømes innan vassmiljø og kulturlandskap. Oppfølging av *Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden* blei spesielt prioritert i forhandlingane. Totalt blir avsetjinga til ordningar med klima- og miljøverknad auka med 1 660,8 mill. kroner frå 2022 til 2023, jf. Prop. 120 S (2021–2022) for nærare detaljar. Klimaavtalen som blei inngått mellom regjeringa og organisasjonane i jordbruket i 2019, vil liggje til grunn for klimaarbeidet i sektoren framover, jf. Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan 2021–2030*.

Miljøprogramsatsinga over jordbruksavtalen omfattar viktige verkemiddel for å stimulere til meir miljøvenleg drift. Det er difor viktig å vidareføre denne satsinga.

For mykje næringssalt er ein av dei tre faktorene som har størst innverknad på våre vassdrag og kystområde. Dei viktigaste kjeldene til dette er separate avløpsanlegg som ikkje tilfredsstillar reinsekra, restutslepp frå kommunale avløpsanlegg og arealavrenning frå jordbruket. Ytterlegare reduksjon av forureining av vatn, som avrenning av jord, næringsstoff og plantevernmidlar, er difor viktig. Samla gjennomføring av ulike tiltak for jordarbeiding, grasdekte areal m.m. i kornområda, har redusert erosjonsrisikoen på dei dyrka areala.

Strukturendringar og endring i driftsformer gir utfordringar for naturmangfaldet i jordbrukslandskapet og for økosystemtenester levert frå jordbrukslandskapet. Eit variert jordbrukslandskap gir viktige leveområde for mange artar. Ei rekkje ordningar på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå skal sørgje for tiltak og rett skjøtsel av verdifulle landskap, verdifulle artar og naturtypar, i tillegg til å bidra til at status for kulturminne og kulturmiljø i jordbruket blir betra. Tiltak for å betre forholda for pollinerande insekt blir følgde opp i tråd med *Nasjonale pollinatorstrategi og Tiltaksplan for ville pollinerande insekt 2021–2028*.

Regjeringa har som mål å auke CO₂-opptaket i norsk skog. Av Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030* går det fram at regjeringa difor vil vurdere å styrkje eksisterande klimatiltak i skog, innføre krav i lov og forskrift om

minstealder for hogst og leggje til rette for skogplanting på nye areal med klare miljøkriterium.

Regjeringa har starta arbeidet med å etablere ein meny av ulike tiltak som bidreg til å ta vare på eit mangfald av økosystem i god økologisk tilstand, og skog er første økosystem ut. Som del av arbeidet vil regjeringa utarbeide eit felles kunnskapsgrunnlag om den økologiske tilstanden i norsk skog. Kunnskapsgrunnlaget skal baserast på tilgjengeleg kunnskap supplert med eventuelt ny kunnskap.

Prioriteringar i areal- og ressurspolitikken

Matjorda er den viktigaste ressursen for norsk matproduksjon, både i dag og for framtidige generasjonar. Regjeringa la våren 2021 fram ein oppdatert jordvernstrategi med nye tiltak og eit forsterka jordvernmål. Årleg omdisponering av dyrka jord skal innan 2025 ikkje overstige 3 000 dekar. Regjeringa vil følgje opp den nye jordvernstrategien og oppmodingsvedtaket om å leggje fram ein ny jordvernstrategi, med eit nytt og skjerpa mål for omdisponering av matjord og nye konkrete tiltak for å nå målet. Regjeringa vil halde fram med å formidle tydelege mål og tiltak for arealpolitikk og jordvern. Regjeringa vil mellom anna vurdere eit sterkare vern av dei viktigaste jordbruksareala. Tilskottsordninga for utarbeiding av kommunale jordvernstrategiar blir ført vidare i 2023.

Landbruksdirektoratet vil i 2023 halde fram med å styrkje og utvikle det faglege arbeidet med arealbruken i landbruket knytt til oppgåver innanfor klima og miljø, og den todelte målsetjinga i rovdyrpolitikken.

Regjeringa vil sikre at matjorda blir brukt til matproduksjon og handheve eigedomslovgivinga med sikte på å sikre eit levande landbruk i heile landet.

Landbruk er ein føresetnad for å ta vare på kulturlandskapet, og dette landskapet gir ei ramme for satsing på kultur, lokal mat, friluftsliv, busetjing og turisme. Jordbruket sitt kulturlandskap er dessutan særleg viktig leveområde for mange artar av planter og dyr. Dei kommunale miljøverkemidla og dei regionale miljøprogramma over jordbruksavtalen skal òg framover bidra til å halde det biologiske mangfaldet og kulturminna i kulturlandskapet ved like. Ordningane over jordbruksavtalen med utvalde kulturlandskap i jordbruket og ivaretaking av kulturlandskapsverdiane i verdsarvområda, blir ført vidare i 2023. Talet på utvalde kulturlandskap vil bli auka til 51 område over heile landet. Verdsarven Røros og Cirkumferensen som begge er innlemma i

UNESCOs verdsarvliste, vil frå 2023 inngå i ordninga over jordbruksavtalen med tilskott til verdsarvområde. Med målretta tiltak og prioriteringar vil ein kunne styrkje landbruket og med det ivareta internasjonale pliktar om å ta vare på verdiarne i verdsarvområdet.

Det genetiske mangfaldet av planter, husdyr og skogtre er ein viktig ressurs for landbruket. Dette mangfaldet utgjør ein vesentleg del av det biologiske grunnlaget for auka matproduksjon og tilpassing til nye behov og utfordringar for landbruket, ikkje minst i møte med klimaendringar. I eit internasjonalt perspektiv vil trugsmåla mot genetisk variasjon hindre utvikling av eit berekraftig landbruk. Endra klima er ei utfordring som vil krevje tilpassa plante- og dyremateriale i landbruket og tilpassa skogtre i skogbruket. Ordninga med tilskott til genressurstiltak bidreg til å oppfylle pliktene Noreg har i Den internasjonale traktaten for plantegenetiske ressursar, og i dei ved-

tekte sektorvise handlingsplanane for husdyr, planter og skogtre under FAOs kommisjon for genetiske ressursar for mat og landbruk. Departementet vil i 2023 følgje opp strategien for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk gjennom ein nasjonal tiltaksplan. Tiltaksplanen vil presisere det nasjonale ansvaret, gi prioriteringar for arbeidet og synleggjere aktørane si rolle og oppgåver.

Departementet har ansvaret for drifta av Svalbard globale frøhvelv. Frølageret har ei viktig rolle i arbeidet med å auke forståinga for genetiske ressursar og det internasjonale samarbeidet om dette.

Departementet vil leggje vekt på å sikre eit effektivt nordisk samarbeid om å ta vare på genetiske ressursar i Nordisk genressurscenter (Nord-Gen) og den nordiske partnerskapen for frøforedling. Målet er å styrkje planteforedlinga og nytte dei nordiske genressursane betre.

Kap. 1138 Støtte til organisasjonar m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
70	Støtte til organisasjonar	39 302	41 302	33 640
71	Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjonar og prosessar, <i>kan overførast</i>	1 262	1 298	1 335
72	Stiftinga Norsk senter for økologisk landbruk	7 927	7 927	6 311
73	Nasjonalt senter for fjellandbruk			4 000
	Sum kap. 1138	48 491	50 527	45 286

Post 70 Støtte til organisasjonar

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje støtte til organisasjonar på nasjonalt nivå som arbeider innanfor Landbruks- og matdepartementets målområde.

Dette omfattar organisasjonar som

- formidlar kunnskap og fremjar forståing for verdien av landbruk, matproduksjon og matkultur
- synleggjer yrkesmoglegheiter knytte til garden sine ressursar
- fremjar berekraftig landbruk, verdiskaping og landbruksbasert næringsutvikling

Tilskottet skal medverke til å halde oppe aktiviteten i organisasjonane, og bidra til eit levande og aktivt organisasjonsliv lokalt, regionalt og nasjonalt.

Departementet gjer framlegg om løyvingar til organisasjonar direkte i budsjettproposisjonen. Det blir sett krav om årsrapportering i form av årsmelding/årsberetning og revisorgodkjend rekneskap. Dette er grunnlag for oppfølging og kontroll, og skal sendast departementet innan 1. juni påfølgjande år. For organisasjonar som mottek tilskottsbeløp mindre enn 200 000 kroner, er det ikkje sett krav om at rekneskapen skal vere revisorgodkjent.

Ordninga skal forvaltast slik at den er i tråd med reglane for statsstøtte i EØS-avtalen.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 39,3 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga, jf. tabell 5.3.

Tabell 5.3 Støtte til organisasjoner i 2021 (i kroner).

Organisasjon	Løyving 2021
4H Norge	7 100 000
Det Kongelige Selskap for Norges Vel	1 900 000
Det Norske Hageselskap	1 090 000
Det Norske Skogselskap	1 190 000
Dyrebeskyttelsen Norge	400 000
Dyrevernalliansen	740 000
Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk	1 600 000
HANEN – Næringsorganisasjonen for bygdeturisme, gårdsmat og innlandsfiske	2 150 000
Hest og Helse	230 000
Jordvern Norge	200 000
Kvinner i skogbruket	170 000
Matsentralen Norge	7 800 000
Matvett AS	410 000
GMO-Nettverket	1 490 000
NOAH – for dyrs rettigheter	730 000
Norges Birøkerlag	250 000
Norges Bygdekvinnelag	400 000
Norges Bygdeungdomslag	130 000
Norsk Bonde- og Småbrukarlag prosjekt «Slipp oss til – Ungdom inn i landbruket»	250 000
Norsk Gardsost	370 000
Norsk seterkultur	180 000
Norske Lakseelver	540 000
Spire	100 000
Stiftinga Bondens marked Norge	500 000
Stiftinga Geitmyra matkultursenter for barn	2 380 000
Stiftinga Norsk Kulturarv	350 000
TreSenteret i Trondheim	300 000
Ungt Entreprenørskap Norge	350 000
Vitenparken Campus Ås	3 000 000
Økologisk Norge	3 002 000
Sum	39 302 000

Budsjettframlegg 2023

Løyvinga er fordelt på 30 organisasjonar, jf. tabell 5.4.

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 33,6 mill. kroner i støtte til organisasjonar.

Tabell 5.4 Støtte til organisasjonar i 2022 og budsjettframlegg for 2023 (i kroner).

Organisasjon	Løyving 2022	Løyving 2023
4H Norge	7 100 000	7 100 000
Det Kongelige Selskap for Norges Vel	1 900 000	1 247 000
Det Norske Hageselskap	1 090 000	801 000
Det Norske Skogselskap	1 190 000	1 093 000
Dyrebeskyttelsen Norge	400 000	366 000
Dyrevernalliansen	740 000	680 000
Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk	1 600 000	1 471 000
GMO-Nettverket	1 490 000	1 370 000
HANEN – Næringsorganisasjonen for bygdeturisme, gårdsmat og innlandsfiske	2 150 000	1 978 000
Hest og Helse	230 000	210 000
Jordvern Norge	200 000	182 000
Kvinner i skogbruket	170 000	155 000
Matsentralen Norge	7 800 000	7 181 000
Matvett AS	410 000	376 000
NOAH – for dyrs rettigheter	730 000	0
Norges Birøkerlag	250 000	228 000
Norges Bygdekvinnelag	400 000	400 000
Norges Bygdeungdomslag	130 000	130 000
Norsk Bonde- og Småbrukarlag prosjekt «Slipp oss til – Ungdom inn i landbruket»	250 000	78 000
Norsk Gardsost	370 000	339 000
Norsk seterkultur	180 000	164 000
Norske Lakseelver	540 000	495 000
Spire	100 000	90 000
Stiftinga Bondens marked Norge	500 000	459 000
Stiftinga Geitmyra matkultursenter for barn	4 380 000	1 332 000
Stiftinga Norsk Kulturarv	350 000	320 000
TreSenteret i Trondheim	300 000	274 000
Ungt Entreprenørskap Norge	350 000	320 000
Vitenparken Campus Ås	3 000 000	2 040 000
Økologisk Norge	3 002 000	2 761 000
Sum	41 302 000	33 640 000

Post 71 Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjonar og prosessar, kan overførast

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje medverknad i internasjonale skogpolitiske prosessar og anna internasjonalt skogsamarbeid.

Noreg arbeider for eit forplikande internasjonalt samarbeid for å løyse grenseoverskridande skogpolitiske utfordringar og for å sikre ei berekraftig forvaltning av skog internasjonalt. FN's skogforum (UNFF) er ein viktig arena for dette globalt, mens *FOREST EUROPE* er den sentrale arenaen for samarbeid om skogpolitikk på regionalt nivå i Europa. *FOREST EUROPE* samlar dei europeiske landa og ei rekkje internasjonale og frivillige organisasjonar om strategiar for å møte utfordringar og moglegheiter som skogsektoren i Europa står overfor. Det europeiske instituttet for skogforskning (EFI) er ein internasjonal organisasjon der Noreg er medlemsstat og deltek i møte i styrande organ. EFI driv forskning og utgreiing av europeiske skogspørsmål, og er ein sentral aktør i å skaffe fram kunnskapsgrunnlag for utvikling av skogpolitikk både nasjonalt og internasjonalt. Det regionale skogsamarbeidet i FN-regi skjer gjennom United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) og FAOs europeiske skogkommisjon. Noreg deltek her. Noreg er òg medlem i andre regionale skogsamarbeid, arbeidsgruppa *Working Group on Barents Forest Sector* innanfor Barentssamarbeidet, og eit sirkumborealt samarbeid der òg Canada og USA deltek. Noreg hadde formannskapet i *Working Group on Barents Forest Sector* frå oktober 2019 til oktober 2021. Vidare er skog og skogbruk ein del av samarbeidet i Nordisk ministerråd.

Løyvinga dekkjer òg norsk medverknad i andre forum for internasjonalt samarbeid om skogspørsmål, til dømes FN's organisasjon for mat og landbruk (FAO). Løyvinga må sjåast i samanheng med løyvinga til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) på kap. 1136, post 50, som skal dekkje bidrag frå instituttet til internasjonalt skogpolitisk samarbeid.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 1,3 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Noreg har i 2021 bidrege med 1 mill. kroner til eit fond som finansierer verksemda i Policy Support Facility under EFI. Dette programmet

skal kople forskning og politikktutvikling, og er eit godt bidrag til kunnskapsutvikling knytt til nasjonal skogpolitikk og europeisk skogpolitisk samarbeid.

NIBIO er ein viktig aktør i oppfølginga av det internasjonale skogsamarbeidet, mellom anna i *FOREST EUROPE*, FAO og UNECE. Ein viktig del av dette er å sikre rapportering og delta i utviklingsarbeidet til desse organisasjonane og prosessane. NIBIO har i 2021 hatt sekretariatfunksjonen for det norske formannskapet i *Working Group on Barents Forest Sector*, og bidrege i det løpande arbeidet og i å halde eit avsluttande arrangement i 2021.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1,3 mill. kroner til internasjonalt skogsamarbeid.

Hovuddelen av løyvinga vil bli nytta til å føre vidare bidraget til arbeidet i EFI. Løyvinga skal òg nyttast til vidare oppfølging av internasjonalt skogsamarbeid.

Post 72 Stiftinga Norsk senter for økologisk landbruk

Formål med løyvinga

Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK) er ei privat, sjølvstendig stifting som arbeider med forskning, rådgiving og formidling av kunnskap innan fagområda økologisk landbruk og matproduksjon, miljø, berekraft og fornybar energi.

Løyvinga skal gå til utvikling og formidling av kunnskap om produksjon og forbruk av økologisk mat. Ein mindre del av løyvinga kan gå til forskingsretta arbeid.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 7,9 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Stiftinga har drive både munnleg og skriftleg formidling til bønder, landbruksrådgivarar, studentar, offentleg forvaltning, forbrukarar og storhushaldningar. Formidlinga har skjedd gjennom ulike nettstader, artiklar i fagtidsskrift, foredrag og ulike arrangement. Grunna koronapandemien blei òg mykje av den fysiske verksemda i 2021 flytta over til digitale plattformar. Desse arrangementa har hatt stor deltaking. Stiftinga deltek på ei rekkje samarbeidsarenaer, og har aktiv samhandling med andre kompetanse-, fag- og forskingsmiljø. Stiftinga legg vekt på dialog og samarbeid med fleire organisa-

sjonar nasjonalt og internasjonalt. NORSØK har eit omfattande samarbeid med Norsk Landbruksrådgiving (NLR) og Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO).

Innanfor løyvinga har NORSØK òg arbeid med å samle og utvikle kunnskap innanfor ei rekkje tema som jordkvalitet, agronomi, klima og planter, fornybar energi, dyrevelferd og driftsopplegg, plantevern, og økologisk forbruk.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 6,3 mill. kroner til stiftinga NORSØK. Aktuelle tiltak som skal finansierast av løyvinga vil bli avklart i dialog mellom stiftinga og departementet. Løyvinga skal òg bidra til å finansiere vidareføringa og vidareutviklinga av oppgåvene dei økologiske føregangsfylka tidlegare hadde. NORSØK skal samarbeide med NLR om arbeidet.

Post 73 Nasjonalt senter for fjellandbruk

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje tilskott til eit nasjonalt senter for fjellandbruk. Midlane skal gå til rådgiving, formidling av kunnskap og bygging av nettverk. Målet med eit nasjonalt senter for fjellandbruket er å fremje eit lønsamt og berekraftig landbruk i fjellområda, med utgangspunkt i fjellbygdenes særtrekk og fortrinn.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,0 mill. kroner til eit nasjonalt senter for fjellandbruk som er planlagd etablert på Løken gard i Øystre Slidre kommune. For å leggje til rette for dette gjer departementet òg framlegg om at Øystre Slidre kommune tek over Løken gard vederlagsfritt, jf. framlegg til vedtak VI.

Kap. 1139 Genressursar, miljø- og ressursregistreringar

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap		Forslag 2023
		2021	Saldert budsjett 2022	
21	Spesielle driftsutgifter, Svalbard globale frøhvelv			11 150
50	Miljøregistreringar i skog			4 550
70	Tilskott til bevaring og berekraftig bruk av husdyr-, plante- og skogtregenetske ressursar, <i>kan overførast</i>			7 040
71	Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak, <i>kan overførast</i>	39 273	30 081	8 626
	Sum kap. 1139	39 273	30 081	31 366

Post 21 Spesielle driftsutgifter, Svalbard globale frøhvelv

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje drift av Svalbard globale frøhvelv, under dette husleige, driftsutgifter, koordinering av frøinntak og informasjon til depositørar og til omverda. Det globale tryggingsslageret for frø på Svalbard har god oppslutning frå genbankane i verda. Landbruks- og matdepartementet har inngått avtale både med internasjonale jordbruksforskningsssentre, nasjonale frøbevaringsinstitusjonar og private frøsamlingar om langsiktig sikringslagring av deira frø på Svalbard. Internasjonale

aktørar, det internasjonale panelet for frøkvelvet og partsmøte i Den internasjonale plantetraktaten er viktige støttespelarar i drifta av frøkvelvet.

Rapportering 2021

Posten er ny frå 2023. For rapportering for 2021, sjå post 71.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 11,2 mill. kroner til drift av Svalbard globale frøhvelv. Løyvinga kan også nyttast til tiltak under Den internasjonale plantetraktaten.

Post 50 Miljøregistreringar i skog**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje utgifter til kunnskapsutvikling og metodeutvikling innanfor miljøregistreringar i skog. Registreringane skal leggje til rette for at skogbruket kan ta omsyn til biologisk mangfald og andre miljøverdiar ved berekraftig forvaltning av skogressursane.

Rapportering 2021

Posten er ny frå 2023. For rapportering for 2021, sjå post 71.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,6 mill. kroner. Løyvinga skal gå til vidare kunnskapsoppbygging omkring biologisk mangfald og miljøregistreringar i skogbruksplanlegginga gjennom prosjektet Miljøregistreringar i skog (MiS-prosjektet) ved Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO). Landbruksdirektoratet, som nasjonal fagstyresmakt, har ansvaret for verkemiddelbruken retta mot mellom anna skogbruksplanlegging med miljøregistreringar. NIBIO skal òg samle MiS-data og anna relevant miljøinformasjon frå ulike kjelder i karttenesta «Skogportalen», og tilpasse tenesta til næringa og offentleg forvaltning. Departementet, Landbruksdirektoratet og MiS-prosjektet ved NIBIO arbeider saman for å følgje opp resultatane og erfaringane for å vidareutvikle opplegget for registreringane.

Post 70 Tilskott til bevaring og berekraftig bruk av husdyr-, plante- og skogtregenetiske ressursar, kan overførast**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje tilskott til bevaring og berekraftig utvikling og bruk av husdyr-, plante- og skogtregenetiske ressursar som har eller kan få verdi for mat og landbruk i Noreg, jf. Forskrift om tilskott til genressurstiltak. Midlane blir forvalta av Landbruksdirektoratet.

Rapportering 2021

Posten er ny frå 2023. For rapportering for 2021, sjå post 71.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 7,0 mill. kroner. Forskrift om tilskott til genressurstiltak opnar for å gi tilskott opp til tre år. Forskrifta har òg ein regel om at minst 25 pst. av tilskottet skal haldast tilbake til prosjektet er fullført og sluttrapport og sluttregnskap er godkjent. Det er difor knytt ei tilsegnsmakt til posten på 8,2 mill. kroner, jf. tabell 5.5 og framlegg til vedtak IV.

Tabell 5.5 Tilsegnsmakt for tilskott til genressurstiltak i 2023. (i mill. kroner)

Ansvar 1.1.2022	8,3
+ Venta tilsegn i 2022	7,6
= Sum	15,9
- Venta utbetalingar i 2022	8,5
= Venta ansvar 31.12.2022	7,4
+ Venta nye tilsegn i 2023	7,8
= Sum	15,2
Framlegg til løyving i 2023	7,0
Tilsegnsmakt i 2023	8,2

Det er ei sentral målsetjing for bruken av midlane å sikre langsiktig bevaring av genetiske ressursar ved å stimulere til forpliktande eigeninnsats frå private, lokale og offentlege samarbeidspartnarar. I 2023 vil det òg bli lagt vekt på bevaring av skogtre og ville slektningar til kulturplanter i naturlege populasjonar i verneområde. Midlane skal òg bidra til å stimulere til auka bruk og næringsutvikling basert på dei genetiske ressursane, og i møte med nye utfordringar, til dømes klimaendringar.

Post 71 Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak, kan overførast**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje støtte til tiltak innanfor målet om berekraftig bruk og eit sterkt vern av areal og ressursgrunnlag i landbruket. Løyvinga omfattar tiltak for å styrkje nasjonalt og internasjonalt arbeid med å ta vare på og sikre berekraftig bruk av genressursar i jord- og skogbruket.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 39,3 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Det blei innvilga 10,5 mill. kroner i tilskott til genressurstiltak fordelt på i alt 58 prosjekt. Dei fleste tilskotta gjekk til aktivitetar for å sikre genressursane på lang sikt. Døme på dette er tilskott til avlslag, bevaringsbesetningar og klonarkiv som tek hand om truga husdyrrasar, og plante- og skogtregenetiske ressursar i samarbeid med Norsk genressurscenter. Det blei òg gitt støtte til drifta av genbanken for verpehøns på Hvam, der dei tidlegare kommersielle verpehønslinene er bevarte i ein levande genbank. Det blei vidare gitt tilskott til prosjekt for å sjå på ein informasjonsstrategi for mjølkeproduksjon på bevaringsverdige mjølkeferasar og til genetisk karakterisering av gamle eplesortar ved hjelp av DNA-analysar ved NIBIO Ullensvang, som også er eit klonarkiv. Det blei òg gitt tilskott til demonstrasjons- og oppformeringsfelt for gamle kornsortar.

Løyvinga blei òg nytta til drift av Svalbard globale frøhvelv, under dette mellom anna husleige og driftsutgifter til Statsbygg, driftsutgifter til NordGen for arbeid med deponering av frø, arbeid med informasjon og styrkt driftssikkerheit. Svalbard globale frøhvelv er etablert for å sikre at den globale matforsyninga i framtida kan dra nytte av det store genetiske mangfaldet innan matplantene våre. Særskilde vekstar av stor verdi for den globale matforsyninga, er sikra i kvelvet. Kvelvet husar sikkerheitskopiar av frø frå heile verda. 22 institusjonar la til saman inn 50 926 nye frøprøver i 2021. Ved utgangen av 2021 inneheld kvelvet 1 125 419 sikkerheitskopiar som er lagra av 89 institusjonar verda over. Frølageret er eit viktig bidrag frå Noreg til det internasjonale samarbeidet for bevaring av genetiske ressursar for mat og landbruk.

Det blei utbetalt vel 1 mill. kroner til Den internasjonale plantetraktaten sitt fond for nyttefordeling (Benefit Sharing Fund) over posten. Det svarar til 0,1 pst. av verdien av omsett såvare i Noreg i 2020.

Departementet gav òg støtte til prosjektet *Miljøregistreringer i Skog* (MiS), som gir eit fagleg fundament for eit standardisert og godt dokumentert opplegg for registrering av areal som er spesielt viktige for biologisk mangfald i skog. Det blei løyvd 4,55 mill. kroner til dette arbeidet. Miljøregistreringane, som no er basert på klassifiseringssystemet *Natur i Norge* (NiN), gir grunnlag for miljøomsyn i skogbruket, for miljøsertifise-

ringa i skogbruket, og blir nytta av skogeigarane for å finne område som kan vere aktuelle for frivillig vern. Meld. St. 6 (2016–2017) *Verdier i vekst – Konkurransedyktig skog- og trenæring* la vekt på auka avverking i skogen. Samtidig blei det lagt vekt på å styrkje varetakinga av miljøomsyn i skogbruket gjennom mellom anna, saman med skognæringa, å greie ut kva for tiltak som eignar seg best for auka varetaking av nøkkelbiotopar. Departementet la våren 2021 fram ein rapport utarbeidd av Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet i kontakt med skogeigarorganisasjonane. Rapporten peika på fleire igangverande og nye tiltak for auka ivaretaking av nøkkelbiotopar, nokre av dei i regi av skogeigarane sine organisasjonar, nokre i regi av forskinga i MiS-prosjektet, og nokre i regi av departementet og Landbruksdirektoratet. Skogeigarane har frivillig sett til side over 71 000 større og mindre nøkkelbiotopar frå ordinært skogbruk – i hovudsak som ikkje-hogst-område. Nøkkelbiotopane er vurdert å ha eit ståande tømmervolum på rundt 10 mill. kubikkmeter i hogstklasse 4 og 5.

Norsk Fjordhestsenter og Nasjonalt senter for nordlandshest/lyngshest fekk til saman tildelt 4,9 mill. kroner. Sentera har ansvar for å fremje dei to nasjonale rasane fjordhest og nordlandshest/lyngshest. Det blir fødd urovekkjande få føl av dei nasjonale rasane, og denne tendensen har vart i ein del år. Fjordhest og nordlandshest/lyngshest har hatt stabile eller svakt aukande bedekningstal dei seinare åra, og nordlandshest/lyngshest har auka bruken av unge hingstar i avlen. Fjordhest og nordlandshest/lyngshest har ei stabil innavlsutvikling over ganske lang tid og ser ut til å halde denne trenden ved lag. Fagutvalet for avl og bevaring av nasjonale hesterasar leverer årleg ei tilråding til departementet om oppfølging av handlingsplan for bevaring, til støtte for dei prioriteringane av midlar som departementet gjer.

Over posten blei det òg løyvd 0,4 mill. kroner til Stiftinga Det norske arboret til arbeidet med samlingar av tre og buskar som eignar seg for norske forhold, og til formidlingsverksemd.

Stiftinga Norsk Hjortesenter fekk tildelt 1,1 mill. kroner for å halde fram som kompetansesenter for hjort – både villlevande og i oppdrett.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 8,6 mill. kroner til tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak. Fordeling av løyvinga på tiltak går fram av tabell 5.6. Tilskott til genressurstiltak,

drift av Svalbard globale frøhvelv og prosjektet Miljøregistreringer i skog er frå 2023 budsjettet på andre postar.

Tabell 5.6 Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak (i 1 000 kroner).

Tiltak	Budsjett 2022	Budsjett 2023
Genressurstiltak	7 040	-
Svalbard globale frøhvelv	10 249	-
Genressursforvaltning, inkl. Nordisk genressurssenter (NordGen)	1 850	1 802
Prosjektet Miljøregistreringer i skog (MiS-prosjektet)	4 550	-
Nasjonalt senter for nordlandshest/lyngshest og Norsk Fjordhestsenter	4 947	4 948
Stiftinga Det norske arboret	445	410
Kommunale jordvernstrategiar	1 000	1 466
Sum genressursforvaltning og miljøtiltak	30 081	8 626

Arbeidet som blir finansiert over denne posten, bidreg til å oppfylle Noregs bidrag til FN's mål for berekraftig utvikling og følgjer opp Nasjonal strategi for bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk: *Forråd av gener – muligheter og beredskap for framtidens landbruk*.

Departementet vil aktivt følgje opp samarbeidet under Nordisk ministerråd og i NordGen, mellom anna det nordiske samarbeidet om frøforedling, som er eit viktig langsiktig tiltak for å utvikle klimatilpassa plantemateriale. Innanfor NordGen er den faglege verksemda knytt til husdyr og skogtre lokalisert i Noreg. Det er eit mål å utnytte synergieffektar som ligg i samlokalisering med Norsk genressurssenter.

Departementet vil føre vidare tilskott til Norsk Fjordhestsenter og Nasjonalt senter for nordlandshest og lyngshest, mellom anna til oppgåver dei utfører i samarbeid med raselaga for å fremje og vareta dei to nasjonale rasane fjordhest og nordlandshest/lyngshest.

Departementet vil føre vidare eit driftstilskott til Det norske arboret. Arboretet fyller viktige funksjonar knytt til forskning og undervisning innanfor landbruksrelatert plantekunnskap.

Ordninga med tilskott til kommunale jordvernstrategiar blei etablert i 2022 og er forankra i den nasjonale jordvernstrategien, jf. Prop. 200 S (2020–2021). Det er hausta positive erfaringar med ordninga, og departementet legg til opp til å føre ordninga vidare med ei styrkt ramme.

Kap. 1140 Haustbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
01	Driftsutgifter	14 713	14 829	13 129
21	Spesielle driftsutgifter	25 544	27 183	32 683
71	Tilskott til viltformål, <i>kan overførast</i>	35 389	35 278	36 778
	Sum kap. 1140	75 646	77 290	82 590

Om løyvingane under kap. 1140

Kapitlet omfattar utgifter til tiltak innanfor viltforvaltninga. Midlane under kap. 1140 er primært retta mot målet om auka verdiskaping under Landbruks- og matdepartementet, og resultat-områda naturmangfald og friluftsliv under Klima- og miljødepartementet.

Kvart år betaler jegerane inn jeger- og fellingsavgifter til Viltfondet. Desse midlane blir inntektsførte på kap. 5576 Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet, post 72 Jeger- og fellingsavgifter, og blir nytta til tiltak som fremjar viltforvaltninga, jf. viltlova § 43.

Inntektsløyvingane over kap. 5576 finansierer utgifter over kap. 1140, post 01, 21 og 71 under Landbruks- og matdepartementet, utgifter til tilskottsforvaltning over kap. 1420, post 01, under Klima- og miljødepartementet og utgifter til nasjonal jaktstatistikk i SSB over kap. 1620, post 01 under Finansdepartementet. For nærare omtale av avgiftene og forholda mellom kap. 1140, 1420, 1620, 5576 og inntektene til Viltfondet, sjå kap. 5576.

Løn og godtgjersler til fast tilsette innanfor det statlege verksemdsområdet blir ikkje dekte over kap. 1140, men over kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet, kap. 1420 Miljødirektoratet og kap. 525 Statsforvaltarane.

Bruken av midlane i Viltfondet blir drøfta med representantar for brukarinteressene. Dette må sjåast i samanheng med at arbeidet med konkrete tiltak i mange tilfelle krev innsats frå dei frivillige organisasjonane, og at dei sentrale ledda i desse organisasjonane skal kunne ha synspunkt på disponeringa.

Løyvingane skal nyttast til oppgåver under Landbruks- og matdepartementet når tiltaka er retta mot dei haustbare viltartane, men òg til oppgåver under Klima- og miljødepartementet når tiltaka er retta mot artar som ikkje er rekna som haustbare. Landbruks- og matdepartementet stiller årleg midlar til ikkje-haustbare artar til disposisjon for Klima- og miljødepartementet. Budsjettmidlane blir fordelte mellom haustbare og ikkje-haustbare artar basert på erfaringstal.

Post 01 Driftsutgifter

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje utgifter til løn og godtgjersler for dei statlege villreinnemndene og andre driftsutgifter knytte til viltforvaltninga, som det nasjonale Jegerregisteret i Brønnøysund, utarbeiding av jaktstatistikk og utvikling og drift av betalingstenesta

for jegeravgifta. Midlane under posten er i hovudsak retta mot dei haustbare viltressursane.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 14,7 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Villreinnemndene arbeider for ei langsiktig og berekraftig forvaltning av villrein og leveområda deira. Arbeidet i villreinnemndene er ført vidare. For enkelte av nemndene krev skrantesjuka auka innsats. Arbeidet i Jegerregisteret held fram og blir utvikla vidare gjennom fleire digitaliserte tenester.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 13,1 mill. kroner. Midlar til nasjonale statistikkoppgåver i SSB er med verknad frå 2023 budsjettet under Finansdepartementet, jf. kap. 5576, post 72.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje utgifter til faglege prosjekt og oppdrag som blir sikra gjennomførte av Miljødirektoratet. Midlane under posten er retta mot større nasjonale tiltak, mellom anna kjøp av tenester. Der regionale eller sentrale styresmakter set i verk oppdrag hos andre, eller kjøper tenester der det er krav om ulike leveransar, skal utgiftene dekkjast over post 21. Det gjeld mellom anna nasjonale overvåkingsprogram, digitaliseringsprosjekt, forskning og utgreiing.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 25,5 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Utgifter til drift og utvikling av Hjorteviltregisteret blir dekte over denne posten. Hjorteviltregisteret er bygd opp for å sikre opplysningar om jegerobservasjonar og felte dyr under jakt. Kommunen er pålagt å nytte dette i si forvaltning og rapportering av data til statistiske formål, mellom anna til SSB. Registeret er òg sentralt i formidling av data om skrantesjukeanalysar. Data frå bestandsovervåkingsprogrammet for hjortevilt blir lagra i registeret. Her blir òg informasjon om alle fallvilt-tilfelle lagra, mellom anna viltpåkøyrslar på veg og bane. Utgifter til ulike forskingsprosjekt på haustbare artar i regi av forskingsinstitusjonar er ført på post 21, i tillegg til drift av program for bestandsovervaking av

hjortevilt og helseovervaking av vilt. Arbeidet med å digitalisere jegerdokumentasjonen held fram i dialog med brukarinteressene.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 32,7 mill. kroner, som er ein auke på 1 mill. kroner. Auken er knytt til auka inntekter i Viltfondet, som mellom anna vil bli nytta til vidareføring av digitaliseringsprosjekt innanfor jegerdokumentasjon og arbeidet med viltpåkøyrslar. Løyvinga i 2023 skal prioriterast til nasjonale overvåkingsprogram innanfor vilthelse og -bestandar, drift og utvikling av Hjorteviltregisteret, og naudsynt forskning og utvikling. Hjorteviltregisteret er sentralt for ivaretaking og bruk av data om hjortevilt, både for kommunar og andre. Løyvinga må òg sjåast i samanheng med midlane som blir tildelte som tilskott under post 71.

Post 71 Tilskott til viltformål, kan overførast

Formål med løyvinga

Midlane under posten er retta mot auka næringsutvikling og oppbygging av kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av viltressursane. Målet for tilskottsordninga er å medverke til at det blir eit haustingsverdig overskott av vilt, og til å ta vare på produktiviteten og mangfaldet i naturen regionalt og nasjonalt. Tiltaka som blir sette i verk skal gi betre kunnskap om artar og bestandar og korleis dei kan haustast på beste måten.

Det kan bli gitt tilskott innanfor område som jakt og jaktmoglegheiter, viltkartlegging, innarbeiding av leveområde for vilt og viltinteresser i kommunale planar etter plan- og bygningslova, samarbeid om viltforvaltninga lokalt og oppretting og drift av lokale samarbeidsråd, forskings- og studentoppgåver og andre særleg prioriterte viltformål. Søknader om tilskott til tiltak som inngår som ein del av eit planbasert arbeid, blir prioriterte.

Innanfor desse rammene skal posten dekkje tiltak i samband med forvaltning av hjortevilt, under dette tiltaksretta undersøkingar, metodeutvikling, tilskott til praktiske tiltak, medverknad til å løyse oppgåver og stimulerings- og informasjonstiltak i regi av organisasjonar og andre.

Vidare skal posten dekkje tiltak i villreinforvaltninga som drift av villreinområda, teljing av bestandar, overvaking, styrking av oppsyn og registrering i villreinområda, og utvikling av driftsplanar. Innbetalte fellingsavgifter skal først

tilbake til det enkelte villreinområdet, og midlane skal disponerast av villreinnemnda.

Midlar under posten kan òg gå til tilskott til vilttiltak og prosjekt i regi av regionale og landsomfattande organisasjonar, og lokale vilttiltak og utviklingstiltak som er naudsynte for seinare å kunne setje i verk praktiske tiltak i distrikta. I tillegg er tilskottsmidlane som fylkeskommunane nyttar til haustbart vilt førte under denne posten. Den enkelte fylkeskommune kan etter søknad gi midlar til praktiske tiltak knytte til desse artane. Det vil òg kunne tildelast tilskott til sentrale organisasjonar som utfører oppgåver for viltforvaltninga. Fleire av dei store landsdekkjande organisasjonane utfører eit omfattande frivillig arbeid innanfor viltforvaltninga.

I tillegg skal posten dekkje utgifter til overvaking for å sikre kontinuerleg oversikt over bestandsstatus og utvikling av artar og grupper av viltartar. Overvåkingsprosjekta skal gi eit årleg oppdatert datagrunnlag for å setje i verk sentrale, regionale og lokale tiltak for forvaltning og justering av verkemiddel og avdekkje kunnskapsbehov.

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at mottakarane av tilskott leverer sluttrapportar, rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir gjort ein formalia- og sannsynskontroll av rapportane og rekneskapane. Den faktiske verknaden av tilskotta kan ikkje vurderast frå år til år, men må vurderast i eit langsiktig perspektiv og i samanheng med andre verkemiddel og årsaksforhold.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 35,4 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Løyvingane blei i 2021 nytta om lag som tidlegare år. For 2021 blei det levert 615 søknader i Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter. Av desse var 117 stila til Miljødirektoratet, mens resten blei handsama regionalt. Nokre søknader er sende fleire mottakarar. Det blei gitt tilskott til dei fleste aktørar og grupperingar som arbeider med viltforvaltning. Ordninga med elektronisk innlevering av søknader fungerer godt, og ordninga fører til støtte til ulike tiltak i regi av enkeltpersonar, organisasjonar og lag. Løyvingane over posten har òg gjort det mogleg at søkjarar kan medverke i prosjekt der andre har ansvar for hovudfinansieringa, til dømes prosjekt under Noregs forskingsråd. Ordninga er vidare nytta til støtte til studentar som har gjennomført prosjekt med fagleg relevans for viltforvaltninga.

Det er eit mål at resultatata frå bruken av tilskottsmidlane skal bli tilgjengelege for alle interesserte, og slik auke kunnskapen om og spreininga av vellukka former for tiltak. Rapportar frå prosjekt og oppnådde resultat er tilgjengelege under søknadsarkiv i Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter. Løyvingane til tilskott og handsaminga av den enkelte søknaden skal samla sett underbyggje dei nasjonale måla. Ettersom det er fleire ulike styresmakter og mange tiltakshavarar, vil det vere ei stor breidd i type tiltak og kva ein kan oppnå på eitt enkelt år. Det er for ein stor del dei same som betaler avgift som nyttar høvet til å søkje om tilskott, og som nyttar resultatata. Dette

fører til ein god samanheng mellom tiltakstypar og årlege behov for resultat. Ressurstilgangen samla sett er vurdert til å vere tilstrekkeleg i forhold til dei prioriterte tiltaka. Dei som nyttar tilskottsordningane eller resultatata har eigeninteresse i å oppnå dei nasjonale måla, ettersom måloppnåinga er naudsynt for å kunne halde oppe haustinga og ha eit tilstrekkeleg kunnskapsunderlag for forvaltninga.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 36,8 mill. kroner.

Kap. 1141 Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
23	Jegerprøve m.m., <i>kan overførast</i>	3 786	3 701	4 071
75	Organisasjonar – haustbare viltressursar	6 889	8 013	8 876
	Sum kap. 1141	10 675	11 714	12 947

Post 23 Jegerprøve m.m., kan overførast

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje drift av ordninga med den obligatoriske jegerprøva.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 3,8 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Gebyrinntektene frå kap. 4141, post 01, dekkjer utgiftene under posten, som til dømes vedlikehald av undervisningsmateriell, utdanning av jegerprøveinstruktørar, drift av e-læring, eksamensordninga og elektronisk betalingsløyving for eksamensgebyret og vidareutvikling av jegerprøva.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,1 mill. kroner til å drifte den obligatoriske jegerprøva. Løyvinga på posten kan overskridast mot tilsvarande meirinntekter under kap. 4141, post 01, jf. framlegg til vedtak II.

Post 75 Organisasjonar – haustbare viltressursar

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje tiltak som fremjar jaktbasert friluftsliv, og andre tiltak som kan gi grunnlag for auka næringsutvikling og verdiskaping basert på haustbare viltressursar og viltkjøtt.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 6,9 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Det blei nytta 2,0 mill. kroner til tilskott til tiltak som kan gi barn og unge auka forståing for bruk av utmarksressursane. Det kom til saman 59 søknader om tilskott i 2021. Samla blei det søkt om 6,4 mill. kroner. 18 søknader blei heilt eller delvis innvilga, og heile tilskottsramma blei brukt. Fleire av søkjarane har meldt frå at dei hadde problem med å gjennomføre tiltaka fullt ut i 2021 på grunn av restriksjonar knytte til koronapandemien. Desse har fått utsett gjennomføringsfrist til hausten 2022. Ordninga fører til at mange barn og unge får eit godt innblikk i kva utmarksressursane inneber.

Vidare blei det gitt eit tilskott til Norges Jeger- og Fiskerforbund sine aktivitetar knytte til jakt og fangst på haustbare viltressursar.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 8,9 mill. kroner. Fordeling av løyvinga på tiltak går fram av tabell 5.7.

Tabell 5.7 Fordeling av midlar på kap. 1141, post 75, for 2023 (i 1 000 kroner)

Tiltak	Budsjett 2022	Budsjett 2023
Tiltak for barn og unge – bruk av utmarksressursar	2 028	2 015
Norges Jeger- og Fiskerforbund	4 861	4 861
Stiftinga Norsk Hjortesenter	1 124	2 000
Sum kap. 1141, post 75	8 013	8 876

Departementet vil føre vidare tilskott til tiltak for å gi barn og unge auka forståing for bruk av utmarksressursane.

Departementet vil føre vidare eit tilskott til Norges Jeger- og Fiskerforbund sine aktivitetar knytt til jakt- og fangst på haustbare viltressursar. Forbundet sine aktivitetar på området er viktige for rekruttering til jakt- og fangst. Forbundet bidreg òg til informasjon og kunnskapsutvikling om vilt og viltforvaltning.

Departementet legg opp til ein auke i tilskottet til Stiftinga Norsk Hjortesenter. Norsk Hjortesenter bidreg til kunnskapsutvikling om hjort og foredling av viltkjøtt, som er til støtte for forvaltning og tiltak knytt til haustbare viltressursar. Norsk Hjortesenter skal arbeide vidare for at både viltlevande hjort og hjort i oppdrett og viltkjøtt kan gi grunnlag for auka næringsutvikling og verdiskaping generelt og i landbruket spesielt.

Kap. 4141 Haustbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
01	Jegerprøve, gebyr m.m.	3 753	3 701	4 071
	Sum kap. 4141	3 753	3 701	4 071

Post 01 Jegerprøve, gebyr m.m.

Formål med løyvinga

Gebyrinntektene skal dekkje dei tilsvarande utgiftene under kap. 1141, post 23, til å drifte ordninga med jegerprøva, jf. forskrift 2. april 2002 nr. 313 om utøving av jakt, felling og fangst.

Rapportering 2021

I 2021 var det til saman 11 464 eksamensgjennomføringar, noko som var ein auke på 1 015 frå året før. Det kan sjå ut som kursaktiviteten no er aukande etter to år med mange avlyste kurs

som følgje av koronapandemien, sjå kap. 1141, post 23.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,1 mill. kroner. Kvar kursdeltakar som gjennomfører jegerprøveeksamen må betale eit eksamensgebyr per eksamensforsøk. Jegerprøvegebyret blei sist endra i 2021. Departementet gjer framlegg om å justere gebyret frå 330 kroner til 360 kroner per eksamensforsøk i 2023. Gebyrinntektene skal dekkje dei tilsvarande utgiftene under kap. 1141, post 23, til å drifte ordninga med jegerprøva. Kap. 1141, post 23, kan overskridast

mot tilsvarende meirinntekter under denne posten, jf. framlegg til vedtak II.

Kap. 1142 Landbruksdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
01	Driftsutgifter	244 075	241 144	245 034
21	Spesielle driftsutgifter, beredskapslagring av korn			20 000
45	Større utstyrskjøp og vedlikehald, <i>kan overførast</i>	9 650	12 051	12 051
50	Arealressurskart	7 630	7 592	7 583
60	Tilskott til veterinærdekning	175 149	179 494	184 229
70	Tilskott til fjellstuer	816	816	815
71	Tiltak for berekraftig reindrift, <i>kan overførast</i>	4 795	4 500	4 992
72	Erstatningar ved ekspropriasjon og leige av rett til reinbeite, <i>overslagsløyving</i>	475	520	520
73	Tilskott til erstatningar m.m. etter offentlege pålegg i plante- og husdyrproduksjon, <i>overslagsløyving</i>	13 374	55 610	55 610
74	Kompensasjon til dyreeigarar som blir pålagt beitenekt		1 000	1 000
75	Stønad til jordbruks- og veksthusnæringa for ekstraordinære straumutgifter, <i>overslagsløyving</i>			1 124 000
76	Tilskott til oppkjøp av mjølkekvoter	174 928		
77	Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald, <i>kan overførast</i>	155 369	1 470 000	470 000
78	Tilskott til omstilling ved avvikling av pelsdyrhald, <i>kan overførast</i>	19 754	15 520	
79	Tilskott til opplæring av sesongarbeidarar i grøntnæringa	8 411		
80	Radioaktivitetstiltak, <i>kan overførast</i>		500	
	Sum kap. 1142	814 425	1 988 747	2 125 834

Post 01 Driftsutgifter

Formål med løyvinga

Hovudformålet med løyvinga er drift av Landbruksdirektoratet. Direktoratet er lokalisert i Oslo, Steinkjer og Alta.

Landbruksdirektoratet er eit utøvande forvaltningsorgan for dei sentrale landbrukspolitiske verkemidla og eit støtte- og utgreiingsorgan for Landbruks- og matdepartementet. Landbruks-

direktoratet er òg sekretariat for mellom andre Omsetningsrådet, styret for Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt, styret for forskingsmidlar over jordbruksavtalen, styret for Utviklingsfondet for skogbruket, Klagenemnda for naturskadesaker, Reindrifststyret, Marknadsutvalet for reinsdyrkjøtt og styret for Reindriftens utviklingsfond.

Hovudoppgåva til Landbruksdirektoratet er samordna, heilskapleg og effektiv forvaltning av økonomiske og juridiske verkemiddel retta mot

primærlandbruket, landbruksbasert næringsmiddelindustri og handel. Verkemidla på området, som Landbruksdirektoratet skal forvalte i samsvar med lov, forskrift og/eller regelverk for ordningane, skal bidra til god måloppnåing innanfor hovudmåla for landbruks- og matpolitikken. Landbruksdirektoratet skal gjennom kontroll og oppfølging av avvik bidra til å sikre at verkemidla blir forvalta trygt og effektivt i samsvar med regelverket. Direktoratet har vidare oppgåver innanfor samfunnstryggleik og beredskap som omfattar handtering av hendingar og kriser på områda matforsyning, reindrift, skog, natur- og avlingsskade.

Landbruksdirektoratet skal ha oversikt over utviklingstrekk i ressursgrunnlaget og heile verdikjeda, bidra til erfaringsutveksling med næringa og samarbeid med anna forvaltning, ha god kunnskap om resultatoppnåing opp mot gjeldande politiske mål og gi innspel til departementet om utvikling av verkemiddel, under dette forenkling. Landbruksdirektoratet skal drive formidling av fag- og forvaltningskompetanse og av landbruks- og matpolitikk til regional og lokal forvaltning.

Landbruksdirektoratet skal samarbeide med statsforvaltaren for å bidra til god lov- og tilskottsforvaltning på regionalt og lokalt nivå, mellom anna kontroll.

Landbruksdirektoratet har desse forvaltningsområda:

- areal, skogbruk, ressursforvaltning og økologisk landbruk
- reindrift
- inntekts- og velferdspolitiske tiltak
- marknadstiltak, handel og industri
- digitalisering og organisasjon

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 244,1 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Sjølv om arbeidskvardagen i 2021 var prega av koronapandemien, har direktoratet halde oppe det same nivået på tenesteleveransane. Oppgåvene innan samfunnstryggleik og beredskap kravde òg i 2021 auka merksemd og innsats. Direktoratet rapporterte regelmessig om marknads- og forsynings-situasjonen til Landbruks- og matdepartementet. Dei tiltaka som blei sette i verk, har bidrege til å halda oppe ei stabil og sikker matforsyning.

Direktoratet la i 2021 vekt på å utvikle vidare verksemda og tenestene direktoratet forvaltar. I 2021 leverte Landbruksdirektoratet eit omfattande utgreiingsmateriale til jordbruksoppgjæret og forhandlingane om reindriftsavtalen. Direktoratet la mellom anna fram ein rapport om bruk av

norske fôrressursar til jordbruksoppgjæret. Direktoratet har òg vore ein sentral bidragsytar i ulike utval og arbeidsgrupper.

I 2021 har Landbruksdirektoratet arbeidd med å ta vare på den landbruksfaglege sida (husdyr og reindrift) av den todelte målsetjinga i rovviltpolitikken. Direktoratet har delteke i dei ulike kontaktforuma på nasjonalt nivå og gav fråsegn til fleire forvaltningsplanar for rovviltregionane. Landbruksdirektoratet etablerte òg eit nettverk for rovviltforvaltning og beitebruk for statsforvaltarane sine landbruksavdelingar.

Landbruksdirektoratet har ansvaret for forvaltning av erstatnings- og kompensasjonsordningar etter avvikling av hald av pelsdyr. I juni 2021 vedtok Stortinget nye reglar for erstatning til pelsdyroppdrettarar. Desse blei gjort gjeldande i mars 2022. Gjennom informasjonstiltak på dette området har Landbruksdirektoratet etablert ein god dialog med statsforvaltarane.

I mai 2021 blei midlertidig forskrift om tilskott til opplæring av arbeidstakarar i sesongbasert arbeid i grøntnæringa fastsett. Landbruksdirektoratet fekk ansvaret for å forvalte ordninga. Totalt blei det utbetalt i overkant av 8,4 mill. kroner for nærare 1 300 arbeidstakarar gjennom ordninga. Ordninga gjaldt berre for perioden 14. mai til 31. desember 2021. Forskrifta er no oppheva.

Arbeidet med å sikre at reintalet er tilpassa beitegrunnlaget, blei ført vidare i 2021. Reintalet i Finnmark krev enno tett og aktiv oppfølging. Reindriftsstyret har fastsett nytt øvre reintal i fire reinbeitedistrikt i Finnmark. Det blei fatta vedtak om reduksjon av reintal i tre av desse reinbeitedistrikt. Statsforvaltaren i Troms og Finnmark har teke i bruk reindriftsloven § 60, femte ledd, og låst reintalet for siidaandelane i tre reinbeitedistrikt.

I 2021 blei det jobba med å styrkje kriseberedskap i reindriften. Landbruksdirektoratet har utvikla den koordinerande rolla i beredskapsarbeidet.

Landbruksdirektoratet har fleire verkemiddel som bidreg til å sikre matforsyninga og stabile prisar. Gjennom importvern og tollnedsetjing har Landbruksdirektoratet lagt til rette for avsetnad av norsk produksjon, samstundes som det er lagt til rette for supplerande import og oppfylling av internasjonale forpliktingar.

For første gong blei matsvinnet i jordbrukssektoren målt. Dette gjeld matsvinn som oppstår i primærleddet frå plantar blir hausta og dyr blir slakta. Målet er å halvere matsvinnet per innbyggjar innan 2030. Den første statistikken for matsvinn i jordbrukssektoren blei lagd fram av Landbruksdirektoratet hausten 2021 og viser matsvinnet i 2020.

Landbruksdirektoratet har ei rådgivande og rettleiande rolle på jordvernområdet. I 2020 og 2021 deltok Landbruksdirektoratet i eit tverrsektorielt prosjekt om disponering av ikkje-forureina jord og stein. Arbeidet blei slutført i september 2021. Direktoratet gav òg råd og innspel i samband med revisjon av den nasjonale jordvernstrategien.

På oppdrag frå Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet vurderte og rådde Riksantikvaren, Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet hausten 2021 til at fem nye område kan bli innlemma i ordninga for utvalde kulturlandskap i løpet av 2022 og 2023. Departementa ga si tilslutning til denne tilrådinga, og i 2023 blir det totalt 51 område som har status som utvalde kulturlandskap.

Landbruksdirektoratet har i 2021 satsa målretta på auka forynging av skog, i tillegg til miljø- og klimatiltak. På grunn av pandemien og mangel på utanlandsk arbeidskraft blei det som i 2020 også innført eit ekstraordinært plantetilskott i 2021.

Landbruksdirektoratet samarbeider med miljøforvaltninga på eit breitt område i areal- og miljøsaker. Saman med Miljødirektoratet og Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) leverte direktoratet i 2021 ei utgreiing om gjødsling av skog. Vidare leverte direktoratet saman med Miljødirektoratet ei utgreiing om skogvern og konsekvensar for avverkinga, og skognæringa sitt bidrag til det grønne skiftet. Saman med Miljødirektoratet blei det òg levert ei utgreiing om utanlandske treslag. Det blei utarbeidd forslag til nye forskrifter om utsetjing av utanlandske treslag til skogbruksformål.

I 2021 har direktoratet levert ei utgreiing av forslag til fordelingsnøkkel for Regionale miljøprogram (RMP) og forslag til implementering av klimarådgiving i RMP. Direktoratet starta i 2021 opp arbeidet med rullering av Nasjonalt miljøprogram og Instruks for regionale miljøprogram for ein ny fireårsperiode.

Landbruksdirektoratet har i 2021 hatt eit omfattande arbeid på vassmiljøområdet. Direktoratet har følgd opp og delegert myndigheit til statsforvaltarane om å fastsetje regionale miljøkrav dersom det trengst for å nå vassmiljømåla. Direktoratet har òg vidareført samarbeidet for å følgje opp vassforskrifta: Nasjonal strategi for vassdragsrestaurering, heilskapleg plan for Oslofjorden og oppdatering av vassforvaltningsplanane for 2022–2027.

Vidare har direktoratet i 2021 vidareført arbeidet i sekretariatet for Regnskapsgruppa for oppfølging av klimaavtalen mellom regjeringa og jordbruksnæringa.

Digitalisering er eit strategisk satsingsområde, og direktoratet arbeider målretta for å sikre at digitaliseringa skal gi nytte for forvaltninga og landbruksnæringa.

I 2021 sette direktoratet i produksjon tre store digitaliseringsprosjekt; løysing for kvoteordninga for mjølk, løysing for importordningar og RÅK-tilskott og nye nettsider. Innreiserestriksjonar for utanlandsk arbeidskraft medførte at Landbruksdirektoratet på kort tid måtte utvikle ei ny digital løysing for å søkje om unntak frå innreiserestriksjonane for utanlandsk arbeidskraft til grøntsektoren, og ei digital teneste for tilskott til opplæring av arbeidstakarar.

Landbruksdirektoratet har ansvaret for drift av Landbruks- og matCERT som er miljøet til sektoren for handtering av kritiske IKT-hendingar, og inngår i det nasjonale responsmiljøet.

Landbruksdirektoratet har i 2021 halde fram med å forbetre arbeidet knytt til å vareta kontroll med tilskottsforvaltninga som er lagt til regional forvaltning, det vil seie kommunar og statsforvaltar. Direktoratet har arbeidd med oppfølging av Riksrevisjonens rapport etter revisjon av produksjonstilskott i 2019 knytt til den regionale forvaltninga. Funna i rapporten er brukte til å justere metodikk og til å klargjere ansvar og myndigheit i forvaltningskjeda.

Landbruksdirektoratet skal vareta kontrollen med statsforvaltaranes ansvar for den regionale tilskottsforvaltninga. Statsforvaltarane har ansvar for oppgåva med å ivareta kontroll med at kommunane etterlever instruksar og krav frå Landbruksdirektoratet knytt til tilskottsforvaltninga. Statsforvaltaren skal gjennom dette arbeidet sjå til at kommunane gjer oppgåvene sine med tilskottsforvaltninga på ein forsvarleg måte og har etablert tilstrekkeleg intern kontroll.

Nærare omtale av aktiviteten i Landbruksdirektoratet i 2021 finst i årsrapporten på www.landbruksdirektoratet.no. Det er utarbeidd separate årsrapportar for Landbrukets utviklingsfond (LUF) og Reindriftens utviklingsfond (RUF) for 2021.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 245,0 mill. kroner. Løyvinga skal dekkje driftsutgiftene til Landbruksdirektoratet. Løyvinga er redusert med 0,8 mill. kroner som følgje av endra jobbreisevanar etter pandemien. Departementet gjer òg framlegg om ei meirinntektsfullmakt mellom kap. 1142, post 01 og kap. 4142, post 01, jf. vedtak II.

Nedanfor følger ei nærare omtale av viktige oppgåver på dei enkelte forvaltningsområda i 2023.

Areal, skogbruk, ressursforvaltning og økologisk landbruk

Landbruksdirektoratet vil i 2023 føre vidare arbeidet med å bidra til eit berekraftig skogbruk og ein effektiv infrastruktur i skogen. På området klima- og miljøomsyn i skogbruket vil Landbruksdirektoratet prioritere analysar og utgreiing av tiltak som skal fremje ei god utnytting av skogressursen, varetaking av biologisk mangfald og som styrkjer bidraget til skogen i klimaarbeidet.

På området klima- og miljøomsyn i jordbruket vil Landbruksdirektoratet leggje til rette for auka og målretta gjennomføring av tiltak for å redusere klimagassutsleppa, slik som gjødslingstiltak, biogass og dyrkings- og driftspraksis med mål om å auke karbonbindinga i jorda. Landbruksdirektoratet vil støtte statsforvaltaren i regional og lokal oppfølging av vassforskrifta og vassforvaltningsplanane.

Landbruksdirektoratet vil vidare arbeide med implementering av Jordhelseprogrammet og å styrkje arbeidet med statistikk og analyse av miljøverkemidla.

Landbruksdirektoratet vil føre vidare samarbeidet med Miljødirektoratet på klima- og miljøområdet. Direktoratet vil bidra til at interessene til landbruket blir tekne vare på i saker knytte til naturmangfaldlova.

Det er behov for merksemd på jordvern på alle nivå for å ta vare på god matjord. Landbruksdirektoratet vil arbeide for at målsetjingar i den reviderte jordvernstrategien blir nådde, og vidareutvikle samarbeidet med NIBIO i denne samanhengen. Etableringa og forvaltninga av den nye ordninga med moglegheit for kommunane til å søkje om tilskott til utarbeiding av kommunale jordvernstrategiar, vil bidra til meir merksemd på jordvern. Arbeid med kulturlandskap vil òg vere ei viktig oppgåve for Landbruksdirektoratet i 2023. Direktoratet vil leggje til rette for at dei nye utvalde kulturlandskapa får på plass gode forvaltningsplanar.

Direktoratet vil òg følgje opp den nasjonale strategien for økologisk jordbruk og tiltaka i Økologiprogrammet.

Landbruksdirektoratet vil vareta dei landbruksfaglege interessene i rovviltpolitikken, og leggje til rette informasjon om ressursgrunnlaget og utviklinga i beitenæringane (husdyr og rein).

Landbruksdirektoratet vil ha stor merksemd på å forvalte det nye regelverket for kompensasjon etter avvikling av hald av pelsdyr. Lova blei fastsett 25. mars 2022.

I 2023 vil Landbruksdirektoratet arbeide for å sikre ei god og effektiv forvaltning av statens naturskadeordning.

Reindrift

Innrapportert samla reintal i Finnmark er no tilnærma på det nivået som er fastsett i bruksreglane. Landbruksdirektoratet vil i 2023 arbeide for å halde oppe grunnlaget for ei berekraftig reindrift ved å sikre eit stabilt reintal. Saman med statsforvaltaren vil direktoratet følgje opp dei siidaandelane som har auka reintalet utover det som er fastsett, ved å nytte føresegnene i reindriftslova. Landbruksdirektoratet vil vurdere behovet for offentlig kontrollerte teljingar på grunnlag av risikovurderingar frå statsforvaltarane.

Landbruksdirektoratet vil føre vidare arbeidet med å stimulere til best mogleg produksjon i reindriften. For å ha kontroll med utviklinga i reindriften vil Landbruksdirektoratet hente inn og gjere tilgjengeleg naudsynte grunnlagsdata frå totalregnskapet og melding om reindrift.

Arealbrukskartet er eit viktig verktøy for å synleggjere arealbruken til reindriften. I 2023 vil Landbruksdirektoratet i samarbeid med NIBIO lage ei ny teknisk løysing for synleggjering av arealbruken svenske samebyar har i Noreg. Landbruksdirektoratet og NIBIO vil også samarbeide om å vidareutvikle den tekniske ajourhaldsløysinga i 2023.

Landbruksdirektoratet skal ha ei aktiv og koordinerande rolle i arbeidet med å vareta areala i reindriften. Direktoratet skal leggje til rette for samordning mellom statsforvaltarane og i statsforvaltarane sitt arbeid opp mot kommune og fylkeskommune for å vareta målet om ei betre sikring av areala til reindriften.

Digital løysing for innlevering av Melding om reindrift og søknad om tilskott til siidaandelar og reinlag er teken i bruk. Delen digitale brukarar av Melding om reindrift er i dag på om lag 80 pst. For søknad om tilskott er delen digitale brukarar noko lågare. I 2021 gjennomførte direktoratet ei konseptutgreiing for nye digitale ordningar for reindriftssystema. Det er behov for ei oppgradering av systema som ligg bak innleveringsløysinga, og digitalisere fleire ordningar på reindriftsområdet. Direktoratet har ferdigstilt nytt register for reinmerke i 2022. Direktoratet vil halde fram arbeidet med å digitalisere reindriftsforvaltninga i 2023.

Vidareutvikling av sjølvstyret i reindrifta står sentralt i arbeidet for å nå dei reindriftspolitiske måla. Direktoratet vil i nær dialog med departementet arbeide aktivt med ulike tiltak for å styrkje sjølvstyret og internkontrollen i reindrifta.

Landbruks- og matdepartementet ber om fullmakt til å overskride løyvinga under posten med opp til 0,5 mill. kroner ved forskottering av utgifter til tvangsflytting av rein, jf. framlegg til vedtak III.

Inntekts- og velferdspolitiske tiltak

Innspel til målretting, forvaltning, forenkling og kontroll av dei økonomiske verkemidla over jordbruksavtalen er viktige òg i 2023.

Landbruksdirektoratet vil i 2023 arbeide vidare med å styrkje grunnlaget for ei god forvaltning av produksjonstilskotta i jordbruket, tilskott til avløyning, husdyrkonsesjonsregelverket, pristilskotta, verkemidla til næringsutvikling og kompetanseutvikling. Landbruksdirektoratet vil med utgangspunkt i dei ordningane og satsingane direktoratet forvaltar på området, bidra i arbeidet med å styrkje landbruksbasert næringsutvikling.

Landbruksdirektoratet vil også i 2023 forvalte den mellombelse straumstønadordninga for jordbruks- og veksthusnæringa.

Landbruksdirektoratet er sekretariat for to forskingsstyrer; styret for Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukter og styret for forskingsmidlar over jordbruksavtalen. Sekretariatet vil i 2023 føre vidare arbeidet med å leggje til rette for eit effektivt og velfungerande styrearbeid gjennom god saksførebuing og oppfølging av vedtak, for å sikre forskning av høg kvalitet til størst mogleg nytte for næringa.

Marknadstiltak, handel og industri

Landbruksdirektoratet vil i 2023 arbeide for å sikre ei god forvaltning av dei ulike marknadsoordningane for jordbruksråvarer, der like konkurransevilkår for aktørane står sentralt.

Landbruksdirektoratet vil forvalte importvernet for landbruksvarer i tråd med unilaterale, bilaterale og multilaterale forpliktingar, der avsetnad for norske landbruksvarer er eit viktig mål.

Landbruksdirektoratet vil føre vidare arbeidet med faglege analysar og grunnlagsmateriale til bruk i internasjonale forhandlingar (WTO, EU, EFTA), og rapportering i samsvar med internasjonale forpliktingar.

Direktoratet vil halde fram med å følgje med på konkurransesituasjonen til den mest konkur-

ransenutsette industrien som foredlar jordbruksråvarer (RÅK-industrien).

Landbruksdirektoratet vil følgje med på dei nasjonale og internasjonale marknadene for landbruksvarer, sørge for å ha relevant og oppdatert informasjon om forsyningssituasjonen, analysere og rapportere om utviklinga.

Digitalisering og organisasjon

Landbruksdirektoratet vil utvikle vidare styringsystema i verksemda og halde fram arbeidet med å effektivisere verksemda og tenestene. Direktoratet satsar målretta på å styrkje kompetansen i verksemda med eit eige kompetanseprogram i perioden 2020–2025.

Digitaliseringsplanen i Landbruksdirektoratet skal bidra til prioriteringar av tiltak som gir nytte for brukarane, samarbeidspartnarane og direktoratet. I 2023 vil arbeidet med å digitalisere tenestene halde fram. Direktoratet har fått finansiering til fleire utviklingsprosjekt i 2023, mellom anna til modernisering av eStil RMP og eStil PT (systema for regionale miljøprogram og produksjonstilskott).

Arbeidet med tryggleik og beredskap vil vere eit viktig område òg i 2023.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, beredskapslagring av korn

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å finansiere etablering av beredskapslagring av matkorn for å gi auka sikkerheit i forsyninga av matkorn til den norske marknaden.

Landbruksdirektoratet har på oppdrag frå Landbruks- og matdepartementet greidd ut beredskapslagring av matkorn. Departementet fekk rapporten 15. juni 2022, jf. Rapport 2022/14. Direktoratet legg til grunn at det er mest aktuelt med lagring tilsvarande 3–6 månaders forbruk.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 20,0 mill. kroner til etablering av ei ordning med beredskapslagring av matkorn tilsvarande 2–3 månaders forbruk. Nærare retningsliner må utformast før ordninga kan bli sett i verk. Landbruksdirektoratet skal utforme forslag til retningsliner som skal leggjast fram for departementet tidleg i 2023. Departementet tek sikte på etablering av beredskapslagring hausten 2023.

Post 45 Større utstyrskjøp og vedlikehold, kan overførast

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje større utstyrskjøp og vedlikehald knytt til reindriftsforvaltninga. Løyvinga skal mellom anna dekkje utgiftene til oppfølging av Noreg sitt ansvar ved gjennomføringa av internasjonale avtalar, og til vedlikehald av grensegjerda mot Sverige. Posten skal vidare dekkje utgiftene til oppfølging av reinbeiteavtalar i Røros-regionen og til vedlikehald av gjerde i Hemsedal og Lærdal.

I tillegg skal posten dekkje eventuelle erstatningskrav frå finske og russiske styresmakter i samsvar med gjeldande reingjerdekonvensjon og avtalar.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 9,7 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Arbeidet med å byggje gjerde mot Finland i samsvar med konvensjonen om reingjerde mellom Noreg og Finland har vore delt inn i fire strekningar. I 2021 blei gjerdet på den fjerde delstrekninga ferdig. Det har oppstått ein tvist mellom Norge og Finland om plasseringa av gjerdet på finsk side, og partane er i ein prosess for å løyse tvisten. Ukklarheit som følgje av denne tvisten har gjort at gjerdet på finsk side ikkje er bygd og at ei mindre strekning på norsk side heller ikkje er ferdig innan fristen 1. januar 2022.

Norsk-finsk reingjerdekommissjonen har gjennomført to møte i 2021. NIBIO har utarbeidd ei kartløyving som viser konvensjonsgjerda mellom Noreg og Finland basert på data frå Noreg og Finland.

Det er betalt ut to erstatningskrav frå finske styresmakter for skade gjort av norsk rein i Finland.

Det er òg gjennomført kritisk vedlikehald av konvensjonsgjerda mot Sverige, Finland og Russland, og av gjerda i Røros-området og i Hemsedal og Lærdal.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 12,1 mill. kroner.

Løyvinga i 2023 skal nyttast til å ferdigstille arbeidet med konvensjonsgjerdet mot Finland, etter at tvisten mellom Noreg og Finland er løyst. Det er eit stort behov for vedlikehald av gjerde mot Russland, og dette skal prioriterast i 2023. Vidare skal arbeidet med nye fagsystem for reindriftsforvaltninga prioriterast.

Posten skal òg dekkje andre kostnader ved vedlikehald av gjerde, under dette gjerde i Røros-regionen.

Post 50 Arealressurskart

Formål med løyvinga

Over posten blir det gitt støtte til vedlikehald av eit arealressurskart (AR5) som gir næringsdrivande og forvaltninga tilgang til arealinformasjon av høg kvalitet.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 7,6 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Løyvinga er brukt til arbeidet med oppdatering og vedlikehald av arealressurskarta (AR5) hos NIBIO. Karta blir viste mellom anna i løyvinga *Gårdskart* på nett og er viktige i samband med kontroll av tilskottsordningar.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 7,6 mill. kroner.

Post 60 Tilskott til veterinærdekning

Formål med løyvinga

Løyvinga skal bidra til tilfredsstillande tilgang på tenester frå dyrehelsepersonell.

Tilskott til veterinærdekning har sidan 2008 blitt gitt som eit øyremerkte tilskott. Hovuddelen av posten har gått til klinisk veterinæravakt utanom ordinær arbeidstid.

Posten blir òg nytta til stimuleringstiltak for å bidra til tilfredsstillande tilgang på tenester frå dyrehelsepersonell i næringsssvake distrikt. I tillegg blir eit mindre beløp nytta til veterinærtenester på Svalbard.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 175,1 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Midlane til klinisk veterinæravakt er fordelte til kommunane. Eit mindre beløp har vore nytta til veterinærtenester på Svalbard. Tilskott til stimuleringstiltak har i hovudsak gått til driftsstøtte til veterinærar og til etableringsstøtte og etablering og drift av kommunale stillingar for veterinærar.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 184,2 mill. kroner.

Hovuddelen av framlegget til løyvinga på posten er tilskott til klinisk veterinærvakt utanom ordinær arbeidstid. I framlegget er det òg sett av midlar til kostnader med å administrere vakt for kommunane. Tilskotta blir fordelte til kommunane ut frå ei fastsett vaktinndeling. Landbruksdirektoratet deler midlane ut til kommunane.

Framlegget til løyving omfattar òg stimulerings tiltak som kommunane kan bruke til å sikre tilfredsstillande tilgang på tenester frå dyrehelsepersonell i næringssvake distrikt. Midlane vil bli prioriterte til kommunar som har problem med å få stabil tilgang på veterinærtenester, og som legg planar for gode lokale løysingar. Departementet legg til grunn at om lag ein firedel av kommunane vil oppfylle kriteria for å kunne søkje om midlar frå denne delen av løyvinga. Eit mindre beløp kan tilsvarende brukast på Svalbard.

Tilstreккеleg tilgang på veterinærtenester er viktig av omsyn til dyrehelse, dyrevelferd og mattryggleik, og for å kunne ha eit aktivt landbruk i heile landet. Departementet har sett ned ei arbeidsgruppe som skal gjennomgå tilgangen på veterinærtenester.

Post 70 Tilskott til fjellstuer

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å halde oppe tryggleiken i veglaust terreng for mellom andre reingjetarar. Departementet har i dag tre statseigde fjellstuer; Joatka, Mollisjok og Ravnastua. Fjellstuene blir drivne på kontrakt med Landbruksdirektoratet. Fjellstuene har plikt til å halde ope heile året.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 0,8 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

I 2021 er det gitt tilskott til alle dei tre fjellstuene. I tillegg til det faste driftstilskottet blei det i 2021 òg gitt eit variabelt tilskott til innkjøp av naudsynt utstyr til fjellstuene.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 0,8 mill. kroner.

Post 71 Tiltak for berekraftig reindrift, kan overførast

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å finansiere ulike tilpassingar og tiltak for å leggje til rette for ei berekraftig reindrift. Reinteljing og oppfølging av godkjende bruksreglar er sentrale tiltak, i tillegg til kontrolltiltak retta mot grensekryssande reinbeite mellom Noreg og Sverige.

Auka kunnskap om produksjon og tap vil vere viktig, både for å dempe konflikthar og for ei berekraftig forvaltning av reindriftnæringa. Kostnader knytte til slik kunnskapsutvikling blir dekte over posten. Utover dette er formålet med løyvinga å dekkje ei rekkje tiltak for å følgje opp både reindriftslova og grensereinbeitelova, overvåkingsprogrammet for Finnmarksvidda, enkelte utviklings- og utgreiingskostnader og digitalisering av arealbrukskart for reindriften.

Løyvinga skal dekke kostnader ved tiltak i reindriftnæringa ved radioaktivitet nedfall. Regelverket for radioaktivitetstiltak i reindriften er fastsett med bakgrunn i Tsjernobyl-ulykka, men vil bli tilpassa ved framtidige hendingar som gir radioaktivt nedfall. Regelverket blir fastsett etter dialog mellom avtalepartane, på same måte som forskriftene etter reindriftsavtalen.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 4,8 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Det er gjennomført teljing av rein i Trøndelag i driftsåret 2020/2021, i tillegg er utgifter til kontroll av svensk reinbeite i Noreg dekte over posten. Landbruksdirektoratet har i 2021 gjennomført ei konseptutgreiing av nye fagsystem for reindriftsforvaltninga, som skal liggje til grunn for det vidare arbeidet med å effektivisere reindriftsforvaltninga. NIBIO har gjennomført ei evaluering av prosessen med reintalsreduksjon, som er dekt over denne posten og ferdigstilt i 2021.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om at løyvinga på post 80 Radioaktivitetstiltak blir overført til post 71, slik at posten aukar med 0,5 mill. kroner i 2023. Departementet gjer på bakgrunn av dette framlegg om ei løyving på 5,0 mill. kroner på posten.

Løyvinga skal nyttast til kontroll og oppfølging av fastsett reintal og godkjende bruksreglar. Løy-

vinga skal òg nyttast til kontroll av grensekryssande beite og handheving av beitetider og bruk av beiteområde.

Frå 2023 skal løyvinga på posten òg dekkje tiltak ved radioaktivitet. Mattilsynet overvakar nivået for radioaktivitet, og fastset grenseverdier for radioaktivitet i mellom anna reinkjøtt. Der som nivået for radioaktivitet i reinkjøttet i eit område ligg over grenseverdien, kan det gis tilskott som kompensasjon for ekstrakostnader knytte til dette.

Det krev ekstra innsats å følgje opp distrikt der talet på rein ikkje er i samsvar med beiteressursane, og der talet på utøvarar er for høgt til at målet om økonomisk berekraft blir nådd. Oppfølginga inneber mellom anna at det skal leggjast til rette for fellestiltak for betre infrastruktur, og at det framleis skal stimulerast aktivt til auka slakting og omsetnad av reinkjøtt. Kva for tiltak som blir sette i verk og finansierte over posten, vil vere avhengig av mellom anna situasjonen i det enkelte distriktet og den gjeldande marknadssituasjonen.

Oppfølging av fastsett reintal og godkjende bruksreglar er, saman med kontrolltiltak retta mot grensekryssande reinbeite mellom Noreg og Sverige, prioriterte oppgåver i 2023.

Post 72 Erstatningar ved ekspropriasjon og leige av rett til reinbeite, overslagsløyving

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje erstatningar ved ekspropriasjon av rett til reinbeite i Trollheimen, jf. føresetnadene i overskjønnet heimla av Frostating lagmannsrett 2. september 1999, og beiteleige ut frå inngåtte reinbeiteavtalar med grunneigarane i Trollheimen.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 0,5 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Det blei i 2021 utbetalt erstatning til 45 grunneigarar i Trollheimen. Utgifter til beiteleige til Trollheimen/Igelfjellet reinbeiteforening for driftsåret 2020/2021 er òg dekte over denne posten.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 0,5 mill. kroner.

Post 73 Tilskott til erstatningar m.m. etter offentlege pålegg i plante- og husdyrproduksjon, overslagsløyving

Formål med løyvinga

Formålet med ordninga er å gi produsentar erstatning for tap og dekning av visse utgifter i samband med pålagde tiltak mot sjukdommar, smittestoff og skadegjerarar hos dyr og planter, jf. § 22 i Ot.prp. nr. 100 (2002–2003) *Om lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (matlova)*. Løyvinga skal òg dekkje tap i samband med tiltak som blir sett i verk som følgje av antibiotikaresistente bakteriar (MRSA) i svinehaldet, tiltak for å redusere innhaldet av radioaktivitet i storfe og småfe og enkelte andre kompensasjonar for å lette etterleving av krava i matlova og plikter i primærproduksjonen, jf. matlova § 31. Landbruksdirektoratet kan, etter søknad og i spesielt krevjande saker, over denne posten dekkje heile eller delar av statsforvaltaren sine kostnader ved kjøp av spesialistvurderingar som trengst for å handsame erstatningssakene.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 13,4 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Skadegjerarar i planteproduksjon

Erstatning i planteproduksjon var i 2021 på omlag 2,1 mill. kroner for sanering av tospovirus i produksjon av salsplanter og morplanter, destruksjon av *Phytophthora ramorum* påvist i Rhododendron, destruksjon av pærebrann etter funn i fruktproduksjon, sanering av jordbær etter funn av strawberry crinkle virus, destruksjon etter påvising av pæresvinesjuka og sanering etter påvising av tomatbrunflekkvirus, som er registrert for første gong i Noreg.

Pålagd slakting

I 2021 blei det utbetalt om lag 10,5 mill. kroner i samband med erstatning etter pålagde tiltak i husdyrbesetningar. Av den totale utbetalte erstatninga gjekk 7,3 mill. kroner til dekning av kostnader ved sanering for multiresistente stafylokokkar i svinebesetningar (LA-MRSA). I samband med utbrott av fugleinfluenza i Rogaland blei det utbetalt 2,3 mill. kroner i erstatning. Andre husdyrsjukdommar det blei utbetalt erstatning for, var fotråde, paratuberkulose, ILT hos fjørfe, mædi og salmonella.

MRSA-kompensasjon

I 2021 blei det ikkje utbetalt kompensasjon for produksjonstap etter pålegg om nedslakting av svinebesetningar grunna påvising av antibiotika-resistente bakteriar (MRSA). Årsaka til dette er at det ikkje blei funne smitte i nye besetningar eller resmitte.

Radioaktivitet

Forureininga etter atomulykka i Tsjernobyl skaper framleis problem for beitebruken enkelte stader på Indre Austlandet og i Midt-Noreg. For å redusere opptaket beitedyra har av radioaktivt cesium frå utmarksbeitet, blir det brukt giesesalt som fôrtilsetning eller i form av saltslikkestein tilsett giesesalt på slutten av beitesesongen. For høge verdiar av radioaktive stoff kan føre til at slaktet ikkje kan brukast til mat. Erstatning for radioaktivitet går i stor grad til å erstatte kostnader for transport til måleplass og til ekstra fôrkostnader ved pålagd nedfôring.

Omfanget av erstatningsutbetalingar er i stor grad knytta til omfanget av sopp på utmarksbeite seint i beitesesongen og til omfanget av kontrollmålingar. Det var i 2021 låge utbetalingar over ordninga, som kjem av at det blei gjennomført færre besetningsmålingar på grunn av restriksjonar i samband med koronapandemien.

I 2021 blei det utbetalt i underkant av 50 000 kroner i erstatning for kostnader til transport av dyr til måleplass. Det blei ikkje utbetalt erstatning for dekning av kostnader til nedfôring.

I 2021 blei det belasta i overkant av 0,5 mill. kroner for kostnader til lagerhald på ordninga.

Forbruk av saltslikkestein i 2021 blei godt under halvparten samanlikna med tidlegare år, og det har difor ikkje vore aktuelt å gjere nytt innkjøp av saltslikkestein tilsett giesesalt.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei overslagsløyving på 55,6 mill. kroner.

Landbruksdirektoratet har lagt inn bestilling på ny levering av giesesalt og saltslikkesteinar. Dette vil bli levert i 2023. Situasjonen i Ukraina fører til auka behov for innkjøp av giesesalt til beredskapslager. Det pågår ein regodkjenningsprosess av tilsetningsstoffet giesesalt i EU. Vidare bruk av dette tilsetningsstoffet føreset at stoffet blir regodkjent som tilsetningsstoff. Godkjenningsprosessen kan utløyse ytterlegare kostnader i 2023.

Post 74 Kompensasjon til dyreeigarar som blir pålagde beitenekt

Formål med løyvinga

Løyvinga på posten blir brukt til å gi dyreeigarar økonomisk kompensasjon når Mattilsynet som følgje av fare for rovvaltangrep har gjort vedtak om beiterestriksjonar for storfe og småfe med heimel i dyrevelferdslova.

Rapportering 2021

Det blei ikkje nytta midlar til formålet. Mattilsynet gjorde ingen vedtak om restriksjonar i bruk av utmarksbeite i 2021 som førte til utbetalingar av kompensasjon same år.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1,0 mill. kroner.

Post 75 Stønad til jordbruks- og veksthusnæringa for ekstraordinære straumutgifter, overslagsløyving

Formål med løyvinga

Primærprodusentar i jordbruket, veksthus og vatningslag fekk frå desember 2021 ei mellombels ordning med straumstønad. Formålet med straumstønadsordninga for jordbruks- og veksthusnæringa, som følgje av ekstraordinære straumutgifter, er å bidra til at norsk matproduksjon og norsk produksjon i veksthus kan oppretthaldast trass i dei ekstraordinære utgiftene til straum. Ordninga var ny i 2022.

Budsjettframlegg 2023

Straumstønadsordninga for jordbruket gjeld for primærprodusentar og har ei grense for maksimalt forbruk på 20 000 kWt per foretak per månad. Grensa er satt for å dekkje rimeleg og normalt straumforbruk for både næring og privat forbruk på eit «vanleg» gardsbruk. Straumstønadsordninga for veksthus og vatningslag har ingen avgrensing på forbruk.

Straumstønadsordninga blei innført som ei mellombels ordning frå desember 2021. Regjeringa vil forlenge ordninga til 1. juli 2023. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1 124,0 mill. kroner.

Post 76 Tilskott til oppkjøp av mjølkekvoter

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga var å finansiere ein del av oppkjøpet av 40 mill. liter mjølkekvote for å tilpasse den nasjonale mjølkeproduksjonen etter at moglegheita for eksportsubsidiar blei teken bort frå 1. juli 2020.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 174,9 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Gjennom oppkjøpsordninga kjøpte i 2021 staten 35 mill. liter mjølkekvotar for totalt 174,9 mill. kroner. Løyvinga i 2021 var ei eingongsløyving.

Post 77 Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald, kan overførast

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å gi kompensasjon etter avvikling av pelsdyrhald. Stortinget vedtok i 2019 eit forbod mot hald av pelsdyr etter 1. februar 2025. Den opphavelige kompensasjonsordninga er endra som følgje av lovvedtak i juni 2021. Oppdrettarane har no rett på erstatning anten etter ekspropriasjonsrettslege reglar, eller ut frå nedskrivne gjenkjøpsverdi. I tillegg blir kostnader til riving og opprydding av pelsdyranlegg og ei ordning med kompensasjon for forventa lågare framtidig alderspensjon som følgje av forbodet mot pelsdyrhald, ført på posten.

Ein mindre del av løyvinga kan bli brukt til administrative kostnader i samband med ordninga. Dette omfattar òg kostnader til taksering av pelsdyranlegg og eventuelle kostnader til skjønnsprosessar.

Kompensasjonen er ei regelstyrt ordning, og løyvinga vil bli tilpassa naudsynte utbetalingar. Den enkelte vil få utmålt og utbetalt kompensasjon etter fastsett regelverk.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 155,4 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Det blei utbetalt i overkant av 129 mill. kroner i kompensasjon etter avvikling av pelsdyrhald fordelt på 95 saker i 2021.

Det blei gitt tilsegn på til saman 36,2 mill. kroner, og utbetalt om lag 22,8 mill. kroner som kompensasjon for riving og opprydding av pelsdyrhus.

I 2021 fekk to peldyroppdrettarar innvilga kompensasjon for lågare årleg alderspensjon. Samla tilsegn som blei gitt var 0,9 mill. kroner, der 0,2 mill. kroner blei utbetalt i 2021.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 470,0 mill. kroner. Det er usikkert korleis utbetalingar på posten vil fordele seg mellom år. Det blir difor gjort framlegg om ei tilsegnsmakt på 400 mill. kroner.

Post 78 Tilskott til omstilling ved avvikling av pelsdyrhald, kan overførast

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å lette omstillinga for peldyroppdrettarar i samband med forbod mot hald av pelsdyr, jf. Prop. 99 L (2018–2019). Dette omfattar i hovudsak ei ordning med tilskott til omstilling som blir forvalta av Innovasjon Norge. Løyvinga vil òg bli nytta til tilskott til arbeidsretta kompetanseheving for peldyroppdrettarar, forvalta av Landbruksdirektoratet.

Ein mindre del av løyvinga kan bli brukt til administrative kostnader i samband med ordningane.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 19,8 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Ved årsskiftet 2021/2022 hadde Innovasjon Norge gitt tilsegn om i alt 104,6 mill. kroner i omstillingsmidlar til peldyroppdrettarar. Av dette var 23,2 millioner kroner utbetalt. Landbruksdirektoratet gav i 2021 tilsegn om 1,4 mill. kroner i tilskott til kompetanseheving. Av dette blei 0,2 mill. kroner utbetalt i 2021.

Budsjettframlegg 2023

Det blir ikkje gjort framlegg om løyving på posten i 2023. Det er gitt tilsegn om alle midlar som tidlegare er løyvd på posten, men utbetaling skjer i takt med gjennomføring av tiltaka. Departementet legg til grunn at det ved årsskiftet 2023/2024 framleis vil vere tilsegn basert på tidlegare, overførbare løyvingar der heile beløpet enno ikkje er utbetalt. Det blir difor gjort framlegg om ei tilsegnsmakt på 25,0 mill. kroner, jf. framlegg til vedtak V.

Post 79 Tilskott til opplæring av sesongarbeidarar i grøntnæringa**Formål med løyvinga**

Formålet med løyvinga var å finansiere ei søknadsbasert refusjonsordning som dekte kostnader til opplæring for uerfarne sesongarbeidarar i grøntnæringa.

Strengt innreiserestriksjonar for utanlandsk arbeidskraft i sesongen 2021 gjorde at grøntnæringa mangla kompetent arbeidskraft. Ordninga gjaldt for sesongen 2021.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 8,4 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Post 80 Radioaktivitetstiltak, kan overførast**Formål med løyvinga**

Statens ansvar for å dekkje kostnader som følgje av radioaktivt nedfall etter Tsjernobyl-ulykka har

som prinsipielt utgangspunkt det vedtaket som regjeringa gjorde om økonomisk skadesløyse 31. juli 1986. Regelverket for radioaktivitetstiltak i reindrifta blir fastsett etter dialog mellom avtalepartane, på same måte som forskriftene etter reindriftsavtalen.

Mattilsynet overvaker nivået for radioaktivitet, og fastset grenseverdiar for radioaktivitet i mellom anna reinkjøtt. Dersom nivået for radioaktivitet i reinkjøttet i eit område ligg over grenseverdien, kan det gis tilskott som kompensasjon for ekstrakostnader knytte til dette.

Rapportering 2021

Det blei ikkje nytta midlar til formålet.

I 2021 var nivået for radioaktivitet så lågt at det ikkje var behov for tiltak.

Budsjettframlegg 2023

Det blir gjort framlegg om at løyvinga på denne posten blir overført til kapittel 1142, post 71, i 2023, og at kapittel 1142, post 71, frå 2023 òg skal dekkje tiltak ved radioaktivitet.

Kap. 4142 Landbruksdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
01	Driftsinntekter, refusjonar m.m.	45 731	46 459	47 853
	Sum kap. 4142	45 731	46 459	47 853

Post 01 Driftsinntekter, refusjonar m.m.

Inntektene i 2021 blei 45,7 mill. kroner. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 47,9 mill. kroner i 2023.

Posten gjeld driftsinntekter som Landbruksdirektoratet har i samband med mellom anna

sekretariatet for Omsetningsrådet, styret for Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt, og styret for Utviklingsfondet for skogbruket, administrasjon av ulike fond, prisutjammingsordninga og kvoteordninga for mjølk. Inntekter frå gebyr blir òg førte på posten.

Kap. 1148 Naturskade – erstatningar

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
71	Naturskade – erstatningar, <i>overslagsløyving</i>	33 382	133 400	89 400
	Sum kap. 1148	33 382	133 400	89 400

Post 71 Naturskade, erstatningar, overslagsløyving

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje erstatningar for naturskade. Statens naturskadeordning gir erstatning for dei naturskadane det ikkje er mogleg å forsikre seg mot gjennom ei alminneleg forsikringsordning, og løyvinga skal brukast til å dekkje desse utgiftene. Søknader om erstatning for naturskadar etter naturskadeerstatningslova blir handsama etter ein rein forvaltningsmodell. Landbruksdirektoratet avgjer sakene i førsteinstans, mens klagenene blir avgjorde av Klagenemnda for naturskadesaker som klageinstans.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 33,4 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

I 2021 blei det handsama 267 saker. Det blei gitt tilsegner om erstatning for om lag 17,7 mill. kroner. Utbetalingane i 2021 var på om lag 31,5 mill. kroner og gjeld erstatningssaker for 2021 og tidlegare år. Tilsegner om erstatning blir gitt med ein utbetningsfrist på tre år.

Ansvarer som utgjør gitte, men ikkje innfridde tilsegner om erstatning, var 31. desember 2021 på om lag 41,3 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 89,4 mill. kroner og ei tilsegnfullmakt på 49,4 mill. kroner for 2023, jf. tabell 5.8 og framlegg til vedtak IV.

Tabell 5.8 Tilsegnfullmakt naturskadeerstatningar i 2023 (i mill. kroner)

Ansvar 1.1.2022	41,3
+ Venta tilsegner i 2022	87,8
= Sum	129,1
- Venta erstatningsutbetalningar i 2022	81,6
= Venta ansvar 31.12.2022	47,5
+ Takseringskostnader, IKT-vedlikehald o.a.	3,5
+ Venta nye tilsegner i 2023	87,8
= Sum	138,8
Forslag til løyving i 2023	89,4
Forslag til tilsegnfullmakt i 2023	49,4

Klimaframskrivingar viser at vi i Noreg må rekne med meir ekstremvær. Med ei slik utvikling kan det bli fleire og meir omfattande naturskadar i åra framover.

Dei som blir råka av naturskade har på visse vilkår rett til erstatning over statens naturskadeordning etter naturskadeerstatningslova. Det knyter seg uvisse til budsjetteringa for ordninga. Dette kjem av at omfanget av naturulukker varierer frå år til år, og at erstatninga blir utbetalt etter at skaden er utbetra. Vidare er fristen for utbetring tre år, noko som òg verkar inn på den årlege utbetalinga. Ved budsjetteringa av løyvinga blir difor normalt eit gjennomsnittleg år for naturskadar lagt til grunn, og det er i tillegg knytt ei tilsegnfullmakt til posten.

Direktoratet skal sørge for at krav om erstatning for naturskadar blir handsama raskt og forsvarleg. Direktoratet skal dessutan raskt kunne setje inn målretta og utvida innsats når det skjer store naturulukker.

Landbruks- og matdepartementet følgjer opp ordninga på bakgrunn av mellom anna styringsdialog, rapportar og informasjon om økonomi.

Løyvinga skal dekkje innfriing av tilsegner som blir gitt i 2023 og uteståande tilsegner frå tidlegare år. Vidare skal løyvinga dekkje kostnader ved taksering av skadar, informasjonstiltak og andre tiltak som bidreg til å redusere skadeverknadene av framtidige naturulukker, eller aukar verknaden av ressursane som blir nytta på

naturskadeområdet. Løyvinga skal òg dekkje utgifter som trengst til ekstrahjelp, kompetanse-tiltak og vedlikehald og vidareutvikling av IKT-systemet for ordninga. I tillegg skal utgifter til Klagenemnda for naturskadesaker dekkjast av posten.

Kap. 1149 Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
51	Tilskott til Utviklingsfondet for skogbruket	4 968	4 943	4 943
71	Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket, <i>kan overførast</i>	64 172	61 174	51 174
73	Tilskott til skog-, klima- og energitiltak, <i>kan overførast</i>	81 507	55 852	55 852
76	Ekstraordinære tiltak i skogbruket, <i>kan overførast</i>	8 675		
Sum kap. 1149		159 323	121 969	111 969

Post 51 Tilskott til Utviklingsfondet for skogbruket

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje tilskott til Utviklingsfondet for skogbruket. Vedtektene for Utviklingsfondet for skogbruket blei fastsette ved kgl.res. datert 25. februar 1977, med endringar sist av 4. desember 2014. Fondet har til oppgåve å støtte opp om forskning, utvikling, informasjon og opplæring innanfor skogbruket. I styret for fondet er offentleg forvaltning og private organisasjonar innanfor skogsektoren representerte. Landbruksdirektoratet er sekretariat for fondet.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 5,0 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. I alt fekk 11 nye prosjekt tilskott.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,9 mill. kroner til Utviklingsfondet for skogbruket. Midlane frå fondet vil i første rekkje gå til brukarretta FoU-verksemd med klare problemstillingar og mål. Fondet skal bidra til prosjekt

som utviklar og styrkjer skogbruket som ei rasjonnell, økonomisk og berekraftig næring.

Post 71 Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket, kan overførast

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje tilskott til vidareutvikling av ein betre transportinfrastruktur for skog- og trenæringa i tillegg til andre verdiskapingstiltak i skogbruket. Skogen og eit aktivt skogbruk gir viktige bidrag til sysselsetjing og verdiskaping i heile landet, i tillegg til viktige klimagevinstar. For å styrkje desse bidraga vil regjeringa leggje til rette for at ein større del av det produktive skogarealet som kan drivast lønsamt, blir teke i bruk, mellom anna ved auka hogst, hausting av virke til biobrensel og oppbygging av ny skog. God infrastruktur er avgjerande for konkurransekrafta til skogsektoren og for det positive bidraget til verdiskaping som skogsektoren gir for distrikta og for heile landet.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 64,2 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Av dette blei det gitt 0,6 mill. kroner til tømmerkaier og 63,6 mill. kroner til skogsvegar. Det blei

gitt tilsegn på 32 mill. kroner til tre tømmerkai-prosjekt langs kysten i 2021; Salten i Nordland, Åndalsnes i Møre og Romsdal og Mandal i Agder.

Det blei bygd om lag 107 km nye skogsbilveggar og ombygd om lag 232 km eldre skogsbilveggar i 2021. Dette viser ein auke på nybygging og ein nedgang på ombygging frå året før. Aktiviteten må sjåast i samanheng med løyvingane til det same formålet over kap. 1150, post 50.

Ansvar på posten 31. desember 2021 var på 127,2 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 51,2 mill. kroner til verdiskapingstiltak i skogbruket i 2023. Løyvinga på posten, saman med løyvinga på kap. 1150, post 50 skal bidra til å følgje opp regjeringa sitt vegkart for grønt industriløft, der skog- og trenæringa og annan bioøkonomi er eitt av satsingsområda.

Tilskott frå posten vil bli gitt til verdiskapingstiltak med vekt på tiltak som bidreg til å redusere transportkostnadene i skogbruket. Behovet for investeringar i infrastruktur er stort over heile landet, men kyst- og innlandsfylka har ulike utfordringar. I mange av kystfylka står mykje av den skogen som i dag er hogstmoden, eller som snart blir det, langt frå veg eller i vanskeleg tilgjengeleg terreng. I innlandsfylka er ein stor del av skogsvegnettet gammalt og treng opprusting for å oppfylle transportbehova og dei krava som moderne transportutstyr stiller.

Tilskott til investeringar i betre skogsveggar er målretta og prioriterte tiltak for auka hogst og meir kostnadseffektiv tømmertransport. Desse investeringane vil òg bidra til betre klimatilpassing av vegnettet i skogbruket, mellom anna gjennom tiltak som minskar faren for erosjon og lausmasseskred ved kraftig nedbør. Kommunale hovudplanar for skogsveggar er eit godt verktøy for å utvikle skogsvegnettet vidare.

Tilgang til kai og sjøtransport opnar for kostnadseffektive leveransar av tømmer, flis og andre treprodukt til foredlingsindustrien i Noreg og til marknader nasjonalt og internasjonalt. Midlar over denne posten skal bidra til bygging og ombygging av kaier og kaiterminalar for rasjonell transport og logistikk knytt til tømmer. Gode planprosessar og overføring av kunnskap og erfaring frå prosjekt til prosjekt er viktig i dette arbeidet. Landbruksdirektoratet forvaltar ordninga med tilskott til tømmerkaier for departementet.

Infrastrukturtiltak har positive sysselsetjings- og verdiskapingseffektar og styrkjer konkurranse-

krafta i skognæringa. Som for 2022 vil departementet bruke ein kombinasjon av løyving og tilsegnfullmakt som verkemiddel for ei effektiv planlegging og gjennomføring av større infrastrukturtiltak i skogbruket der investeringane skjer over fleire år.

Sidan tilskotta ikkje alltid kjem til utbetaling same året som det blir gitt tilsegn, gjer departementet framlegg om ei tilsegnfullmakt for 2023 på 104,2 mill. kroner for å kunne dekkje ansvar frå tidlegare år, jf. tabell 5.9 og framlegg til vedtak IV. Beløpet er basert på ein prognose frå Landbruksdirektoratet.

Tabell 5.9 Tilsegnfullmakt infrastrukturtiltak i 2023 (i mill. kroner)

Ansvar 1.1.2022	127,2
+ Venta tilsegner i 2022	68,3
= Sum	195,5
- Venta utbetalningar i 2022	80,3
= Venta ansvar 31.12.2022	115,2
+ Venta nye tilsegner i 2023	40,2
= Sum	155,4
Forslag til løyving i 2023	51,2
Forslag til tilsegnfullmakt i 2023	104,2

Post 73 Tilskott til skog-, klima- og energitiltak, kan overførast

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje tilskott til skog-, klima-, og energitiltak. Skogen spelar ei viktig rolle for klimaet. Regjeringa vil halde fram med å leggje til rette for tiltak som kan ta vare på eller styrkje karbonlageret i skogen. Dette vil i sin tur auke ressursgrunnlaget slik at fornybart skogråstoff i større grad kan erstatte fossile utslepp i andre sektorar.

Løyvinga dekkjer òg bidrag til Stiftinga Det norske Skogfrøverk, som har som oppgåve å sikre forsyninga av skogfrø i Noreg. Bidraget frå departementet er basert på ein avtale med Det norske Skogfrøverk om forvaltningsoppgåver frå 1995.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 81,5 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Av dette blei 29,0 mill. kroner nytta til klimatiltaka tettare planting etter hogst og til gjødsling av skog. Rekneskapen viser at det blei gitt om lag 20,3 mill. kroner i tilskott til tettare planting og suppleringsplanting på 147 000 dekar. Det blei vidare gitt tilskott på om lag 7,8 mill. kroner til gjødsling av om lag 44 600 dekar.

Det blei òg løyvd 9 mill. kroner til Stiftinga Det norske Skogfrøverk til forvaltningsoppgåver. Oppgåvene omfattar kontroll etter forskrift om skogfrø og skogplanter, produksjons- og utviklingsoppgåver og informasjons- og opplæringstiltak knytte til anlegg for frøproduksjon. Til klimatiltaket skogplanteforedling blei det løyvd 6 mill. kroner.

Det blei dessutan løyvd 0,65 mill. kroner til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) til prosjektet *PlanteValg*. Prosjektet skal gi skogeigaren og rettleiingsapparatet eit betre grunnlag for å velje best mogleg plantemateriale for forynging av skog.

Spesielt for 2021 var at det blei gitt ei ekstra løyving på 39 mill. kroner som tilskott til planting av skog med bakgrunn i koronapandemien og den vanskelege arbeidskraftsituasjonen i skogbruket som følgje av den.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 55,9 mill. kroner til skog-, klima- og energitiltak i skog.

Klimatiltaka omfattar i hovudsak tilskott til tettare skogplanting, gjødsling av skog, foredling av skogplanter og -frø og styrkt ungskogpleie. Klimatiltaka i skog vil auke opptaket av CO₂ i skogen. Tiltaka vil samstundes styrkje ressursgrunnlaget, og dermed grunnlaget for verdiskaping i skog- og trenæringa i eit langsiktig perspektiv.

Klimatiltaka blir rekna som kostnadseffektive og er blant dei billigaste klimatiltaka som kan gjennomførast nasjonalt. Ved full implementering har

tiltaka eit langsiktig potensial til å auke opptaket av CO₂ i skog med 4–6 mill. tonn CO₂ årleg fram mot 2100, jf. Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030*. Tilskottsordningane er baserte på skog- og miljøfaglege kriterium utarbeidde av Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet.

Departementet gjer framlegg om ei løyving til Stiftinga Det norske Skogfrøverk på 9 mill. kroner til forvaltningsoppgåver og 6 mill. kroner til arbeidet med langsiktig skogplanteforedling og utvikling.

Departementet vil òg gi ei løyving til prosjektet *PlanteValg* ved NIBIO på 0,65 mill. kroner. Prosjektet skal gi skogeigaren og rettleiingsapparatet eit betre grunnlag for å velje best mogleg plantemateriale for forynging av skog.

Post 76 Ekstraordinære tiltak i skogbruket, kan overførast

Formål med løyvinga

Det blei i 2020 løyvd 50 mill. kroner til ekstraordinære tiltak i skogbruket, jf. Prop. 117 S (2019–2020). Formålet med den mellombelse tilskottsordninga var å bidra til at skogeigarar i auka grad kunne sysselsetje skogsentreprenørar med heilmekanisk driftsutstyr eller taubane til å utføre skogsdrifter under koronapandemien. Landbruksdirektoratet forvalta midlane i samsvar med *Midlertidig forskrift om tilskudd for å opprettholde hogstaktivitet i skogbruket 2020*, fastsett 9. juni 2020. Det blei ikkje gitt ny løyving i 2021, men ordninga blei vidareført i 2021 innanfor ramma for løyvinga som blei gitt i 2020. Departementet gjer ikkje framlegg om løyving til ekstraordinære tiltak i skogbruket for 2023.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 8,7 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	10 859	19 000	15 800
50	Tilskott til Landbrukets utviklingsfond	1 299 053	1 578 553	2 058 553
70	Marknadstiltak, <i>kan overføres</i>	265 619	278 440	335 100
71	Tilskott ved avlingssvikt, <i>overslagsløyving</i>	95 389	83 000	96 500
73	Pristilskott, <i>overslagsløyving</i>	3 942 610	4 033 200	5 381 935
74	Direkte tilskott, <i>kan overføres</i>	9 548 342	10 636 700	14 195 545
77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	273 014	288 321	319 861
78	Velferdsordningar, <i>kan overføres</i>	1 511 421	1 534 845	1 679 065
	Sum kap. 1150	16 946 306	18 452 059	24 082 359

Tilpassing til økonomiregelverket i staten

Verkemidla under jordbruksavtalen skal samla sett gi rammevilkår som fører til ei god måloppnåing både for næringa og for samfunnet. Ei vurdering av hovudmåla post for post på budsjettkapittelet gir ikkje fullgod informasjon. Difor er det heller ikkje tenleg å ha ei eiga resultatrapportering på kvar enkelt ordning. I omtalen under dette kapittelet gjer departementet årleg greie for hovudtrekka i tilpassingane for ulike ordningar og for bruken av ulike aktørar i forvaltninga av ordningane.

Marknadsregulering og pristilskott/frakttilskott

Tilskott til produsert volum, til marknadstiltak og til frakt blir dekte over fleire ordningar under kap. 1150, post 70 og 73, og i nokon grad under post 77. Satsane er baserte på fastsette kriterium, som produktgruppe, levert volum, distrikt med meir. Grunnlaget for tilskotta som blir utbetalte til produsentane via eit omsetnadsledd, vil normalt vere det same som grunnlaget for oppgjeret mellom omsetnadsledd og produsent. Ordningane utgjer ein del av avtalesystemet med fleire mål og verkemiddel som verkar saman mot dei same måla. Resultatrapporteringa skjer difor samla basert på rapportering frå Budsjettnemnda for jordbruket i samband med den årlege proposisjonen om jordbruksoppgjeret. Rapporteringa blir i tillegg supplert av vurderingsrapportar og statusnotat frå heile forvaltninga som grunnlag for å vurdere korleis dei enkelte ordningane verkar.

Tilskott som blir utbetalte via eit omsetnadsledd, skil seg òg frå normalprosedyren ved at tilskottsmottakarane normalt ikkje søker om tilskottet. Storleiken på tilskotta er ei direkte følgje av levert vare til omsetnadsleddet. Omsetnadsledda gjer ikkje eigne vurderingar ved forvaltninga av tilskotta. Dei blir difor ikkje rekna som tilskottsforvaltarar, men som medhjelparar. Vidare blir det ikkje sendt eigne tilskottsbrev til, eller kravd rapport frå tilskottsmottakarane (produsentane). Tilskottsbeløpet går normalt fram av avrekninga for kvar leveranse. Naudsynt kontroll blir sikra gjennom kontroll hos omsetnadsledda som leverer grunnlaget for utbetalingane, og som formidlar tilskottet til den enkelte produsenten. Vanlegvis blir det ikkje utført kontroll hos produsentane, men Landbruksdirektoratet har moglegheit til å kontrollere at rett sone er lagt til grunn for berekninga av tilskottet. Samla sett bidreg dette til ei kostnadseffektiv forvaltning av ordningane.

Direkte tilskott og tilskott til velferdsordningar m.m.

Desse ordningane ligg under jordbruksavtalen kap. 1150, post 74 og 78. Også under post 77 har ein slike ordningar. Dei direkte tilskotta er baserte på objektive kriterium slik som talet på dyr, areal, produksjonstype, mengd og distrikt. Satsane står i forhold til løyvd beløp og prioriteringar mellom ulike produksjonstypar, produksjonsomfang og lokalisering av driftseiningane. Velferdsordningane er i hovudsak tiltak for å refundere kostnader til avløyning for sjukdom og moglegheit for ferie/fritid i verksemdar som krev

arbeid alle dagar i året. Ein står her overfor den same problemstillinga når det gjeld målformulering og kriterium for måloppnåing som for tilskott til marknadsregulering, pris og frakt. For ordningane med direkte tilskott og velferdsordningar vil resultatrapporteringa òg i hovudsak skje samla basert på rapportering frå Budsjettnemnda for jordbruket i samband med proposisjonen om jordbruksoppgjæret. Det er heller ikkje for denne gruppa av ordningar aktuelt å hente inn rapport frå tilskottsmottakarane. Det gjeld òg for ordningane med tilskott til veterinære reiser, der tilskott blir utbetalt etter søknad om refusjon av utgifter som allereie er oppsamla. Her kan det ikkje stillast vilkår om kva midlane skal nyttast til, eller krevjast rapportering om bruken av midlane.

Kollektive overføringar

På enkelte område er det administrativt meir effektivt å overføre tilskott samla frå departementet og/eller Landbruksdirektoratet direkte til ein sams mottakar, framfor først å utbetale tilskott til kvar produsent, som så betaler inn til same slutt-mottakar. Godtgjersla i sjukepengeordninga for bønder er finansiert gjennom ei kollektiv overføring frå jordbruksavtalen til Folketrygdfondet. Ei anna kollektiv overføring er innbetaling av omsetnadsavgift for frukt og grønt på post 70. Oppfølginga av desse ordningane vil vere å føre over løyvde beløp til rett mottakar. I tillegg må ein regelmessig vurdere om ordningane verkar som tiltenkt, og om overføringane gir eit rett uttrykk for reelle utgifter.

Forvaltning

Hovuddelen av forvaltninga av tilskotta under jordbruksavtalen er delegert til Landbruksdirektoratet. Størsteparten av dei administrative kostnadene til forvaltning av tilskottsordningane blir direkte dekte innanfor løyvingane over kap. 1142, over kap. 525 til statsforvaltaren i budsjettet til Kommunal- og distriktsdepartementet, over kap. 571 rammetilskottet til kommunane og kap. 572 rammetilskottet til fylkeskommunane frå Kommunal- og distriktsdepartementet. Løyvinga over kap. 1150, post 21 skal dekkje kostnader i samband med utgreiingar i arbeidsgrupper, evalueringar og utvikling av nye IKT- og fagsystem i Landbruksdirektoratet for forvaltning av tilskott over kap. 1150. For å kunne ha fleksibilitet kan det òg i nokre høve vere aktuelt å dekkje utviklings- og utgreiingskostnader over tilskottsordningane.

På enkelte område skjer forvaltninga av tilskott gjennom organ som ikkje er ein del av statsforvaltninga. Dette gjeld særleg Innovasjon Norge. Kommunane er førstelinestyresmakt for dei fleste økonomiske verkemidla på landbruks- og matområdet, og omsetnadsledda har som omtalt ei medhjelparrolle i utbetalinga av tilskott til produsentane. I tilfelle der ikkje-statlege aktørar er tilskottsforvaltarar har departementet klargjort ansvar og oppgåver for desse aktørane. På nokre område er det fastsett at eit styre, utval eller råd skal tildele tilskottsmidlar, mens Landbruksdirektoratet er sekretariat og har ansvar for alle dei andre forvaltningsoppgåvene.

Departementet og tilskottsforvaltninga arbeider kontinuerleg med å få eit så godt kontrollsystem som mogleg. Det er etablert prosessar for å styrkje kontrollfunksjonen som statsforvaltaren har på landbruksområdet. Det blir mellom anna stilt krav til statsforvaltaren om at embetet kvart år skal utarbeide ein risikobasert kontrollplan og gjennomføre føretakskontroll og forvaltningskontroll av kommunar. Når det gjeld kompetanse i landbruksforvaltninga, har statsforvaltaren og Landbruksdirektoratet ei kontinuerleg oppfølging gjennom rettleiing og rådgiving, kommunebesøk, og særskilde samlingar og kompetansetiltak retta mot kommunane.

Samla sett har det målretta arbeidet med kontroll og oppfølginga av kontroll dei siste åra gitt resultat. Likevel er det framleis utfordringar med kontroll og vidareutvikling av kontrollsystema i landbruket. Det gjeld særleg å sikre at kommunane har tilstrekkeleg kompetanse og ressursar, og at statsforvaltaren og kommunane får ei meir systematisk oppfølging av avvik. Departementet legg til grunn at det er eit kontinuerleg behov for forbetring av kontrollsystema.

Riksrevisjonen har i fleire samanhengar peika på at systemet for kontroll med utbetalingar av tilskott over jordbruksavtalen og den rolla kommunane har i tilskottsforvaltninga må bli betre. Landbruks- og matdepartementet vil følgje opp dette området vidare framover.

Rapportering 2021

Måla for landbrukspolitikken er omtalte i del I og III av proposisjonen. Hovudmålet er å sikre forbrukarane trygg mat, og å produsere den maten som forbrukarane etterspør. Ved sida av å produsere varer og tenester i marknaden, er norsk matsektor òg leverandør av ei rekkje fellesgode som ikkje kan omsetjast i marknaden, som mellom anna kulturlandskap og landbruksproduksjon i heile landet. Verkemidla bidreg til at måla for land-

brukspolitikken blir nådde gjennom produksjon av varer og tenester for ein marknad, i kombinasjon med produksjon av slike fellesgode. Mange av tilskottsordningane verkar inn på fleire av måla samstundes. Det gjeld mellom anna tilskott som skal sikre det økonomiske grunnlaget for produksjon og velferd for næringsutøvarane. Verkemiddel som er meir målspecifikke vil òg kunne påverke andre mål.

Produksjon av trygg mat er òg ein grunnleggjande føresetnad for næringspolitikken i jordbruket, men dei spesifikke verkemidla er i stor grad av ikkje-økonomisk karakter, og dei matpolitiske verkemidla ligg utanfor avtalen. Det finst òg fleire juridiske verkemiddel som kan verke mot same mål som dei økonomiske. Dessutan er dette tiltak og rammer for sjølvstendige næringsutøvarar. Alt i alt gjer dette at måloppnåinga ikkje kan vurderast ut frå det enkelte tiltak, men på indikatorar som viser utviklingstrekk i næringa samla sett.

I jordbruksoppgjæret 2021 melde jordbruket at dei, med grunnlag i tilbødet frå staten, ikkje såg noko grunnlag for forhandlingar. Regjeringa gjekk difor til Stortinget med ein proposisjon basert på statens tilbød til jordbruksoppgjæret for 2021–2022. Stortinget vedtok jordbruksoppgjæret 16. juni 2021. Avtalen innebar ei ramme på 962 mill. kroner, der løyvingane til jordbruksavtalen over statsbudsjettet blei auka med 490 mill. kroner.

Kapittel 3 i Prop. 120 S (2021–2022) *Endringer i statsbudsjettet 2022 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjæret 2022)* gir ei oversikt over sentrale utviklingstrekk for dei måla som er relevante for dei verkemidla som er omfatta av jordbruksavtalen. Sjå òg resultatrapporteringa i del III av denne proposisjonen.

Jordbruksoppgjæret 2022

Jordbruket la fram sitt krav i jordbruksoppgjæret den 27. april. Den 5. mai la staten fram sitt tilbød. Den 6. mai meldde jordbruket sitt forhandlingsutval at dei ville starte jordbruksforhandlingar. Det blei halde forhandlingsmøte i plenum i perioden 8.–11. mai, der partane gjekk grundig gjennom krav og tilbød og utdjupa sine synspunkt. I perioden 12.–16. mai blei det halde møte på leiarnivå. I plenumsmøte 16. mai konstaterte statens forhandlingsleiar at det var inngått jordbruksavtale mellom partane, og sluttprotokollen blei underskriven. Jordbruksoppgjæret blei sendt Stortinget som Prop. 120 S (2021–2022). Proposisjonen blei handsama i Stortinget den 15. juni 2022

på grunnlag av Innst. 462 S (2021–2022) frå næringskomiteen.

I tråd med Hovedavtalen for jordbruket fastsette staten og jordbruksorganisasjonane føresetter og tiltak i ein jordbruksavtale, i samsvar med Stortinget si handsaming. Jordbruksavtalen omfattar målprisane for perioden frå 1.7.2022 til 30.6.2023 og tilskott som blir utbetalt i 2022 og 2023. Den samla årseffekten av målprisauken er berekna til 1 488 mill. kroner. Effekten av målprisauken i 2022, slik den blir rekneskapsført, er 1 207 mill. kroner. Endra løyving på kap. 1150 i 2022 er 2 000 mill. kroner. I tillegg blir auken for 2022 finansiert med 63 mill. kroner i overførde midlar frå 2021 og 298 mill. kroner i auka verdi av jordbruksfrådraget. For 2023 blir det berekna full årseffekt av målprisane. Løyvinga på kap. 1150 blir auka med 5 505 mill. kroner, og verdien av jordbruksfrådraget aukar med 367 mill. kroner. Den samla auken i inntektsmoglegheiter etter jordbruksoppgjæret i 2022, for 2022 og 2023, er 10 928 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2023

I jordbruksoppgjæret blei den samla løyvinga på kap. 1150 auka med 2 000 mill. kroner for 2022 og 5 505 mill. kroner for 2023. Postane 71 og 73 er overslagsløyvingar der satsar og volum styrer løyvingens behovet.

Krig og underskott på energi gir svært stor prisauke på mange varer og frakt internasjonalt. Opning av grensehandel og ustabile marknader etter koronapandemien gjer òg at det er stor uvisse omkring volumanslaga for overslagsløyvingane. Prognosane viser ei auka løyving på post 73 med 125,0 mill. kroner samanlikna med saldert budsjett 2022. For ordninga med tilskott ved avlingssvikt har meir ekstremvær ført til at normalt forbruk over ordninga blir høgare enn før. Normalåret gir tilskott over post 71 tilsvarende 83 mill. kroner.

Dette gir ei samla løyving over kapittel 1150 tilsvarende 23 882,4 mill. kroner, mot 18 252,1 mill. kroner i saldert budsjett for 2022 før endringane i jordbruksoppgjæret i 2022. I jordbruksoppgjæret blei det òg vedteke å auke løyvinga over kap. 1150 i 2022 tilsvarende 2 000 mill. kroner, jf. handsaminga av Prop. 120 S (2021–2022).

Jordbruksoppgjæret innebar eit vesentleg bidrag for å styrkje miljø- og klimaarbeidet i jordbruket, med ei særskild satsing retta mot tiltak som skal betre situasjonen i Oslofjorden. Avsetjinga som har klima- og miljøverknad blei auka med 1 661 mill. kroner frå 2022 til 2023.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overførast

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å bidra til auka måloppnåing og meir effektiv tilskottsforvaltning gjennom å dekkje kostnader til utvikling av IKT-/fag-system i forvaltninga av tilskott, evalueringar av ordningane og til arbeidsgrupper som er sette ned av avtalepartane eller vedtekne av Stortinget. I nokre tilfelle der kostnadene er direkte relaterte til konkrete tilskottsordningar, kan dei òg bli finansierte over ordninga.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 10,9 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Følgjande prosjekt blei finansierte over ordninga i 2021:

- Utvikling av ny løysing for tilskott ved produksjonssvikt.
- Digital løysing for søknader om nydyrking i Agros.
- Kartløysing i Agros for SMIL.
- Kjøp av eksterne tenester til statistikk for matsvinn.
- Digitaliseringsprosjekt skog.
- Oppdrag ved gjennomgang av ordninga med tilskott ved produksjonssvikt.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 15,8 mill. kroner.

Årleg blir det sett av 2,0 mill. kroner til å finansiere arbeidsgrupper og utgreiingar til partane i jordbruksoppgjeret. Det er planlagt arbeid med modernisering og risikoreduserande tiltak for eStil – Regionale miljøprogram og Produksjonstilskott. Landbruksdirektoratet skal avvikle gjeldande system og flytte eggdata til «LDB». Det skal utviklast automatisert innhenting av opplysningar frå NAV for avløysing ved mellom anna sjukdom og fødsel. Nye løysingar for kornavrekning, og oppfølging av målpris innanfor grønt- og kjøttområdet.

Post 50 Tilskott til Landbrukets utviklingsfond

Formål med løyvinga

Midlane over posten blir løyvde til Landbrukets utviklingsfond (LUF). I tråd med vedtektene til

LUF kan fondsmidlane nyttast til tiltak som styrkjer og byggjer ut næringsgrunnlaget på dei enkelte landbruksføretaka. Ordningane under LUF omfattar verkemiddel knytte til næringsutviklings- og miljøtiltak, medrekna mellom anna tilskottsordningar, utviklingsprogram og prosjekt. Fleire av ordningane som ligg under LUF er viktige for å følgje opp ambisjonane i Hurdalsplattforma knytte til utvikling og investering innan landbruksnæringa, auka produksjon og omsetnad av lokalmat og -drikke og økologisk mat, i tillegg til utdanning, kompetanseheving og landbruksforskning.

Sentrale mål for verkemidla er å leggje til rette for fleire gründerar, fleire vekstkraftige bedrifter og innovative næringsmiljø i landbruket. Risikoavlastande verkemiddel er eit viktig bidrag til å få ein konkurransedyktig og framtidsretta landbruksproduksjon over heile landet. Fleire av verkemidla har vidare som mål å lette oppstartsutfordringar og bidra til kompetanseutvikling i næringa. Ordningane er difor viktige for rekruttering til landbruket.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 1 299,1 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Departementet viser til Prop. 120 S (2021–2022) for ei detaljert omtale av dei enkelte ordningane som er finansierte over LUF. Ordningane det er gitt støtte til, kan delast inn i åtte område:

- bedriftsretta midlar
- tilskott til Stiftinga norsk mat
- nasjonale og regionale tilretteleggingsmidlar for næringsutvikling
- tilskott til rekrutterings- og kompetansehevingstiltak
- forskning og utvikling
- skogbruk, fornybar energi og teknologiutvikling
- konfliktførebyggjande tiltak jordbruk/reindrift
- verkemiddel retta mot miljø- og klimatiltak og økologisk landbruk

Budsjettframlegg 2023

Med bakgrunn i Prop. 120 S (2021–2022) og Stortingets handsaming jf. Innst. 462 S (2021–2022) gjer departementet framlegg om ei løyving til LUF på 2 058,6 mill. kroner. Tabell 5.10 viser kapital-situasjonen for LUF 2021–2023.

Rekneskap og prognosar for utviklinga av fondet er basert på Landbruksdirektoratet sin årsrapport for fondet. Per 31. desember 2021 var eigenkapitalen til fondet på 543 mill. kroner.

Fondet har ansvar for innvilga, men ikkje utbetalte tilskott. Ansvar per 31. desember 2021 er berekna til 2 163 mill. kroner. I tillegg kjem ansvar for rentestøtteordninga som per 31.12.2021 er berekna til 81,5 mill. kroner.

Tilskottsramma frå fondet har i fleire år vore vesentleg høgare enn løyvinga til fondet, noko som har ført til eit relativt stort negativt årsresultat for fondet i fleire år. Sidan fondet har hatt ein relativt stor eigenkapital med årleg tilførsel av innbetalningar i form av tilbakebetaling av investeringslån, har det vore mogleg å budsjettere med eit visst negativt årsresultat frå jordbruksavtalepartane si side. Årsresultatet for 2021 gav eit underskott på 205 mill. kroner. Dette er eit noko betre resultat enn forventta, jf. Prop. 200 S (2020–2021) *Jordbruksoppgjøret 2021 m.m.* Årsaka til avviket er mindre utbetalningar på enkelte av ordningane enn det prognosane tilsa.

For 2022 er eigenkapitalen styrkt med 200 mill. kroner meir enn prognosane i fjorårets jordbruksoppgjer tilsa. Årsaka til dette er tilførsel av 200 mill. kroner i auka investeringstilskott i samband med Stortinget si handsaming av statsbudsjettet for 2022. Midlane vil truleg komme til utbetaling i sin heilskap dei komande åra, og bidreg soleis kun til ei mellombels styrking av eigenkapitalen til fondet. Kapitalsituasjonen og likviditetsutviklinga for LUF må haldast under oppsyn.

I samband med fjorårets jordbruksoppgjer blei det gjort fleire tiltak for å styrkje fondet sin eigenkapital. Nærare 100 mill. kroner i unytta rammer på ulike ordningar blei inndregne. Tilskottsramma frå fondet blei redusert med 17 mill. kroner samtidig som løyvinga til fondet blei styrkt med 83 mill. kroner.

Inndraging av unytta rammer på ordningar under fondet vil bidra til å redusere framtidige utbetalningar frå fondet. Ved årsskiftet 2021/2022 stod det til saman 186 mill. kroner i unytta rammer på ordningane under fondet. 34,5 mill. kroner av desse rammene skal inndragast. Dette omfattar inndraging av til saman 18 mill. kroner av unytta rammer frå skogmidlane, og 14 mill. kroner frå IBU-ordninga og 2,5 mill. kroner frå andre ordningar.

Framover i tid må det budsjetterast med ein betre balanse mellom inntekter til fondet og utbetalingsprognosane. Det er utfordrande å fastsetje gode utbetalingsprognosar for eit fond som har 26 ulike tilskottsordningar under seg. Avtalepartane er samde om at eigenkapitalen minimum bør vere 200 mill. kroner, for å vere sikker på å kunne dekke framtidige utbetalningar. For tilskottsordningar som blir forvalta av Landbruksdirektoratet, statsforvaltaren og Innovasjon Norge, er framlegget frå 2023 å inndra dei unytta rammene ved årsskifte i det påfølgjande året. Dette må skje i dialog med Landbruksdirektoratet som administrativ forvaltar av fondet, for å kvalitetssikre inndragingane.

For 2022 er fondet gjennom jordbruksoppgjoret tilført 57,3 mill. kroner i eingongsmidlar. Løyvinga til fondet for 2023 blir auka med 480 mill. kroner til 2 058,6 mill. kroner. Tilførsel av eingongsmidlar i 2022 og styrking av løyvinga til fondet for 2023 vil bidra til ei styrking av fondet sin eigenkapital. Fondet vil framleis ha utfordringar i åra framover, og det vil vere behov for å følgje opp med ytterlegare tiltak for å styrkje fondet framover.

Tabell 5.10 Kapitalsituasjonen for LUF 2021–2023 (i mill. kroner)

	Rekneskap 2021	Prognose 2022	Prognose 2023
Løyving	1 299,05	1 578,55	2 058,55
Eingongsmidlar		57,25	
Renteinntekter	0,20	0,30	0,30
Andre inntekter ¹	62,80	26,50	26,50
Løyving kap. 1149.71	63,57	61,17	61,17
SUM INNTEKTER	1 425,62	1 723,78	2 146,53
Utbetalningar av tilskott frå fondet jf. årsrapport LUF 2021	1 566,99	1 693,41	1 783,67
Utbetalningar kap. 1149.71	63,57	61,17	61,17
Endring i tilskottsramme ²			430,00
SUM UTBETALINGAR	1 630,57	1 754,59	2 274,85
RESULTAT	-204,94	-30,81	-128,32
<i>Utvikling i eigenkapital</i>	<i>542,91</i>	<i>512,10</i>	<i>383,78</i>
Innestående i Norges Bank, inkl. a konto IN	561,54	500,10	377,32
Utestående investeringslån	23,11	11,97	6,47
Tapsfond risikolån BU	-41,65		
Kortsiktig gjeld	-0,09		
<i>Utvikling i likviditet</i>			
Tilført årsbevilgning og andre inntekter	1 425,62	1 723,78	2 146,53
Netto tilførsel av kapital ifm. Investeringslån (avdrag)	24,54	13,41	5,50
Disponibel likviditet	1 450,16	1 737,19	2 152,03
Utbetalningar	1 630,57	1 754,59	2 274,85
Endring i likviditet	-180,40	-17,40	-122,82

¹ Omfattar overføringar frå kapittel 1149, post 73 ekstraordinært plantetilskott, overføringar frå to statsforvaltarar til ordninga Verdsarv, og overføring frå Reindriftens utviklingsfond til ordninga konfliktførebyggjande tiltak jordbruk/reindrift og overføring frå Miljødirektoratet til ordninga Utvalde kulturlandskap.

² Auken i tilskottsramma for 2023 kjem truleg ikkje til utbetaling i sin heilskap i 2023.

Nærare om tilskottsramma over LUF

Tabell 5.11 viser tilskottsramma for LUF i 2023, i tillegg til endring i tilskottsramma frå 2022 til 2023. Samla tilskottsramme frå fondet blir auka med 430 mill. kroner i 2023 til 2 321 mill. kroner. I tillegg kjem utbetalingsforpliktingar for rentestøtteordninga på 10 mill. kroner og ei avsetjing på 4 mill. kroner til Landbruksdirektoratet sin administrasjon av fondet.

Ein vesentleg del av tilskottsramma for LUF er i 2023 sett av til ordningar som skal stimulere til investering og bedriftsutvikling, næringsutvikling og gründerskap i landbruket. Skogbruk, og ordningar knytta til klima- og miljøtiltak, utgjør ein anna sentral del av tilskottsramma til fondet. Investeringsstilskott for å imøtekomme dyrevelferdskrav, ordningar med klima- og miljøinnretning, skogbrukstiltak og ei distriktsretta satsing mot Nord-Noreg, er prioritert.

Tabell 5.11 Tilskottsramme LUF (i mill. kroner)

	2022	2023	Endring 2022–2023
Bedriftsretta midlar til investering og utvikling	879,5	1 150,5	271,0
Nasjonale tilretteleggingsmidlar inkl. grøntprosjekt	6,0	16,0	10,0
Inn på tunet-løftet del 2	3,0	0,0	-3,0
Regionale tilretteleggingsmidlar	43,0	40,0	-3,0
Områderetta innsats			
<i>Berekraftig matproduksjon i nord</i>		17,0	17,0
<i>Arktisk landbruk</i>	4,0	0,0	-4,0
<i>Fjellandbruket</i>	4,0	3,0	-1,0
Rekruttering og kompetanse i landbruket			
<i>Regionale kompetansenettverk for lokalmat</i>	12,7	14,7	2,0
<i>Regionale tilskott til rekruttering og komp.heving</i>	12,0	14,0	2,0
<i>Nasjonal modell for vaksenagronom</i>	17,0	17,0	0,0
<i>Mentorordning</i>	3,0	4,0	1,0
Forsking og utvikling	77,0	77,0	0,0
PRESIS- Presisjonsjordbruk i praksis	4,0	4,0	0,0
Stiftelsen Norsk mat	57,0	66,0	9,0
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	85,3	84,3	-1,0
Bondens marked og Norsk Gardsost	0,0	4,0	4,0
Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket	112,0	162,0	50,0
Skogbruk	221,0	260,0	39,0
Oppfølging av handlingsplan mot villsvin	2,0	3,0	1,0
Midlar til konfliktførebyggjande tiltak jordbruk/reindrift	1,5	1,5	0,0
Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	147,0	170,0	23,0
Drenering ¹	68,0	68,0	0,0
Klimasmart landbruk	0,0	10,0	10,0
Tilskott til tiltak i beiteområde	26,0	31,0	5,0
Handlingsplan for plantevernmidlar	12,0	14,0	2,0
Klima- og miljøprogram	28,0	37,0	9,0
Biogass	12,0	13,0	1,0
Verdsarvområda og Utvalde kulturlandskap	23,0	25,0	2,0
Utviklingstiltak innan økologisk landbruk ²	31,0	15,0	-16,0
SUM tilskottsramme³	1 891,0	2 321,0	430,0

¹ Tilskottssats for systematisk grøfting, profilering og omgraving blir auka frå 2000 kr/dekar til 2500 kr/dekar. Ved anna grøfting blir tilskottssatsen på 30 kroner per løpemeter grøft uendra, men avgrensa oppover til 2500 kr/dekar. Auken i sats får verknad frå 1.7.2022.

² Av ordninga er 5 mill. kroner flytta til kap. 1150, post 73 Norsk Landbruksrådgiving, 5 mill. kroner er flytta til klima- og miljøprogrammet og 6 mill. kroner er flytta til nasjonale tilretteleggingsmidlar.

³ I tillegg til tilskottsramma må det med utgangspunkt i utbetalingsprognosane for fondet, jf. Landbruksdirektoratets årsrapport for fondet, avsetjast ei ramme på 10 mill. kroner til rentestøtteordninga og 4 mill. kroner til Landbruksdirektoratet sin administrasjon av fondet. Desse avsetjingane er inkludert i framtidige utbetalingsprognosar for fondet.

For fullstendige føringar for dei enkelte ordningane under LUF viser departementet til Prop. 120 S (2021–2022) *Endringer i statsbudsjettet for 2022*

under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2022 m.m.).

Post 70 Marknadstiltak, kan overførast

		(i 1 000 kr)		
Under post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
70.11	Tilskott til marknadstiltak grøntsektoren	31 400	31 400	35 900
70.12	Tilskott til råvareprisutjammingsordninga	196 635	206 040	255 200
70.13	Tilskott til avrensordninga poteter	37 583	41 000	44 000
	Sum post 70	265 619	278 440	335 100

Det blei i 2021 nytta 265,6 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 335,1 mill. kroner i 2023.

Underpost 70.11 Tilskott til marknadstiltak i grøntsektoren

Formålet med marknadstiltaka er å bidra til å nå målprisane for dei ulike jordbruksprodukta, jamne ut produsentpris og pris til forbrukarar over heile landet, skape avsetnad for produsert vare og bidra til å sikre forsyningar i alle forbruksområde. I grøntsektoren blir kostnadane ved marknadsregulering, opplysningsverksemd og faglege tiltak dekte av løyvinga til marknadstiltak, mens desse tiltaka blir dekte gjennom omsetnadsavgift for andre produksjonar. Partane i jordbruksoppgjøret var samde om å auke løyvinga til Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG) med 2 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 35,9 mill. kroner i 2023.

Underpost 70.12 Tilskott til råvareprisutjammingsordninga

Formålet med RÅK-ordninga er å jamne ut skilnader i råvarekostnader mellom norske og utanlandske ferdigvarer som blir omsette i Noreg. Frå 2021 er ordninga med eksportrestitusjon avvikla. Dette har redusert løyvinga med om lag 36 mill. kroner. Løyvingane over denne ordninga må vere avpassa engrosprisane på norskproduserte jordbruksvarer. Prisane på verdsmarknaden kan variere mykje. Gjennomgåande er det no svært høge internasjonale prisar som har redusert løyvingbehovet på denne ordninga. Også svingingar i valutamarknaden påverkar løyvingbehovet.

Auken er målprisauken i jordbruksavtalen, og andre prisauke på norsk produksjon, gir ein auke i løyvinga tilsvarende 17,6 mill. kroner. Partane blei òg samde om ein auke i løyvinga til RÅK med 10 mill. kroner som skal finansiere nye produkt inn i ordninga.

Samla gir dette ei løyving på underposten på 255,2 mill. kroner i 2023.

Underpost 70.13 Tilskott til avrensordninga poteter

Formålet med ordninga er å sikre avsetjing av norskproduserte avrenspoteter. Avrenspoteter er fråsorterte poteter som ikkje kan nyttast til mat eller industriproduksjon. Det blir gitt prisnedskrivningstilskott til produksjon av rektifisert potetsprit eller potetstivelse ved avtale om mottak av avrenspoteter frå godkjente omsetnadsledd i marknadsordninga for poteter. Dette gir redusert matsvinn og lågare klimagassutslepp. Partane i jordbruksoppgjøret var samde om å auke løyvinga for poteter nytta til spritproduksjon med 3 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 44,0 mill. kroner i 2023.

Post 71 Tilskott ved avlingssvikt, overslagsløyving

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å redusere økonomiske tap i plante- og honningproduksjon som kjem av klimatiske forhold som det ikkje er mogleg å sikre seg mot.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 95,4 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Det blei utbetalt 95,4 mill. kroner i tilskott ved produksjonssvikt i 2021. Det er noko mindre enn budsjettert, men om lag 10 mill. kroner meir enn i eit normalår. Årsaka til mindreforbruk er mange dispensasjonssøknader som har krevd lengre tid til sakshandsaming enn venta. Ein relativt stor del av utbetalingane i 2021 er relatert til store skadar på fruktavlingane på Vestlandet i 2020.

I 2021 blei det motteke 436 søknadar om tilskott ved klimabetinga produksjonssvikt. For den mellombelse ordninga med tilskott ved tap forårsaka av mangel på arbeidskraft, kom det 37 søknadar.

Av tilskottsutbetalingane for produksjonssvikt i planteproduksjon i 2021, utgjorde tilskott ved tap forårsaka av mangel på arbeidskraft 5,9 mill. kro-

ner. Dette er noko meir enn det som blei sett av innanfor ordninga. Om lag halvparten av sakene frå 2021 gjensto ved inngangen til 2022.

Det blei motteke 28 søknadar om tilskott etter svikt i honningproduksjon i 2021. Forbruket i 2021 blei noko lågare enn prognosert, fordi få av sakene var klare for utbetaling innan årsskiftet.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 96,5 mill. kroner.

I jordbruksoppgjæret er det gjort framlegg om ei førebels justering av alle berekningssatsar med 15 pst. Partane er òg samde om å auke taket for utbetaling av tilskott til vekstgruppene poteter, grønsaker, frukt og bær til 1,5 mill. kroner. Det er lagt til grunn at dette gir ei auka løyving på 13,5 mill. kroner.

Post 73 Pristilskott, overslagsløyving

		(i 1 000 kr)		
Under post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
73.11	Pristilskott ull	107 569	110 000	108 000
73.13	Pristilskott mjølk	707 475	703 100	729 700
73.15	Pristilskott kjøtt	1 444 993	1 447 500	1 707 435
73.16	Distriktstilskott egg	3 330	3 300	5 500
73.17	Pristilskott grøntsektoren	140 413	170 600	288 400
73.18	Frakttilskott	394 841	400 100	446 500
73.19	Pristilskott korn	1 143 989	1 198 600	2 096 400
	Sum post 73	3 942 610	4 033 200	5 381 935

Det blei i 2021 nytta 3 942,6 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Departementet gjer framlegg om ei løyving på post 73 på 5 381,9 mill. kroner i 2023.

I jordbruksoppgjæret blei det gjort satsendringar som aukar løyvinga på posten med 1 223,4 mill. kroner. I tillegg er det prognosert kvantumsendringar som aukar løyvinga med 125,3 mill. kroner. Den samla løyvinga på posten aukar då med 1 348,7 mill. kroner.

Underpost 73.11 Pristilskott ull

Formålet med tilskottet er å bidra til å nå måla for inntekts- og produksjonsutvikling i sauehaldet som ikkje i tilstrekkeleg grad kan sikrast gjennom marknadspris og andre tilskott. Tilskottet skal òg bidra til å betre kvaliteten på norsk ull og sikre avsetnad i marknaden for norsk ull av god kvalitet.

I jordbruksoppgjæret blei ordninga ført vidare med uendra satsar, men prognosane viser ein nedgang i volumet som gir grunnlag for ein reduksjon i løyvinga på 2 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 108,0 mill. kroner.

Underpost 73.13 Pristilskott mjølk

Løyvinga omfattar ordningane med grunntilskott til geitemjølkk og distriktstilskott for mjølkk og mjølkeprodukt.

Formålet med pristilskott til mjølkk er å bidra til ei inntekts- og produksjonsutvikling i mjølkeproduksjonen som er med på å halde oppe busetjing og sysselsetjing i heile landet gjennom å jamne ut skilnader i lønsemda i produksjonen.

Ut over område med nullsats, blir det gitt distriktstilskott med ni ulike satsar for mjølkk produsert i område med høge produksjonskostnader i Sør-Noreg, og for all mjølkk i Nord-Noreg. Etter jordbruksavtalen i år vil satsane for distriktstilskottet varierer frå null og opp til 195 øre per liter.

I jordbruksavtalen blei satsane auka med 6 øre/liter i Nord-Noreg (sone G-J) og 1–3 øre/liter i Sør-Noreg, med unntak av sone A der satsen er 0. Endringa av satsar gir ein auke i løyvinga med 36,7 mill. kroner. Prognosen for 2023 viser noko nedgang i produksjonen og ei redusert løyving tilsvarende 10 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 729,7 mill. kroner. Løyvinga på underposten er fordelt med 70,0 mill. kroner til grunntilskott for geitemjølkk og 659,7 mill. kroner i distriktstilskott for all mjølkk.

Underpost 73.15 Pristilskott kjøtt

Ordninga omfattar grunntilskott og distrikts- tilskott for kjøtt, kvalitetstilskott for storfekjøtt og kvalitetstilskott for slakt av lam og kje.

Formålet med tilskotta er å bidra til ei inntekts- og produksjonsutvikling som er med på å halde oppe busetjing og sysselsetjing i heile landet gjennom å jamne ut skilnader i lønsemda i produksjonen. Grunntilskottet skal òg bidra til rimelegare kjøtt og foredla kjøttprodukt til forbrukaren, mens kvalitetstilskotta skal stimulere til ein auke i produksjonen av kjøtt med høg kvalitet.

Distriktstilskott går i hovudsak til kjøtt frå grovfôrbaserte produksjonar differensiert på fem soner. Det blir òg gitt distriktstilskott til produksjon av svinekjøtt i Nord-Noreg, Agder og Vestlandet med unntak av Rogaland.

Grunntilskottet for kjøtt blir berre gitt til slakt av sau/lam og geit/kje.

I jordbruksoppgjæret blei kvalitetstilskottet for lammeslakt auka med 75 kroner per slakt, og kvalitetstilskottet for storfe blei auka med 3,00 kr per kg. Distriktstilskottet for sonene i Nord-Noreg blei auka med 1 kr/kg for storfe, sau og geit, og med 0,5 kr/kg for gris. Samla gir dette ei auke løyving med 236 mill. kroner.

Volumprognosen gir ein auke tilsvarende 23,9 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 1 707,4 mill. kroner. Av dette utgjer grunntilskottet til sau/lam og geit/kje 90,1 mill. kroner, kvalitetstilskottet til storfekjøtt 438,9 mill. kroner, distriktstilskottet 673,3 mill. kroner og tilskott til lammeslakt og kjeslakt 505,1 mill. kroner.

Underpost 73.16 Distriktstilskott egg

Formålet med ordninga er å bidra til eggproduksjon i heile landet gjennom å jamne ut geografiske skilnader i lønsemda i produksjonen. Tilskottet omfattar Nord-Noreg og Vestlandet utanom Rogaland. I jordbruksavtalen er satsen auka med 0,13 kr/kg for Vestland og 0,50 kr/kg for Nord-Noreg. Dette aukar løyvinga med 2,1 mill. kroner, og det er prognosert ei løyving på underposten på 5,5 mill. kroner i 2023.

Underpost 73.17 Pristilskott grøntsektoren

Formålet med ordninga er å betre inntekta for produsentane innan grøntsektoren og bidra til ein geografisk spreidd produksjon.

Ordninga omfattar distriktsdifferensierte tilskott til konsumproduksjon av eple, pære, plomme, kirsebær, morellar og bær. Ordninga omfattar òg leveransar av pressfrukt til industri og til produksjon av matpotet i Nord-Noreg. Det blir òg gitt distriktsdifferensierte tilskott til produksjon av salat og veksthusproduksjon av tomat og slangeagurk.

Distriktsdifferensieringa følgjer dei same sonene som tilskott for areal- og kulturlandskap.

I jordbruksoppgjæret blei satsane i ordninga auka med 3 kroner per kg for produksjon av frukt og bær til konsummarknaden. For pressfrukt blei satsen auka med 1,50 kroner per kg, mens det blei innført eit ekstra tilskott for produksjon av bær til industri med 2 kroner per kg. Tilskottet for tomat og agurk i veksthus blei auka med 1,50 kr/kg, mens tilskottet til produksjon av salat blei auka med 0,50 kr per stk., og tilskottet for potetproduksjon i Nord-Noreg blei auka med 0,20 kroner per kg.

Det samla utslaget av alle satsendringane gir ein auke i løyvinga på 96,4 mill. kroner. Det er prognosert eit auka volum tilsvarende 21,4 mill. kroner. Samla forbruk over ordninga er etter dette berekna til 288,4 mill. kroner. Av dette er det rekna 280,6 mill. kroner til grønt og 7,8 mill. kroner til potetproduksjon i Nord-Noreg.

Underpost 73.18 Frakttilskott

Ordninga omfattar tilskott til frakt av slaktedyr, egg, korn, kraftfôrråvarer og kraftfôr. Frakttilskotta skal bidra til å jamne ut prisane til produsent og forbrukar. Tilskott til frakt av slaktedyr skal òg bidra til å vareta rammevilkåra for små slakteri. Frakttilskotta er baserte på at råvarekjøparane og produsentane må dekkje ein eigen del av kostnadene.

Fraktkostnadene har auka mykje, og i jordbruksoppgjæret blei satsane auka med om lag 10 pst. tilsvarande 41,2 mill. kroner. Saman med ein volumauke gir dette ei auka løyving tilsvarande 46,4 mill. kroner.

Dette gir ei løyving på underposten på 446,5 mill. kroner. Av dette er 170,0 mill. kroner til frakt av kjøtt, 8,3 mill. kroner til frakt av egg og 268,2 mill. kroner til frakt av kraftfôr og råvare til kraftfôr.

Underpost 73.19 Pristilskott korn

Formålet med ordninga er å sikre avsetnad av norskprodusert korn, erter og oljefrø, og å regulere kostnadene og konkurransekrafta til norsk husdyrproduksjon, i tillegg til å styrkje konkurransekrafta til norsk cerealindustri.

Ordninga omfattar tilskott til prisnedskriving ved kjøp av norskprodusert korn for vidare sal eller tilverking av kraftfôr eller mat, og tilskott til føretak som nyttar norskprodusert korn i tilverking av mjøl eller andre cerealprodukt som blir nytta til mat (matkorntilskott). Gjennom desse ordningane kan ein då regulere prisen på råvarer

til kraftfôr og matmjøl. For å fremje avsetnaden av økologisk korn og erter, blir det gitt høgare satsar for økologisk produsert vare.

I jordbruksoppgjæret blei målprisane for matkorn auka med 1,00 kr per kg, og 0,93 kr per kg i gjennomsnitt for fôrkorn.

Den ekstraordinære situasjonen på verdsmarknaden har gitt internasjonale prisar som i 2022 ligg over norsk engrospris. Utan tiltak er det då ikkje mogleg å oppretthalde eit målprissystem i Noreg. Partane i jordbruksoppgjæret innførte difor eit mellombels system med prinedskriving av både norsk og importert karbohydratråvare til eit norsk engrosprisivå. Prisnedskrivinga av det norske kornet blei etter dette auka med 0,55 kr/kg, mens importert korn til kraftfôr vil få eit pristilskott på 0,82 kr/kg med dei verdsmarknadsprisane (VM-prisane) som blei registrert i mai 2022. Dersom marknaden blir normalisert og prisane går ned, vil dette redusere prisnedskrivinga av det importerte tilsvarande.

Matkorntilskottet kjem i tillegg til prisnedskrivinga. Med den marknadssituasjonen som er no, vurderte partane at norsk bakeindustri vil bli styrkt mot importkonkurranse med den generelle prisnedskrivinga av norsk korn utan ekstra matkorntilskott. Matkorntilskottet blei difor mellombels sett til 0 i sesongen 2022/2023.

Satsendringane i jordbruksoppgjæret krev ei auka løyving på 811,0 mill. kroner, mens ein prognosert auke i norsk kornproduksjon vil krevje ytterlegare 66,1 mill. kroner.

Dette gir ei løyving på underposten på 2 096,4 mill. kroner.

Post 74 Direkte tilskott, kan overførast

(i 1 000 kr)

Under post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
74.11	Driftstilskott mjølke og kjøtt	1 670 567	1 762 000	2 483 700
74.14	Tilskott husdyr	2 594 033	2 807 300	4 069 645
74.16	Beitetilskott	1 040 204	1 687 500	1 349 000
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskott	3 570 613	3 648 600	5 360 500
74.19	Tilskott til regionale miljøprogram	548 690	601 100	786 100
74.20	Tilskott til økologisk jordbruk	124 235	130 200	146 600
	Sum post 74	9 548 342	10 636 700	14 195 545

Det blei i 2021 nytta 9 548,3 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 14 195,5 mill. kroner i 2023.

I jordbruksoppgjæret blei satsane for ordningane under post 74 auka tilsvarende 3 558,8 mill. kroner. Alle satsar under denne posten er førebelse, og kan bli justert for å tilpasse forbruket til budsjettet i samband med utbetaling av produksjonstilskott i februar 2023.

Underpost 74.11 Driftstilskott mjølk og kjøtt

Formålet med driftstilskottet er å styrkje økonomien i mjølkeproduksjonen og i produksjon av storfekjøtt. Tilskottet skal òg jamne ut skilnader i lønsemd mellom føretak av ulik storleik, og har òg ei geografisk differensiering.

Ordninga består av tilskott til føretak med mjølkeproduksjon og tilskott til føretak med kjøttproduksjon på ammekyr. Satsane er differensierte etter dei same sonene som for tilskott til areal og kulturlandskap.

Driftstilskottet til mjølkeproduksjon er like stort per føretak for alle som har fem kyr eller meir. I jordbruksoppgjæret blei satsen for bruk med mjølkeku auka med 70 000 kroner per føretak i alle soner. Tilskottet varierer etter dette mellom 234 555 kroner og 273 550 kroner per føretak.

For driftstilskottet til produksjon med ammekyr blei satsen auka med 84 000 kroner per føretak i sone 1–4, og med 104 000 kroner per føretak i sone 5–7. For føretak med mindre enn 40 kyr utgjer dette høvesvis 2100 kroner og 2 600 kroner per ku. Tilskottet blir etter dette 230 500 kroner per føretak i sone 1–4 og 297 520 kroner i sone 5–7.

Auken i satsane, rekna saman med ei innsparring som følgje av redusert tal på dyr/føretak, krev ei auka løyving på 721,7 mill. kroner.

Dette gir ei løyving på underposten på 2 483,7 mill. kroner. Av dette er 669,2 mill. kroner til kjøttproduksjon og 1 814,5 mill. kroner til mjølkeproduksjon.

Underpost 74.14 Tilskott husdyr

Formålet med tilskottet er å styrkje og jamne ut inntektene til føretak med ulike husdyrproduksjonar og etter storleiken på husdyrhaldet. Ordninga skal òg styrkje økonomien i honningproduksjon og bidra til bevaring av gen for gamle husdyrrasar. Tilskottet blir gitt per dyr/slakt/bikube. Satsane

per dyreslag blir trappa ned med aukande dyretal per føretak.

I jordbruksoppgjæret blei satsen for mjølkekyr auka med 775 kroner per ku, for ammekyr blei satsen auka med 1 000 kroner per ku for dei første 50 kyrne og 450 kroner ut over dette. For andre storfe blei satsen auka med 400 kroner per dyr, mens tilskottet til små og mellomstore mjølkebruk blei auka med 840 kroner per ku opp til 23 kyr. For storfe samla gir alle salsaukane ei løyving på 567,7 mill. kroner.

Det blei innført eit nytt satsintervall ved 75 sau med ein satsauke på 900 kroner per vinterföra sau opp til dette, og 450 kroner per dyr frå 76–150 dyr. Det krev ein auke i løyvinga på 674,1 mill. kroner. Det blei òg gitt salsauker for verpehøner tilsvarende 11,3 mill. kroner, for bifolk med 9,7 mill. kroner og hjort med 1,3 mill. kroner. Til ordninga med genbevaring av husdyrrasar, blei det sett av 1,3 mill. kroner til auka sats for storfe.

Verknaden av endra satsar i jordbruksoppgjæret og tilpassing av løyvingsbehovet til dyretalet krev ein auke i løyvinga på 1 262,3 mill. kroner. Dette gir ei samla løyving på underposten på 4 069,6 mill. kroner. Av dette er 25,7 mill. kroner sett av som ekstra tilskott til genbevaring av husdyrrasar.

Underpost 74.16 Beitetilskott

Formålet med ordninga er å stimulere til pleie av kulturlandskap og å oppnå god utnytting av utmarksbeiteressursane.

Ordninga består av eit tilskott for dyr som beitar i utmark, og eit tilskott for dyr som beitar i kulturlandskapet (innmark og/eller utmark). Det er krav til minimum beitetid for å få rett til tilskotta. Dei som mottek tilskott for dyr som beitar i utmark, kan òg få det generelle beitetilskottet for dei same dyra.

I jordbruksoppgjæret blei satsane for utmarksbeitetilskottet auka med 270 kroner per dyr for storfe m.m., og med 65 kroner per dyr for småfe. Satsane i beitetilskottet blei auka med 85 kroner per dyr for storfe m.m. og 10 kroner per dyr for småfe m.m. Satsendringane gir, saman med prognosen for talet på beitedyr, ei auka løyving på 271,0 mill. kroner.

Dette gir ei løyving på underposten på 1 349,0 mill. kroner fordelt med 866,7 mill. kroner for dyr på utmarksbeite og 482,3 mill. kroner i generelt beitetilskott.

Underpost 74.17 Areal- og kulturlandskaps-tilskott

Formålet med tilskottet er å bidra til å skjøtte, vedlikehalde og utvikle kulturlandskapet gjennom aktiv drift, og til å halde jordbruksareal i drift i samsvar med gjeldande landbrukspolitiske mål. Tilskottet er ein del av det nasjonale miljøprogrammet.

Ordninga omfattar eit tilskott til kulturlandskap med den same satsen per dekar til alt jordbruksareal som oppfyller vilkåra for arealtilskott. Som eit tiltak for å nå målet om aktivt jordbruk over heile landet, blir det i tillegg gitt eit arealtilskott der satsane per dekar er differensierte ut frå type produksjon og kvar i landet produksjonen skjer. Dette skal bidra til å styrkje og jamne ut inntektene mellom ulike produksjonar og mellom distrikt med varierende driftskostnader og avlingsnivå.

I jordbruksoppgjøret blei satsen for kulturlandskapstilskottet for alt dyrka areal auka frå 215 kr/dekar til 265 kr/dekar. Arealtilskott grovfôr blei auka med 50 kroner per dekar i sonene 1–4, 75 kroner per dekar i sone 5A og 5B, og med 90 kroner per dekar i sonene 6–7. Dette gir ei auka løyving på 411 mill. kroner. For korn er satsane auka med 60 kroner per dekar i sonene 1–4, og med 106 kroner per dekar i sonene 5–7. Dette gir ei auka løyving på 183 mill. kroner.

For dei andre produksjonane er satsen auka med 100 kroner per dekar for potet, 200 kroner per dekar for grønsaker, og med 450 kroner per dekar for frukt og bær. Dette gir ei auka løyving på 45 mill. kroner.

Dette gir ei samla løyving til arealtilskott i 2023 på 5 360,5 mill. kroner, som er fordelt med 2 337,9 mill. kroner i kulturlandskapstilskott og 3 022,6 mill. kroner i arealtilskott.

Underpost 74.19 Tilskott til regionale miljøprogram

Nasjonalt miljøprogram er inndelt i åtte miljøfaglege tema der jordbruket har eit sektoransvar, og legg rammene for utforminga av dei regionale miljøprogramma. Formålet med ordninga er å sikre miljøkvalitetar og kulturlandskap, og å hindre erosjon og avrenning av næringsstoff til vatn gjennom eit regionalt tilpassa regelverk for økonomisk støtte. Dei regionale miljøprogramma har tiltak med tilhøyrande tilskott retta mot føretak innanfor følgjande område: redusert forureining til vatn og luft, varetaking av kulturlandskap og kulturminne, tilrettelegging for friluftsliv og til-

gjenge, varetaking av biologisk mangfald, utslepp til luft, plantevern og miljøavtale. Miljøutfordringane varierer frå fylke til fylke. Dei regionale miljøprogramma gir ei målretting av miljøinnsatsen i jordbruket ut over det som er mogleg gjennom generelle nasjonale ordningar. Programmet skal òg gi føringar for prioriteringar i dei kommunale tiltaksstrategiane for bruk av SMIL-midlar. Rapporteringa tyder på stor aktivitet i fylka, og at det gir auka målretting og differensiering av miljøarbeidet.

Noverande programperiode gjeld frå 2019 til 2022. Jord og jordhelse blir inkludert som eige miljøtema i samband med rulleringa av dei regionale miljøprogramma som skal gjelde i kommande programperiode, 2023 til 2026. Landbruksdirektoratet har utarbeidd ein nasjonal instruks som dannar grunnlag for dei fylkesvise forskriftene.

I jordbruksoppgjøret blei det vedteke å auke ramma for ordninga med 185 mill. kroner i 2023, av dette er 70 mill. kroner øyremerkte til vassmiljøtiltak i fylka Oslo, Viken, Vestfold-delen av Vestfold og Telemark og Innlandet. Målet er å stimulere til auka oppslutning om vassmiljøtiltak i jordbruket og for å følgje opp Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden. Partane vedtok og å innføre ny fordelingsnøkkel for fylkesvis fordeling av RMP-midlar.

Den samla løyvinga på underposten blir 786,1 mill. kroner i 2023. Øvrige føringar for bruk av RMP-midlar står i Prop. 120 S (2021–2022) *Endringer i statsbudsjettet 2022 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2022)*.

Underpost 74.20 Tilskott til økologisk jordbruk

Formålet med ordninga er å stimulere til at ein større del av jordbruksproduksjonen er økologisk. Ordninga omfattar ekstra arealtilskott og husdyrtilskott til økologisk produksjon.

I jordbruksoppgjøret blei satsane for det ekstra arealtilskottet for økologisk kornproduksjon auka med 100 kroner per dekar. Tilskottet for areal i 1. års karens blei auka med 100 kroner per dekar, mens arealtilskottet for grovfôr blei auka med 15 kroner per dekar. Satsane for dei ekstra tilskotta til økologisk husdyrproduksjon blei auka med 500 kroner per ku for mjølkekyr og ammekyr. Endringa i satsane til økologisk produksjon aukar løyvinga med 16,4 mill. kroner.

Samla løyving på underposten blir etter dette på 146,6 mill. kroner, som er fordelt med 88,5 mill. kroner i husdyrtilskott og 58,1 mill. kroner i arealtilskott.

Post 77 Utviklingstiltak, kan overført

		(i 1 000 kr)		
Under post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
77.11	Tilskott til dyreavl m.m.	92 112	96 145	106 245
77.12	Tilskott til frøavl m.m.	16 520	25 020	29 060
77.13	Tilskott til rådgiving	98 000	98 000	108 000
77.15	Tilskott til kvalitetstiltak	50 376	52 156	55 856
77.17	Tilskott til fellesanlegg for frukt	16 000	17 000	20 700
	Sum post 77	273 014	288 321	319 861

Det blei i 2021 nytta 273,0 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 319,9 mill. kroner i 2023.

Underpost 77.11 Tilskott til dyreavl m.m.

Tilskott til dyreavl m.m. skal bidra til avlsmessig framgang og populasjonar av friske og sunne husdyr tilpassa miljøet. Ordninga skal òg sikre genetisk variasjon i populasjonane og byggje på berekraftige prinsipp basert på ein tilstrekkeleg stor og effektiv avlspopulasjon og inkludering av funksjonelle eigenskapar i avlsmålet.

Tilskottet skal bidra til at kostnadene ved inseminering av ku og svin kan haldast på om lag same nivå i heile landet, og til å jamne ut kostnadene mellom husdyrbrukarar som nyttar veterinærtenester.

Partane i jordbruksoppgjæret auka køyregodtgjersla med 2 kr/km og innlemma handsaming av embryo til storfe i ordninga. Det gir ei auka løyving på 6,5 mill. kroner. Løyvinga til seminteneser blei auka med 5 mill. kroner. Dette saman med ein liten reduksjon i prognosert forbruk på ordninga gir ei løyving på 106,2 mill. kroner. Den er fordelt med 30,6 mill. kroner til seminteneser, 61,3 mill. kroner til veterinærreiser og 14,3 mill. kroner til avlsorganisasjonar.

Underpost 77.12 Tilskott til frøavl m.m.

Formålet med ordninga er å fremje frøforsyning av gras, belgvekstar, rotvekstar og grønsaker med klimatilpassa sortar. Det er tre typar tilskott under ordninga: pristilskott, arealtilskott og lagringstilskott. For å sikre tilgang til klimatilpassa såvare blir det òg gitt tilskott til overlaging av såkorn mellom kornsesongar.

Tilskottet til frøavl blir gitt til sertifisert frøavl av godkjende sortar.

For å sikre forsyninga av såkorn i år med små volum eller dårleg kvalitet på norsk såkorn, blir det gitt tilskott til beredskapslagring av såkorn mellom avlingsåra. Som oppfølging av den nasjonale pollinatorstrategien, blir ordninga utvida til å omfatte pollinatorvenlege frøblandingar. Avsetjinga er auka med 2 mill. kroner til 19,0 mill. kroner.

For beredskapslagringa av såkorn er tilskottet 90 øre per kg innanfor ei ramme på 10 mill. kroner. Det blei ikkje gjort satsendingar i jordbruksoppgjæret, men prognosen tyder på at ikkje heile ordninga blir utnytta. Det gir ei innsparing på 4 mill. kroner. Dette gir ei samla løyving på underposten på 25,0 mill. kroner.

Underpost 77.13 Tilskott til rådgiving

Formålet med tilskottet er å bidra til kunnskapsoppbygging hos bøndene ved å sikre eit likeverdige rådgivingstilbod over heile landet med ein systematisk flyt av ressursar og kompetanse til alle som etterspør rådgiving. Støtta over jordbruksavtalen skal leggje eit økonomisk grunnlag for drift i dei regionale rådgivingseiningane hos Norsk Landbruksrådgiving (NLR). Rammevilkåra og utfordringane for landbruket krev både næringspolitiske tilpassingar, produksjonstilpassingar og faglege tilpassingar. Rådgivingseiningane utgjer eit fagleg bindeledd mellom landbruksforskinga og landbruket. NLR har kjernekompetanse på god agronomi og gir råd innan planteproduksjon, maskin- og byggtknikk, næringsutvikling, føretaksøkonomi, økologisk landbruk, miljøtiltak, klimatiltak og HMS.

Landbruksdirektoratet sin gjennomgang av støtta som blir gitt over jordbruksavtalen til NLR,

jf. rapport nr. 9/2022, viser at dagens forvaltning av verkemidla til NLR ikkje i tilstrekkeleg grad bidreg til at ein når målet med tilskottet. Det må òg gjerast endringar for at tilskottsforvaltninga skal oppfylle krava i økonomiregelverket i staten.

I jordbruksoppgjeret jf. Prop. 120 S (2021–2022) viste avtalepartane til at målet med støtta til NLR er å bidra til eit likeverdig rådgivingstilbod til alle bønder i heile landet. Dette betyr at alle bønder skal ha tilgang til fagleg kompetent rådgiving innanfor dei områda støtta over jordbruksavtalen er meint å gå til, uavhengig av geografisk tilhøyrse og medlemskap. Støtta skal òg bidra til å sikre eit landsomfattande tilbod av krisebistand. For at NLR skal kunne oppfylle dette målet, samtidig som midlane blir nytta slik at oppgåvene blir løyste på ein mest mogleg målretta og effektiv måte, må organisasjonen vere innretta slik at den kan gjere heilskaplege prioriteringar som sikrar systematisk flyt av kompetanse og ressursar. Spisskompetansen på enkeltområde i ein region må kunne komme alle bønder til gode, uavhengig av geografisk tilhøyrse og medlemskap.

Dagens oppgåveløysing må bli meir samordna, einskapleg og effektiv. Dette er ein føresetnad for at NLR skal få tildelt tilskott framover i tid. Partane viste vidare til at dette ikkje kan gjerast utan at NLR organiserer seg som éi juridisk eining. Målet med støtta vil ikkje kunne bli oppfylt gjennom å tildele tilskott direkte til NLRs 10 juridiske regionale einingar kvar for seg. Partane understreka vidare at ein føresetnad for rådgivingstenesta er at NLR framleis skal vere til stades lokalt og regionalt. Avtalepartane blei i jordbruksoppgjeret samde om å avsetje ein eingongssum på 2 mill. kroner i 2023 som skal brukast til organisasjonsprosessen i NLR.

Partane blei òg samde om at vidare støtte til organisasjonen vil krevje at NLR innan 1.3.2023 legg fram ein plan for korleis samordning av organisasjonen skal realiserast. Det blir lagt til grunn at gjennomføring av planen vil setje organisasjonen i stand til å oppfylle formålet med støtta på om lag 100 mill. kroner innan 1.1.2024.

Avtalepartane ba Landbruksdirektoratet om å utvikle gode rapporteringsrutinar for tilskottet i dialog med NLR, slik at avtalepartane blir sett i stand til å vurdere om ressursbruken til NLR er i tråd med dei formål og føringar avtalepartane gir.

I påvente av NLR sitt arbeid med å utvikle ein meir funksjonell organisasjon, blir grunnløyinga på 98 mill. kroner halden uendra for 2023.

Frå og med 2023 blir 5 mill. kroner frå tilskott til utviklingstiltak innan økologisk jordbruk (Landbrukets utviklingsfond) overført til NLR. NLR har vidare ansvar for søknader om «Minor use». Situasjonen for tilgjengelege plantevernmiddele inneber at det er behov for kjøp av restanalyse-data for to preparat årleg. Partane er samde om å auke løyvinga til dette arbeidet med 2 mill. kroner.

Ut over løyvinga til NLR er det òg sett av 1 mill. kroner over underposten for å støtte arbeidet til Norsk Gartnerforbund med energirådgiving i veksthusnæringa.

Samla løyving til underposten blir etter dette 108,0 mill. kroner.

Underpost 77.15 Tilskott til kvalitetstiltak

Formålet med ordninga er å bidra til å gjere norske jordbruksprodukt meir konkurransedyktige på heimemarknaden og på eksportmarknadene.

Formålet med framavlsarbeidet og det offentlege engasjementet i dette er å skaffe den norske potet- og grøntnæringa plantemateriale som er kontrollert for særskilde skadegjerarar, og med definerte eigenskapar som er tilpassa norske forhold. Formålet med å gi tilskott til statskontrollert setjepotetavl er å stimulere til auka bruk av setjepoteter av høg kvalitet.

I jordbruksoppgjeret blei det ikkje gjort endringar i ordninga, men løyvinga er tilpassa prognosert forbruk. Det er sett av ei løyving på underposten på 55,9 mill. kroner.

Løyvinga er fordelt som vist i tabell 5.12.

Tabell 5.12 Fordeling av tilskott til kvalitetstiltak i 2023 (i mill. kroner)

Utvikling av plantemateriale, nordisk	2,400
Utvikling av plantemateriale, oppformering	12,875
Utvikling av plantemateriale, Graminor	26,660
Kvalitetstiltak settepotetavl	13,921
Sum underpost 77.15	55,856

Underpost 77.17 Tilskott til fellesanlegg for frukt

Formålet med tilskottet er å fremje samarbeid om lagring, sortering, pakking og omsetnad av frukt som bidreg til å sikre forbrukarane tilgang på norsk kvalitetsfrukt.

I jordbruksoppgjæret blei ordninga styrkt med 3,7 mill. kroner eller om lag 0,35 kr/kg omsett frukt. Dette gir ei løyving på underposten på 20,7 mill. kroner.

Post 78 Velferdsordningar, kan overførast

(i 1 000 kr)

Under post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
78.11	Tilskott til avløyising	1 217 785	1 233 067	1 335 367
78.12	Tilskott til avløyising ved sjukdom m.m.	124 299	133 000	168 100
78.14	Tilskott til sjukepengeordninga	32 600	32 600	36 900
78.15	Tilskott til landbruksvikarordninga	68 228	68 228	70 748
78.16	Tilskott til tidlempensjonsordninga	68 510	67 950	67 950
	Sum post 78	1 511 422	1 534 845	1 679 065

Det blei i 2021 nytta 1 511,4 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 1 679,1 mill. kroner i 2023.

Underpost 78.11 Tilskott til avløyising

Formålet med ordninga er å leggje til rette for at husdyrbrukarar skal kunne ta ferie og få ordna fritid og hjelp til avlasting gjennom å bidra til å finansiere leige av arbeidskraft.

Tilskottet blir rekna ut på grunnlag av satsar per dyr. Satsane er differensierte etter dyreslag, men avgrensa til eit maksimalt tilskott per føretak. Dei som søker om tilskott, skal kunne dokumentere faktiske kostnader til leigd arbeid.

I jordbruksoppgjæret blei både maksimalt tilskott per føretak og satsane per dyr auka med om lag 10,0 pst. Taket for utbetaling per føretak er etter dette 96 580 kroner. Dette gir ei auka løyving på 121,4 mill. kroner, mens prognosane gir ei innsparring på 19,1 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 1 335,4 mill. kroner.

Underpost 78.12 Tilskott til avløyising ved sjukdom m.m.

Formålet med ordninga er å bidra til å finansiere avløyising i føretak med husdyrproduksjon, honningproduksjon eller veksthusproduksjon og til føretak med planteproduksjon i onneperiodar.

Brukarar kan få tilskott når dei på grunn av sjukdom, fødsel eller andre særlege grunnar ikkje kan ta del i arbeidet på bruket.

Grunnlaget for tilskottet blir fastsett ut frå satsar per dyr, bifolk, dekar planteproduksjon på fri-land og kvadratmeter veksthusareal som blir nytta til planteproduksjon. Ut frå dette blir det rekna ut maksimale dagsatsar for tilskott per føretak. Tilskottet blir gitt for faktiske utgifter til avløyising, opp til maksimal sats per dag per bruk.

I jordbruksoppgjæret blei maksimalt tilskott per dag auka med 430 kroner til 2 100 kroner. Det gir ei auka løyving på 38,1 mill. kroner. Ordninga ble òg utvida for foreldre med sjuke barn tilsvarende 6 mill. kroner. Saman med ei prognose som reduserer forbruket med 3,0 mill. kroner gir dette ei løyving på underposten i 2023 med 168,1 mill. kroner.

Underpost 78.14 Tilskott til sjukepengeordninga

Ordninga er ei kollektiv innbetaling over jordbruksavtalen til NAV for å finansiere differansen i sjukepengar for jordbrukarar frå 80 pst. av sjukepengegrunnlaget, som andre sjølvstendige næringsdrivande får, til 100 pst. ved sjukdom ut over 16 dagar. Tilskottet blir utbetalt av NAV til jord- og skogbrukarar som oppfyller dei generelle vilkåra for utbetaling av sjukepengar. Løyvinga blir fastsett ut frå utbetalingane frå NAV og midlane blir overførte sentralt til Folketrygda.

Det er prognosert ein auke i forbruket over ordninga i 2023 med 4,3 mill. kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 36,9 mill. kroner.

Underpost 78.15 Tilskott til landbruksvikarordninga

Formålet med landbruksvikarordninga er å sikre at primærprodusentane over heile landet har tilgang på arbeidshjelp når dei treng det ved akutt sjukdom eller i andre krisesituasjonar. Det er eit mål at ordninga skal nå eit omfang på 240 årsverk. I jordbruksoppgjeret blei maksimal støtte per årsverk auka med 10 500 kroner per årsverk til

294 400 kroner. Dette gir ei løyving på underposten på 70,7 mill. kroner.

Underpost 78.16 Tilskott til tidlegpensjonsordninga

Formålet med ordninga er å bidra til eit enklare generasjonsskifte for dei som har hatt hovuddelen av inntektene sine frå jordbruk/gartneri og skogbruk. Dei som får tidlegpensjon, kan òg få avtalefesta pensjon og arbeidsavklaringspengar, uførepensjon og etterlatenpensjon frå NAV. I jordbruksoppgjeret blei det ikkje gjort endringar i denne ordninga, og løyving på underposten er sett til 68,0 mill. kroner.

Kap. 4150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
85	Marknadsordninga for korn	306	50	50
	Sum kap. 4150	306	50	50

Post 85 Marknadsordninga for korn

Inntektene i 2021 blei 0,3 mill. kroner. Departementet gjer framlegg om ei løyving på 0,1 mill. kroner på posten i 2023.

Kap. 1151 Til gjennomføring av reindriftsavtalen

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
51	Tilskott til Reindriftens utviklingsfond	48 793	55 500	59 700
72	Tilskott til organisasjonsarbeid	7 250	7 300	7 300
75	Kostnadssenkande og direkte tilskott, <i>kan overførast</i>	88 693	97 700	108 700
79	Velferdsordningar, <i>kan overførast</i>	3 601	4 000	4 300
	Sum kap. 1151	148 338	164 500	180 000

Tilpassing til økonomiregelverket i staten

På same måte som for tilskottsforvaltninga under kap. 1150 er det behov for tilpassingar til dei normale prosedyrane for ordningar under kap. 1151. Kostnadssenkande og direkte tilskott under post

75 og velferdsordningar under post 79 er baserte på fastsette kriterium. Ordningane utgjer ein del av avtalesystemet med fleire mål og ei rekkje verkemiddel som verkar saman mot dei same måla. Resultatrapporteringa skjer difor samla i Totalrekneskapen for reindrifta frå Økonomisk

utval for reindrifta før dei årlege forhandlingane om reindrifftsavtalen. Rapporteringa er supplert av vurderingsrapportar og statusnotat frå Landbruksdirektoratet som grunnlag for å vurdere korleis dei enkelte ordningane verkar.

Hovuddelen av tilskottsforvaltninga er delegert til Landbruksdirektoratet. Størsteparten av dei administrative kostnadene til forvaltning av ordningane blir dekte innanfor løyvingane til Landbruksdirektoratet over kap. 1142. For å kunne ha naudsynt fleksibilitet vil det likevel vere aktuelt å dekkje kostnader til utviklings- og utgreiingsoppgåver og større evalueringar over kap. 1151.

På enkelte område skjer forvaltninga av tilskott gjennom Innovasjon Norge. På desse områda har departementet klargjort ansvar og oppgåver for Innovasjon Norge. Vidare forvaltar styret for Reindriftens utviklingsfond ulike ordningar. Dette styret er partssamansett. Styret skal tildele tilskott, mens Landbruksdirektoratet er sekretariat for styret.

Reindrifftsavtalen

Reindrifftsavtalen er ved sida av reindrifftslova det viktigaste verkemiddelet for å følgje opp måla og retningslinene i reindrifftspolitikken. I forhandlingane om reindrifftsavtalen blir dei sentrale økonomiske verkemidla drøfta, mellom anna ut frå dei behova og utfordringane næringa til kvar tid står overfor.

Nærare omtale av mål og strategiar i reindrifftspolitikken finst under programkategori 15.30 Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak og i del III.

Reindrifftslova skal gi grunnlag for ei god indre organisering og forvaltning av reindrifta. I tillegg skal reindriffts næringa etter lova, gjennom internt sjølvstyre, sjølv spele ei aktiv rolle og ha ansvaret for at reindrifta er berekraftig. Eit sentralt verktøy i denne samanhengen er bruksreglane. Den viktigaste føresetnaden for å nå måla om økologisk, økonomisk og kulturell berekraft er at reintalet er i samsvar med beitegrunlaget, at areala reindrifta kan nytte til auka produksjon og lønsemd blir tekne vare på, og at tapet av rein blir redusert.

For reindrifftsutøvarane som sjølvstendig næringsdrivande er det mange forhold, òg utanom reindrifftsavtalen, som påverkar inntektene og den naudsynte tilpassinga det enkelte året. Årleg kalvetilgang, samla tap og slaktevekter varierer markant mellom reinbeiteområda i Noreg. Dette er skilnader som har gjort seg gjeldande over tid, og dei kjem mellom anna av varia-

sjon i rovdyrbestanden og ulike føresetnader for drift mellom områda. Utviklinga i årleg kalvetilgang, tap og slaktevekter er viktige indikatorar for å vurdere økologisk og økonomisk berekraft i reindriffts næringa. Tilsvarende vil talet på personar i næringa verke inn på kor mange som kan ha reindrift som hovudverksemd.

Tal frå Totalrekneskapen for reindriffts næringa viser ein reduksjon i resultatmåla frå 2019 til 2020. Reduksjonen er i hovudsak ein konsekvens av beitekrisa i 2020. Samla sett blir vederlag for arbeid og eigenkapital redusert frå 141,5 mill. kroner til 115,4 mill. kroner. Vederlag til arbeid og eigenkapital per årsverk er redusert frå 152 357 kroner i 2019 til 124 054 kroner i 2020. Målt per siidaandel er vederlag til arbeid og eigenkapital redusert frå 252 749 kroner i 2019 til 207 001 kroner i 2020. Sum produksjonsbaserte inntekter blei redusert frå 176,0 mill. kroner i 2019 til 154,2 mill. kroner i 2020. Kjøttinntektene blei redusert med 46,7 mill. kroner, mens den samla livdyrverdien auka med 19,4 mill. kroner. Reduksjonen i slakteuttak i 2020 kjem i stor grad som følgje av beitekrisa dette året. Siidaandelane sine kostnader auka frå 167,7 mill. kroner i 2019 til 185,0 mill. kroner i 2020, og felleskostnadane auka frå 36,5 mill. kroner i 2019 til 66,0 mill. kroner i 2020. Årsaka til auken i felleskostnadar er mellom anna kjøp av fôr som følgje av beitekrisa i 2020.

Den 10. februar 2022 blei staten og Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) samde om ein reindrifftsavtale 2022/2023. Reindrifftsavtalen for 2022/2023 har ei ramme på 180 mill. kroner. Dette er ein auke på 15,5 mill. kroner samanlikna med Reindrifftsavtalen 2021/2022. Reindrifftsavtalen 2022/2023 fører vidare både prioriteringa av dei utøvarane som har reindrift som hovudverksemd og hovudlinene i tilskottssystemet. Det gir stabilitet for næringsutøvarane. Siidaandelar som ikkje følgjer opp vedtak om reduksjon av reintalet, har ikkje rett til tilskott over avtalen.

Reindrifftsavtalen 2022/2023 er den første reindrifftsavtalen regjeringa Støre inngår med Norske Reindrifftsamers Landsforbund. Semje i avtaleforhandlingane er viktig for å støtte opp om avtaleinstituttet og den hovudavtalen som er inngått mellom Landbruks- og matdepartementet og Norske Reindrifftsamers Landsforbund.

Proposisjonen om reindrifftsavtalen 2022/2023 blei handsama av Stortinget 8. juni 2022, jf. Prop. 104 S (2021–2022) *Endringer i statsbudsjettet 2022 under Landbruks- og matdepartementet (Reindrifftsavtalen 2022/2023)* og Innst. 438 S (2021–2022). Departementet gjer framlegg om løyvingar under kap. 1151 for 2023 i samsvar med dette.

Post 51 Tilskott til Reindriftens utviklingsfond

Formål med løyvinga

Reindriftens utviklingsfond (RUF) skal gjennom bruk av økonomiske verkemiddel, bidra til å utvikle reindriftsnæringa i samsvar med dei reindriftspolitiske måla.

Rapportering 2021

I 2021 var tildelingen til Reindriftens utviklingsfond på 48,8 mill. kroner. Utbetalingane i 2021 var på 36,0 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 59,7 mill. kroner.

Avtalepartane er samde om at løyvinga blir fordelt med:

- 1,5 mill. kroner til konfliktforebyggjande tiltak
- 8,2 mill. kroner til Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping
- 3,5 mill. kroner til fagbrevordninga
- 5,0 mill. kroner til ulike tiltak for marknadsføring
- 5,5 mill. kroner til pramming av rein
- 3,0 mill. kroner til lærings- og omsorgsbaserte tenester
- 0,5 mill. kroner til oppfølging og kontroll av optisk lengdemåling av rein
- 5,5 mill. kroner til kriseberedskapsfond
- 0,5 mill. kroner til reisekostnader sine kostnader ved møter og synfaring i beredskapsutval
- 2,5 mill. kroner til frakttilskott
- 0,3 mill. kroner til rapportering av slakta rein
- 2,0 mill. kroner til HMS-teneste i reindrifta
- 2,0 mill. kroner til eit pilotprosjekt for ei helse-teneste for rein
- 0,5 mill. kroner til vidareutvikling av reindrifta sitt arealbrukskart
- 4,1 mill. kroner til tilskott til utgifter ved fôring og flytting som følgje av manglande konvensjon om reinbeite mellom Noreg og Sverige
- 3,0 mill. kroner til eit pilotprosjekt for ei rådgivingsteneste i arealsaker
- 1,5 mill. kroner til fagsystem reindrift
- 0,3 mill. kroner til ei utredning om mekling
- 0,6 mill. kroner til eit prosjekt for utvikling av det reindriftsbaserte reiselivet

I tillegg er det sett av 9,7 mill. kroner som styret for Reindriftens utviklingsfond disponerer i samsvar med forskrift om Reindriftens utviklingsfond.

Post 72 Tilskott til organisasjonsarbeid

Formål med løyvinga

Dei store utfordringane reindriftsnæringa står overfor, krev aktiv deltaking frå næringa sjølv. Organisasjonstilskottet skal medverke til at Norske Reindriftsamers Landsforbund kan delta aktivt i prosessar som er viktige for reindrifta, og for ei utvikling av reindrifta i samsvar med dei til kvar tid vedtekne politiske mål og retningsliner i reindriftspolitikken.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 7,3 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 7,3 mill. kroner.

Post 75 Kostnadssenkande og direkte tilskott, kan overførast

Formål med løyvinga

Dei kostnadssenkande og direkte tilskotta skal bidra til å fremje berekraft, kvalitet og produktivitet i reindrifta, heve inntekta og verke utjamnande mellom einingar i næringa.

Kostnadssenkande og direkte tilskott er sett saman av fleire ulike tilskottsordningar. Tilskuddsordningane er regulert i forskrift om tilskott til siidaandelar og reinlag, og i forskrift om tilskott til reinbeitedistrikt og reinlag.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 88,7 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Produksjonspremie

Formålet med produksjonspremien er å premiere innsats, produksjon og vidareforedling i næringa. Grunnlaget for berekning er inntekt frå avgifts- pliktig sal av kjøtt og biprodukt frå rein. For reinlaga vil årsrekneskapen danne grunnlaget for

utrekninga av produksjonspremien. Produksjonspremien skal utbetalast til eigaren av siidaandelen. I 2021 blei det utbetalt 26,9 mill. kroner i produksjonspremie.

Tilskott til etablering

Tilskott til etablering skal støtte opp om reindriftsutøvarar under 35 år som har fått overdrege eller fått oppretta eigen siidaandel. Det blei utbetalt 3,4 mill. kroner til tilskott til etablering i 2021.

Særskild driftstilskott til ungdom

Tilskottet skal støtte opp om leiarar av siidaandelar som er under 30 år, og som er i ei etableringsfase der dei byggjer opp eiga drift. I 2021 blei det utbetalt 2,2 mill. kroner i særskild driftstilskott til ungdom.

Kalveslaktetilskott

Formålet med kalveslaktetilskottet er å stimulere til at ein større del av kjøttproduksjonen er basert på kalv, noko som er ressursøkonomisk gunstig. Uttak av kalv dempar presset på vinterbeita og reduserer tapa i løpet av vinteren. Eit større uttak av kalv medverkar òg til auka produktivitet fordi tilveksten på kalv er større enn tilveksten på større dyr. Slakteuttaket i 2020 blei redusert med 40 pst. som følge av beitekrise. For å avhjelpe dei negative konsekvensane blei avtalepartane samde om å gi kalveslaktetilskott til alle dyr i 2021. Dette gjorde at det for driftsåret 2020/2021 blei utbetalt 21,3 mill. kroner i tilskott for alle dyr.

Ektefelle- og sambuartillegg

Formålet med ektefelle- og sambuartillegget er å støtte opp om den familiebaserte reindrifta. Det kan gis eit tillegg til siidaandelar der begge ektefellane eller sambuarane er aktive i reindrifta i ein siidaandel, og der begge står som leiar av siidaandelen. I 2021 blei det utbetalt 0,5 mill. kroner i ektefelle- og sambuartillegg.

Særskild driftstilskott til kvinner

Formålet med særskild driftstilskott til kvinner er å støtte opp om kvinner som står aleine som leiar for ein siidaandel, og som har reindrift som hovudnæring. Det blir gitt eit tilskott opp til 25 000 kroner. Det blei utbetalt 0,4 mill. kroner i 2021.

Tilskott til reinbeitedistrikt og reinlag

Formålet med distriktstilskottet er å bidra til at reinbeitedistrikta skal kunne ta større ansvar for ei berekraftig utvikling av næringa. Det inneber å få talet på rein i balanse med beitegrunnlaget, sikre areala til reindrifta, få betre lønsemd, leggje til rette for kriseberedskap, arbeide med helse, miljø og tryggleik, og dessutan gi høve til ferie og avløyning ved sjukdom og svangerskap utover ordningane i folketrygda. I 2020 blei det utbetalt 16,4 mill. kroner i distriktstilskott.

Ekstraordinært tilskott

Beitekrisa i 2020 førte til eit redusert slakteuttak på om lag 40 pst. samanlikna med 2019. Det reduserte slakteuttaket gav eit mindreforbruk på dei produksjonsavhengige tilskotta i 2021. For å redusere dei negative konsekvensane av beitekrisa, blei avtalepartane samde om å nytte mindreforbruket til å gi eit ekstraordinært tilskott til alle siidaandelar og reinlag som hadde fått innvilga tilskott i 2020. Det blei utbetalt 12,2 mill. kroner i ekstraordinært tilskott i 2021.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 108,7 mill. kroner.

- 28,1 mill. kroner til tilskott til reinbeitedistrikt og reinlag
- 41,8 mill. kroner til produksjonspremie
- 24,6 mill. kroner til kalveslaktetilskott
- 5,0 mill. kroner til simleslaktetilskott
- 2,2 mill. kroner til særskild driftstilskott til ungdom
- 5,2 mill. kroner til etableringstilskott
- 0,9 mill. kroner til ektefelle- og sambuartilskott
- 0,9 mill. kroner til særskild driftstilskott til kvinner

Post 79 Velferdsordningar, kan overførast

Formål med løyvinga

Formålet med løyvinga er å sikre gode velferdsordningar for reindriftsnæringa. Posten omfattar innbetaling av medlemsavgift til folketrygda og sjukepengeordninga. Posten omfattar òg tidlegpensjon og ei ordning for tilskott til leigd hjelp ved svangerskap, fødsel, adopsjon og dødsfall.

Sjølvtendig næringsdrivande får sjukepengar som svarar til 80 pst. av inntektsgrunnlaget. Den kollektive innbetalinga over reindriftsavtalen gjer

det mogleg for reindriftsutøvarar å få sjukepengar som svarar til 100 pst. av inntektsgrunnlaget ved sjukdom utover 16 dagar. Fødselspengar blir òg dekte med 100 pst. av inntektsgrunnlaget.

Løyvinga er rekna ut med utgangspunkt i samla næringsinntekt for dei utøvarane i reindrifta som går inn under ordninga. Midlane blir overførte sentralt til Folketrygda.

Kap. 1152 Bionova

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
50	Tilskott til bioøkonomi og klimatiltak i jordbruket			87 540
	Sum kap. 1152			87 540

Post 50 Tilskott til bioøkonomi og klimatiltak i jordbruket

Formål med løyvinga

Regjeringa følgjer opp Hurdalsplattforma sine ambisjonar om oppretting av Bionova. Bionova skal vere eit verktøy for å nå Noreg sine klimamål for 2030 og målet om å vere eit lågutslepps-samfunn i 2050 ved å bidra til reduserte klimagassutslepp og auka karbonopptak og -lagring. Bionova skal også bidra til auka verdiskaping gjennom overgang til ein meir sirkulær bioøkonomi basert på fornybare ressursar frå hav og land. Bionova skal ha to delmål;

1. Reduksjon av klimagassutslepp og auka opptak og lagring av karbon i jord på gardsnivå, og
2. Auka verdiskaping gjennom ein meir ressurs-effektiv og sirkulær bioøkonomi.

Formålet med løyvinga over budsjettposten er etablering og drift av Bionova, og aktivitet innanfor Bionova sitt verkeområde. Bionova blir etablert som ei eining under Innovasjon Norge. Bionova si portefølje vil ved oppstart omfatte dagens Bioøkonomiordning og Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket. Begge ordningane blir i dag forvalta av Innovasjon Norge. Sakshandsaminga vil foregå som i dag, fordelt over heile landet, men med leiing og eventuelt nyoppretta stillingar lokalisert til eit regionkontor i Innovasjon Norge. Det skal

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 3,6 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 4,3 mill. kroner.

etablerast eit rådgivande porteføljestyre for Bionova, der mellom anna staten, næringsorganisasjonar, aktørar innan bioøkonomien og aktørar med miljø- og klimafagleg kompetanse er representert.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 87,5 mill. kroner.

Løyvinga skal i 2023 nyttast til etablering av Bionova og drift og aktivitet innanfor Bionova si portefølje. 35 mill. kroner av løyvinga er ei rammeoverføring frå Nærings- og fiskeridepartementet sitt budsjettkapittel 2421 post 50 og 15,5 mill. kroner er ei rammeoverføring frå Kommunal- og distriktsdepartementet sitt budsjettkapittel 553, post 74 knytt til Bioøkonomiordninga. For å ta omsyn til både ansvar for allereie innvilga men ikkje utbetalte tilsegn over Bioøkonomiordninga og tilsegn om tilskott som blir gitt over posten frå 2023, er det knytt ei tilsegnsmakt til posten på 90,0 mill. kroner, jf. framlegg til vedtak IV.

I tillegg til løyvinga på 87,5 mill. kroner til Bionova over dette budsjettkapittelet vil løyvinga til Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling over kapittel 1150, post 50 på 162 mill. kroner inngå i det samla budsjettet for Bionova. Samla løyving som Bionova forvaltar blir med det 249,5 mill. kroner for 2023.

Kap. 1161 Myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap		Forslag 2023
		2021	budsjett 2022	
70	Tilskott til Statskog SFs myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver	14 038	13 968	14 946
75	Tilskott til oppsyn i statsallmenningar	15 030	9 980	16 964
	Sum kap. 1161	29 068	23 948	31 910

Post 70 Tilskott til Statskog SFs myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver**Formål med løyvinga**

Løyvinga skal dekkje dei kostnadene Statskog SF har med delegerte styresmaktoppgåver og sektorpolitiske oppgåver, slik dei går fram av ein avtale mellom Statskog SF og Landbruks- og matdepartementet.

Statskog SF skal sørge for at dei rettane bruksrettshavarar og andre har på eigedommane, blir sikra i samsvar med lover, forskrifter og politiske retningslinjer. Føretaket skal arbeide for ei areal- og ressursdisponering som er tenleg for samfunnet, for distrikta der eigedommane ligg og for staten som eigar. Innanfor skogbruket følger oppgåvene av lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift mv. i statsallmenningene, og oppgåvene er særleg knytte til utvising av virke i statsallmenningar til bruksrettshavarar. I tillegg skal tilskottet dekkje administrasjon av skogsdrifter, der virke blir selt til inntekt for allmenningfonda.

Vidare utfører Statskog SF oppgåver der føretaket handlar som offentleg styresmakt, hand-samar saker og gjer vedtak i samsvar med fjellova og statsallmenningslova. Kostnadene Statskog SF har med forvaltninga av tilskottet til oppsyn, jf. post 75 Tilskott til oppsyn i statsallmenningar, blir òg dekte over denne posten.

I tillegg til dei lovpålagde oppgåvene har Statskog SF ei rekkje oppgåver som har grunnlag i pålegg og retningslinjer frå departementet. Statskog SF skal vere til stades på eigedommane og ha oppsyn og kontakt med brukarane av areala. Statskog SF har eit eige feltapparat, Fjelltenesta, for naturoppsyn og forvaltning av statleg grunn i Nordland og Troms. Tenesta skal gjennom informasjon og rettleiing, overvaking, skjøtsel og tilrettelegging bidra til å sikre naturverdiar og

bevare biologisk mangfald. Fjelltenesta sel òg tenester til fleire oppdragsgivarar, mellom andre Statens naturoppsyn (SNO). Fjelltenesta har stor kunnskap om lokale forhold og tek òg del i redningsaksjonar etter oppmoding frå politiet. Statskog SF har inngått ein samarbeidsavtale med SNO, og gjennom denne avtalen har Statskog SF Fjelltenesten årleg eit større sal av tenester til SNO i Troms og Nordland.

Statskog SF skal leggje til rette for at folk flest skal kunne drive eit aktivt friluftsliv på areala til føretaket. Som ledd i dette arbeidet held føretaket opne husvære i fjellet, merkar stiar og løyper og byggjer og driv vedlikehald av bruer, klopper, rasteplassar og fiskebryggjer. Tiltaka har ofte innslag av kulturminnevern. Statskog SF har eit nært samarbeid med miljøvern-, landbruks- og helsestyresmaktene og dei frivillige organisasjonane i dette arbeidet.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 14,0 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Bruken av midlane er fordelt mellom oppgåver på statsallmenningsgrunn, oppsyn og brukarkontakt utanom statsallmenningar og ulike tiltak som gjeld all statsgrunn.

Oppgåver på statsallmenningsgrunn

Rekneskapen for oppgåvene på statsallmenningsgrunn viser at det blei brukt om lag 2,7 mill. kroner på skogbruksverksemd i statsallmenningane. Det blei utvist om lag 5 200 kubikkmeter tømmer og ved til bruksrettshavarane eller selt til inntekt for allmenningfonda i statsallmenningar med virkesrett. Vidare blei det avverka 624 kubikkmeter i statsallmenningar med virkesrett utan fond, slik at den samla avverkinga i statsallmenningane med virkesrett i 2021 var på 5 803 kubikkmeter. Det blei utført skogkultur i statsallmenningane for 122 000 kroner i 2021. Det blei

planta på om lag 90 dekar og utført ungskogpleie på om lag 34 dekar.

Oppsyn og brukarkontakt utanom statsallmenning

Statskog SF Fjelltenesta har, med midlar frå denne budsjettposten, oppgåver knytte til oppsyn, nærvær og brukarkontakt utanom statsallmenning. Oppsynet rettar seg mot førebyggjande verksemd, ordinært oppsyn, vedlikehald og skjøtsel av areala, og skal mellom anna avdekkje og førebyggje ulovleg aktivitet, bidra til sikker ferdsel i fjellet og informere om lovleg og fornuftig åttferd.

Rekneskapen viser at det blei brukt 5,3 mill. kroner til oppsyn utanom statsallmenningane i 2021. Det blei levert 4 461 timer til oppsyn og brukarkontakt i Nordland og Troms. Dette er på nivå med føregåande år. Koronapandemien førte òg i 2021 til at ferdselen i fjell og utmark blei redusert, særleg første halvår, men samla sett trefte Fjelltenesta i 2021 fleire brukarar av utmarka under feltarbeidet enn i 2020. Det var òg ein auke i talet på personar som blei kontrollerte i samband med mellom anna motorferdsel i utmarka.

I 2021 var det eitt tilfelle der Fjelltenesta på oppmoding frå politiet deltok i større eller mindre aksjonar der folk var sakna i fjellet.

Ulike friluftslivstiltak på all statsgrunn

Statskog SF skal leggje til rette for bruk av naturen. Det blei brukt om lag 5,0 mill. kroner på arbeidet med tilrettelegging for friluftsliv i 2021. Oppgåvene er nedfelte i ein eigen handlingsplan for friluftsliv. Midlane er i hovudsak brukte til tilsyn, drift og vedlikehald av anlegg, i tillegg til informasjon om desse. Statskog SF har òg i 2021 lagt vekt på brannsikring av dei opne husværa. Vedlikehaldsutfordringane knytte til tilretteleggingstiltaka for friluftslivet aukar i takt med klimautfordringane og våtare og villare vær. Sikker ferdsel har hatt høg prioritet, og Statskog Fjelltenesta utførte viktig vedlikehald på fleire gangbruer over vassdrag. Som tidlegare er ferdsel registrert på utvalde stader for å sjå om bruken endrar seg over tid og som resultat av utførte tiltak.

Statskog SF heldt i 2021 fram samarbeidet med Den Norske Turistforening og Friluftsrådernes Landsforbund om å utvikle nettstaden UT.no som ein felles, nasjonal turplanleggjar med særleg vekt på kvalitetssikring av eksisterande innhald og funksjonalitet. Frå Statskog sine databasar med oversikt over tilgjengelege friluftslivstilbod, blei

brukarorientert informasjon formidla på liknande vis via statskog.no og godtur.no.

Statskog SF Fjelltenesta har stadig ei viktig rolle innanfor tilrettelegging for friluftslivet i Nord-Noreg. Fjelltenesta utfører oppdrag for fleire instansar. Fleire turistforeningar og turlag har drege nytte av Statskog SFs assistanse, når det ligg til rette for å kombinere driftsoppgåver med mellom anna å sjå innom hytter og bruer langs løypenetet.

Andre oppgåver

Etter at Riksantikvaren i 2017 vedtok å frede 20 lokalitetar med kulturhistoriske eigedommar i Statskog SFs eige, er det gjennomført synfaring og registrering av bygningar i regionane Troms, Helgeland, Midt-Noreg og Sør-Noreg. Arbeidet gir grunnlag for forvaltningsplanar der vedlikehaldsarbeid og særskilte rehabiliteringstiltak inngår. Ein eigen mal for praktisk orienterte forvaltningsplanar for freda anlegg er teken i bruk. Malen blir òg brukt på dei andre anlegga i Statskog SFs landsverneplan, der Statskog SF sjølv skal ta vare på verneverdiane på liknande vis som dei som er formelt freda. I samband med utarbeiding av forvaltningsplanar, er det avklart at ein del anlegg krev langt meir omfattande reparasjonar for å vareta forvaltaransvaret enn det som ligg inne i ordinære budsjett for drift og vedlikehald.

Det aller meste av Statskog SFs areal i Trøndelag og Nord-Noreg ligg innanfor det samiske reinbeiteområdet. Statskog SF legg vekt på god dialog og samarbeid med næringa. I 2021 har det vore vanskelege driftsforhold for reindriften fleire stader. Statskog SF har hatt tettare kontakt med reindriften enn normalt, mellom anna for å samordne informasjon ut til allmennheita og for å avklare moglege avbøtande tiltak. Arbeidet med vidare kartlegging av reindriften sine anlegg på statsgrunn blei noko redusert på grunn av omprioritering av midlar til skogbruk. Arbeidet skal føre til avklaring av eigarforhold og heimel til anlegga.

Statskog SF deltek i Norge digitalt for å sikre tilgang til kartdata som trengst for å kunne utføre oppgåvene sine.

Grunneigarfondet

Statskog SF har ansvaret for forvaltninga av eit fond for grunneigarinntektene frå statsallmenningane. Hovuddelen av inntektene er frå festekontraktar i statsallmenningane. Halvparten av inntektene frå festekontraktar som gjeld hytter og hotell går til det aktuelle fjellstyret. I tillegg kjem

inntekter frå fallrettar, eigedomsutvikling og andre grunnDisponeringstiltak. Bruken av Grunneigarfondet er regulert i § 12 i fjellova. Inntektene skal nyttast til å dekkje utgifter til administrasjon av statsallmenningane og til støtte til ein fellesorganisasjon for fjellstyra (Norges Fjellstyresamband). Fondet skal òg nyttast til tiltak i statsallmenningane med sikte på verdiskaping og lønnsame arbeidsplassar. Bruk av fondet til slike tiltak skal gjerast i samråd med Norges Fjellstyresamband.

Inntektene i Grunneigarfondet var i 2021 på 39,1 mill. kroner, mot 29,2 mill. kroner i 2020. Årsaka til dette er auke i inntekter frå feste- og fallrettar og sal av grus og malm.

Kostnadene i 2021 var på 27,5 mill. kroner. Tilskottet til Norges Fjellstyresamband var på 3,6 mill. kroner i 2021, og det blei gitt 4,4 mill. kroner i tilskott til tiltak i statsallmenningane. Resultatet for 2021 blei eit overskott på 3,9 mill. kroner. Behaldninga i Grunneigarfondet var 31. desember 2021 på 31 mill. kroner. Det tilsvarande talet i 2020 var 25 mill. kroner.

Økonomien i Grunneigarfondet er viktig for omfanget av og kvaliteten på Statskog SFs oppgåver i statsallmenningane og for moglegheta til å bruke midlar til tiltak i statsallmenningane. Fondet er på eit nivå som gjer det mogleg å nytte meir av midlane til tiltak enn tidlegare.

Allmenningsfond

Allmenningsfond i statsallmenningar med virkesrett blir forvalta av Statskog SF og det enkelte allmenningsstyret i fellesskap. Allmenningsfond er delt i tre delar: éin del som skal dekkje investeringar i skogen i allmenningen og dekkje virkesretten der han blir utøvd ved fellesdrift, éin del som er skogfond etter skogbrukslova, og éin del som er erstatningar for vern. Allmenningsfonda var 31. desember 2021 på 148,3 mill. kroner. Av det utgjer erstatning for vern av skog 137,3 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 14,9 mill. kroner til myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn.

Oppgåver knytte til skogbruk i statsallmenningar omfattar planlegging og gjennomføring av arbeidet med utvising av virke til dei som har bruksrett, utarbeiding av skogbruksplanar, miljøregistreringar i skog, landskapsplanar og anna. Også i 2023 skal Statskog SF prioritere takse-

ringar og miljøregistreringar av skogen i statsallmenningane.

Statskog SF Fjelltenesta skal halde fram med å føre tilsyn på statsgrunn i Nordland og Troms gjennom oppsyn, nærvær og brukarkontakt. Prioriterte oppgåver er førebyggjande arbeid gjennom informasjon og rettleiing om regelverket, og trygg og sikker ferdsel i fjellet. Fjelltenesta skal yte bistand og delta på redningsaksjonar på førespurnad frå politiet.

Statskog SF skal i 2023 halde fram med å leggje til rette for bruk av og tilgang til areala for allmenta. Innsatsen skal i hovudsak rettast mot kvalitetssikring og vedlikehald av eksisterande anlegg og tilbod som fremjar tryggleik for og vern av kulturminne, og informasjon om tilboda. Det er behov for vedlikehald av opne husvære for allmenta. Mange av desse husværa blei tidlegare nytta i næringsverksemd og er viktige kulturberarar som bør haldast i stand så langt det er mogleg. Statskog SF skal halde fram samarbeidet med andre aktørar for å rette merksemd mot friluftsliv og dei store mogleghetene allmenta har til å drive friluftsliv i statsallmenningane og på annan statsgrunn.

Arbeidet med kartlegging og statusgjennomgang av reindriftsanlegg på statsgrunn vil halde fram.

Statskog SF skal i 2023 halde fram arbeidet med forvaltningsplanar og tiltak i tråd med desse for verna bygningar i føretaket sitt eige.

Post 75 Tilskott til oppsyn i statsallmenningar

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje tilskott til refusjon av kostnader ved oppsynet fjellstyra fører i statsallmenningane. Etter § 36 i fjellova kan fjellstyra tilsetje oppsynsmenn til å føre tilsyn med statsallmenningen. Oppsynsmenn mottek løn av fjellkassa. Når tilsetjinga av oppsynsmenn skjer i samsvar med oppsynsordninga som departementet har godkjent, og innanfor årlege budsjett, har fjellstyra krav på å få refundert halvparten av lønsutgiftene over denne posten. Ordninga skal leggje til rette for å sikre samfunnsinteresser, oppsyn og tilrettelegging der staten som grunneigar har eit særleg ansvar. Fjellstyret gir ein instruks for oppsynstenesta som blir godkjend av Statskog SF. Forvaltninga av tilskottsordninga er delegert til Statskog SF.

Statsallmenningane i Sør- og Midt-Noreg utgjer over 26 mill. dekar, tilsvarande 11 pst. av alt

utmarksareal i Noreg. Dette er viktige område for rekreasjon og lokal næringsutvikling. Fjellopsynet har som formål å bidra til berekraftig bruk av statsallmenningane. Fjellopsynet skal følgje opp føresegnar gitt i eller i medhald av fjellova, og vere sakshandsamar for fjellstyra. Dette omfattar tilsyn med utøvinga av bruksrettane og jakt og fiske. Fjellopsynet skal føre tilsyn med statsallmenningane på vegner av staten som grunneigar etter nærare prioriteringar gitt av Statskog SF. Fjellopsynet skal òg føre kontroll med at lovene som er nemnde i naturoppsynslova § 2, blir følgde. Fjellopsynet skal i slike tilfelle følgje instruks frå SNO. Fjellopsynet sel tenester til SNO, og kostnader med desse tenestene blir dekte av SNO, ikkje frå løyvinga på denne posten. Oppsynsmenn kan bli gitt politifullmakt etter politilova § 20.

Rapportering 2021

Det blei i 2021 nytta 15,0 mill. kroner i tråd med formålet med løyvinga. Statskog SF har fordelt midlane på grunnlag av budsjett, rekneskap og rapportering frå fjellstyra, etter ein nøkkel som mellom anna kjem samarbeidsordningar og små fjellstyre til gode. 65 av 93 fjellstyre fekk tilskott i 2021. Fjellopsynet hadde 65 årsverk i 2021. Av dei er 48 årsverk brukte til oppgåver som gir rett til tilskott.

Om lag 47 pst. av tilskottet er brukt på arbeid i felt knytt til oppsyn og skjøtsel, mens dei resterande midlane er brukte til sakshandsaming og anna innearbeid som gir rett til tilskott. Delen brukt til oppsyn er gått noko opp frå 2020. For 2021 er talet på kontrollar noko lågare enn i 2020, og ligg mellom 6 000 og 7 000. Det er rapportert om 119 ulovlege forhold. Dette er noko høgare enn i 2020 og samtidig på eit lågare nivå enn det var tidleg på 2000-talet.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 17,0 mill. kroner. Løyvinga er styrkt med 7 mill. kroner i høve til saldert budsjett 2022. Løyvinga på posten gir grunnlag for eit synleg oppsyn i statsallmenningane og rom for vidare tilrettelegging for friluftslivet. Styrking av løyvinga skal leggje til rette for eit profesjonelt oppsyn, meir brukarkontakt og aktivitet i statsallmenningane. Oppsyn i statsallmenningar skjer gjennom både fjellopsynet og det offentlegrettslege oppsynet SNO fører. Den lokale forankringa og kunnskapen fjellopsynet har, er eit viktig bidrag i det samla oppsynet. Det er naudsynt med eit godt samarbeid mellom fjellopsynet og SNO.

Kap. 5576 Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023
70	Forskingsavgift på landbruksprodukt	191 377	175 000	190 000
72	Jeger- og fellingsavgifter	90 780	85 000	93 000
	Sum kap. 5576	282 157	260 000	283 000

Post 70 Forskingsavgift på landbruksprodukt

Formål med løyvinga

Løyvinga skal dekkje næringsrelevante forskingsprosjekt etter open utlysning og konkurranse. Formålet er å sikre økonomisk grunnlag for forskning på landbruksprodukt som blir nytta til å framstille nærings- og nytingsmiddel og fôrkorn til husdyr. Inntektsposten har ein motsvarande utgiftspost under kap. 1137, post 54.

Rapportering 2021

Inntektene i 2021 blei 191,4 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 190,0 mill. kroner i 2023.

Det er uvisse knytt til dei endelege inntektene frå forskingsavgifta på landbruksprodukt, og departementet gjer difor framlegg om ei meir-inntektsfullmakt mellom kap. 5576, post 70 og kap. 1137, post 54, jf. framlegg til vedtak II.

Post 72 Jeger- og fellingsavgifter

Formål med løyvinga

Jeger- og fellingsavgiftene som blir betalte inn til Viltfondet, blir inntektsførte i statsbudsjettet på denne posten.

Posten dekkjer utgifter under kap. 1140. I tillegg dekkjer posten nokre av utgiftene til forvaltning av ordninga under kap. 1420, post 01, og nasjonal jaktstatistikk i SSB over kap. 1620, post 01.

Rapportering 2021

Inntektene blei 90,8 mill. kroner.

Budsjettframlegg 2023

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 93,0 mill. kroner. Forslaget er basert på venta inntekter frå avgiftene til Viltfondet i 2022 og 2023, jf. omtale av fondet nedanfor.

Mål

§ 40 i viltlova fastset at

«den som vil drive jakt og fangst etter denne lov, skal betale jegeravgift etter satser og regler som Kongen fastset», og at «for hvert dyr som tillates felt eller felles av elg, hjort og villrein skal det betales en fellingsavgift etter satser og regler som Kongen fastsetter. Kongen kan bestemme at kommunen innenfor nærmere rammer kan fastsette fellingsavgiften for elg og hjort».

Gjennom handsaminga av statsbudsjettet for 1989 fastsette Stortinget retningslinene for bruken av midlane i Viltfondet. Av retningslinene går det mellom anna fram:

«Viltfondet skal nyttast til forvaltningstiltak som kjem viltet og allmenta til gode, under dette vilt-

forvaltning i kommunane, lokale, regionale og sentrale vilttiltak, viltforskning, førebyggjande tiltak mot og vederlag for skadar valda av hjortevilt, jegerregister og jegersørvis.»

Det er ein føresetnad for den årlege fordelinga av midlar mellom formåla som er nemnde ovanfor, at om lag halvparten av midlane frå jegeravgifta skal gå til vilttiltak i distrikta, og at fellingsavgiftene som er knytte til villrein, skal nyttast i villreinforvaltninga.

Inntekter og avgiftssatsar

Inntektene til Viltfondet kjem i hovudsak frå jegeravgifter og fellingsavgifter. Ordninga med Viltfondet synleggjer på denne måten at tilretteleggjingtiltak for jakt og delar av viltforvaltninga for ein stor del er baserte på brukarfinansiering. I tillegg kjem meir tilfeldige inntekter frå enkelte typar fallvilt, det vil seie vilt som døyr av andre årsaker enn ordinær jakt.

Kommunane krev inn og disponerer fellingsavgiftene for elg og hjort og fører desse inntektene i kommunale viltfond. Det er fastsett ei statleg rammeforskrift for dei kommunale viltfonda der inntektene til kommunane frå fellingsavgifter inngår. For fellingsavgiftene som blir kravde inn for villrein, er det etablert ei tilsvarende ordning der midlar frå innbetalte avgifter frå året før blir tilbakeførte til det enkelte villreinområdet.

Jeger- og fellingsavgiftene blei sist endra i 2021, og departementet gjer difor framlegg om å justere avgiftene i 2023. Satsane for dei ulike avgiftene går fram av tabell 5.13.

Oversikta i tabell 5.13 viser òg inntektene for kommunane i 2023, slik at den samla bruken av verkemiddel kan sjåast under eitt. For kommunane er dei oppgitte avgiftene maksimalsatsar.

Tabell 5.13 Framlegg om jeger- og fellingsavgifter, 2023 (i kroner)

Type avgift	Storleiken på avgifta i 2023	Estimert tal på innbetalingar	Venta innbetalt totalbeløp	Inntektsført
Jegeravgift generelt	390	195 000	76 050 000	Viltfondet
Jegeravgiftstillegg hjortevilt	110	126 000	13 860 000	Viltfondet
Ekstraavgift ved manglande levering av jaktstatistikk ¹	240	11 000	2 640 000	Viltfondet
Fellingsavgift vaksen rein	340	3 500	1 190 000	Viltfondet
Fellingsavgift reinkalv	200	1 500	300 000	Viltfondet
Sum statlege avgifter			94 040 000	Viltfondet
Fellingsavgift vaksen elg	620	20 000	12 400 000	Kommunane
Fellingsavgift elgkalv	370	9 500	3 515 000	Kommunane
Fellingsavgift vaksen hjort	480	35 000	16 800 000	Kommunane
Fellingsavgift hjortekalv	290	14 500	4 205 000	Kommunane
Sum kommunale avgifter			36 920 000	Kommunane

¹ Innkrevjing skjer etterskottsvis i 2023 for dei som ikkje leverte jaktstatistikk for jaktåret 2021/2022.

For 2023 er det budsjettert med ein liten kapitalauke for å få kapitalen til eit formålstenleg nivå. Kapitalauken og inntektene frå avgiftene gjer at

det blir budsjettert med ein kapitalstraum i Viltfondet som vist i tabell 5.14.

Tabell 5.14 Berekning av kapital i Viltfondet, 2023 (i 1 000 kroner)

Saldo 31.12.21	9 484
+ Budsjettert innbetalt i 2022 ¹	86 772
- Budsjettert overføring til statsbudsjettet i 2022 (utbetalingar frå fondet)	92 000
= Budsjettert saldo 31.12.22	4 256
+ Budsjettert innbetalt i 2023 ²	94 340
- Budsjettert overføring til statsbudsjettet i 2023 (utbetalingar frå fondet)	93 000
= Budsjettert saldo 31.12.23	5 596

¹ Talet inkluderer stipulerte renteinntekter på 0,1 mill. kroner og fallviltinntekter på 0,2 mill. kroner.

² Talet inkluderer stipulerte renteinntekter på 0,1 mill. kroner og fallviltinntekter på 0,2 mill. kroner.

Administrasjon og økonomiforvaltning

Miljødirektoratet forvaltar Viltfondet på vegner av Landbruks- og matdepartementet, og er ansvarleg for administrasjon og føring av rekneskapen for fondet. Utgiftene over statsbudsjettet skal normalt svare til dei stipulerte inntektene for fondet det same året. Eventuelle overskytande inntekter skal overførast og kapitaliserast i fondet og gi grunnlag for eventuelle større refusjonar kommande år.

Inntektene over kap. 5576, post 72 finansierer utgifter til vilttiltak, viltforvaltning og drift av Jegerregisteret over kap. 1140, post 01, 21 og 71. Inntektene finansierer òg utgifter til tilskottsforvaltning i Miljødirektoratet over kap. 1420, post 01, og nasjonal jaktstatistikk i SSB over kap. 1620, post 01. Planlagt bruk av inntektene går fram av tabell 5.15.

Tabell 5.15 Samla ressursbruk finansiert av inntekter til Viltfondet i 2023 (i 1 000 kroner)

Formål	
Drift av villreinnemndene, drift av jegerregisteret, offentlig jaktstatistikk og andre driftsutgifter knytte til viltforvaltning (kap. 1140, post 01)	13 129
+ <i>Meirverdiavgift som er ført under Finansdepartementet</i>	1 591
+ <i>Midlar til nasjonale statistikkoppgåver i SSB som er ført under Finansdepartementet (kap. 1620, post 01)</i>	2 700
+ Prosjekt, FoU, overvåkingsprogram, sentrale fallviltutgifter m.m. (kap. 1140, post 21)	32 683
+ <i>Meirverdiavgift som er ført under Finansdepartementet</i>	2 852
+ Hjortevilttiltak, særskilde villreintiltak, lokale vilttiltak, viltovervaking (kap. 1140, post 71)	36 778
= Sum under kap. 1140	89 733
+ Tilskottsforvaltning i Miljødirektoratet (kap. 1420, post 01)	3 267
= Totalsum	93 000

Spesielt om hjortevilt og fallvilt

Det er kommunane som har primæransvaret for forvaltninga av hjortevilt og for alt fallvilt. Det er òg nasjonale oppgåver innanfor desse felta som må løysast. FoU-tiltak og overvaking av hjortevilt blir dekte av Viltfondet gjennom eit tillegg til jegeravgifta for hjorteviltjegerar. På denne måten medverkar hjorteviltjegerane til finansieringa av naudsynte nasjonale oppgåver.

Det er behov for at Miljødirektoratet gjennomfører sentrale analysar av individ som blir funne som fallvilt eller avliva av ulike årsaker, spesielt for rovviltartane. Utgiftene til sentrale oppgåver i samband med hjortevilt og fallvilt er difor budsjetterte under kap. 1140, post 21 Spesielle driftsutgifter. For dei artane der fallviltet har ein salsverdi etter at naudsynte analysar av dyra er gjennomførte, omset Miljødirektoratet skinn og skrottar til inntekt for Viltfondet.

Programkategori 15.40 Forretningsdrift

Inntekter under programkategori 15.40 fordelt på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2021	Saldert budsjett 2022	Forslag 2023	Endring i pst.
5652	Statskog SF – utbytte	70 700	16 750	20 000	19,4
	Sum kategori 15.40	70 700	16 750	20 000	19,4

Landbruks- og matdepartementet forvaltar staten sine eigarinteresser i statsføretaket Statskog SF, og i aksjeselskapa Graminor AS og Kimen Såvarelaboratoriet AS. Staten sitt eigarskap i desse tre er grunnlagt i sektorpolitiske mål, og selskapa er plasserte i kategori 3, jf. Meld. St. 8 (2019–2020) *Statens direkte eierskap i selskaper – Bærekraftig verdiskaping*.

Ved handsaminga av Prop. 1 S (2018–2019) gav Stortinget samtykke til at staten sitt eigarskap i Instrumenttjenesten AS kunne avviklast. Dette er følgt opp.

Det er berre for Statskog SF det blir budsjettet med utbytte for 2022, jf. kap. 5652 Statskog SF – utbytte.

Statskog SF

Mål- og strategiar

Statskog SF forvaltar om lag ein femdel av landarealet i Noreg. Statskog SF er den største skog-eigaren i landet med om lag 7 pst. av det samla skogarealet. Resten er fjell- og utmarksareal, for det meste i Troms og Nordland. I Sør-Noreg er ein stor del av arealet (om lag 26 mill. daa) statsallmenning, der eigedommar med allmenningsrett har rett til å få vist ut tømmer og ved, beite og seter.

Statskog SF er ein desentralisert organisasjon. Hovudkontoret ligg i Namsos, men føretaket har 18 kontor rundt om i landet. Lokal kunnskap er viktig i forvaltninga av ressursane, og føretaket legg vekt på å vere til stades på areala. Statskog SF etablerer no kontor på Røros, og har utvida sitt feltapparat, Fjelltenesta, til òg å dekkje område i Sør- og Midt-Noreg. Statskog SF er med sin

kompetanse og si erfaring innanfor skog- og utmarksområdet ein sentral aktør i ei berekraftig forvaltning av dei norske skog- og utmarksressursane. Føretaket er òg viktig for å løyse oppgåver knytte til skog- og utmarksspørsmål. Statskog SF skal ut frå vedtektene forvalte, drive og utvikle statlege skog- og fjelleigedommar med tilhøyrande ressursar, det som står i samband med dette, og anna naturleg tilgrensande verksemd. Innanfor ramma av målsetjinga kan Statskog SF òg drive andre eigedommar og yte andre former for tenester. Statskog SF skal leggje vekt på å oppnå eit tilfredsstillande økonomisk resultat, drive aktivt naturvern og ta omsyn til friluftsinnteresser. Ressursane skal utnyttast balansert.

Skogbruk er det viktigaste forretningsområdet til Statskog SF og utgjorde 38 pst. av bruttoinntektene i 2021. Statskog har som mål å utnytte skogproduksjonen som grunnlag for verdiskaping og høge skogverdiar. Skogbruket i Statskog SF rettar seg mellom anna etter Norsk PEFC Skogstandard for eit berekraftig skogbruk. I 2021 var den samla hogsten på 228 000 kubikkmeter. Dette er lågare enn i 2020. Statskog SF ventar at avverkinga framover vil liggje lågt i ein periode på grunn av mindre tilgjengeleg hogstmoden skog, før avverkinga igjen kan auke på lengre sikt.

Grunngivinga for staten sitt eigarskap i føretaket er å sikre berekraftig forvaltning av statlege skog- og fjelleigedommar med tilhøyrande ressursar, medrekna å leggje til rette for allmenta sitt behov for jakt-, fiske- og friluftstilbod med vidare. Staten sitt mål som eigar er berekraftig forvaltning av areala, gjennom effektiv drift og tilfredsstillande resultat over tid.

Departementet si styring, oppfølging og kontroll av Statskog SF

Departementet si styring og kontroll av Statskog SF følger reglane i lov om statsforetak og vedtektene til foretaket. Alle avgjerder frå eigaren som er bindande for styret i foretaket, skjer som vedtak i foretaksmøte. Det ordinære foretaksmøtet i Statskog SF er i juni, og utover dette blir det kalla inn til ekstraordinært foretaksmøte når det trengst.

Spørsmål om korleis foretaket handsamar myndigheita som er delegert gjennom fjellova og allmenningslova, ligg utanfor sjølve eigarstyringa og blir handtert gjennom eigne kontaktmøte og tildelingsbrev, jf. kap. 1161.

Departementet har kontakt med og får informasjon frå foretaket i aktuelle saker. Det er regelmessige kontaktmøte mellom departementet og Statskog SF om mellom anna Statskog SFs framlegging av kvartalsresultat. Økonomien i verksemda og viktige hendingar blir gjennomgatte på kontaktmøta og på ordinært foretaksmøte.

Avslutning av arronderingssalet frå Statskog SF

Arronderingssalet, som var ein del av oppfølginga av Statskog SFs skogkjøp frå Orkla ASA i 2010, jf. Prop. 11 S (2010–2011), kom i gang i 2011 og omfatta spreidde skogeigedommar som Statskog SF eigde før 2010.

Ved utgangen av 2020 var det selt 218 eigedommar som til saman utgjer om lag 543 603 dekar der kjøparen har fått konsesjon. Det er ikkje selt eigedommar sidan våren 2020. Eigedommane er fordelte på 81 kommunar i 17 fylke. 66 pst. av eigedommane er selde til lokale kjøparar, mens 19 pst. er selde til kommunar og til Miljødirektoratet. Dei resterande 15 pst. er i hovudsak selde til jord- og skogeigarar i nabokommunar.

Arronderingssalet har betra eigedomsstrukturen og økonomien i foretaket, og har samstundes bidrege til å styrkje det private skogbruket.

Statskog SF har peika på at måla for salet er nådd, og foretaksmøtet i 2022 vedtok at prosjektet med arronderingssal av spreidde skogeigedommar i samband med oppkjøpet frå Orkla ASA skal avsluttast.

Graminor AS

Graminor AS driv planteforedling, sortsrepresentasjon og oppformering for å sikre at norsk jord- og hagebruk får tilgang på klimatilpassa, variert og sjukdomsfritt plantemateriale. Selskapet tek

imot lisens- og foredlaravgift ved omsetnad av sjukdomsfritt plantemateriale i marknaden, forskingsmidlar frå jordbruksavtalen og tilskott, jf. omtale under kap. 1150, post 77.

Staten eig 34 pst. av aksjane i selskapet. Av dette forvaltar departementet 28,2 pst., mens Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og Norges miljø- og biovitenskaplege universitet (NMBU) forvaltar høvesvis 5 pst. og 0,8 pst. Dette skal sikre eigar- og samfunnsinteressene i planteforedling og oppformering av plantemateriale i Noreg.

Graminor AS hadde i 2021 ein omsetnad på 79,6 mill. kroner og eit resultat etter skatt på 4,2 mill. kroner. Det blei ikkje utbetalt utbytte for 2021.

Graminor AS har utarbeidd ein ny strategi for verksemda som blei vedteken i 2020 og som er lagd til grunn for drifta av selskapet. I strategien er verksemda presentert som ei forretningsmessig verksemd basert på planteforedling, representasjon og prebasisproduksjon og planteforedling på vegner av staten. I strategien til verksemda er det lagd til grunn ein langsiktig utbyttepolitikk basert på stabilitet og på at ein stor del av det årlege overskottet skal haldast tilbake til finansiering av planteforedlingsaktivitet. Det blir difor ikkje budsjettert med utbetalt utbytte i 2023.

Grunngivinga for staten sitt eigarskap er å ha ein aktør som driv planteforedling tilpassa norsk og nordisk klima. Staten sitt mål som eigar er mest mogleg kostnadseffektiv utvikling, produksjon og sal av plantemateriale til jord- og hagebruksnæringa, tilpassa norske og nordiske vekstforhold.

Kimen Såvarelaboratoriet AS

Kimen Såvarelaboratoriet AS (Kimen) er Noregs kompetansesenter på frøkvalitet og frøanalysar og nasjonalt referanselaboratorium for såvareanalysar. Selskapet har bygt opp kompetansen sin gjennom over 130 år og blei i 2004 omdanna til aksjeselskap. Staten eig 51 pst. av aksjane, Felleskjøpet Agri SA eig 34 pst., og Strand Unikorn AS eig 15 pst. Grunngivinga for staten sitt eigarskap er å ha ein norsk aktør innanfor frøkvalitet og frøanalysar. Staten sitt mål som eigar er mest mogleg ressurseffektiv såvareanalyse av frø og såkorn i Noreg.

Kimen hadde i 2021 ein omsetnad på 14,2 mill. kroner og eit resultat på 0,03 mill. kroner. Det blei ikkje utbetalt utbytte i 2021, og det blir ikkje budsjettert med ordinært utbytte for 2023.

Styret for Kimen utarbeidde ein ny strategi for selskapet i 2020 med ein plan for berekraftig

verdiskaping. Hovudstrategien er å vere eit nasjonalt kompetansesenter innan såvarekvalitet og såvareanalysar. Kimen skal levere kostnadseffektive produkt og tenester til såvarebransjen, forvaltninga og andre aktørar i marknaden. Ein solid eigenkapital og vedlikehald av kompetanse vil difor framleis vere naudsynt dei kommande åra.

Instrumenttjenesten AS

Instrumenttjenesten AS blei etablert i 1991 for å levere datatenester til seks forskingsinstitusjonar,

som òg var eigarar. Staten sitt formål med eigarskapen har vore å leggje til rette for effektiv forskning og utvikling i sektoren. Staten ved NIBIO, Veterinærinstituttet og NMBU har eigd heile selskapet. Ved handsaminga av Prop. 1 S (2018–2019) gav Stortinget samtykke til at staten sitt eigarskap i Instrumenttjenesten AS kunne avviklast, og at verksemdene kan nytte inntektene frå salet. Vedtaket er følgd opp, og selskapet blei sletta frå Einheitsregisteret og Foretaksregisteret i juni 2022.

Kap. 5652 Statskog SF – utbytte

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap	Saldert	Forslag
		2021	budsjett 2022	2023
85	Utbytte	70 700	16 750	20 000
	Sum kap. 5652	70 700	16 750	20 000

Vedrørande 2022: Ved Stortinget sitt vedtak av 17. juni 2022 blei post 85 auka med 8,4 mill. kroner, jf. Prop. 115 S (2021–2022).

Post 85 Utbytte

Inntektene i 2021 blei 70,7 mill. kroner.

Utbyttet frå føretaket for 2022 blir sett til 75 pst. av årsresultatet etter skatt.

Departementet gjer framlegg om eit ordinært utbytte for 2022 på 20,0 mill. kroner. Prognosen

for årsresultatet etter skatt for 2022 er på 26,4 mill. kroner. Endeleg framlegg til ordinært utbytte vil bli fastsett og betalt ut når årsresultatet for 2022 ligg føre, og vil bli lagt fram i den ordinære budsjettprosessen. Vedtak om utbytte blir gjort på ordinært føretaksmøte første halvår 2023.

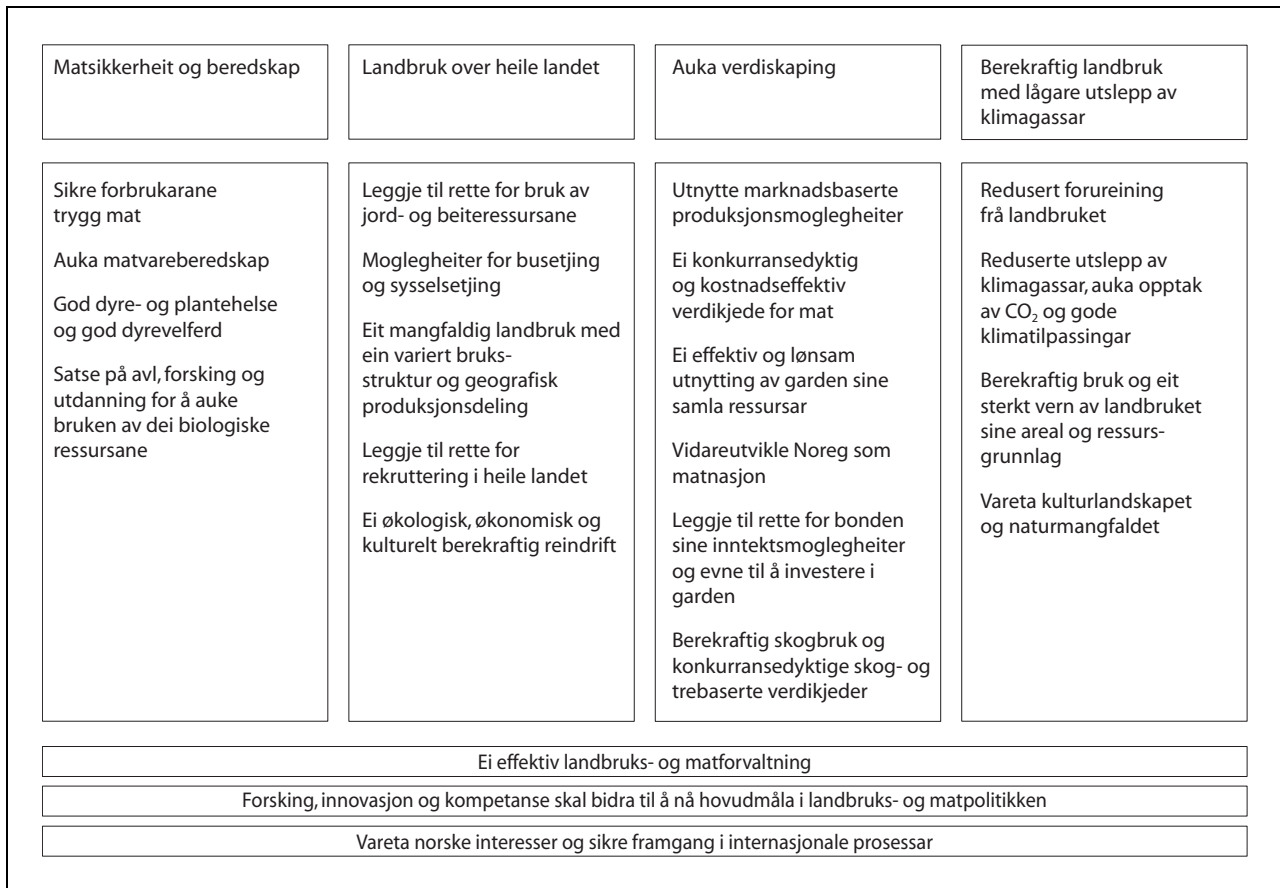
Del III

Rapportering på dei landbruks- og matpolitiske måla og omtale av særlege tema

6 Dei ulike landbruks- og matpolitiske måla

Figur 6.1 Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet

Det er fastsett ein målstruktur for Landbruks- og matdepartementet som vist i figur 6.1. I kapitla 7–13 er det gjort nærare greie for resultata knytt til

kvart enkelt av dei landbruks- og matpolitiske måla.

7 Mål: Matsikkerheit og beredskap

Sikre forbrukarane trygg mat

All mat som blir omsett i Noreg, skal vere trygg. Trygg mat er viktig for Noreg som matnasjon. Produksjon av trygg mat skaper tillit, sikrar avsetnad av varer, legitimitet for eit levande landbruk og for næringsmiddelindustrien.

Infeksjon grunna næringsmiddel er framleis eit stort helseproblem internasjonalt. Noreg har generelt færre smittestoff i mat samanlikna med andre land. Ein stor del av dei melde tilfella av matborne infeksjonar kjem frå smitte i utlandet. Førekomsten av smittestoff i husdyr og mat som er produsert i Noreg, er låg samanlikna med dei fleste andre land, sjølv om enkelte smittestoff har eit reservoar blant norske husdyr.

For å halde ved lag den gode statusen, blir det lagt vekt på kontinuerleg overvaking slik at tiltak kan setjast inn i tide. Faktorar som verkar inn på førekomsten av matborne infeksjonar i Noreg, er mellom anna auka internasjonal handel med mat, nye matvanar og nye produksjonsrutinar.

Sjølv om mattryggleiken i Noreg generelt er god, opplever vi kvart år fleire større og mindre utbrott av matborne infeksjonar. Talet på varsla utbrott har vore ganske stabilt dei siste åra.

Kvaliteten på drikkevatnet er generelt god. Svært få blir sjuke av drikkevatnet. Likevel er det mange stader eit gammalt og dårleg leidningsnett som kan gi forureina vatn.

Tilstanden er god for framandstoff og restar av legemiddel i mjølk, kjøtt og fisk og for restar av plantevernmiddel i vegetabilsk mat. Det er ei utfordring med kosttilskott som inneheld udeklarte og ulovlege ingrediensar, eller som er tilsette legemiddel. Bruk av slike kosttilskott kan føre til alvorleg helseskade. Det er utfordringar knytte til produkt som blir omsette over internett og per postordre. Mattilsynet skal utvikle tilsynet og auka kompetansen for å følgje opp nye omsetningsformer og auka netthandel.

Auka matvareberedskap

Regjeringa vil sikre Noregs befolkning nok og trygg mat produsert på norske ressursar, og slik

bidra til arbeid, god ernæring og helse. For å sikre berekraftig landbruk over heile landet, auka verdiskaping og redusert klimaavtrykk er det naudsynt å auke lønsemda i bruk av jordbruksareala. Dette skal blant anna skje gjennom eit sterkt importvern, årlege jordbruksforhandlingar og å bevare landbrukssamvirka som marknadsregulatorar. Næringsutøvarane i landbruket må ha same inntektsmoglegheiter som andre grupper.

I fleire produksjonar er det nær full marknadsdekning av norske varer, til dømes gjeld dette sau og lam, egg, fjørfe og mjølk. Frukt, bær, grønnsaker og potet er produksjonar med stort marknadspotensiell, og forbruket er stigande. Auka produksjon og forbruk av desse energirike matvekstane kan bidra til auka sjølvforsyningsgrad. Regjeringa har eit mål om at sjølvforsyningsgraden av norske jordbruksmatvarer, korrigert for import av fôrråvarer, skal komme opp til 50 pst.

Sjølvforsyningsgraden beskriv kor stor del av matvareforbruket vårt som er produsert i Noreg, målt i energi. Denne kan per definisjon ikkje overstige 100 pst. Dette er eitt av fleire mål på kva marknadsdel den norske matsektoren har i den innanlandske matmarknaden.

Sjølvforsyningsgraden for varer produserte i jordbruket blir påverka av dei naturgitte produksjonsforholda, vêret, ulike krav til kvalitet, prisar, landbrukspolitiske verkemiddel og av internasjonale handelsavtalar. Dette kom ekstra godt fram etter tørken sommaren 2018, som gjorde at sjølvforsyningsgraden blei redusert både i 2018 og 2019.

Sjølvforsyningsgraden inkludert sjømat har variert rundt 50 pst. i fleire tiår. NIBIO har frå og med 2020 innarbeidd anslag for grensehandel/privatimport, og revidert tidsserien tilbake til 2000. Denne endringa i metode førte til at sjølvforsyningsgraden blei justert ned om lag to prosentpoeng samanlikna med tidlegare. Dei låge avlingane som følgje av tørken sommaren 2018, påverka sjølvforsyningsgraden også i 2019. Sjølvforsyningsgraden låg då på 43 pst. I 2020 auka sjølvforsyningsgraden til 46 pst., og for 2021 auka den

vidare med 1 prosentpoeng, til 47 pst. Sjølvforsyningsgraden med grunnlag i norsk fôr var 40 pst. både i 2020 og 2021. Naturgitte forhold gjer at sjølvforsyningsgraden for husdyrprodukt, som har eit høgt proteininnhald, er gjennomgåande høg, mens den er klart lågare for planteprodukt. For protein ligg sjølvforsyningsgraden på om lag 63 pst., etter ein nedgang frå 70 pst. tidleg på 2000-talet.

Tal frå Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) viser at sjølvforsyningsgraden for kjøtt var 92 pst. i 2020. For mjølk, fløyte, rømme og egg var sjølvforsyningsgraden 100 pst., mens den for ost var 84 pst. Dette er matvarer vi produserer som det er naturgitte grunnlag for å produsere i Noreg. Sjølvforsyningsgraden for frukt og bær gjekk ned frå 7 pst. i 2019 til 5 pst. i 2020, delvis som følge av problem med å få tak i arbeidskraft under koronapandemien. For grønsaker var sjølvforsyningsgraden på frukt, bær og grønsaker kjem mellom anna av ein kortare vekstsesong, men viser òg at det er marknadsmoglegheiter for auka norsk produksjon.

I 2020 var i overkant av 84 pst. av fôret til norske husdyr produsert i Noreg. Alt grovfôr er produsert innanlands, og delen norske råvarer i kraftfôret var i 2020 på 61 pst. mens den gjekk ned til 58 pst. i 2021. Krav til energi- og proteininnhald i kraftfôret gjer at delen karbohydrat blir redusert. Delen av norske karbohydrat er og avhengig av vidare fôrutvikling, bruk av andre råvarer i fôret og samansetjinga av husdyrhaldet. Delen av norskprodusert kveite i kraftfôret er aukande, og i rapport nr. 10/2021 frå Landbruksdirektoratet om bruk av norske fôrressurser, blir det konkludert med at auka tilgang til kveite er ein nøkkel for å auke norskandelen i kraftfôret. Norskprodusert del av karbohydrat i kraftfôret var 75 pst. i 2021, som var om lag på nivået før tørkesommaren 2018. Den norskproduserte delen av feitt og protein i kraftfôret har gått mykje ned som følge av forbodet mot bruk av animalsk protein i dyrefôr. Delen av norskproduserte feittråvarer har auka med to prosentpoeng sidan 2020, og var i 2021 på 58 pst. I kraftfôret blir feitt frå råvarer som erter og oljefrø nytta. Norskproduserte varer held god kvalitet, men bruken en likevel avgrensa fordi eigenskapane til feittet i desse råvarene ikkje fullt ut kan erstatte importert vare.

Den norskproduserte delen av matvareforbruket målt i energi, korrigert for eksport av norskproduserte matvarer, blir kalla dekningsgraden. Tala for 2020 viser en total dekningsgrad på 87 pst.

God dyre- og plantehelse og god dyrevelferd

God dyre- og plantehelse er viktig for mattryggleik, kostnadseffektivitet og ein langsiktig og berekraftig matproduksjon. Ein stor del av det globale potensialet for matproduksjon blir i dag ikkje utnytta på grunn av skadegjerarar i planteproduksjon og dyresjukdommar. Klimaendringar og auken i ferdsel over landegrensene er òg risikofaktorar for både dyre- og plantehelsa.

Plantehelsa er generelt god i Noreg samanlikna med mange andre europeiske land, sjølv om det kvart år er tilfelle av skadegjerarar i viktige kulturar.

Helsesituasjonen i norske husdyrpopulasjonar er god. Det er svært få tilfelle av salmonellainfeksjon hos norske husdyr samanlikna med mange andre land. Smitte til menneske frå norskprodusert kjøtt og kjøttprodukt er difor uvanleg.

Antibiotikabruken i norsk husdyrhald er svært låg i internasjonal samanheng. Dyktige og ansvarsmedvitne bønder, ansvarsfulle veterinærar og eit godt samarbeid mellom næringa og styresmaktene er avgjerande faktorar for den gode situasjonen i Noreg.

Landbruks- og matdepartementet har utarbeidd ein eigen handlingsplan mot antibiotikaresistens innanfor eige sektoransvar. I denne planen er det mellom anna ei målsetjing at den antibiotikaresistente LA-MRSA bakterien ikkje skal få etablere seg i norsk svinehald. I 2021 blei det ikkje påvist MRSA i norske svinebuskarar, noko som viser at vi framleis klarer å halde MRSA hos svin under kontroll. Salet av antibiotika til matproduserande landdyr er i perioden 2013–2021 redusert med 25 pst. målt i kg. aktivt stoff. Det er ein nedgang i forbruket av veterinære antibakterielle middel på 29 pst. til kjæledyr frå 2013 til 2021. Data rapportert for perioden 2015–2021 viser en reduksjon på 11 pst. i salet av antibakterielle humanpreparater til hund og katt, noko som indikerer at redusert sal av veterinære antibakterielle middel ikkje har blitt erstatta av antibakterielle humanpreparat.

Generelt er helsa god òg hos viltlevande dyr, men i april 2016 blei sjukdommen *chronic wasting disease* (skrantesjuke) påvist hos villrein og elg. I 2020 blei klassisk skrantesjuke påvist i ein villrein frå Hardangervidda. Viktige oppgåver er å kartleggje utbreiinga og leggje til rette for å etablere ein ny reinsdyrflokk i Nordfjella, følge opp vedteken handsaming av klassisk skrantesjuke på Hardangervidda og bidra til å utforme den langsiktige forvaltninga av skrantesjuke.

God dyrevelferd er eit mål i seg sjølv, i tillegg til at det er eit gode for samfunnet og eit konkur-

ransefortrinn for norsk mat. Generelt er dyrevelferda i Noreg betre enn i mange andre land. Det er stor offentleg merksemd på dyrevelferd.

Sjølv om dyrevelferda generelt er god, er det framleis utfordringar i enkelte produksjonar og hos enkelte eigarar av både produksjonsdyr, sportsdyr og kjæledyr.

Satse på avl, forskning og utdanning for å auke bruken av dei biologiske ressursane

Systematisk avls- og foredlingsarbeid er viktig for meir effektiv og berekraftig matproduksjon, med auka sjølvforsyningsgrad basert på norske ressursar og lågare klimagassproduksjon. Forsking og teknologiutvikling legg til rette for at vi har eit plante- og dyremateriale som er godt tilpassa norske forhold og eit endra klima. Landbruks- og matdepartementets løyvingar til forskning har over fleire år bidrege med finansiering av viktige forskingsprosjekt innan husdyravl, der avlsorganisasjonane Geno og Norsvin er sentrale aktørar.

Geno har gjennom mange tiår lagt stor vekt på fleire eigenskapar enn berre auka produksjon av mjølk og kjøtt i avlsmåla sine. Det er vektlegginga av eigenskapar som helse, fruktbarheit, haldbarheit, beinkvalitet, gemytt og morseigenskapar som har bidrege til at den norske grisen og mjølkekua av rasen Norsk Raudt Fe (NRF) i dag er særst ettertrakta i mange land. FNs mat- og landbruksorganisasjon (FAO), omtaler NRF som eit godt døme på moderne, god og berekraftig avl. Geno eksporterer NRF-sæd til om lag 40 land, og det er spesielt den gode dyrehelsa og fruktbarheita som har ført til auka interesse for NRF-kua i mange land. Dei seinare åra er det sett i gang pro-

sjekt for å sjå på moglegheitene for å redusere metanutslipp frå norske kyr.

Norsvin har òg lukkast godt i sitt internasjonale arbeid. Norske svinegen finst allereie i mange land og interessa er stadig aukande. Norsvin har, gjennom å kombinere interessene til produsentar, foredlingsindustri og forbrukarar i avlsarbeidet, utvikla ein gris med unike eigenskapar.

Bioteknologi og forskning står sentralt i bioøkonomien. Regjeringen fremjar bioøkonomien ved å leggje vekt på tiltak som aukar verdiskaping og sysselsetjing, reduserer klimagassutslipp, og meir effektiv og berekraftig utnytting av dei fornybare biologiske ressursane. Landbruks- og matdepartementets løyvingar til forskning gir viktige bidrag til vidareutvikling av bioøkonomien.

Det er sett i gang fleire forskingsprosjekt med mål om berekraftig, klimavenleg og auka utnytting av dei biologiske ressursane. Døme på dette er prosjekt som studerer alternative fôrkjelder og auka fôrutnytting, karbonlagring i jord, auka jordbruksproduksjon nord for polarsirkelen, urbane veksthus og nye dyrkingsmetodar.

For auka bruk av dei biologiske ressursane er rekruttering av fagpersonar viktig. Innan høgare utdanning har det vore ein nedgang i talet på søkjarar innan landbruksfag og andre grøne utdanningar dei siste åra. Kandidatar frå til dømes plantevitskap og skogfag legg grunnlaget for rekruttering til forskarutdanningar som er naudsynt for å bidra til å løyse store samfunnsutfordringar. Det er difor viktig å stimulere til auka rekruttering og samarbeid i landbruket og på tvers av sektorane.

8 Mål: Landbruk over heile landet

Leggje til rette for bruk av beite- og jordressursane

For å nå målet om landbruk over heile landet, må det leggjast til rette for bruk av beite- og jordressursane. Dette krev ei geografisk differensiering av verkemidla i jordbruket. Frå 2010 til 2021 har det samla jordbruksarealet i drift blitt redusert

med 2 pst., jf. tabell 8.1. Frå 2005 til 2013 blei eit nytt digitalt kartgrunnlag teke i bruk som kontrollgrunnlag ved søknad om produksjonstilskott. Innføringa gav ein reduksjon i arealet på om lag 3,3 pst. Årsakene er både meir nøyaktige målingar og at endringar, som har skjedd over tid, først blir fanga opp når nytt kartgrunnlag blir teke i bruk.

Tabell 8.1 Jordbruksareal i drift, 1999–2021, 1000 dekar

	1999	2010	2014	2018	2019	2020	2021	Endring 2010–2021
Korn og oljevekstar mm.	3 346	3 093	2 896	2 864	2 815	2 874	2 892	-7 %
Åker og hage	3 996	3 536	3 326	3 276	3 227	3 271	3 293	-7 %
Fulldyrka eng og beite	4 876	4 766	4 785	4 787	4 825	4 806	4 782	0 %
Sum Fulldyrka jord	8 871	8 302	8 111	8 063	8 052	8 077	8 075	-3 %
Anna eng og beite	1 513	1 758	1 757	1 800	1 791	1 783	1 783	1 %
Jordbruksareal i drift i alt	10 384	10 060	9 868	9 863	9 843	9 860	9 858	-2 %
Areal daa/innbyggjar	2,34	2,07	1,93	1,86	1,83	1,83	1,83	-12 %

På landsbasis har delen fulldyrka areal hatt ein reduksjon på om lag 3 pst. i perioden frå 2010 til 2021, mens delen eng og beite har auka med 1 pst. Kornarealet har gått ned med 7 pst. frå 2010, men den største delen av reduksjonen var tidleg i perioden. Frå 2018 til 2021 har kornarealet auka med 1 pst.

Systemet for registrering av dyr som gir grunnlag for produksjonstilskott blei lagt om i 2017/2018, og tala for dyr på beite frå og med 2018 er difor ikkje direkte samanliknbare med tal frå tidlegare år. 70 pst. av alle mjølkekyr og anna storfe gjekk på beite (innmark og/eller utmark) i minst 12/16 veker i 2021, ifølgje tal frå Landbruksdirektoratet. For vaksen sau på beite har dyretalet vore stabilt høgt, og i 2021 var 94 pst. på beite

minst 12/16 veker. For sau er delen dyr på utmarksbeite høgare i større buskap enn i mindre buskap, mens for storfe er det motsett.

Moglegheiter for busetjing og sysselsetjing

Sysselsette i landbruket stod for 3,3 pst. av den samla sysselsetjinga i Noreg i 2021. Av desse var om lag 1,3 pst. sysselsette i jordbruk og reindrift, 0,2 pst. i skogbruk og 1,1 pst. i matindustrien.

I alt var i overkant av 90 500 personar sysselsette i landbrukssektoren. Av desse var i overkant av 37 100 personar sysselsette i jordbruk og reindrift, 6 100 i skogbruk, 31 200 i matindustrien og 16 100 i skogbruksbasert industri, jf. tabell 8.2.

Tabell 8.2 Førebelse tal for sysselsette etter arbeidsstad, fordelt på næringer, 2021

	Totalt tal sysselsette		Sysselsette i jordbruk og reindrift		Sysselsette i skogbruk		Sysselsette i matindustri		Sysselsette i skogbruksbasert industri		Sysselsette i landbruket	Landbruksbasert sysselsetjing som del av total sysselsetjing	Landbrukets sysselsetjing av total sysselsetjing
	tal		tal	pst.	tal	pst.	tal	pst.	tal	pst.	tal	pst.	
Viken	551 387		5 475	14,7 %	1 491	24,5 %	5 746	18,4 %	3 080	19,2 %	15 792	17,4 %	2,9 %
Oslo	507 234		280	0,8 %	178	2,9 %	4 222	13,5 %	259	1,6 %	4 939	5,5 %	1,0 %
Innlandet	173 013		6 657	17,9 %	1 702	27,9 %	3 382	10,8 %	3 495	21,8 %	15 236	16,8 %	8,8 %
Vestfold og Telemark	187 084		2 601	7,0 %	683	11,2 %	2 862	9,2 %	1 077	6,7 %	7 223	8,0 %	3,9 %
Agder	143 140		1 610	4,3 %	638	10,5 %	1 428	4,6 %	2 024	12,6 %	5 700	6,3 %	4,0 %
Rogaland	254 813		5 017	13,5 %	110	1,8 %	3 707	11,9 %	1 269	7,9 %	10 103	11,2 %	4,0 %
Vestland	322 547		4 095	11,0 %	268	4,4 %	2 861	9,2 %	1 275	7,9 %	8 499	9,4 %	2,6 %
Møre og Romsdal	130 385		2 000	5,4 %	134	2,2 %	1 377	4,4 %	534	3,3 %	4 045	4,5 %	3,1 %
Trøndelag	240 985		5 658	15,2 %	636	10,4 %	3 850	12,3 %	2 293	14,3 %	12 437	13,7 %	5,2 %
Nordland	117 991		2 058	5,5 %	161	2,6 %	606	1,9 %	598	3,7 %	3 423	3,8 %	2,9 %
Troms og Finnmark	125 387		1 695	4,6 %	97	1,6 %	1 176	3,8 %	161	1,0 %	3 129	3,5 %	2,5 %
Svalbard	1 241		0	0,0 %	0	0,0 %	3	0,0 %	0	0,0 %	3	0,0 %	0,2 %
<i>Ikkje fylkesfordelt¹</i>	<i>6 970</i>		<i>0</i>	<i>0,0 %</i>	<i>0</i>	<i>0,0 %</i>	<i>0</i>	<i>0,0 %</i>	<i>0</i>	<i>0,0 %</i>	<i>0</i>	<i>0,0 %</i>	<i>0,0 %</i>
Sum fylke	2 755 207		37 146	100,0 %	6 098	100,0 %	31 220	100,0 %	16 065	100,0 %	90 529	100,0 %	3,3 %
Sum landet	2 762 177		37 146	100,0 %	6 098	100,0 %	31 220	100,0 %	16 065	100,0 %	90 529	100,0 %	3,3 %

¹ «Ikkje fylkesfordelt» inkluderer Jan Mayen (10 sysselsette tilknytta forskning og utviklingsarbeid) og kontinentalsokkelen (6 960 sysselsette tilknytta utvinning av råolje og naturgass).

Kjelde: Statistisk sentralbyrå

Ressursane knytte til landbrukseigedommane spelar ei viktig rolle for sysselsetjing og busetjing i store delar av landet. Tal frå SSB viser at det var registrert 5 367 580 innbyggjarar i Noreg første kvartal 2020. Av dei var 354 714 fast busette på ein landbrukseigedom. I 2020 var det registrert 143 271 landbrukseigedommar med bustadhus i Noreg. I 2020 budde 6,6 pst. av folkemengda på ein landbrukseigedom.

Eit mangfaldig landbruk med ein variert bruksstruktur og geografisk produksjonsdeling

Den geografiske fordelinga av produksjon i landbruket er viktig for å nå målet om landbruk over heile landet. Figur 8.1 viser endringa i produsert mengde for nokre produksjonar fordelt på fylke for perioden 2010 til 2021. Produksjonen av kumjølkk blir styrt av kvoter, og har difor vore relativt stabil over fleire år både i volum og geografisk fordeling. Som følgje av Stortingets vedtak om å fjerne eksportsubsidiene frå 1. juli 2020, har kvoter som blei selde til staten i perioden frå 2017 til 2021 ikkje blitt selde ut igjen til produsentane. Dette har i noko grad endra den regionale balansen. Den ekstraordinære oppkjøpsordninga som blei vedteken hausten 2019 og gjennomført i 2020, fekk verknad frå 2021. Oppkjøpa var fordelte på produksjonsregion, men fordi nokre regionar ikkje nytta heile oppkjøpskvota, påverka òg dette den regionale balansen noko. Effektane av ordninga er inkludert i figuren. Koronapandemien førte til auka etterspørsel etter meieriprodukt, og forholdstalet for kvoter blei auka fleire gongar frå april 2020, og oppretthalde på eit høgt nivå ut 2021.

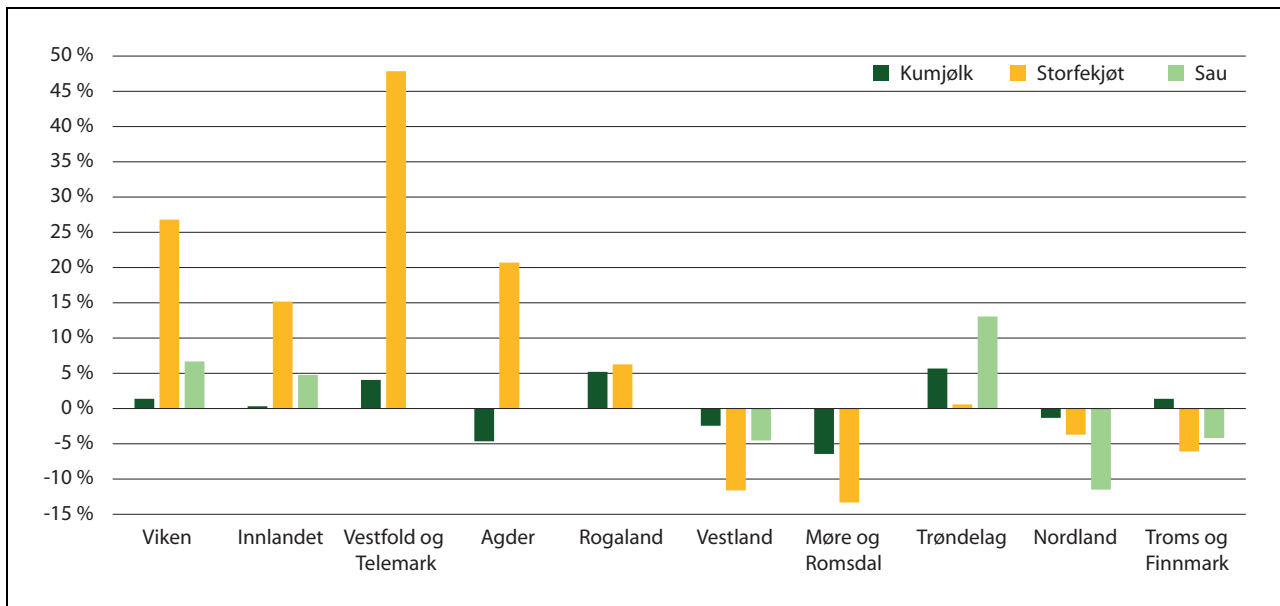
Produksjon av storfekjøtt har auka i Viken, Innlandet, Vestfold og Telemark, Agder og Rogaland.

I Trøndelag har det vore om lag stabilt, mens produksjonen har gått noko ned i Vestland, Møre og Romsdal, Nordland og Troms og Finnmark. Produksjon av sauekjøtt har hatt ein auke i Viken, Innlandet og Trøndelag, mens den har gått ned i Vestland, Nordland og Troms og Finnmark. Dei andre fylka har berre mindre endringar i produksjon av sauekjøtt.

Produksjonen av fjørfekjøtt har hatt ein sterk auke dei siste åra, trass i reduksjonen i 2015 og 2016. I dag produserast det i hovudsak fjørfekjøtt i Viken, Innlandet, Trøndelag og Rogaland. Auken i produksjonen frå 2010 til 2021 har i stor grad kome i Rogaland. Produksjonen av egg går i hovudsak føre seg i dei same fylka som produksjon av fjørfekjøtt. I Trøndelag har eggproduksjonen auka mykje dei siste åra, mens den har vore relativt stabil i dei andre fylka. Svinekjøttproduksjonen er størst i fylka Viken, Innlandet, Vestfold og Telemark, Rogaland og Trøndelag. Det har ikkje vore store endringar i det totale produksjonsvolumet eller i den geografiske fordelinga av produksjon av svinekjøtt frå 2010 til 2021.

Kornproduksjonen blei hardt ramma av tørken sommaren 2018. Arealet nytta til korn, erter og oljevekstar blei redusert i 2019, truleg fordi mange produsentar nytta kornarealet til å produsere gras for å byggje opp fórlager etter tørkesommaren. I 2020 var produksjonen av korn høgare enn på svært mange år. Førebelse tal for kornproduksjonen i 2021 viser ein reduksjon på om lag 10 pst. samanlikna med produksjonen i 2020.

Produksjon av potet har auka med i underkant av 1 pst. dei siste ti åra. Auken har kome i Viken, Innlandet, Vestland, Møre og Romsdal, Nordland og Troms og Finnmark, mens den har gått noko ned i Rogaland og Trøndelag. I dei andre fylka har produksjonen av potet vore stabil.

Figur 8.1 Endring i produsert mengde fordelt på produksjonar og fylke, 2010 til 2021 (i prosent)

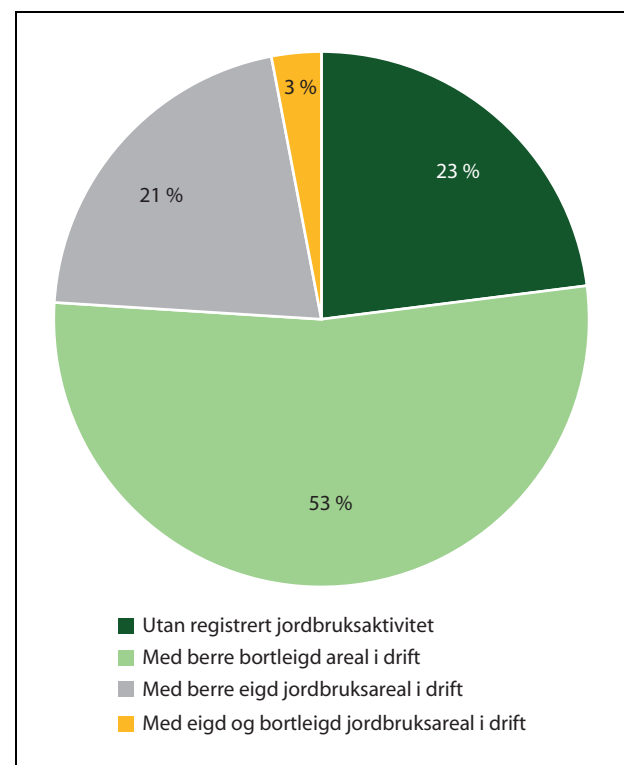
Kjelde: Budsjettnemnda for jordbruket, Resultatkontrollen

For å nå målet om eit mangfaldig landbruk med ein variert bruksstruktur må produksjonsgrunnlaget (areal og struktur) vere innretta på ein tenleg måte.

Statistikk frå SSB viser at det var om lag 180 100 registrerte landbrukseigedommar i 2020. Dette er landbrukseigedommar som har minst 5 dekar jordbruksareal og/eller minst 25 dekar produktiv skog. Ei gruppering av landbrukseigedommane etter storleiken på eigd jordbruksareal viser at mange eigedommar har lite jordbruksareal. Hovudtyngda (70 pst.) av eigedommane hadde mellom 5 og 100 dekar eigd jordbruksareal både i 2019 og 2020. Om lag 18 pst. hadde mellom 100 og 500 dekar eigd jordbruksareal. Under 1 pst. hadde eigd jordbruksareal på 500 dekar eller meir. Utviklinga frå 2019 til 2020 i talet på landbrukseigedommar som har mellom 100 og 500 dekar eigd jordbruksareal er stabilt. Utviklinga viser òg ein liten auke i talet på eigedommar med 500 dekar og meir eigd jordbruksareal i perioden.

Av dei 180 100 registrerte landbrukseigedommane i 2020 har i underkant av 160 000 eigedommar (89 pst.) minst 5 dekar eigd jordbruksareal. Av dei har om lag 53 pst. jordbruksareal som berre blir drive ved bortleige. Om lag 21 pst. av eigedommane blir drivne utan leigd jordbruksareal, jf. figur 8.2, som viser landbrukseigedommar med minst 5 dekar eigd jordbruksareal i 2020. Tala for 2020 viser ein nedgang for eigedommar med areal som blir drive av eigaren sjølv, og ein auke i

areal som blir drive av andre ved bortleige. For eigedommane med minst 5 dekar eigd jordbruksareal var den gjennomsnittlege arealstorleiken på jordbruksarealet om lag 68 dekar.

Figur 8.2 Landbrukseigedommar med minst 5 dekar eigd jordbruksareal, 2020 (i prosent)

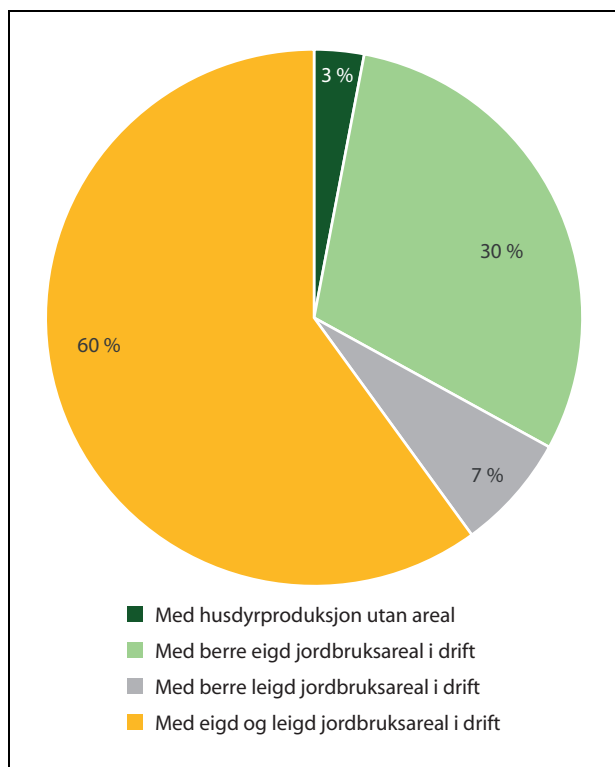
Kjelde: Statistisk sentralbyrå

Tal frå SSB viser at over halvparten (56 pst.) av dei 38 713 jordbruksverksemdene hadde mellom 100 og 499 dekar jordbruksareal i drift i 2020. Dette er ein svak nedgang frå 2019, då prosentdelen for desse jordbruksverksemdene var på 57. I 2020 hadde i underkant av 4 900 jordbruksverksemdar 500 dekar og meir jordbruksareal i drift, mot om lag 4 800 året før. Tala viser framleis ein auke i jordbruksverksemdar med 500 dekar og meir jordbruksareal i drift – frå 2,5 pst. i 2000 til 12,8 pst. i 2020.

Det er i dag eit stort omfang av leigejord og 60 pst. av jordbruksverksemdene driv landbruksproduksjon med både leigd og eigd jordbruksareal. Om lag 30 pst. av jordbruksverksemdene driv produksjon berre på eigd jordbruksareal. 7 pst. driv landbruksproduksjon berre med leigd jordbruksareal, jf. figur 8.3, som viser jordbruksverksemdene fordelte etter jordbruksareal i drift. Tala er stabile.

Eigd jordbruksareal i drift på jordbruks-eigedommane var på litt under 5,3 mill. dekar. Det leigde jordbruksarealet var på vel 4,5 mill. dekar. Samanlikna med tala frå 2019 viser dette ein nedgang på 22 300 dekar i eigd jordbruksareal i drift, og samstundes ein auke på 39 300 dekar i jordbruksarealet som blir leigd av jordbruksverksemdene.

Figur 8.3 Jordbruksverksemdar etter jordbruksareal i drift, 2020 (i prosent)

Kjelde: Statistisk sentralbyrå

Tal frå KOSTRA (kommune-stat-rapportering) i 2021 viser at om lag 19 pst. av dei som fekk samtykke til å dele ein landbrukseigedom, skulle selje jorda som tilleggsjord til ein annan landbrukseigedom. Dette inneber at areal frå 546 eigedommar skulle overførast som tilleggsjord til ein eller fleire landbrukseigedommar i 2021. I perioden 2010–2018 var den tilsvarande fordelinga på om lag 15 pst., mens den i 2019 og 2020 var høvesvis 21 pst. og 22 pst.

Leggje til rette for rekruttering i heile landet

Stabil rekruttering av kompetente næringsutøvarar er viktig for å nå måla i landbrukspolitikken. Jordbruksavtalen inneheld sentrale rammevilkår og gir grunnlag for auka lønsemd i landbruket. Avtalen er difor det viktigaste verktøyet for å leggje til rette for rekruttering i heile landet. Særleg er ordninga med investerings- og bedriftsutviklingsmidlar målretta for å fremje rekruttering til næringa, både fordi yngre investerer i større grad enn eldre, og fordi mange eldre som investerer, gjer det for å leggje til rette for neste generasjon. Næringsutøvarar under 35 år er prioriterte i delar av regelverket. I 2021 gjekk 30 pst. av tilskottsmidlane til personlege mottakarar under 35 år. Talet har vore relativt stabilt dei siste åra.

Norsk landbruk er ei kunnskapsintensiv og kompetansekreivjande næring. Det er viktig å leggje til rette for eit godt utdanningssystem i landbruket. Nær alle fylka i landet tilbyr landbruksutdanning i vidaregåande opplæring under utdanningsprogrammet Naturbruk, og fleire fylke har fagskuletilbod i ulike landbruksfag. På universitets- og høgskulenivå er det tilbod om landbruksutdanning på tre ulike stader i landet – ved Nord universitet, Høgskolen i Innlandet og Norges miljø- og biovitenskaplege universitet (NMBU).

Det har dei siste åra vore ei positiv utvikling i talet på elevar som vel utdanningsprogrammet Naturbruk, mens de einskilde landbruksfaga under utdanningsprogrammet har variert noko. Samstundes er det stor interesse for agronomi- og gartneropplæringa for vaksne knytt til den nasjonale modellen for vaksenagronomen. Ordninga er etablert ved 20 av landets naturbruksskular fordelt på ni av landets fylkeskommunar.

I høgare utdanning har interessa for landbruksfag vore minkande dei siste åra, ved unntak av skogfag. Interessa for grøne fag i høgare utdanning har òg gått noko ned. For fagskulane har rekrutteringa til landbruksfag halde seg stabil, samstundes som interessa for matfag har auka.

Rekruttering av rett og god kompetanse er viktig i heile verdikjeda for mat. Dei siste åra har det vore ein nedgang i rekrutteringa til matfaga i vidaregåande skule. Samstundes står matindustrien overfor eit utfordrande generasjonsskifte, og det er stor etterpurnad etter kokker mange stader.

Ei økologisk, økonomisk og kulturell berekraftig reindrift

Regjeringa legg til grunn at reindriftnæringa er viktig for å bevare samisk kultur, samfunnsliv og språk. Næringa utnyttar viktige utmarksressursar og har potensial for auka verdiskaping, særleg gjennom auka vidareforedling av reinkjøtt og formidling av reindriftssamisk kultur og levesett.

Tilgangen på slaktedyr er avhengig av kalvetilgangen, tap av dyr og kor mange dyr reineigaren set til livdyr. Det blei slakta 66 264 rein i kalenderåret 2021. Dette er ein auke frå det låge nivået i 2020, men slakteuttaket er likevel lågare enn i 2019. Innrapporterte slaktedata for 2021 viser ei gjennomsnittleg slaktevekt på 22,2 kilo mot 22,5 kilo i 2020 for alle slaktedyr. Av alle slaktedyr var 81,4 pst. kalv mot 78 pst. i 2020.

Det er stor variasjon i gjennomsnittsvekt mellom reinbeitedistrikta. Nokre distrikt har

gjennomsnittsvekt på under 16 kilo per kalv. I den andre enden av skalaen er det nokre distrikt som har gjennomsnittsvekt på over 20 kilo per kalv. Reinlaga i Sør-Noreg ligg på rundt 24 kilo per kalv.

Produktiviteten per livrein varierer mykje mellom reinbeiteområda og mellom distrikta i det enkelte området. Totalproduktiviteten, slakt per livdyr korrigert for reintal, er 5,7 kilo for heile landet i driftsåret 2020/2021, men varierer mellom 3,4 kilo i Nordland og 17,5 kilo i reinlaga i Sør-Noreg.

Det er mange årsaker til tap av rein. Dei viktigaste er rovvilt, sjukdom, ernæringssvikt, rein-tjuveri eller trafikkulukker. Reinlaga har dei klart lågaste oppgitte kalvetapa, etterfølgt av Sør-Trøndelag/Hedmark og Polmak/Varanger. Generelt god kondisjon hos reinen og lågare dyretettleik på beiteareala har vore viktige faktorar for å forklare dei lågare tapa heilt aust i Finnmark samanlikna med Karasjok og Vest-Finnmark. På grunn av høge tap til rovvilt har Troms og Nordland over tid hatt dei største oppgitte tapa av kalvar og vaksne dyr i prosent av reintal. Samla tap for heile landet i driftsåret 2020/2021 var 82 581 rein mot 71 022 for driftsåret 2019/2020. Av det samla tapet var om lag 77 pst. tap av kalv.

9 Mål: Auka verdiskaping

Utnytte marknadsbaserte produksjonsmoglegheiter

Naturgitte forhold gjer at den norske sjølvforsyningsgraden for husdyrprodukt er gjennomgåande høg, mens den er lågare for planteprodukt, jf. nærare omtale under kap. 1150 i del II og kapittel 8 i del III av proposisjonen. Samla sett er det framleis marknadsmoglegheiter for auka planteproduksjon, særleg i grøntsektoren. Forbruket av frukt, bær og grønsaker har auka i fleire år, og det er eit mål i *Nasjonal handlingsplan for betre kosthald* at befolkninga sitt inntak av frukt, bær og grønsaker skal auke ytterlegare. I dag er ein stor del av forbruket dekt av import. Auka produksjon og forbruk av desse energirike matvekstane kan bidra til auka sjølvforsyningsgrad. For kjøtt er det no om lag balanse mellom tilbod og etterspørsel. I åra før koronapandemien var marknaden for gris, sau/lam og egg prega av overproduksjon, mens det har vore underdekning av storfe. Koronapandemien førte til større forbruk av norsk kjøtt i 2020 og 2021 enn det som tidlegare var prognosert, mellom anna grunna ein sterk reduksjon i grensehandelen. Både produksjon og prisar på kjøtt auka i 2021. Ein antok at grensehandelen ville auke igjen når grensene opna, og norsk produksjon auka difor ikkje like mykje som forbruksauken.

I 2021 blei det importert jordbruksvarer for 89,7 mrd. kroner til Noreg, ein auke på 8,5 pst. samanlikna med 2020. Den største delen av import av jordbruksvarer til Noreg kjem frå EU-land, og i 2021 var importen frå desse landa om lag 61 pst. av den samla importverdien. Dei siste ti åra har denne delen variert mellom 62 og 65 pst. av samla importverdi. I volum er delen av importen frå EU-land noko lågare; i 2021 var den 53 pst., og dei siste tre åra har den variert mellom 52 og 57 pst. Importen er stort sett varer som ikkje blir produserte i Noreg, eller varer som blir importerte utanom norsk sesong. Eksporten av jordbruksvarer frå Noreg var på 14,3 mrd. kroner i 2021. Det er ein auke på om lag 6 pst. frå 2020.

Importen av råvarer til fiskefôr stod for 24 pst. av importverdien av jordbruksvarer i 2021, mens

importen av frukt og grønsaker stod for 13 pst. av importverdien. Slike varer blir i hovudsak importert utan toll. Importen av brød og bakverk utgjorde 7 pst. av importverdien. Dette er varegruppa med mest import som ikkje er tollfri, i hovudsak til bearbeida produkt, såkalla RÅK-varer.

Marknaden for lokal mat og drikke har hatt ei positiv utvikling over dei siste to tiåra. Til saman blir det omsett slike produkt for meir enn 11 mrd. kroner kvart år. Tala for sal berre gjennom daglegvarehandelen viser nær ei tredobling i omsetnad frå 2,3 mrd. kroner i 2010 til 6,8 mrd. kroner 2021. Undersøkingar frå Stiftinga Norsk Mat viser òg at viljen til betale ekstra for lokalmat har vore aukande gjennom fleire år og no gjeld om lag 70 pst. av forbrukarane. Lokalmatnæringa er kjenneteikna av innovative og kvalitetsmedvitne produsentar. Fleire norske produsentar har dei siste åra gjort det skarpt i internasjonale tevlingar som oste- og sider-VM. Eit anna godt døme på kvaliteten på norsk lokalmat, er at talet på produkt merka med Spesialitet no er på over 500.

Økologisk mat representerer eit mangfald som forbrukarane etterspør. Landbruksdirektoratet publiserte fram til 2018 tal for omsetnad av økologiske varer i daglegvarehandelen, og har etter dette arbeidd med å få på plass eit nytt datagrunnlag. For dei tre siste åra har Landbruksdirektoratet innhenta tal frå daglegvarekjedene og handsama dei sjølv. Dei er difor ikkje samanliknbare med tal frå før 2019. Omsetnaden av økologiske landbruksvarer i daglegvarehandelen var på 2,9 mrd. kroner i 2021. Dette er ein nedgang frå året før, men ein auke samanlikna med åra før pandemien. Dei to siste åra er ikkje «normale» år for omsetnaden av daglegvarer grunna koronapandemien. Dei største varekategoriane av økologiske landbruksvarer i daglegvarehandelen er tørrvarer, meieriprodukt, fersk frukt og grønt og drikkevarer. Unnateke storhushaldning, er det registrert den same, eller ein auke, i omsetnaden av økologisk mat i alle salskanalar, samanlikna med før koronapandemien. Storhushaldning har framleis 80 mill. kroner lågare omsetnad av økologiske landbruksvarer i 2021 samanlikna med før pandemien.

Ei konkurransedyktig og kostnadseffektiv verdikjede for mat

Samfunnsoppdraget til jordbruket er å sikre befolkninga nok og trygg mat produsert på norske naturressursar, og gjennom dette også bidra til sysselsetjing i heile landet, god ernæring og helse. Verdikjeda i jordbruket må tilpasse seg sterkare konkurranse i framtida. Det betyr at jordbruket må vere ei effektiv næring som leverer det forbrukarane etterspør, og som tek inn over seg ein stadig meir krevjande internasjonal marknad. Regjeringa jobbar for å sikre eit aktivt landbruk med trygge inntekts- og velferdsordningar. Det er òg ein føresetnad for auka norsk matproduksjon og for at det framleis kan vere eit mangfaldig jordbruk over heile landet. Det viktigaste bidraget frå regjeringa til å sikre norsk jordbruk og matproduksjon er gjennom dei årlege forhandlingane med jordbruket.

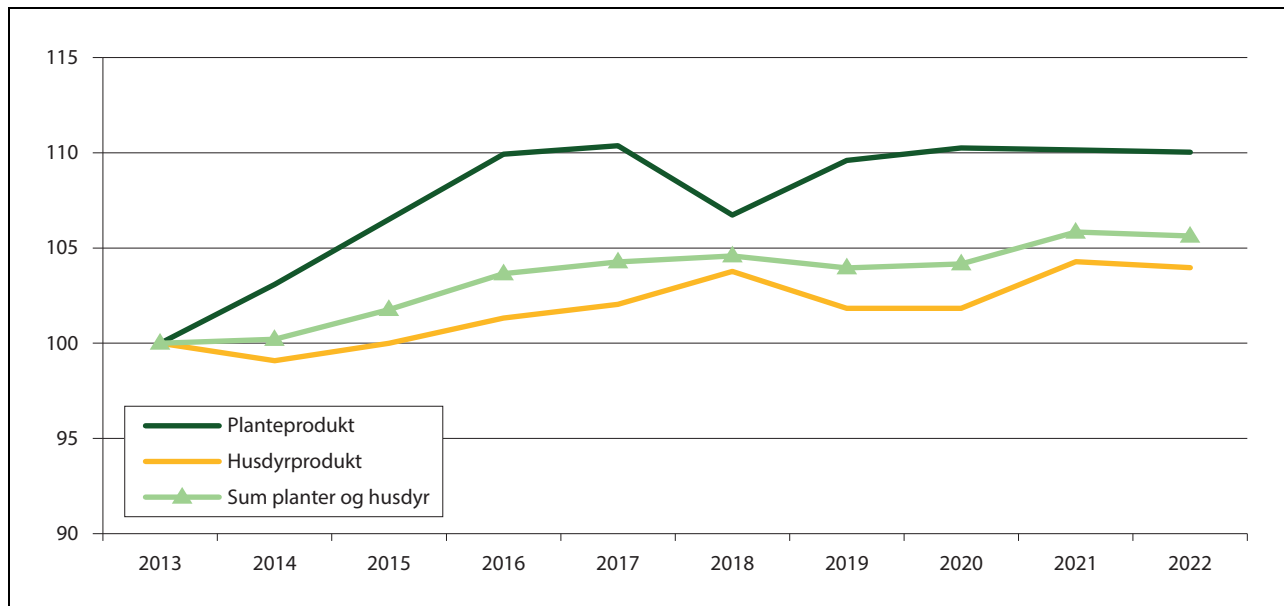
Matsektoren si konkurransekraft er avgjerande for å oppretthalde ein høg heimemarknadsdel. Tilstrekkeleg konkurransekraft er fundamentet for eit aktivt og variert norsk jordbruk og for å nå dei landbrukspolitiske måla. Norsk jordbruk har mange konkurransefortrinn og eit godt utgangspunkt for produksjon av konkurransedyktige kvalitetsprodukt, mellom anna gjennom ein variert bruksstruktur og geografisk produksjonsfordeling, god dyrevelferd, låg medisinbruk, høg innovasjonsgrad og ein berekraftig produksjon.

Det er ei gjensidig binding mellom norsk næringsmiddelindustri og norsk landbruk, og det er viktig å sikre verdiskaping og lønsemd i heile verdikjeda. Store delar av næringsmiddelindustrien foredlar norskproduserte råvarer, samstundes som han i aukande grad er eksponert for internasjonal konkurranse. Det er viktig å halde oppe norsk matproduksjon og sikre tilgangen på norske råvarer til næringsmiddelindustrien over heile landet, for å sikre at norske forbrukarar får den maten dei ønskjer. Importen av næringsmiddel aukar, men det gjer òg den samla omsetnaden av matvarer i Noreg.

Det siste tiåret har det samla produksjonsvolumet i jordbruket auka med 5,6 pst., jf. figur 9.1. Det samla produksjonsvolumet av planteprodukt har auka med 10 pst. (inkl. prognosert volum for 2022, ifølgje Budsjettnemnda for jordbruket). Planteproduksjon er svært avhengig av veret.

Vêrforholda i 2016 og 2017 gav gode avlingar, mens tørken sommaren 2018 gjekk hardt ut over kornproduksjonen og nokre av grønsakskulturane. Produksjon av korn, erter og oljefrø har auka med 13,1 pst. dei siste ti åra. For poteter har auken vore 11,1 pst. mens den for grønsaker og frukt har vore over 30 pst. Fruktavlinga i 2021 var den største på ti år. Produksjonen av bær har gått ned med nesten 26 pst. dei siste ti åra. Usikkerheit kring tilgang på arbeidskraft frå utlandet grunna koronapandemien er hovudårsaka til den sterke reduksjonen. Mangel på arbeidskraft førte mellom anna til at jordbærplanter ikkje blei planta eller at dei blei nedpløyd, mens andre produsentar ikkje hausta avlinga si. Prisane på bær auka desse åra samanlikna med tidlegare år. Marknaden for frukt og grønsaker er prega av sterk konkurranse frå import, men elleve av tolv produkt i grøntsektoren nådde likevel målpris i 2021. Samla sett er det gode marknadsmoglegheiter for auka planteproduksjon, særleg for frukt, grønsaker og bær.

Produksjonen av husdyrprodukt auka jamt fram til 2018, før den gjekk noko ned i 2019 og 2020. I 2021 auka produksjonen av husdyrprodukt noko som følgje av den auka etterspørselen under koronapandemien, både som følgje av den kraftige reduksjonen i grensehandelen, reduserte utanlandsreiser og auka etterspørsel i hushaldsmarknaden. Auken i salet av kjøtt var venta å vere mellombels, og for å unngå ein situasjon med overproduksjon når etterspørselen blei normalisert, blei delar av etterspørselsauken på kjøtt teke ut gjennom auka import. Dette gjaldt særleg svinekjøtt og fjørfekjøtt. Dei siste ti åra har produksjonsauken på storfe, svin og fjørfekjøtt vore høvesvis 9,8 pst., 5,6 pst. og 13,8 pst. Produksjonen av sau/lam har auka med 2,8 pst. i same periode. Tal frå Landbruksdirektoratet viser at den samla norske produksjonen av kjøtt frå gris, storfe, kylling, sau og lam har auka med 25 pst. dei siste femten åra. Produksjonsauken har først og fremst skjedd i dei kraftfôrbaserte produksjonane svin og fjørfé. Produksjonen av dei grovfôrbaserte kjøttslaga har vore relativt stabil i perioden sett under eitt, men med ein del variasjonar mellom år. Auken i salet av meieriprodukt under koronapandemien blei i stor grad teken ut gjennom auka innanlandsk produksjon. Dei siste ti åra er reduksjonen i mjølkeproduksjonen berekna til 3 pst.

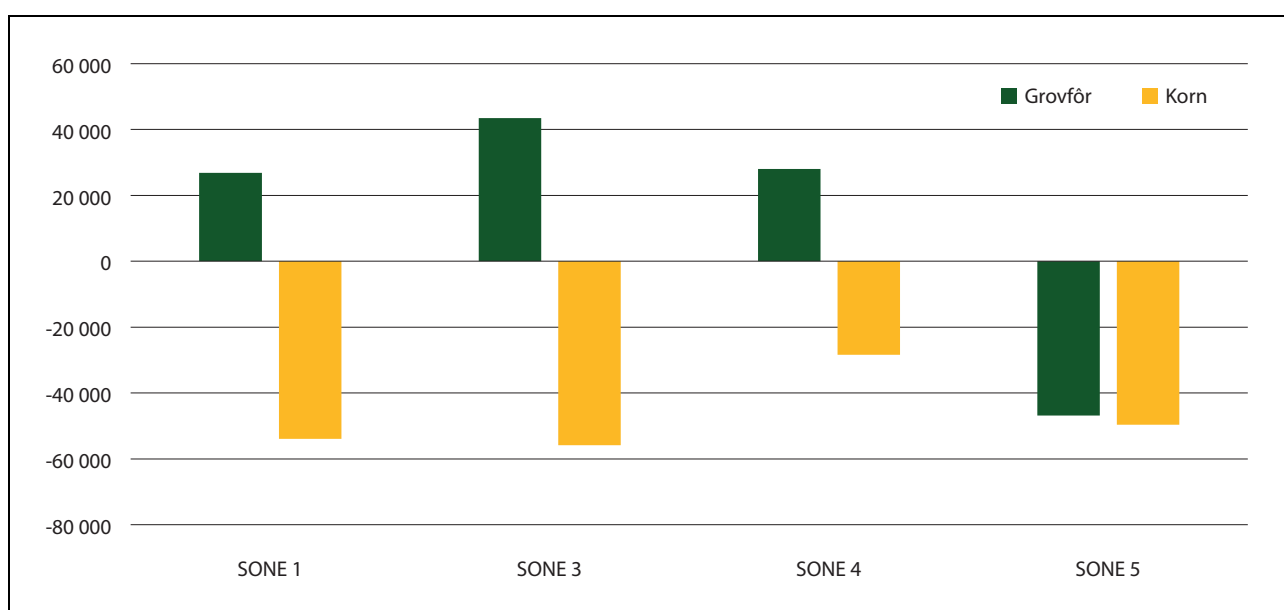

Figur 9.1 Endring i produksjonsvolum frå 2013 til 2022, iht. normalisert rekneskap. 2013 = 100.

Kjelde: Budsjettnemnda for jordbruket

Lønsemd er den viktigaste drivaren for avgjerdene den enkelte produsent tek. Det inneber at dei økonomiske verkemidla mellom anna verkar inn på den geografiske produksjonsfordelinga. Det samla jordbruksarealet har vore uendra eller hatt ein liten auke i Viken, Agder, Rogaland og Trøndelag i perioden 2010 til 2021. Reduksjonen i jordbruksareal i drift i denne perioden har først og fremst skjedd i Møre og Romsdal og i Vestland. I Innlandet, Vestfold og Telemark, Norland og

Troms og Finnmark har arealet gått ned med om lag 0,3 pst. Arealet av eng og beite har auka i fleire fylke i perioden. Figur 9.2 viser endringa i grovfôr- og kornarealet frå 2010 til 2021 for dei sonene for arealtilskott der arealet i størst grad kan vekslest mellom korn og grovfôr. I perioden auka arealet med grovfôr i sone 1, 3 og 4, mens kornarealet blei redusert. For sone 5 var det ein nedgang for både gras og korn.

Figur 9.2 Endring i areal grovfôr og korn i perioden 2010 til 2021, antal dekar

Kjelde: Landbruksdirektoratet

Regjeringa vil leggje til rette for at landbruket skal ha føreseielege rammevilkår som kan bidra til at den samla lønsemda i næringa aukar. Det er avgjerande at næringsutøvarane i landbruket skal ha dei same inntektsmoglegheitene som andre grupper. Innanfor desse rammevilkåra har utøvarane i landbruket, som sjølvstendige næringsdrivande, ansvar for eiga inntekt. Ei berekraftig kostnadsutvikling, god marknadstilpassing og produktivitetsutvikling vil vere ein føresetnad for inntektsutviklinga. Målet er at inntekter for bonden i størst mogleg grad blir henta i marknaden. Regjeringa vil arbeide for at næringsutøvarar i alle produksjonar og på alle typar bruk skal ha reell moglegheit for inntektsutvikling på line med andre i samfunnet.

Bereknningar frå Budsjettnemnda for jordbruket i 2022 viste at bruttoinntektene i jordbruket auka med 4,2 mrd. kroner frå 2020 til 2022, før jordbruksoppgjæret. Kostnadene (inkl. realrentekostnaden) var berekna til å auke med over 5,5 mrd. kroner. Dette innebar at vederlag til arbeids- og eigenkapital for jordbrukssektoren frå 2020 til 2022 var berekna å gå ned med nesten 1,4 mrd. kroner, eller 8,5 pst. før jordbruksoppgjæret i 2022. Dette blir utdjupa i avsnittet om inntektsutviklinga i jordbruket.

Ei effektiv og lønsam utnytting av garden sine samla ressursar

Det er heilt sentralt for landbruks- og matpolitikken at dei ulike verkemidla bidreg til lønsam utnytting av dei samla ressursane på garden. Det er sett av midlar til dette over jordbruksavtalen, mellom anna til Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping, forvalta av Innovasjon Norge (IN). Innsatsen har medverka til auka profesjonalisering og vekst særleg innan lokalmatområdet, men òg innanfor område som reiseliv og Inn på tunet. Omsetnad av lokalmat gjennom daglegvarehandelen har auka frå 2,3 mrd. kroner i 2010 til 6,8 mrd. kroner i 2021 – ein auke på 196 pst. Totalomsetnad av lokalmat og drikke medrekna storhushandlingsmarknaden, er berekna til 11,3 mrd. kroner for 2021.

Dei fleste bedriftsretta verkemidla over Landbrukets utviklingsfond (LUF) er forvalta av Innovasjon Norge (IN), der måla om fleire grunderar, fleire vekstkraftige bedrifter og fleire innovative næringsmiljø står sentralt. Dei offentlege verkemidla verkar saman med fleire andre faktorar, og det er difor svært krevjande å måle samanhangen mellom tildeling av midlar og utvikling i lønsemd, produktivitet og omsetnad. Dei fleste landbrukskundane hos IN er enkeltpersonføretak eller per-

sonkundar, og rekneskapstala deira er ikkje tilgjengelege på same måten som for aksjeselskap. Mangelen på rekneskapsdata gjer at det ikkje er mogleg å måle verknaden av midlane til tradisjonelt landbruk med same metode som for midlar til andre tenester til næringslivet hos IN. For tenester innan INs landbruksoppdrag som ikkje er tradisjonelt landbruk, har SSB gjort bereknningar av verknaden.

I INs rapport til oppdragsgivarane for 2021 viser effektindikatorar for finansiering gitt til aksjeselskap under landbruksoppdraget at bedrifter som har fått tilsegn frå INs tenester, har høgare årleg gjennomsnittleg meirvekst i salsinntekter (9,6 prosentpoeng), verdiskaping (8,2 prosentpoeng) og produktivitet (2,9 prosentpoeng) enn dei som ikkje har fått tilsegn frå IN. Gjennomsnittleg årleg meirvekst for prosjekt finansiert av Landbruks- og matdepartementet er noko høgare enn andre distriktsretta oppdrag i IN. Addisjonalt, det vil seie i kva grad bedriftene oppfattar at INs bidrag har vore avgjerande for gjennomføringa av prosjektet, er vedvarande høg for landbruksoppdraget. I 2020 var denne på 95 pst.

Tilgang til investeringsverkemiddel bidreg til fornying av produksjonsapparatet i landbruket og til framtidig vekst og utvikling i landbruksbaserte næringar. Midlane til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU-midlar) er Landbruks- og matdepartementet sitt viktigaste verkemiddel for å fremje investeringstiltak i landbruket. Det har over fleire år vore stor etterspørsel etter investeringsverkemiddel. I mange fylke var tilskottsramma i praksis brukt opp første halvdel av 2021. Nærare 87 pst. av midlane går til fornying av produksjonsanlegg for tradisjonelt landbruk, og er knytte til delmålet om vekst i bedrifter. Ein vesentleg del av midlane som går til landbruksbaserte næringar utanom tradisjonelt jord- og skogbruk, er knytte til delmålet om fleire grunderar. Rapporten frå IN om bruk av IBU-midlar for 2021 legg til grunn ein vekst i sysselsetjinga på 321 årsverk samla for dei prosjekta det er løyvd støtte til i tiltaksgruppene etablerartilskott, bedriftsutvikling og investeringar i andre landbruksbaserte næringar.

Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping har tiltak retta mot vekstkraftige bedrifter, forpliktande produsent-samanslutningar og omdømmetiltak. Målet med programmet er å få til auka vekst og verdiskaping innan lokalmat, reiseliv, reindriftsnæringa, Inn på tunet, innlandsfiske, jaktturisme og viltkjøtt og anna ny næringsverksemd basert på ressursane i landbruket og reindrifta. I 2021 blei det innvilga nærare 91 mill. kroner til nye prosjekt. Nær halvparten av midlane gjekk til finansieringstiltak og bedriftsnett-

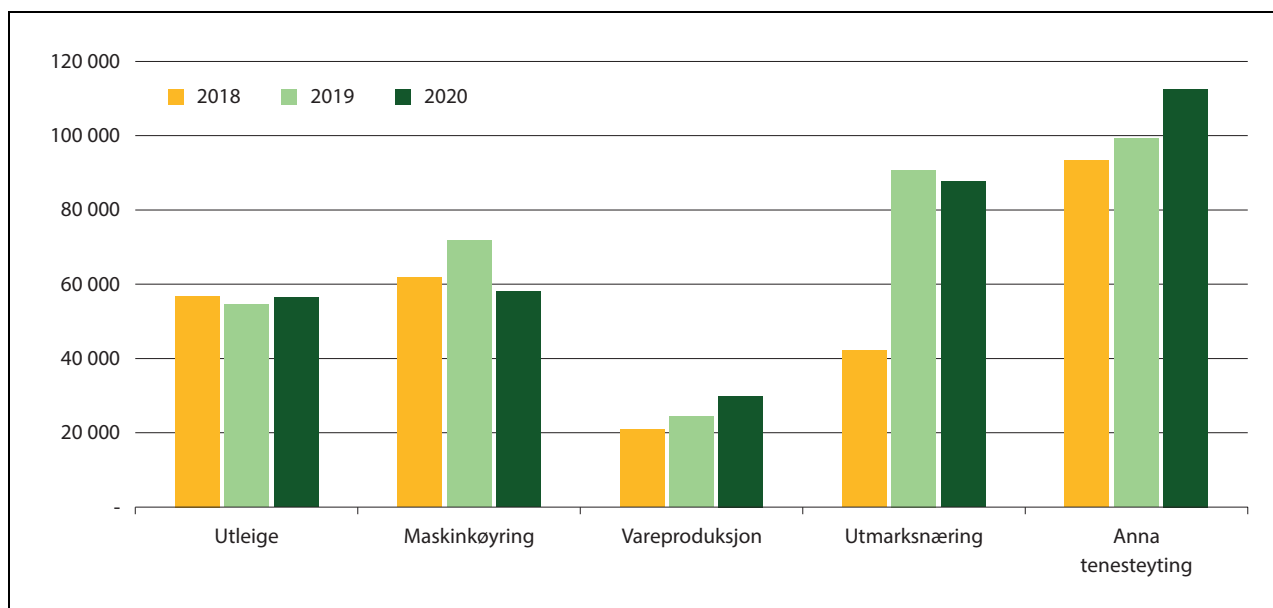
verk. Meir enn to tredelar av finansieringsprosjekta er mat- og reiselivsrelaterte, anten kvar for seg eller i kombinasjon. Gjennomsnittleg omsetnadsauke for dei vekstbedriftene som er organisert som AS (70 av 126) i vekstordninga var 33 pst. I 2021 vidareførte Innovasjon Norge mogleheita for finansiering av omstillingsprosjekt som følgje av koronapandemien. Verksemdar innan mat- og drikkeselementet utgjorde òg her den største delen av støttemottakarar. Eit gjennomgåande trekk er omlegging frå sal til hotell- og restaurantar til sal til i første rekkje daglegvarehandel og eige utsal/direktesal. Kunde-effektundersøkingane til IN viser at Utviklingsprogrammet har hatt ein høg addisjonaltet over fleire år, det vil seie at støtta over programmet blir opplevd som utløyssande for realisering av prosjekta. Undersøkingane viser vidare at ordningane medverkar positivt til kompetanseheving og samarbeid, og at prosjekta i stor grad har bidrege til innovasjon innan varer, tenester og marknad.

Tal frå Landbruksteljinga 2020 viser at det er 21 773 jordbruksbedrifter som driv ei eller anna form for tilleggsnæring. Leigekøyring, i eller utanfor landbruket og utleige av jakt- og fiskerettar utgjer dei største næringskategoriane. Tala viser òg at det er 1 462 jordbruksbedrifter som driv med vidareforedling av råvarer til matprodukt for sal. 1 446 jordbruksbedrifter er registrerte under næringskategorien turisme. Ein annan indikator på mat- og reiselivsverksemdar av eit visst omfang og profesjonalitet, kan vere talet på medlemmer hos HANEN, som er ein landsdekkjande nærings-

organisasjon for verksemdar innan bygdeturisme, gardsmat og innlandsfiske i Noreg. Ved utgangen av 2021 hadde HANEN 530 medlemmer, som er det same talet som for 2020, etter ein jamn vekst dei siste åra. Stiftinga Norsk Mat rapporterer at talet godkjente Inn på tunet-bedrifter ved utgangen av 2021 var 387 mot 367 året før.

Driftsgranskingane til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) er ei viktig kjelde til kunnskap om utvikling og lønsemd innanfor dei landbruksbaserte næringane utanom tradisjonelt jord- og skogbruk. Bruka som inngår i driftsgranskingane er valde ut på grunn av jordbruksproduksjonen på bruket. Det blir ikkje teke omsyn til om bruket har tilleggsnæring eller kva tilleggsnæring som blir driven. Resultata for tilleggsnæringane i driftsgranskingane kan difor variere noko meir enn det ein ser for resultata for jordbruket.

Av dei 924 enkeltbruka som var med i driftsgranskingane i 2020, hadde 85 pst. (786 bruk) omsetnad knytt til anna landbruksbasert næring. Det er ein auke på 2 prosentpoeng frå 2019. Prosentdelen bruk med andre landbruksbaserte næringar av vesentleg omfang har dei seinare åra vore størst på Austlandet og minst i Nord-Noreg. Omsetnaden seier noko om kor høgt aktivitetsnivået i bedriftene er, men ikkje nødvendigvis noko om fortjeneste og inntekt. 68 pst. av bruka hadde ein omsetnad på meir enn 20 000 kroner frå andre landbruksbaserte næringar. Gjennomsnittleg omsetnad på desse bruka var 294 600 kroner, ein nedgang på 8 pst. frå toppåret 2019.

Figur 9.3 Gjennomsnittleg driftsoverskott frå ulike former for andre landbruksbaserte næringar, for bruk med omsetnad over 20 000 kroner i andre landbruksbaserte næringar, 2018–2020 (i kroner per bruk)

Kjelde: Budsjettnemnda for jordbruket

Driftsoverskottet frå andre landbruksbaserte næringar utgjorde i gjennomsnitt 118 100 kroner per bruk i 2020. Det er ein nedgang på 7 700 kroner frå 2019. Driftsoverskottet varierer mykje mellom dei ulike næringane, jf. figur 9.3. Gruppa *Anna tenesteyting* (omfattar mellom anna Inn på tunet, klauvskjering og saueklipping) har hatt størst driftsoverskott per bruk av gruppene. Gruppa *Vareproduksjon* som omfattar mellom anna omsetnad av ved og vidareforedling av kjøtt, mjølk og frukt hadde i snitt eit driftsoverskott for 2020 på 30 000 kroner. Gruppa *Utmarksnæring* inkluderer til dømes utleige av jakt og fiske, sal av grus, sand og stein, utvikling og sal av tomter og småkraftverk. I 2020 blei driftsoverskottet for denne driftsforma i gjennomsnitt 87 700 kroner. Overskott frå sal av tomter bidreg til godt resultat for denne driftsforma. Kategoriane «turisme» og «annan biologisk produksjon», som til dømes hunde- eller hesteoppdrett, har hatt varierende resultat. Dei siste åra har det vore så få bruk med turisme og annan biologisk produksjon i driftsgranskingane at det ikkje blir presentert resultat for desse driftsformene. Bruka som driv med turisme som tilleggsnæring blei råka av koronapandemien, og det er ein nedgang både i resultat og arbeidsinnsats for denne driftsforma.

Driftsgranskingane viser at overskottet frå tilleggsnæring utgjorde i gjennomsnitt 9 prosent av samla nettoinntekt på alle (924) driftsgranskingbruk i 2020. Bidraget varierer med ulike regionar og ulike tilleggsnæringar. Stor variasjon i bidraget frå tilleggsnæring mellom år i ein region kjem elles i stor grad av utskifting av bruk i driftsgranskingane. NIBIO viser til at ei av årsakene til at tilleggsnæringane ikkje betyr meir, kan vere at utvalet av bruk som er med i driftsgranskingane har relativt stor jordbruksaktivitet. På desse bruka kan det vere lita tid til, og mindre behov for, å byggje opp andre næringar. God tilgang på inntektsgivande arbeid utanfor landbruket kan vere ei anna forklaring. Med utgangspunkt i driftsgranskingane hadde tilleggsnæringane i 2020 størst økonomisk innverknad i flatbygdene i Trøndelag.

Vidareutvikle Noreg som matnasjon

Arbeidet med å vidareutvikle Noreg som matnasjon held fram. Visjonen for *Matnasjonen Noreg* femnar breitt, både mellom sektorar og langt heile verdikjeda for mat:

«I 2030 er mat ei kjelde til matglede, stoltheit, god helse og fellesskap i heile befolkninga, og eit

synleg element i turistlandet Noreg. Noreg er internasjonalt kjend for ein spanande matkultur, sin store sjømateksport og mat- og drikkeopplevingar i verdsklasse.»

Arbeidet med å byggje Noreg som matnasjon blir følgt opp både gjennom tiltak innanfor Utviklingsprogrammet og gjennom nasjonale og regionale samarbeidsarenaer og verkemiddel.

Matgledekorpsa som er etablerte i fleire delar av landet, er òg eit viktig tiltak i bygginga av Noreg som ein matnasjon. Dette arbeidet har vore i gang over fleire år og viser gode resultat. Arbeidet har bidrege til auka matglede blant bebuarar på institusjonar og auka kompetanse blant dei som lagar maten på desse institusjonane. Dette, saman med arbeidet for å byggje sterke mat- og reiselivsregionar, vil stå sentralt i oppfølginga av strategien i 2022.

Innovasjon Norge leverte i 2021 *Nasjonal reiselivsstrategi 2030* til dåverande regjering. Strategien hadde fleire innspel på mat- og reiselivsområdet. Det er som ei oppfølging mellom anna nedsett eit offentleg utval som skal sjå på kommunane sitt handlingsrom i utviklinga av berekraftige reisemål.

Stiftinga Norsk Mat har ei sentral rolle i utviklinga av Noreg som matnasjon. Stiftinga administrerer og utviklar Kvalitetssystem i landbruket (KSL), merkeordningane *Nyt Noreg*, *Beskytta nemningar* og *Spesialitet* og har ansvar for faktabasert informasjon om økologisk mat. Utviklinga i merkeordningane kan gi nyttig informasjon om korleis Matnasjonen Noreg utviklar seg. Auka verdiskaping i landbruket gjennom mangfaldige, synlege og tilgjengelege norske produkt og matspesialitetar er vektlagt i arbeidet med Matnasjonen Noreg og mat og reiseliv.

KSL ligg til grunn for alle merkeordningane Stiftinga Norsk Mat forvaltar. Norsk Mat har i 2021 vidareført utviklingsarbeidet med nytt KSL. I 2021 blei det gjennomført 5 278 KSL-revisjonar, 39 bedriftsrevisjonar for *Nyt Norge*, 78 bedriftsrevisjonar knytt til lokalmat.no, 32 bedriftsrevisjonar for *Spesialitet* og 15 revisjonar på frukt- og grøntpakkerier.

Ved utgangen av 2021 var 4600 produkt frå til saman 120 ulike bedrifter godkjende for *Nyt Noreg*-merket. Norsk Mat har registrert 7 feilmerkingar med *Nyt-Norge*-merket. Frå 1.1.2022 kan ikkje-etande planter og produkt frå hurtigmatrestaurantar ta i bruk *Nyt Norge*-merket.

Kjennskapet til *Nyt Noreg*-merket hos forbrukarane er framleis høg, med ein merkekjenning på 93,2 pst., noko som gjer merkeordninga

til den mest kjende i Noreg. Det var 32 produkt godkjende i Beskytta nemningar medrekna eitt nytt produkt i 2021. Vidare er 585 produkt godkjende som Spesialitet.

Bransjeportalen Lokalmat.no har blitt ein viktig kanal for lokalmat og koplar saman produsentar av lokalmat og innkjøparar i daglegvare- og restaurantmarknaden. Ved utgangen av 2021 var det 648 bedrifter med til saman 2 907 produkt registrerte i databasen og 349 innkjøparar.

Leggje til rette for bonden sine inntektsmoglegheiter og evne til å investere i garden

Inntektsutviklinga i jordbruket

Etter ein inntektsvekst på om lag 5 pst. i 2021, prognoserte Budsjettnemnda på usikkert grunnlag i mars 2022 ein inntektsreduksjon på 9,5 pst. i 2022. Prognosen var inkludert verdien av jordbruksfrådraget, slik Stortinget har sett som føresetnad. Dei samla kostnadene i 2022 var anslått å auke med 5,5 mrd. kroner frå 2020 til 2022. Kostnadsveksten var særleg stor for gjødsel, kraftfôr, byggemateriale, drivstoff og straum. Før endringar i jordbruksavtalens målprisar og andre prisendringar i 2022, blei brutto inntektsauke anslått til 4,2 mrd. kroner i same periode, inkludert auken i løyvingane som følgje av tilleggsforhandlingene hausten 2021. Auken kom i stor grad frå ein auke i inntektene frå kjøtt og mjølk, knytt til endringar i heimemarknaden som følgje av koronapandemien.

For perioden 2020 til 2022 var inntektsutviklinga prognosert til om lag 14,5 pst. svakare enn det som blei lagt til grunn i fjor, tilsvarende om lag 2 400 mill. kroner. Det skjer trass i at kompensasjonsordningane for gjødsel og byggemateriale etter tilleggsforhandlingene hausten 2021, og midlertidig straumstønad, er innarbeidd i kalkylen.

I jordbruksoppgjera forhandlar staten og jordbruksorganisasjonane normalt hovudsakleg om rammevilkåra for kommande år. Som følgje av den ekstraordinære kostnadsauken i 2022, var partane i jordbruksoppgjeret samde om at svikten samanlikna med føresetnadene i Stortinget si hand-saming av jordbruksoppgjeret i 2021 utgjer 2 400 mill. kroner, og at denne skulle kompensere i 2022. Normalt vil ein eventuell kompensasjon for «etterslep» i årets jordbruksoppgjere bli gitt for forhandlingsåret 2023. Slik situasjonen var på forhandlingstidspunktet var partane einige om

at det var viktig å kompensere jordbruket for svikten i inntekter så raskt som mogleg. Det blei i jordbruksoppgjeret i 2022 difor i realiteten forhandla om rammevilkår for to kalenderår; både 2022 og 2023. Avtala inneber ein samla auke i inntektsmoglegheitene for jordbruket på 10,9 mrd. kroner for 2022 og 2023, samanlikna med 2022 før oppgjere.

Utvikling i produktivitet

Det er fleire måtar å måle produktivitet på. Budsjettnemnda for jordbruket nyttar arbeidsproduktivitet, kapitalproduktivitet og eit mål der både arbeids- og kapitalproduktivitet er slått saman. Utgangspunktet for årets berekning av produktivitetens utviklinga i jordbruket er normalisert rekneskap for åra 2011–2021, og resultatene er basert på bruttoproduktet i jordbruket. Bruttoproduct vil seie produksjonsverdi minus vareinnsats. Direkte tilskott utover grunntilskott og distriktstilskott er heldt utanfor i berekningane.

Grunna bruk av ny berekningsmetode og nytt datamateriale, er ikkje årets berekningar av produktivitet direkte samanliknbare med fjorårets publiserte tal på produktivitet.

Med unntak av åra 2012 og 2018 er kurvene jevnt stigende for alle tre produktivetsmåla frå 2011 til 2021. Eit høgt bruttoprodukt i 2021 drar produktivitetane opp samla for perioden. Arbeidsproduktivitet auka til 34,2 pst. frå 2011 til 2021. Den gjennomsnittlege årlege auken i arbeidsproduktiviteten var om lag 3 pst. rekna med renters rente-formel. Kapitalproduktivitet har i gjennomsnitt hatt ei auke på i underkant av 1,5 pst. per år rekna med rentesrente-formel, til 15,7 pst. for heile perioden. Samanvega produktivetsvekst for arbeid og kapital er på 2,3 pst. i perioden 2011 til 2021 rekna med rentesrente-formel.

Investeringar i jordbruket

Førebelse rekneskapstal frå totalalkylen for jordbruket 2021 viser at det samla investeringsnivået i driftsbygningar innan jord- og hagebruk var på i overkant av 5 mrd. kroner. Tabell 9.1 gir ei oversikt over gjennomsnittleg bruttoinvestering per bruk innanfor driftsgranskingane i jordbruket for 2020 fordelt på regionar. Driftsgranskingane omfatta 924 bruk i 2020. Storleiken på investeringsnivået for det enkelte bruket er mellom anna avhengig av produksjonstype og bruksstorleik.

Tabell 9.1 Gjennomsnittleg bruttoinvestering per bruk innanfor driftsgranskingane i jordbruket fordelt på regionar, 2020 (i 1 000 kroner)

Regionar	Bruttoinvestering per bruk
Austlandet	
Flatbygdene	479,1
Andre bygder	523,4
Agder og Rogaland	
Jæren	301,7
Andre bygder	547,5
Vestlandet	531,9
Trøndelag	
Flatbygdene	368,1
Andre bygder	939,1
Nord-Noreg	477,6

Gjennomsnittleg investeringsnivå gjekk ned for alle regionar med unntak av Vestlandet i 2020. Dei største bruttoinvesteringane per bruk for 2020 finn vi i andre bygder Trøndelag, andre bygder Jæren og Vestlandet.

Berekraftig skogbruk og konkurransedyktige skog- og trebaserte verdikjeder

Skogbruk og trebasert industri er ei viktig verdikjede i Noreg. Denne næringa sysselset om lag 22 000 personar, og av desse er rundt 6 000 i skog-

bruket. Det blei i alt avverka rundt 10,5 mill. kubikkmeter tømmer for sal til industrien i 2021, ein liten auke frå året før. I 2021 blei det eksportert rundt 3,9 mill. kubikkmeter tømmer, ein auke på 0,3 mill. kubikkmeter frå året før. Den årlege tilveksten i skogen er på om lag 24,5 mill. kubikkmeter.

I 2021 blei det sett ut 39,6 mill. skogplanter og utført ungsogpleie på 220 000 dekar, ein nedgang frå året før. Markrivinga var på 104 000 dekar i 2021, om lag same nivå som i 2020. I følge SSB, blei det bygd om lag 107 km nye skogsbilveggar og ombygd om lag 232 km eldre skogsbilveggar i 2021. Dette er ein auke på om lag 24 pst. for nybygging og ein nedgang på rundt 30 pst. for ombygging frå året før.

Det er utarbeidd skogbruksplanar med miljøregistreringar (MiS) for om lag 2,5 mill. dekar skog i 2021, og samla er det no sett til side om lag 1,19 mill. dekar med nøkkelbiotopar. Stortinget har vedteke at det er klassifiseringssystemet Natur i Norge (NiN) som skal brukast ved offentlig kartlegging av natur, og dette systemet er teke i bruk og innarbeidd i MiS-kartlegginga. Det meste av det økonomisk drivverdige skogarealet i skogstrøka på Sør-Austlandet er no kartlagt, og det blir starta opp nye skogbruksplanprosjekt med revisjon av eldre miljøregistreringar. For Vestlandet og nordover er det starta eit arbeid for å auke innsatsen med tanke på både omfang og regionale tilpassingar i skogbruksplanlegginga. Departementet la i 2021 fram ein rapport om den eldste skogen og auka ivaretaking av nøkkelbiotopar, der det blir peika på utviklingsoppgåver framover.

10 Mål: Berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar

Norsk landbruk forvaltar store delar av norsk natur gjennom jordbruk, skogbruk, reindrift og annan aktivitet. Landbruket skaper økonomiske verdiar, mat, trevirke og miljøgode av ulike slag. Kulturlandskapet er eit resultat av eit aktivt landbruk. For å sikre at innbyggjarane i dag og framtidige generasjonar har tilgang til nok og trygg mat, tømmer og treprodukt, energi og andre varer og tenester, må landbruket ha eit langsiktig perspektiv for vern og berekraftig bruk av areal og ressursgrunnlag. Gjennom berekraftig produksjon skal landbruket bidra til redusert forureining og reduserte utslepp av klimagassar, leggje til rette for auka opptak av klimagassar og naudsynt tilpassing av produksjonen til klimaforholda i framtida.

Miljø- og klimasatsinga over jordbruksavtalen skal bidra til å halde ved lag kulturlandskapet og redusere miljøbelastninga frå jordbruket. Nasjonalt miljøprogram samlar verkemiddel til støtte for miljøomsyn i jordbruksdrifta. Nasjonalt miljøprogram og regionale miljøprogram gjeld for perioden 2019–2022. Det blir ny programperiode for åra 2023–2026. Som oppfølging av Meld. St. 11 (2016–2017) er klima og miljø i større grad vektlagt i jordbruksoppgjera. Intensjonsavtalen med organisasjonane i jordbruket om å arbeide for reduserte utslepp og auka opptak av karbon i jordbruket, med til saman 5 mill. tonn CO₂-ekvivalentar innan 2030, jf. Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan 2021–2030*, ligg til grunn for klimaarbeidet i sektoren framover. Det er etablert ei rekneskapsgruppe som skal halde rekneskap over progresjonen i arbeidet. 2023 blir første rapporteringsår. I jordbruksoppgjeret 2022 blei miljø- og klimainnsatsen ytterlegare styrkt. Det er viktig for regjeringa å leggje vekt på arbeidet med grøn omstilling og vareta eit berekraftig landbruk, både knytt til sirkulær bioøkonomi, arbeid med miljøretta tiltak og reduksjon av klimagassar. Årets satsing skal bidra til å følgje opp klimaavtalen mellom regjeringa og organisasjonane i jordbruket og arbeidet med å nå andre miljømål, til dømes innan vassmiljø og kulturlandskap. Oppfølging av *Helhetlig tiltaksplan* for Oslofjorden blei særskild

prioritert i forhandlingane. Totalt blei avsetjinga til ordningar med klima- og miljøverknad auka med 1660,8 mill. kroner frå 2022 til 2023. Regjeringa etablerer no Bionova. Bionova skal vere eit verktøy for å nå Noreg sine klimamål for 2030 og målet om å vere eit lågutsleppssamfunn i 2050 ved å bidra til reduserte klimagassutslepp og auka karbonopptak og -lagring. Les meir om Bionova under kap. 1152, post 50.

Klimaplanen for skog- og arealsektoren i Meld. St. 13 (2020–2021) ligg til grunn for regjeringa si satsing på auka opptak og reduserte utslepp frå sektoren. Regjeringa vil vidareføre tiltaka i skog med tilskott til tettare planting etter hogst, gjødsling og skogplanteforedling.

Regjeringa sin klima- og miljøpolitikk byggjer på at alle samfunnssektorar har eit sjølvstendig ansvar for å leggje miljøomsyn til grunn for sine aktivitetar og for å medverke til at dei nasjonale klima- og miljømåla kan bli nådde. For nærare omtale av regjeringa sitt samla klima- og miljørelevante arbeid, sjå Klima- og miljødepartementets Prop. 1 S (2022–2023).

Redusert forureining frå landbruket

Tiltak for å avgrense forureininga

Reduksjon av vassforureininga frå avrenning av næringsstoff og plantevernmidde, er viktig for at vatn skal oppnå ein god økologisk tilstand, jf. vassforskrifta. Konsentrasjonar og tap av næringsstoff frå jordbruksareal varierer mykje frå år til år på grunn av variasjonar i nedbør, temperatur og jordbruksdrift. Åkerareal utan vernande plantedekke haust og vinter gir større risiko for erosjon. Årlege tilskott til tiltak for redusert jordarbeiding om hausten er difor eitt av dei viktigaste tiltaka for å redusere vassforureininga frå jordbruket. Innsatsen er størst der vassførekomstane har eller har hatt ein dårleg tilstand, slik som i Viken og Innlandet. Det har gjennom fleire år vore lagt vekt på å rette innsatsen mot dei areala der det er viktigast å gjennomføre målretta tiltak. Dette kan ha bidrege til at redusert jordarbeiding i mindre grad blir gjennomført på lite utsette areal.

Reduksjon av vassforureining frå mellom anna avrenning av jord, næringsstoff og plantevernmiddele er ein viktig del av miljøarbeidet i landbruket. Samla gjennomføring av ulike jordarbeidingstiltak, grasdekte areal med meir i kornområda, har redusert erosjonsrisikoen på dyrka areal, men ikkje tilsvarende det som har vore forventet effekt av tiltaka. Resultata frå analyse av 25 år med overvakingsdata i JOVA-programmet til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), viser at nedbør og temperatur er dei viktigaste faktorane som avgjer jord- og fosfortap og at det er effekt av jordarbeiding på fosfortap og fosforkonsentrasjonar. Effekten er størst når det er mykje nedbør, stor avrenning og store jordtap. NIBIO viser til at jord- og fosfortap i eit nedbørfelt blir påverka av mange faktorar som bidreg til å tilsløre effekten av jordarbeiding. Temperatur, nedbør og avrenning er viktige faktorar, og særleg i samband med vinterforhold kan veret utgjere ein viktig faktor for kor store jord- og fosfortapa blir det enkelte år.

Tilskott til drenering blei innført frå 2013. Godt drenert jord reduserer faren for jordpakking og utslepp av lystgass frå jordbruksjord. Det blei innvilga om lag 70 mill. kroner til gjennomføring av dreneringstiltak i 2021. Om lag 388 000 dekar jordbruksareal er drenert sidan 2013. Utbetring og oppgradering av hydrotekniske anlegg har vore ei viktig prioritering over fleire år. Det bidreg til redusert avrenning og tilpassing av areala til eit klima med meir vatn og meir ekstrem nedbør. Frå 1989 til 2021 er det innvilga meir enn 630 mill. kroner gjennom ordninga.

Nitrogengjødsel frå mineral- og husdyrgjødsel er viktig for plantevekst, men samstundes ei kjelde til skadelege utslepp av ammoniakk (NH₃), lystgass og nitrat. Rett spreiemengd, spreiemetode og spreiemetode er difor viktig for å få ned utsleppa. I 2021 blei det gjennomført tiltak på miljøvenleg spreiring av husdyrgjødsel på om lag 2,2 mill. dekar.

Salet av plantevernmiddele varierer frå år til år mellom anna på grunn av klimatiske forhold. Det er difor vanskeleg å seie noko sikkert om risikoutviklinga på kort sikt. Dei siste åra har det i hovudsak vore ei dreining mot bruk av preparat med lågare helse- og miljørisiko. Basert på omsetnaden av plantevernmiddele er berekna helserisiko for 2020 redusert til 71 pst. av 1996/1997-nivået, mens berekna miljørisiko er redusert til 80 pst. av 1996/1997-nivået.

Reduserte utslepp av klimagassar, auka opptak av CO₂ og gode klimatilpassingar

Reduserte utslepp av klimagassar

Utsleppet av klimagassar frå jordbruket var i 2021 på 4,6 mill. tonn CO₂-ekvivalentar, og utgjorde om lag 9,4 pst. av dei samla norske utsleppa¹. Utsleppa frå jordbruket er reduserte med 6,6 pst. frå 1990 til 2020. Jordbruksaktivitetar og særleg husdyrhald er opphav til utslepp av klimagassar, hovudsakleg i form av metan (CH₄) og lystgass (N₂O). Om lag 70 pst. av klimagassutsleppa frå jordbrukssektoren i klimagassrekneskapen er metan frå naturlege prosessar hos husdyr som storfe og sau, og lystgass frå husdyrgjødsel. Færre storfe, på grunn av auka produktivitet i mjølkeproduksjonen og redusert bruk av gjødsel, er blant hovudårsakene til nedgangen i utsleppet frå jordbruket.

Ein stor del av utsleppa frå jordbruket er den kortliva gassen metan. Fordi metan er ein kortliva klimagass er det i hovudsak utsleppa dei siste tiåra som avgjer kor stor oppvarmingseffekten av gassen er. Stabile eller svakt fallande utslepp bidreg ikkje til ytterlegare oppvarming. Problemet med kortliva gassar er at dei har stor verknad den tida dei er i atmosfæren. Av den grunn har kvar auke i utslepp eller kutt i utslepp ein raskare, men samstundes meir forbigåande, verknad på temperaturen. Denne verknaden held seg difor berre så lenge auken i utsleppa eller kutt i utsleppa held fram. Dette til forskjell frå langliva gassar som til dømes CO₂. CO₂ blir ikkje brote ned, men hopar seg opp i atmosfæren til utsleppa blir tekne opp i havet eller på landjorda. Det inneber at CO₂-utslepp bidreg til ytterlegare oppvarming til utsleppa er redusert til netto null.

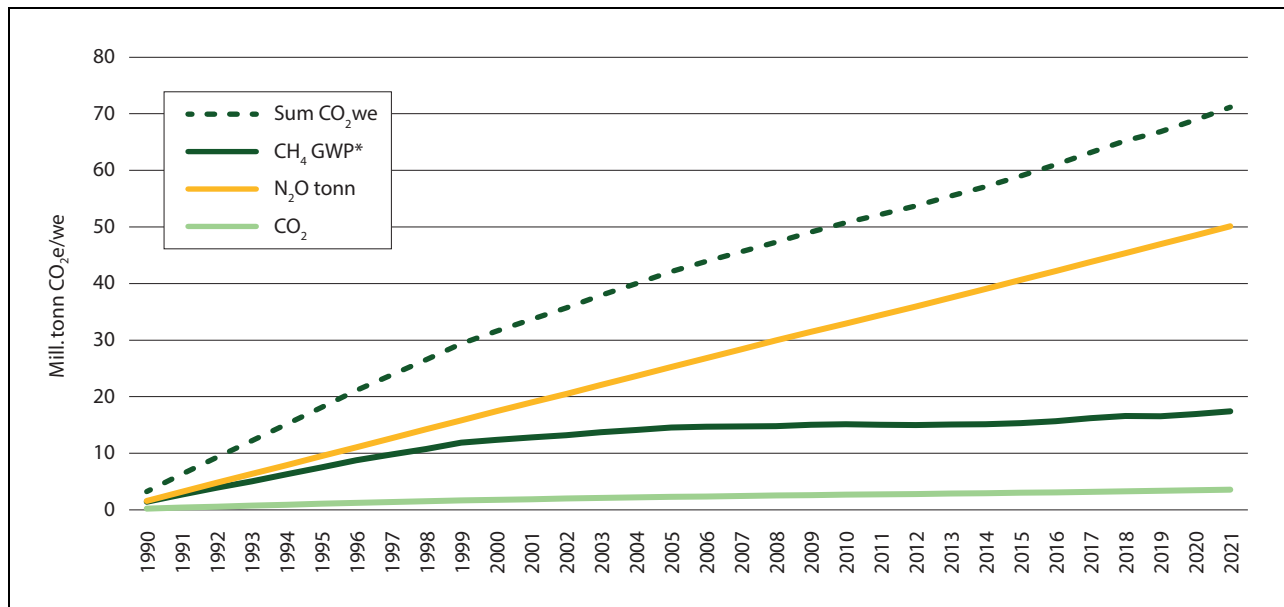
For å nå eit særskilt temperaturmål kan det vere naudsynt å kutte utsleppa av kortliva gassar ned til eit nytt nivå, men vi treng ikkje nødvendigvis å redusere utsleppa til null. Modellberekningar frå FN's klimapanel peikar på at CO₂-utsleppa globalt må kuttast til netto null, mens utsleppa av metan må reduserast med minst 35 pst. for å nå 1,5-gradersmålet. Dei globale utsleppa av metan har dei siste ti åra auka raskt.

Klimaforskarar har dei siste åra utvikla ein ny metode, med nemninga GWP*, for å berekne oppvarmingseffekten av kortliva klimagassar over tid. Metoden tek utgangspunkt i den etablerte vekt-faktoren GWP (100) for å rekne om utslepp til CO₂-ekvivalentar. Figur 10.1 viser det akkumulerte bidraget frå jordbruket til oppvarming frå 1990 til 2020. Målt i årlege utslepp i CO₂-ekviva-

¹ Utslepp til luft (ssb.no) – førebelse tal 2021.

lentar utgjer utsleppet frå jordbruket om lag 9,4 pst. av dei samla norske utsleppa i perioden. Oppvarmingsbidraget sidan 1990 er om lag halvparten fordi metanutsleppa har falt noko i den same perioden.

Dette gir ein oppvarmingseffekt som er ein firedel av det som kjem fram gjennom å rekne med GWP100. Dette kan endre seg dersom det skjer ein auke i metanutsleppet.

Figur 10.1 Akkumulert bidrag til oppvarming av klimagassar frå jordbruket, målt i CO₂-ekvivalentar (GWP100) og CO₂-oppvarmingsekvivalentar (GWP*)

Kjelde: Basert på utsleppsdata frå SSB

I juni 2019 inngjekk regjeringa Solberg, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag ein intensjonsavtale om klimamål for jordbruket. Avtalen handlar om utsleppskutt og auka opptak, som samla skal utgjere 5 mill. tonn CO₂-ekvivalentar for perioden 2021–2030. Klimaavtalen mellom jordbruket og staten seier at partane òg skal følgje utsleppa av dei ulike klimagassane separat. Den viktigaste oppgåva for jordbruket i klimasamanheng er å redusere utsleppa frå jordbruket utan at klimaomstillinga fører til karbonlekkasje, det vil seie å redusere utsleppa per produserte eining. Klimaavtalen ligg til grunn for omtalen av jordbruk i Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan 2021–2030*, og vil òg liggje til grunn for klimaarbeidet i sektoren framover. Det er etablert ei rekneskapsgruppe som følgjer opp klimaavtalen.

Når myr (organisk jord) blir dyrka, blir karbon- og nitrogenhaldig materiale gradvis brote ned og gir utslepp av klimagassar. Landbruks- og matdepartementet fastsette i 2020 endringar i forskrift om nydyrking (nydyrkingsforskrifta). Det blei innført eit forbod mot nydyrking av myr, men kommunen kan tillate dyrking av myr når sær-

skilte vilkår er oppfylte. Stortinget har gjennom si handsaming av eit representantforslag, Dokument 8: 288 L (2020–2021), vedteke endringar i reglane i jordlova om nydyrking. Endringane inneber at nydyrking eller nedbygging av myr berre kan skje der omsynet til klima, natur- og kulturlandskap blir vareteke gjennom ein heilskapleg plan godkjend av den enkelte kommune. Lovvedtaket blei sanksjonert 11. juni 2021, men reglane er ikkje sette i kraft.

Auka opptak av CO₂ og karbonlagring i skog og jord

I 2020 stod norske skogar for eit nettoopptak på 24,5 mill. tonn CO₂. Når alt anna areal er teke med, blir nettoopptaket om lag 20,4 mill. tonn, noko som svarar til om lag 40 pst. av dei samla norske utsleppa av klimagassar.

Netto karbonopptak i skog er eit resultat av differansen mellom brutto opptak i form av tilvekst og utslepp som følgje av hogst og naturleg avgang. Tømmerhogsten i Noreg har synt ein positiv auke dei siste åra. Omfanget av skogforynging har mykje å seie for tilveksten i skogen i

framtida og såleis karbonopptaket. Planteaktiviteten i Noreg har auka dei siste åra. I 2021 blei det planta 39,6 mill. skogplanter. Det blei gjort ungskogpleie på 220 000 dekar, ein nedgang frå 2020. Markkrivinga var på 104 000 dekar i 2021, om lag same nivå som i 2020. Som følgje av lågare investeringar i skogbruket dei siste tiåra, viser netto opptak i eksisterande skog ein nedgåande trend.

Omfang av bruk av tre i varige konstruksjonar

Auka bruk av tre er eit grunnlag for landbasert industriutvikling i alle regionar og ei av løysingane for å redusere klimagassutslepp i byggjenæringa. Bioøkonomiordninga under Nærings- og fiskeridepartementet har *Bygg i tre* som eit eige strategisk satsingsområde, med vekt på mobilisering og finansiering av utviklingsprosjekt. Resultatet frå arbeidet er auka kompetanse om bruk av tre i store konstruksjonar i Noreg og vekst i marknadsdelar for tre i fleire kategoriar bygg, som oppvekst- og undervisningsbygg, næring, helse og idrett, og studentbustadar. Veksten i desse marknadene gir grunnlag for fleire industrialiseringsprosjekt, med vekt på effektivisering, digitalisering av produksjonsprosessar og nye fabrikkar. Kompetansen og produkta frå dette arbeidet er etterspurde internasjonalt. Innovasjon Norge har starta opp eit større profilerings- og samspelsarbeid knytt til moglegheiter i fleire marknader basert på arkitektur, ingeniørkunnskap, digitale verktøy og produkt. Parallelt blir det bygd vidare på bedriftsnettverk og klynger innanfor skog- og trenæringa. I jordbruksoppgjæret 2019 blei det semje om å innføre eit ekstra tilskott til investering i landbruksbygg i tre for å premiere landbruksbygg innan tradisjonelt landbruk som har tre som byggjemateriale. I 2020 blei det løyvd 33,7 mill. kroner til 142 prosjekt og i 2021 43,3 mill. kroner til 176 prosjekt. Ved jordbruksforhandlingane i 2022 var semje om å gjere ei nærare fagleg vurdering av vidareføring og innretning innan årsskiftet 2022/2023.

Produksjon og bruk av bioenergi

Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket gir mellom anna støtte til investering i gardsvarmeanlegg basert på bioråstoff og anlegg for sal av biovarme og kombinerte anlegg for bio- og solenergi, både kraft og varme. Programmet bidreg såleis til meir miljøvenlege energiløysingar både i landbruket og i andre sektorar. Breidda i programmet vil gjere det

mogleg for gardsbruk å bli sjølvforsynte med energi framover. Dei siste åra har det vore ein sterk auke i talet på prosjekt. I 2021 blei det gitt støtte til 245 prosjekt over programmet, 35 fleire enn i 2020. I den tida programmet har eksistert, er det i alt etablert 2 173 gardsvarmeanlegg, 39 anlegg i veksthus, og 260 varmesalsanlegg med ein samla planlagd energiproduksjon på 551 GWh.

Utvikling av småskala biogassanlegg for gardsbruk er òg eit prioritert område innanfor programmet. Det er etablert fleire pilotanlegg for kombinert behandling av husdyrgjødsel og anna biologisk avfall. Utvikling av driftssikre løysingar, lågare etableringskostnader og betre driftsøkonomi gjer det no mogleg å oppnå tilstrekkeleg lønsemd for slike anlegg. Lønsemda for anlegg som involverer solceller (reine eller i kombinasjon med andre energikjelder) er også blitt betre.

Vidare blei det i 2021 gitt støtte til fire prosjekt som gjeld introduksjon av ny teknologi. Prosjekta omfattar mellom anna bygging av nye typar biogassanlegg på gardsnivå og uttesting av sjølvgåande elektrisk reiskapsberer spesielt eigna for frukt-/bærproduksjonar.

Produksjon av biokol som sideprodukt til bioenergi vil kunne gi ein viktig klimagevinst i tillegg til utsleppsreduksjonen frå jordbruket knytt til energiproduksjonen. Det er estimert at fornybarprogrammet bidreg med ein samla årleg reduksjon i klimagassutsleppa på 103 900 tonn CO₂.

Berekraftig bruk og eit sterkt vern av landbruket sine areal- og ressursgrunnlag

Nydyrking og omdisponering av areal

Stortinget handsama jordvernstrategien til regjeringa i desember 2015 og vedtok innstillinga frå næringskomiteen, jf. Innst. 56 S (2015–2016). I oppmodingsvedtak nr. 140 av 8. desember 2015 fastsette Stortinget det årlege målet for omdisponering av dyrka jord til under 4 000 dekar, og bad regjeringa sørgje for at målet blir nådd gradvis innan 2020. Regjeringa oppdaterte jordvernstrategien i 2021, jf. Prop. 200 S (2020–2021). Den oppdaterte strategien inneheld seks nye tiltak og eit forsterka jordvernmål. Årleg omdisponering av dyrka jord skal reduserast til 3 000 dekar innan 2025. Ein skal mellom anna greie ut eit sterkare vern av dei viktigaste jordbruksareala og opprette eit tilskott for kommunale jordvernstrategiar. For 2021 viser KOSTRA-tala frå SSB at det blei omdisponert 2 968 dekar dyrka jord til andre formål enn landbruk, og at ein såleis kom under målet på 3 000 dekar for første gong. Dette er den lågaste

omdisponeringa sidan registreringa blei starta i 1967. Omdisponeringa av dyrkbar jord var òg rekordlåg i 2021 (2 642 dekar), noko som er den lågaste sidan KOSTRA-rapporteringa starta i 2005. I 2021 blei 194 dekar dyrka jord ført tilbake til landbruksformål, noko som er mindre enn dei to føregåande åra (356 og 367 dekar).

KOSTRA-tala viser ein vesentleg reduksjon i godkjent areal for nydyrking i 2021, men frå eit høgt nivå dei siste åra. I 2021 blei det gitt løyve til å nydyrke om lag 18 100 dekar, mot 21 600 dekar i 2020, 28 100 dekar i 2019 og 24 900 dekar i 2018. Frå og med 2014 har i gjennomsnitt om lag 21 600 dekar blitt godkjent nydyrka årleg.

Økologisk produksjon og forbruk

I økologisk produksjon blir det stilt ekstra krav til miljø og dyrevelferd i produksjonen. Økologiske driftsformer utan bruk av kjemisk-syntetiske plantevernmidde og mineralgjødsel, i kombinasjon med vekstskifte, har positiv verknad for biologisk mangfald, jordkvalitet og jordstruktur. I tillegg kan erfaringar og kunnskap frå økologiske driftsformer overførast til det konvensjonelle jordbruket. Regjeringa si satsing på økologisk jordbruk tek utgangspunkt i *Nasjonal strategi om økologisk jordbruk*.

Delen føretak med økologisk produksjon har vore relativt stabil på 5 pst. dei siste åra. Det økologiske arealet utgjorde 418 600 dekar i 2021, om lag 4,2 pst. av det samla jordbruksarealet. Dette er på om lag same nivå som det har vore dei siste åra. Den samla produksjonen av økologisk kjøtt av storfe, gris og sau og lam auka med 2 pst. samanlikna med året før. Økologisk slakt av fjørfe auka med 9 pst. i 2021.

Omsetnaden av økologiske landbruksvarer i daglegvarehandelen var på 2,9 mrd. kroner i 2021². Dei største varekategoriane i daglegvarehandelen er tørrvarer, meieriprodukt, fersk frukt og grønt og drikkevarer. Unnateke storhushaldning, er det registrert den same, eller ein auke, i omsetnaden av økologisk mat i alle salskanalar, samanlikna med før koronapandemien.

² Landbruksdirektoratet publiserte fram til 2018 tal for omsetnad av økologiske varer i daglegvarehandelen, og har etter dette arbeidd med å få på plass eit nytt datagrunnlag. For dei tre siste åra har Landbruksdirektoratet innhenta tal frå daglegvarekjedene og handsama dei sjølv. Dei er difor ikkje samanliknbare med tal frå før 2019.

Genressursane i landbruket

Genmangfaldet i landbruket er viktig for tilgangen til mat i verda. Genmangfaldet gir grunnlag for at husdyr, matplanter og skogtre skal kunne tilpassast nye og endra dyrkings- og driftsforhold, sjukdommar og nye krav til sluttprodukta. FN's berekraftsmål 2.5 forpliktar Noreg til å sikre berekraftig bruk og bevaring av husdyrrasar og planteartar som eit tiltak for å utrydde svolt. I Noreg blir Nasjonal strategi for bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk, *Forråd av gener – muligheter og beredskap for framtidens landbruk* av 2019, lagt til grunn for oppfølginga av berekraftsmålet.

I Noreg er 37 av dei 49 nasjonale husdyrrasane rekna som verneverdige. Den samla summen av avlsdyr innanfor dei verneverdige husdyra aukar jamt for kvart år. Det er sett i verk tiltak som skal sikre dei truga og kritisk truga rasane for framtida. Også innanfor dei husdyrrasane som ikkje er truga, blir det lagt vekt på berekraftig avl som sikrar det genetiske mangfaldet i populasjonane.

I 2021 var det i alt 27 klonarkiv og feltgenbankar som bevarte meir enn 6 000 aksjesjonar av frukt, bær, grønsaker, potet, medisin- og krydderplanter, prydplanter og grøntanleggsplanter. 14 bevarings- og tradisjonssortar er i 2021 oppførte på den norske plantesortslista. Det er òg oppretta ein bruksgenbank for gamle sortar av korn og grønsaker der interesserte bønder kan få materiale til bruk og foredling. Gjennom drifta av Nordisk genressurscenter (NordGen), under Nordisk ministerråd, samarbeider Noreg med dei andre nordiske landa om bevaring av nordiske plantesortar som kan frøformerast.

Om lag 30 artar av skogtre høyrer naturleg heime i Noreg. Genetiske ressursar hos skogtre blir tekne vare på in situ, det vil seie i sine naturlege vokseområde. For å nå målsetjinga om at genetisk variasjon i alle heimlege treslag skal bevarast i heile utbreingsområdet er det etablert 32 bevaringsområde for skogtregenetiske ressursar i Noreg. Dette omfattar 24 bevaringsområde for skogtregenetiske ressursar etablert i utvalde verneområde nord til og med Nordland og 8 dynamiske bevaringsområde for tidlegare foredlingsmateriale av gran. Bevaringsområde er etablert for 11 ulike treslag, mellom anna alm, ask, barlind, bøk, kristtorn, lind, sommareik, spisslønn, vintereik og gran.

Ein vesentleg del av foryngingane etter hogst i granskog blir etablert med frø og planter frå Skogfrøverkets foredlingsprogram. Per desember 2020 er 92 pst. av planta materiale i norske skogar for-

edla materiale frå kvalifiserte eller testa frøkjelder. Desse individa dannar grunnlaget for eit utval av dei beste individa for produksjon av foredla frø i frøplantasjar og neste generasjon foredlingspopulasjon, jf. målsetjingar i *Strategi for skogplante-foredling 2010–2040*.

Svalbard globale frøhvelv er i dag det største sikkerheitslageret i verda for biologisk mangfald innanfor vekstar. Det er eit norsk tiltak av stor verdi for den globale matforsyninga. Dette spesialbygde fryselageret husar sikkerheitskopiar av frø frå nasjonale og internasjonale frøsamlingar. I 2021 sende 22 genbanker 50 926 nye frø til frøhvelvet for langtids sikringslagring. Ved utgangen av 2021 sikrar kvelvet på Svalbard 1 125 419 sikkerheitskopiar av frø frå i alt 89 institusjonar verda over. Om lag halvparten av alt mangfald av matplanter som ifølgje FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) ligg lagra i frøsamlingar verda over, er med dette sikra i Svalbard globale frøhvelv. Noreg gir årleg eit bidrag tilsvarende 0,1 pst. av omsetnaden av såvarer i Noreg til Fondet for fordelssdeling under Den internasjonale traktaten for plantegenetiske ressursar for mat og landbruk og støttar samstundes opp om arbeidet for bønder sine rettar med sikte på å styrkje lokal forvaltning av plantegenetisk mangfald.

God agronomi

God agronomi er viktig for å ta ut avlingspotensialet, heve kvaliteten i produksjonen og for å redusere klima- og miljøbelastninga frå landbruket. For å leggje til rette for berekraftig produksjon av nok og trygg mat over heile landet, treng vi oppdatert kunnskap om agronomi, klimatilpassingar og miljøomsyn både hos den enkelte bonden og i heile apparatet rundt norsk matproduksjon.

Det er viktig at norsk landbruk er godt rusta for eit klima i endring, med høgare temperaturar, meir nedbør, flaum, tørke og truslar frå ulike skadegjerarar. Auka nedbørsmengder, særleg over kort tid, kan dra med seg avlingar og god matjord, påverke kvaliteten og mengda på avlinga og gjere det vanskeleg å komme ut på åkeren med tunge køyretøy. Eit varmare og våtare vêr vil dessutan gjere norsk landbruk utsett for framande artar og sjukdom. For å lukkast må vi tenkje nytt omkring driftsmetodar og utvikle plantemateriell som toler eit våtare klima, og som er meir robust mot sjukdom og skadegjerarar. I tillegg til kunnskap innan agronomi, jordhelse, og sortsutvikling, vil utvikling og bruk av ny teknologi vere sentralt for å møte dei utfordringane vi står framfor.

Forskning på klimatilpassa og berekraftig matproduksjon har høg prioritet i Landbruks- og matdepartementet. Dei seinare åra er det finansiert fleire forskingsprosjekt på området, til dømes prosjektet OPTIKORN, som blir leia av Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO). Prosjektet har som hovudmål å utvikle tilpassingsstrategiar for norsk kornproduksjon i møte med eit framtidig våtare klima, slik at avlingspotensialet kan haldast ved lag eller aukast. Resultat frå prosjektet skal bidra til kunnskap om drenering, jordstruktur og gjødsling som trengst for å lage strategiar som reduserer risikoen for jordpakking og vassmetting, og som minimerer tap av næringsstoff til luft og vatn. Førebelse resultat viser at rett drenering gir lågare klimagassutslepp, i tillegg til høgare avlingar.

God agronomi handlar òg om å gjere rette val til rett tid og på rett stad, og her spelar presisjonsjordbruk ei viktig rolle. Presisjonsjordbruk handlar om å tilpasse til dømes gjødselmengda og sprøytemengda til stadsspesifikke behov. Ved Senter for presisjonsjordbruk ved NIBIO Apelsvoll blir det utvikla og testa teknologiske løysingar for jordbruket i dag og i framtida. I prosjektet PRESIS utviklar dei eit heilskapleg system som skal sørge for at norske bønder får tilgang på brukarvenlege, teknologiske tenester som er godt testa og tilpassa norske forhold. De ulike tenestene vil kunne bidra til å redusere unødige klima- og miljøbelastningar frå jordbruket, gi auka effektivitet og betre driftsøkonomi på gardsnivå. PRESIS-prosjektet er finansiert over jordbruksavtalen og er eit samarbeid mellom NIBIO, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og småbrukarlag og Norsk Landbruksrådgiving (NLR). NLR har rolla som fagleg bindeledd mellom forskning og landbruket med tanke på å utvikle god agronomi og auka kompetanse i næringa.

Vareta kulturlandskapet og naturmangfaldet

Det er eit mål å vareta og utvikle kulturlandskapet. Over jordbruksavtalen er det sett av midlar gjennom miljøprogramma, der mellom anna regionale prioriteringar ligg til grunn for tiltak for å ta vare på viktige miljøverdiar. Tilskott til tiltak i utvalde kulturlandskap i jordbruket bidreg til å ta vare på særskilde landskap over heile landet, med stort biologisk mangfald i tillegg til kulturminne og kulturmiljø. Saman med midlar frå Klima- og miljødepartementet blir 49 ulike landskap tekne vare på gjennom ordninga. I 2023 aukar talet på område til 51. Dei respektive kommunane er tett på forvaltninga ved mellom anna å administrere tilskott. For å støtte landbruket og oppretthalde kulturland-

skapet i verdsarvområda Vegaøyen og Vestnorsk fjordlandskap, er det òg sett av særskilde midlar. Verdsarven Røros bergstad og Cirkumferensen vil òg bli omfatta av desse. Midlane kjem i tillegg til midlane frå Klima- og miljødepartementet.

Overvakingsprogrammet 3Q (Tilstandsovervåking og resultatkontroll i jordbruket sitt kulturlandskap) er basert på ei nasjonal utvalskartlegging som dokumenterer arealbruk, kulturminne og kulturmiljø, biologisk mangfald og tilgjengelegheit på eit representativt sett av overvåkingsflater. Overvåkingsflatene ligg spreidde over heile landet. Programmet inkluderer feltarbeid på eit utval av flater for å registrere fuglar, planter, bygningsmiljø og kulturminne, og for å dokumentere landskapet sin utsjånad ved hjelp av fotografi.

Første omdrev av 3Q viste ein auke i jordstykkestorleik i nesten alle område. Jordstykkestorleik heng saman med effektiv drift av areala, og overvakinga viser at det er i område med i utgangspunktet store jordstykke at storleiken aukar mest. I Agder, på Vestlandet med unntak av Rogaland, og i Nordland er det registrert lita netto endring eller ein reduksjon i jordstykkestorleik. Samtidig har driftseiningane i snitt blitt større. Dette kan òg vere negativt for biologisk mangfald fordi kantsoner forsvinn.

Det blir litt færre tun, men areal per tun aukar i snitt. Mykje av det nye tunarealet kjem frå fulldyrka areal. Det er òg registrert ein auke av talet på bygningar på 3 pst. i løpet av 5 år. For kulturminne på 3Q-flatene er det observert ei lita endring der ein også frå refotografering ser at enkelte objekt, særleg gravhaugar, kjem fram, truleg gjennom rydding av vegetasjon med hjelp av miljøtilskott.

3Q viser vidare at beite og villenger (ope areal med heilt eller delvis naturleg vegetasjon i og rundt jordbruksarealet) både blir opna opp og gror att. Det blir registrert at begge endringane skjer, men det gror att noko meir areal enn det som blir gjenopna. Nasjonalt sett har ein registrert ein mindre reduksjon i talet på ruvande tre, fordelt over heile landet. Det er like fullt først og fremst i låglandsbygdene (kornområda) der ruvande tre innan jordbrukslandskapet er viktig for å ta vare på artsmangfaldet og landskapspreget. I områda i låglandet på Austlandet og i Trøndelag kan ein se ein auke av ruvande tre. Gårdsdammar har hatt ei positiv utvikling i heile perioden av 3Q. Vidare har grøfter og kanalar

auka, noko som kan tyde på et ein oftare vel opne grøfter. Det er gjerne positivt for det biologiske mangfaldet med meir ope vatn i jordbrukslandskapet og for klimatilpasning. Nyleg er det òg igangsett ei mindre studie av humler og dagsomarfugl på nokre overvåkingsflater. Dei førebelse resultatata viser ein positiv samanheng mellom variasjonen i landskapet og førekomst av desse artane.

Dyrka jord er ein grunnleggjande ressurs for å kunne produsere mat og sikre matforsyninga på kort og lang sikt. Det registrerte jordbruksarealet i drift i 2020 utgjorde nær 9,9 mill. dekar, om lag det same som i 2014.

Husdyrbeiting i utmark bidreg til skjøtsel av kulturlandskapet og til å halde utmarka open. Samstundes har det positiv innverknad på det biologiske mangfaldet. I satsingar som Utvalde kulturlandskap i jordbruket, Verdsarvområda og Utvalde naturtypar er beiting ofte eit viktig skjøtseltiltak. Dei ulike dyreslaga har ulik innverknad på naturmangfaldet, og difor er det behov for både storfe, geit og sau på beite. I 2020 blei det gitt tilskott til i alt 2,2 mill. husdyr på utmarksbeite. I perioden 2000–2020 har talet variert mellom 2,2 og 2,4 mill. beitedyr. I 2020 var det 1,9 mill. sau, 248 000 storfe og 56 000 geiter på utmarksbeite.

Nasjonal pollinatorstrategi, som blei lagd fram i 2018, blir følgd opp på fleire måtar i verkemiddelsystemet i jordbruket. Frå og med 2019 er det lagt til rette for tilskott for å tilsåing og skjøtsel av soner med pollinatorvenlege frøblandingar på jordbruksareal gjennom dei regionale miljøprogramma. Element frå strategien blir òg følgde opp gjennom ordningane Utvalde kulturlandskap i jordbruket, Handlingsplan for plantevernmidde, SMIL og Klima- og miljøprogrammet. Norsk Landbruksrådgiving formidlar kunnskap om gode tiltak for pollinerande insekt til bønder i heile landet. Tiltaksplan for ville pollinerande insekt (2021–2028) presenterer statens samla innsats innan og mellom sektorane. Nye tiltak i landbruket er tilskott til frøavl av norske villblomblandingar over jordbruksavtalen, og auka kunnskap om verdien av skog for pollinerande insekt.

Regjeringa følgjer opp *Strategi for urbant landbruk (2021)*. At fleire i samfunnet får kunnskap om matproduksjon og at fleire areal i byar og tettstadar blir haldne i hevd, gir lokalt eigarskap til matjorda, og bidreg til matsikkerheit og beredskap.

11 Mål: Ei effektiv landbruks- og matforvaltning

Landbruks- og matforvaltninga har ansvar for samfunnsoppgåver som er viktige for enkeltmenneske og næringsliv over heile landet. Forvaltninga skal leggje til rette for auka verdiskaping og vere tilgjengeleg for folk, organisasjonar og næringsliv med god, open kommunikasjon, mellom anna gjennom brukarretta digitale tenester.

Landbruks- og matforvaltninga har ein desentralisert struktur med arbeidsplassar over heile landet og ei oppgaveløysing som er delt mellom nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Departementet har fire underliggjande verksemder. Mattilsynet og Landbruksdirektoratet har direktorats- og tilsynsoppgåver, mens forskingsinstitutta Veterinærinstituttet (VI) og Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) er sentrale kunnskapsleverandørar for departementet, sektoren og næringslivet. Ei nærare omtale av dei underliggjande verksemdene finst under kat. 15.10, 15.20 og 15.30.

Både statsforvaltarane, fylkeskommunane, kommunane og Innovasjon Norge (IN) har sentrale roller og oppgåver i gjennomføringa av landbruks- og matpolitikken regionalt og lokalt.

Statsforvaltarane er statleg styresmakt på landbruks- og matområdet regionalt og har ansvar for å følgje opp nasjonale vedtak, mål og retningslinjer innanfor landbruks- og matpolitikken. Statsforvaltarane er eit viktig bindeledd mellom staten og kommunane i gjennomføringa av den nasjonale landbruks- og matpolitikken. Statsforvaltarane er administrativt underlagde Kommunal- og distriktsdepartementet, mens Landbruks- og matdepartementet har det faglege ansvaret for oppdraget deira på landbruks- og matområdet.

Fylkeskommunane har som regionale nærings- og samfunnsutviklarar oppgåver innanfor næringsutvikling, klima, samfunnsplanlegging, rekruttering og kompetanseheving i landbruket, og skal kople landbruk med anna regionalt plan- og utviklingsarbeid.

Kommunane er førstelinje for forvaltninga av dei juridiske og dei fleste økonomiske verkemidla i landbruket, og er saksførebuande organ for IN på landbruks- og matområdet.

IN forvaltar midlar til investering og utvikling av verksemder, i tillegg til anna programstøtte til landbruket og andre landbruksbaserte næringer. IN er eit særlovsselskap eigd av staten ved Nærings- og fiskeridepartementet og fylkeskommunane. IN utfører oppgåver for Landbruks- og matdepartementet som blir gitt i årlege oppdragsbrev.

Fornyng og utvikling i offentleg sektor

Regjeringa ønskjer ein sterk og effektiv offentleg sektor som leverer gode tenester til innbyggjarane. Meir ressursar skal gå til velferd og betre tenester, og færre ressursar skal gå til administrasjon. For å løyse dei store samfunnsutfordringane er det naudsynt at offentleg sektor er utviklingsorientert, og har evne til å omstille seg. Regjeringa arbeider difor med ei tillitsreform i offentleg sektor. Landbruks- og matdepartementet vil i samarbeid med underliggjande verksemder følgje opp arbeidet med tillitsreforma tilpassa landbruks- og matsektoren sitt særpreg.

Digitalisering

Digitalisering av tenester og interne arbeidsprosessar er ein integrert del av regjeringa sitt arbeid med å fornye og utvikle offentleg sektor. Landbruks- og matsektoren skal halde fram med å tilby fleire og meir brukarretta digitale tenester. Digitale tenester bidreg til å gi innbyggjarar og næringsdrivande ein enklare kvardag, samstundes som det legg til rette for at stat og kommune kan løyse oppgåvene sine meir effektivt. Vidare bidreg digitale tenester til å skape grunnlag for verdiskaping, kvalitet og tillit til offentlege tenester og demokratisk deltaking. Å leggje til rette for deling av offentlege data skal òg kunne danne grunnlag for ny næringsverksemd. Kommunikasjonen mellom forvaltninga og brukarane skal normalt skje gjennom digitale, nettbaserte tenester. Digitalisering av interne arbeidsprosessar kan gi innsparingar og betre utnytting av ressursane, i tillegg til å auke kvaliteten.

Landbruksdirektoratet

Landbruksdirektoratet held fram med å utvikle ein systemportefølje som gjer landbruksforvaltninga meir brukarvenleg og effektiv. Dei siste åra har direktoratet lagt ned store ressursar på IKT-området. Dei nye IKT-løysingane skal bidra til ein enklare kvardag for brukarane, og gi ei effektiv og sikker forvaltning. Stadig fleire av tenestene til Landbruksdirektoratet er no tilgjengelege digitalt. Dei siste åra er fleire store IKT-prosjekt realiserte. Denne satsinga har òg gjort det mogleg for statsforvaltarane og kommunane å forvalte dei landbrukspolitiske verkemidla meir effektivt.

Landbruksdirektoratets strategiske plan for 2021–2025 har høg merksemd på digitalisering. Fleire av målsetjingane føreset gjennomføring av tiltak retta mot forvaltning, deling og bruk av data. Landbruksdirektoratet vedtok nyleg ein eigen geodatastrategi som byggjer opp under måla i strategisk plan 2021–2025.

I 2021 avslutta Landbruksdirektoratet tre store digitaliseringsprosjekt; løysing for kvoteordninga for mjølk, løysing for importordningar og RÅK-tilskott og nye nettsider. Alle løysningane er sette i produksjon. Landbruksdirektoratet har fått gode tilbakemeldingar frå brukarane, og ser alt nytteverdien av dei digitale løysingane.

Arbeidet med å auke digitaliseringsgraden og effektiviseringa av tenestene og fagsystema for skogbruksforvaltninga har vore eit satsingsområde for direktoratet over fleire år. Direktoratet har auka digitaliseringsgraden for skogfond og skogtilskott, og betra brukarrettinga i systema.

Landbruksdirektoratet har eit mål om å digitalisere reindriftsforvaltninga. Store delar av sakshandsaminga er basert på manuell registrering som fører til vesentleg meirarbeid for forvaltninga og forseinkar sakshandsaminga og utbetaling av tilskott. Direktoratet gjennomførte ei konseptutgreiing i 2021 der målet var å sjå på kva som kan gjerast av forenklingar i arbeidsprosessar og i regelverket for å betre tenestene og redusere kostnader ved utvikling og vedlikehald.

I 2021 fekk Landbruksdirektoratet tilsegn om midlar frå Digitaliseringsdirektoratets medfinansieringsordning for å utvikle eit nytt register for dei tradisjonelle reinmerka som skal kunne nyttast av næring og forvaltning.

I 2021 starta direktoratet arbeidet med å utvikle nye digitale tenester for innsending av søknader, handsaming og utbetaling av tilskott ved avlingssvikt og erstatningar etter offentlege pålegg i plante- og husdyrproduksjon. Prosjektet blir avslutta i 2022. Den nye løysinga vil tilby enkle

og effektive tenester til dei som søker om tilskott og erstatning. Løysinga vil òg gi sakshandsamarar i kommune og hos statsforvaltar eit effektivt verktøy som vil leggje til rette for raskare sakshandsaming og utbetaling av tilskott og erstatning.

Mattilsynet

Mattilsynet har heilt sidan etaten blei etablert hatt merksemd på å effektivisere og forbetre drifta. Trygg og kostnadseffektiv elektronisk datafangst og datadeling, og god datakvalitet er ein kritisk suksessfaktor for effektiviseringa av Mattilsynet dei neste ti åra. Digital teknologi bidreg til meir effektiv brukardialog og utvikling av nye effektive mekanismar for Mattilsynet sin offentlege kontroll.

Det er eit prioritert område innan digitaliseringsarbeidet å sikre at Mattilsynet sine inspektørar har effektive verktøy. Produktteam for inspektørar blei etablert i 2022.

Mattilsynet arbeider med utvikling av løysingar for datafangst, datalagring og datadeling. Det betyr at Mattilsynet må byggje opp ei dataplattform som handterer historiske data. Mattilsynet sin første leveranse blei lansert våren 2022 og var på området drikkevatt.

Hovudambisjonen til Mattilsynet er å automatisere alle faste rapportar. I tillegg vil det bli arbeid med avanserte analysar og datadriven automatisering for å hjelpe og effektivisere kvardagen til medarbeidarane i organisasjonen. Dette vil gi betre og meir effektiv kontroll som òg vil komme næringslivet til gode gjennom moglegheita for mellom anna meir automatisert innhenting av data.

Norsk institutt for bioøkonomi

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) tilbyr ei rekkje nettbaserte tenester som har sitt opphav i instituttet si forskning og kunnskapsutvikling. Dette er ulike digitale plattformer, nettløysingar og verktøy som skal forenkle kvardagen til aktørar innan næringsliv og forvaltning.

«Kilden» er NIBIOs hovudkartløysing. Her er alle instituttet sine data samla på ein stad saman med eit utval andre sentrale, nasjonale datasett. Datasetta er sortert i sju fagområde: arealinformasjon, landskap, jordsmonn, reindrift, skogportalen, dyreportalen og finn sone for distriktstilskott. Nytt i «Kilden» i 2021 er mellom anna publisering av vekstsesonkart som NIBIO har utvikla for all dyrka og dyrkbar jord. Ein ny portal for barkbilleovervaking blei starta sommaren 2021. Ei ny varslingssteneste knytt til risiko for barkbilleutbrott blei også starta (eige kartlag i Skogportalen).

NIBIOs omfattande satsing på digitalisering har medført at landbruksforvaltninga på alle nivå har naudsynt tilgang til informasjon om skog- og arealressursar. Informasjonen tilfredsstillar viktige krav til kontroll med utbetaling av arealtilskott i jordbruket og krava i Geodataloven. Effektiv tilgang til relevante data av høg kvalitet gjer raskare og sikrere sakshandsaming, meir openheit, betre kontroll og færre klagar. NIBIOs digitale tenester har difor positive effektar hos offentlege styresmakter ut over landbruksforvaltninga. Instituttet sine tenester er også tilrettelagt for samferdselssektoren, slik at vegstyresmaktene og deira konsulentar får tilgang på naudsynt informasjon om jordbruksareal, til bruk i planlegging og konsekvensanalysar. Dette bidreg til ein meir effektiv planfase. Vidare kan jordvernomsyn inkluderast på eit tidleg stadium i prosessen.

God digital dataforvaltning og systematisk digital informasjonsberedskap ved NIBIO har gitt eit grunnlag for å levere ulike utredningar og statistisk grunnlagsmateriale med høg kvalitet og relevans. Statistisk sentralbyrå får effektivt tilgang til arealdata til bruk i statistikkproduksjon. Samtidig understøttar dei digitale systema avlevering av data til internasjonale organ og prosessar, til dels lovpålagt gjennom EØS-avtalen.

Veterinærinstituttet

Veterinærinstituttet arbeider kontinuerleg for digitalisering av verksemda, både når det gjeld tenester til kundar og oppdragsgivarar og interne system i verksemda.

Gjennom 2021 har det blitt lagt ned mykje arbeid i å oppgradere digital infrastruktur og etablere datasenter i nytt bygg på Ås. Målet for digitaliseringa har vore å leggje til rette for auka verdiskaping og innovasjon, i tillegg til å medverke til auka samhandling og produktivitet, både internt og eksternt.

Etablering av nytt datasenter er eit omfattande arbeid. Ny lagringsløyving legg til rette for oppkopling av nytt utstyr og opplegg for lagring av forskingsdata. Det er implementert system for forvaltning, drift og vedlikehald av bygg og anlegg. Det har óg vore arbeid med å integrere fleire administrative system for å effektivisere og styre laboratorieaktivitet, og med effektivisering av dataflyt innan administrative prosessar. Elektronisk signering i sakshandsaming og elektronisk utsending av brev er etablert.

Instituttet sitt prøvejournalssystem treng kontinuerleg oppgradering. Etablering av eit nytt støttesystem for å handtere prøveflyt som er tilpassa

ny teknologi er viktig for å modernisere og effektivisere Veterinærinstituttet. Dette arbeidet starta i 2019 med løyving frå medfinansieringsordninga i Digitaliseringsdirektoratet. Koronapandemien, arbeidet med flytting frå Oslo til Ås og ressursmangel har forseinka arbeidet. Det har i 2021 mellom anna blitt brukt mykje ressursar på å drifte infrastruktur på to lokalitetar (Oslo og Ås). Instituttet har planar om auka aktivitet og framdrift i 2022.

Miljødirektoratet (haustbare viltressursar)

Landbruks- og matdepartementet har ansvar for etatsstyring av Miljødirektoratet på området haustbare viltressursar, og for regelverk om utøving av jakt og fangst. Om lag 528 000 personar er registrerte i Jegerregisteret. Alle som skal drive med jakt, lisensfelling eller fangst må betale jegeravgift, og dei som skal jakte storvilt må òg ta skyteprøve. Alle jegerar har si eiga side – Min jegerside – der dei kan logge seg på Jegerregisteret, og få oversikt over alle data som er registrerte for vedkommande. Applikasjonen Min jegerdokumentasjon hentar data frå Jegerregisteret og gir dokumentasjonen som er naudsynt under jakt, felling og fangst. Miljødirektoratet arbeider vidare med å digitalisere resterande dokumentasjon som er naudsynt under jakt, felling og fangst.

Kommunar, jegerar og andre rapporterer årleg frå jakt på elg, hjort, rådyr og villrein i Hjorteviltregisteret. Årleg skal om lag 15 000 vald sende inn fellingsrapportar. I 2021 blei det opna for elektronisk levering av fellingsrapportar, og rundt 1 000 nytta denne moglegheita. Applikasjonen «Sett og skutt» kan nyttast av hjorteviltjegerar for enkel rapportering undervegs i jakta og har gitt ei effektivisering for samfunnet og ei forenkling for jegerane.

Gode system for samfunnstryggleik og beredskap

Departementet har ansvar for samfunnstryggleik og beredskap i eigen sektor. Ansvar er hovudsakleg knytt til matproduksjon og matsikkerheit.

Departementet er budd på å møte kriser i eigen sektor og å bistå andre departement ved eventuelle sektorovergripande kriser. Viktige element i departementet sitt arbeid med samfunnstryggleik og beredskap er å sikre personell og kritisk infrastruktur, og å redusere risikoen for at det skjer uønskte hendingar. Departementet og underliggjande verksemdar skal i størst mogleg

grad kunne drive verksemda vidare, uavhengig av eventuelle uønskte hendingar og kriser. Departementet er oppteke av at arbeidet med samfunnstryggleik og beredskap skal vere sporbart og integrert i eige planverk og styringssystem.

I styringsdialogen med underliggjande verksemdar får arbeidet med samfunnstryggleik og beredskap systematisk merksemd, mellom anna gjennom formidling av krav i tildelingsbrev, i verksemdsinstruksane og i den løpande styringsdialogen.

Handteringa av koronapandemien har, som i 2020, kravd mykje ressursar, og prega departementet sitt arbeid med samfunnstryggleik og beredskap i 2021.

Mattilsynet har ei sentral rolle i arbeidet med å sikre forbrukarane tilgang til trygg mat. Mattilsynet har i 2021 hatt merksemd på evna til å gjennomføre sitt samfunnsoppdrag når det gjeld å handtere uønskte hendingar. Mattilsynet har arbeidd med å identifisere tiltak som opprettheld verksemda si funksjonsevne ved redusert tilgjengelegheit av digitale løysingar og infrastruktur over lengre tid. Mattilsynet har kobla seg til Nasjonal Sikkerheitsmyndigheit (NSM) sitt varslingsystem for digital infrastruktur (VDI) og NSM sin automatiserte sårbarheitskartleggjar (Allvis NOR). Mattilsynet har ikkje gjennomført større øvingar i 2021 grunna handtering av eit stort antal reelle hendingar og utfordringar med å handtere koronapandemien.

Veterinærinstituttet (VI) er eit beredskaps- og forskingsinstitutt, og er den viktigaste kunnskapsleverandøren for førebygging, oppløring og handtering av zoonosar og alvorlege smittsame sjukdommar hos fisk og landdyr. Sidan ikkje alle fasilitetane i nybygget på Ås er ferdige, har VI måtta vareta den fysiske sikkerheita både på nytt hovudkontor på Ås og på eksisterande bygg på Adamstuen. VI gjennomførte i 2021 ei skrivebordsøving som omhandla fugleinflensa, med aktørar frå fjørfenæringa og Mattilsynet.

Landbruksdirektoratet har viktige oppgåver innanfor samfunnstryggleik og beredskap. Oppgåvene omfattar handtering av hendingar og kriser innanfor matforsyning, skog, reindrift og natur- og avlingsskadar. Landbruksdirektoratet har i 2021 arbeidd med å etablere eit nytt styringssystem for informasjonssikkerheit, som blir basert på anbefalingar og malar frå Digitaliseringsdirektoratet, som igjen byggjer på ISO 27001. Direktoratet har gjennomført 5 øvingar som har omhandla informasjonssikkerheit, og gjennomført ein penetrasjonstest av

ei ny løysning for mjølkekvotar og av sikkerheitsløysing. Landbruksdirektoratet har ansvaret for drift av Landbruks- og matCERT der Mattilsynet, Norsk institutt for bioøkonomi og Veterinærinstituttet inngår. Landbruks- og matCERT blei i 2021 registrert partner av Nasjonalt cybersikkerhetssenter, som fører til støtte og informasjon knytta til arbeidet med informasjonssikkerheit i alle tilhøyrande verksemdar.

Oppfølging av ny tryggingslov

Lov om nasjonal sikkerheit (tryggingslova) tok til å gjelde 1. januar 2019, og alle sektorar arbeider med å implementere lova. Formålet med lova er å tryggje dei nasjonale sikkerheitsinteressene våre og å førebyggje, avdekkje og motverke sikkerheitsstrugande verksemd. Dei nasjonale sikkerheitsinteressene blir tryggja ved at departementa identifiserer grunnleggjande nasjonale funksjonar (GNF) innanfor sine ansvarsområde, verksemdar av avgjerande verdi for GNF blir underlagde tryggingslova, og naudsynte sikringstiltak for skjermingsverdige verdiar blir gjennomførte. For å vareta formålet med lova, vil GNF-prosessen vere ein kontinuerleg prosess. Denne prosessen kan føre til endringar når det gjeld identifiserte funksjonar og skjermingsverdige verdiar, kva for verksemdar som er av vesentleg og avgjerande verdi, og i kva grad ei verksemd er avhengig av eksterne ressursar (andre verksemdar). Kva som vil krevjast for å oppnå eit forsvarleg tryggleiksnivå, kan òg bli endra.

Landbruks- og matdepartementet har identifisert følgjande GNF i eigen sektor:

Landbruks- og matdepartementets verksemd, handlefridom og avgjerdsdyktigheit. Denne omfattar departementet si rolle som fagleg sekretariat for politisk leing, utøving av myndigheit og styring og oppfølging av underliggjande verksemdar. Departementet har i 2021 gjennomført ei skadevurdering av GNFen, og departementet har meldt til NSM avhengigheiter GNFen har til andre verksemdar.

Landbruks- og matdepartementet har òg eit delansvar for den tverrsektorielle GNFen *Matvareforsyning*, fastsett av næringsministeren. Ansvaret for GNFen Matvarforsyning er delt mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Landbruks- og matdepartementet sitt ansvar er knytt til nasjonal produksjon av landbruksprodukt og import av landbruksvarer.

12 Mål: Forsking, innovasjon og kompetanse skal bidra til å nå hovudmåla i landbruks- og matpolitikken

Forsking, innovasjon og kompetanse er viktig for å nå hovudmåla i landbruks- og matpolitikken: matsikkerheit og beredskap, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar (sjå programkategori 15.20). Denne rapporteringa viser korleis forskingsinnsatsen på utvalde område bidreg til å nå desse måla. Landbruks- og matdepartementet sine midlar til forsking og innovasjon støttar nærings- og forvaltningsretta forsking knytt til den landbruksbaserte verdikjeda – frå råvareproduksjon til forbrukar – og legg på den måten eit viktig grunnlag for auka innovasjon og konkurransekraft i næringa. Forskingsmidlar frå departementet finansierer nasjonale forskingsprosjekt, innovasjonsprosjekt i næringslivet og norsk deltaking i europeiske forskarnettverk.

Matsikkerheit og beredskap

Forsking på matområdet har høg prioritet i Landbruks- og matdepartementet. Ny kunnskap skal bidra til å sikre forbrukarane nok og trygg mat av god kvalitet. Det er avgjerande å sjå heile verdikjeda under eitt, og forskinga dekkjer difor breitt, frå husdyravl og sortsutvikling til metodar for å betre mattryggleiken i næringsmiddelindustrien. Prosjekt innanfor område som dyrehelse, dyrevelferd og antibiotikaresistens bidreg til å halde ved lag den gode posisjonen Noreg har når det gjeld mattryggleik. I tillegg er forsking på klimatilpassa produksjon, forbetra agronomisk praksis og teknologiutvikling viktig for auka og meir berekraftig matproduksjon basert på norske ressursar.

Dyre- og plantehelse, som kan ha stor innverknad på mattryggleiken, er eit høgt prioritert forskingsområde. Dei siste åra er det utvikla mykje ny kunnskap om god dyrehelse og -velferd i husdyrproduksjon. Til dømes har Veterinærinstituttet (VI) koordinert fleire forskingsprosjekt på kalvehelse og -velferd.

Problemstillingar knytte til matsikkerheit og beredskap kan ikkje berre handterast nasjonalt. Norske forskingsmiljø er godt representerte i internasjonalt forskingssamarbeid innanfor land-

bruk, matsikkerheit, mattryggleik, klimaforandringar, dyrehelse og dyrevelferd, inkludert antibiotikaresistens. Til dømes har både Norsk institutt for bioøkonomi og VI inngått rammeavtalar med NORAD om kunnskapssamarbeid for å styrkje norsk utviklingssamarbeid innan mellom anna dyrehelse og mattryggleik. Forskingsinstitutta bidreg på den måten med viktig kompetanse som låginntektsland etterspør.

Ulike spørsmål knytte til matsikkerheit er òg sentralt i EUs rammeprogram for forsking og innovasjon, der norske aktørar hevdar seg særst godt i konkurransen med andre land. I det førre rammeprogrammet, *Horisont 2020*, låg landbruks- og matforskninga under samfunnsutfordring 2 «Matsikkerheit, berekraftig jordbruk og skogbruk, marin, maritim og innlandsvann og bioøkonomi». For programperioden (2014–2020) blei det henta heim om lag 1,5 milliardar kroner på desse fagområda. I 2021 starta Horisont

Boks 12.1 Korleis veit vi at kalvar i husdyrproduksjon har det bra?

Fråver av klare teikn på dårleg velferd som skadar, sjukdom og høgt stressnivå, treng ikkje vere det same som god velferd. Prosjektet *CalfComfort* skal utvikle indikatorar som måler god dyrevelferd hos kalvar. Prosjektet vil undersøkje åtferd, helse og vekst, samansetjing av mikroorganismar i fordøyinga, nivå på hormon knytta til trivsel og andre indikatorar for mental utvikling. Vidare skal dei undersøkje motivasjonsfaktorar hos gardbrukarar for å forbetre forholda for kalvar. Målet er å utvikle enkle indikatorar som bonden kan bruke til å sjekke grada av positiv velferd på garden.

Prosjektet blir leia av VI i samarbeid med NMBU, Ruralis og fleire utanlandske universitet. *CalfComfort* er finansiert gjennom Forskingsrådet og varar fram til 2025.

Boks 12.2 Trygg mat, redusert matsvinn og berekraftig emballering

Forskingsinstituttet Nofima har fleire strategiske forskingsprogram som er finansierte av Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukter (FFL). Programma skal sikre langsiktig kompetansebygging på strategisk viktige område, og bidra til at Nofima skal halde fram å ha eit høgt internasjonalt nivå. Eitt av desse programma er «FutureFoodControl» kor Nofima skal få meir kunnskap om mattryggleik, korleis redusere matsvinn og utvikle meir berekraftig system for emballering. Eit av fleire funn hittil har vore at sjukdomsframkallande bakteriar på mat ikkje kan få overført antibakteriell resistensgener frå ufarlege miljøbakteriar, noko ein har frykta dei siste åra. Programmet varar fram til 2024.

Europa, verdas største forskings- og innovasjonsprogram. Her er tema av relevans for landbruket ført vidare i klynge 6 «Mat, bioøkonomi, naturressursar, landbruk og miljø». Det er venta at programmet vil gi store moglegheiter for norske landbruks- og matfaglege forskingsaktørar.

Landbruk over heile landet

Forsking på landbruks- og matområdet skal byggje opp under målet om landbruk over heile landet. For å møte kunnskapsbehova og løyse utfordringane der dei oppstår, er det viktig med forskingsmiljø som er til stades i ulike delar av landet og at dei har kompetanse om lokale forhold. Det at forskingsinstitutta har stor geografisk spreining er viktig for det nære samarbeidet med næringsliv og forvaltning. Det er òg viktig at alle fylka tilbyr landbruksutdanning i vidaregåande opplæring, og fleire fylke har fagskuletilbod i ulike landbruksfag. På universitets- og høgskulenivå er det tilbod om landbruksutdanning på tre ulike stadar i landet; Nord universitet, Høgskolen i Innlandet og Norges miljø- og biovitenskaplege universitet (NMBU).

For å utnytte moglegheitene som ligg i eit langstrakt land med variert topografi og klima, er auka kunnskap om bruk av jord- og beiteressursane sentralt. Det er tildelt midlar til fleire forskingsprosjekt på området dei seinare åra. Til

dømes skal Sagaplant AS forske på klimatilpassa sortar, planter og dyrkingsteknikk for å gi stabil og auka produksjon av solbær, rips og stikkelsbær i Noreg. Gjennom mellom anna feltforsøk skal dei avdekkje dei ulike plantesortane sine fysiologiske eigenskapar og utvikle nye dyrkingssystem som legg til rette for meir verdiskaping enn i dag. Målet er at norske produsentar kan selje ferske bær til butikkane, noko som i dag er lite utprøvd sidan bæra oftast er importerte.

Vidare har det blitt sett i gang fleire forskingsprosjekt som bidreg til ei økologisk, økonomisk og kulturelt berekraftig reindrift, mellom anna prosjektet *Welfed*. Prosjektet skal sjå på kva for effektar tilleggsføring av reinsdyr på vinterbeite på grunn av dårlege beiteforhold kan ha for reindriftnæringa. Spørjeundersøkingar og intervju med reineigarar skal, saman med observasjon av åtferdsmønsteret og helsetilstanden til dyra, gi meir kunnskap om kva for innverknad tilleggsføring av reinsdyr har på velferd, helse og åtferd hos dyra, i tillegg til samisk kultur og tradisjon.

Departementet sine midlar til FORREGION er sentrale for å støtte opp under målet om landbruk i heile landet. Programmet er styrt av fylkeskommunane med støttetjenester levert av Forskingsrådet. FORREGION legg til grunn dei unike moglegheitene og utfordringane i kvar region, og har som mål å auke verdiskaping, konkurransekraft og omstillingsevne i heile landet.

Auka verdiskaping

Forsking skal bidra til auka verdiskaping i landbruks- og matsektoren. Landbruks- og matdepartementet bidreg til å vidareutvikle ein kunnskapsbasert landbruks- og matsektor ved å stimulere næringane til å forske meir og å gjere nytte av resultat frå både eiga og andre si forskning. Tematisk innretta budsjettformål som BIONÆR og ENERGIX, som lyser ut midlar til innovasjonsprosjekt i næringslivet (IPN), er viktige verkemiddel for å auke FoU-aktiviteten i næringslivet. I tillegg til IPN-prosjekt, er Forskingsmidlar over jordbruksavtalen og Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukt viktige kjelder til finansiering av næringsretta forskning i landbruks- og matnæringa.

Digitalisering og robotisering av landbruket er i sterk utvikling og spelar ei viktig rolle i Noregs framtidige matproduksjon og arealforvaltning. Sensorar, kamera og andre verktøy monterte på ein traktor eller drone, mogleggjer oppgåver og løysingar som tidlegare var utenkeleg. For å realisere dei teknologiske moglegheitene er det heilt

Boks 12.3 Ny teknologi og digitalisering endrar landbruket

Ruralis har forska på korleis ny landbruks-teknologi blir implementert og korleis sosiale og strukturelle forhold i landbruket blir påverka. Prosjektet «SmaT» konkluderte mellom anna med at smart landbruksteknologi påverkar og endrar både praksis og vår forståing av jordbruksnæringa. Til dømes medførte innføringa av virtuelle gjerdeløysingar, der geiter er utstyrt med ein GPS-klave som gir eit lydsignal når dei nærmar seg «gjerdegrensa», at bøndene fekk frigjort tid og ressursar som vanlegvis ville gått til innsamling av dyr og vedlikehald av gjerde. Samstundes opna det for nye beitemoglegheiter, til dømes at geitene kunne bli lånt ut til beiting under kraftliner.

naudsynt at ny kunnskap og forskning er gjort tilgjengeleg for næringa. I 2020 etablerte NIBIO, NMBU, UiO, tre utanlandske partnerar og fleire aktørar frå skognæringa, eit senter for forskingsdriven innovasjon (SFI) innan skogbruk. «Smart-Forest» har som mål å skape innovasjonar, auka effektivitet og nye foretningsmodellar i skogsektoren gjennom forbetringar som følgje av digitalisering og kunnskapsbasert forvaltning. Senteret har ei kostnadsramme på til saman 234 mill. kroner, inkludert 96 mill. kroner i støtte frå Forskingsrådet.

BIONÆR og ENERGIX følgjer opp departementet sine føringar for å levere kunnskap om skog- og trebasert næringsverksemd. Dei finansierer både mindre innovasjonsprosjekt i treindustrien og store, tverrfaglege prosjekt om kva for rolle skogen har i klimasamanheng. I dei seinare åra er det innvilga prosjekt innanfor alt frå skogplanteforedling til bygging av høghus i tre.

Berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar

Regjeringa vil stimulere til auka landbruksproduksjon, samstundes som det skal takast omsyn til miljø og klima. Ein viktig del av dette er satsinga på bioøkonomi. Tematisk har dei fleste av landbruks- og matforskningsprosjekta vore innretta mot bioøkonomien. Prosjekta har mellom anna omhandla biokol, berekraftig husdyrproduksjon, klimanøytrale veksthus og fangst av metan i fjøs.

Boks 12.4 Grøn storsatsing skal etablere heilsirkulær verdikjede for tre

I SirkTRE skal skogeigarar, treindustri, arkitektar, rådgivarar, entreprenørar, avfall- og gjenvinningsaktørar, eigedomseigarar og -utviklarar, forskingsinstitusjonar og standardiseringsorgan sørge for ombruk og gjenvinning av returtre. Målet er å firedoble gjennbruket av tre dei neste ti åra ved å etablere ein heilsirkulær verdikjede for tre. Avfall skal minimerast og tre skal i størst mogleg grad brukast på nytt i byggjenæringa. SirkTRE har ambisjonar om å bidra med eit årleg CO₂-kutt på 0,5 mill. tonn innan 2024, og 2 mill. tonn innan 2030.

Prosjektet blir leia av OMTRE, NIBIO og Vill Energi. Prosjektet har eit totalbudsjett på over 180 mill. kroner, der 105 mill. kroner kjem frå Innovasjon Norge, Forskingsrådet og SIVA gjennom ordninga «Grøn plattform». Bedrifter og industri bidreg med ein vesentleg eigeninnsats for å utløyse naudsynt forskning og innovasjon. Prosjektet varer frå 2021 til 2024.

Det skal til dømes utviklast ein modell som skal berekne klimagassutslepp frå norske sauegardar i prosjektet «Klimasmart sau». Alle viktige faktorar

Boks 12.5 Kan insektlarvefôr gi meir berekraftig fjørfeproduksjon?

Kjelda til protein i kraftfôr til fjørfe kjem i dag frå mindre miljøvenlege råvarer, til dømes soyabønner. I prosjektet «Poltrynsect» skal dei forske på bruk av insektlarvar som proteinkjelde i kraftfôr for å fremje berekraftig kjøttproduksjon og betre dyrevelferd hos økologisk fjørfe. Insektlarvane blir avla opp på økologisk avfall frå næringsmiddelindustrien, og bidreg difor til mindre matsvinn. Poltrynsect er eit internasjonalt prosjekt, der Nofima er ein av deltakarane. Nofima skal analysere kyllingkjøttet for å vurdere kjøttkvaliteten og om insektlarvefôret kan bidra til betre helse for kyllingen. Prosjektet varar fram til 2023.

blir med, mellom anna fôrproduksjon, metan frå dyra og lystgass frå gjødsel. Modellen skal estimere dagens utslepp, men òg gi svar på kva endringar som kan redusere utsleppa. Prosjektet skal komme med råd for klimatiltak i norsk saue- næring.

Vidare er produksjon og bruk av fornybar energi ein viktig del av bidraget frå landbruket til å redusere utslepp av klimagassar. Hovudsatsinga

på energiforsking skjer gjennom ENERGIX. Prosjekta er retta mot tema som utvikling av nye og meir effektive konverteringsprosessar frå råstoff til energi, medrekna både varme og elektrisk straum. Innanfor bioenergiforskinga har områda miljø og klima, bruk av skog til produksjon av varme og drivstoff, og biogass frå husdyrgjødsel og matavfall, stått sentralt.

13 Mål: Vareta norske interesser og sikre framgang i internasjonale prosessar

Handelsavtalar

Dei sentrale avtalane for handel med landbruksvarer er WTO-avtalen, EØS-avtalen og EFTAs frihandelsavtalar. I samsvar med artikkel 19 i EØS-avtalen skal Noreg og EU gjennomgå vilkåra for handelen med basis jordbruksvarer med sikte på ei gradvis liberalisering. Avtalen skal likevel vere til fordel for begge partar og innanfor rammene av landbrukspolitikken til dei enkelte partane. Artikkelen 19 har ført til auka gjensidig marknadstilgang for landbruksvarer, der ost og kjøtt er særleg viktige. Noreg og EU har inngått tre slike avtalar, den siste i 2018.

EFTA forhandlar med ei rekkje land om handelsavtalar. I august 2019 blei EFTA og Mercosur, som er eit økonomisk fellesskap mellom Argentina, Brasil, Paraguay og Uruguay, samde om ein frihandelsavtale. Avtalen er ikkje formelt godkjend. EFTA forhandlar no om nye handelsavtalar med Kosovo, Moldova, Malaysia, Thailand og India. Vidare blir tidlegare handelsavtalar med mellom anna Chile, SACU og Mexico reforhandla. Marknadstilgang på landbruksprodukt står sentralt i desse forhandlingane.

Arbeidet med bilaterale frihandelsavtalar for EFTA-landa vil framleis ha høg prioritet for å sørge for at avtalane ikkje trugar viktige norske landbruksinteresser. For landbruksvarer er regjeringa sitt mål for slike forhandlingar at konsesjonar skal gis der importen ikkje vil kunne komme til erstatning for norsk produksjon.

Meld. St. 29 (2014–2015) *Globalisering og handel* slår fast at Noregs primære handelspolitiske interesse er å bevare og styrkje det multilaterale handelssystemet. Dei siste åra har det vore lite framgang i WTO-forhandlingane. På ministermøtet i WTO i juni 2022 blei det semje om ei erklæring om matsikkerheit der både nasjonal produksjon og opne handelskanalar er vektlagde. Det blei ikkje fatta vedtak på ministermøtet som endrar pliktene medlemslanda har knytte til landbruksstøtte og tollvern. Neste ministermøte i WTO blir i 2023.

I sum utgjer dei internasjonale avtalane for handel eit omfattande sett av plikter som Noreg

må overhalde når det gjeld importvern og omfang og innretting av landbruksstøtte. Verkemiddelbruken i landbrukspolitikken må tilpassast slik at Noreg held seg innanfor gjeldande avgrensingar for bruk av støtte. Pliktene inneber òg ei omfattande årleg rapportering til WTO. Både forhandlingane og oppfølginga av WTO-pliktene krev aktiv deltaking for å sikre norske interesser.

Matsikkerheit

Ein omfattande handel med innsatsvarer, planter, dyr og mat over landegrensene krev eit sterkt internasjonalt samarbeid om regelverk og tilsyn. Dette er naudsynt for å sikre trygg mat som oppfyller krava forbrukarane stiller, og for å kunne fremje god plante- og dyrehelse. Aktiv deltaking i internasjonalt arbeid er naudsynt for å påverke utviklinga av standardar og regelverk for å vareta norske synspunkt, og for å bidra til utvikling og utveksling av kunnskap.

Krava på matområdet blir i stor grad utforma i samsvar med internasjonal utvikling. Hovuddelen av det norske regelverket på matområdet er EØS-basert. Matområdet er ifølgje NOU 2012: 2 *Utanfor og innanfor: Norges avtaler med EU* det kvantitativt største området under EØS-avtalen med om lag 40 pst. av rettsaktene. Regjeringa legg vekt på ein aktiv Europa-politikk. Som del av oppfølginga utarbeider Nærings- og fiskeridepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet, som alle har fagansvar på matområdet, sams prioriteringar for arbeidet retta mot EU.

Regjeringa legg vekt på å vareta norske interesser ved å medverke tidleg i prosessar og politikktutforming i EU. Dette kan vere løysingar som er tilpassa våre naturgitte forhold eller andre nasjonale behov, og som strengst for å kunne oppfylle dei ulike måla for landbruks- og matpolitikken.

Noreg tek aktivt del i internasjonalt arbeid mellom anna i Codex Alimentarius Commission, ein organisasjon for matvarestandardar som ligg under FN's organisasjon for mat og landbruk

(FAO), og Verdshealseorganisasjonen (WHO), Verdsdyrehelseorganisasjonen (WOAH) og Verdsplantehealseorganisasjonen (IPPC). Desse organisasjonane utviklar standardar som blir lagde til grunn i WTO/SPS-avtalen for handel, og som legg premissar for regelverket i EU.

Dei globale matprisane har auka kraftig, og nådde i mars rekordhøge nivå. Krigen i Ukraina har medverka til uro i internasjonale marknader. Verdas fattige og land som er avhengige av import av korn, er særskilt råka. Ein kombinasjon av høge prisar på mat, innsatsfaktorar og energi har ført til eit auka antal som er råka av svolt i mange land. Koronapandemien har råka matforsyninga i mange land. Vilråa for jordbruksproduksjon blir vidare endra som følgje av klimaendringar og manglande tilgang på jord og vatn i mange område. Plantesjukdom og skadedyr på planter er òg ein aukande trussel og fører til store økonomiske tap. Det er òg aukande merksemd på sjukdommar som kan overførast mellom dyr og menneske (zoonosar).

Aktiv deltaking i internasjonalt arbeid er naudsynt for å møte dei store utfordringane globalt.

FAOs mandat er breitt og omfattar mellom anna matsikkerheit, reduksjon av fattigdom, og berekraftig bruk og forvaltning av naturressursar, inkludert land, skog, vatn, luft og genetiske ressursar. FAO spelar ei viktig rolle for å utvikle teknisk kunnskap, standardar og normer innan mat og landbruk. Antibiotikaresistens, klima, biologisk mangfald, tap av mat og matsvinn er prioriterte arbeidsområde for Noreg i FAO. Noreg vil følgje og påverke det internasjonale arbeidet mot antibiotikaresistens innanfor rammeverket for *ei helse*. Noreg vil òg aktivt følgje opp arbeidet i Komiteen for matsikkerheit (CFS), og initiativ som er knytte til oppfølging av FN's toppmøte for berekraftige matsystem i september 2021. Noreg vil òg støtte opp om initiativ i FAO for å avhjelpe dei umiddelbare matutfordringane i dag.

Innsatsen for varetaking, berekraftig bruk og rettferdig deling av genetiske ressursar er viktig. Dette er følgt opp i FAOs kommisjon for genetiske ressursar og i den internasjonale plantetraktaten for mat og landbruk. Noreg vil framleis vere ein aktiv medlem i desse organa, med særskild merksemd på mellom anna rettane til bønder.

Matsikkerheit står sentralt på 2030-agendaen som eitt av dei 17 berekraftsmåla FN vedtok i 2015. FN's berekraftsmål er ambisiøse mål for arbeidet med økonomisk, sosial og miljømessig utvikling fram mot år 2030. Toppmøtet om berekraftige matsystem i september 2021 la fram ei lang rekkje løysingar og initiativ som skal sikre ei

berekraftig utvikling og synleggjere det tiåret der verda skal nå berekraftsmåla. Noreg vil aktivt følgje opp FN's bærekraftsmål, sjå eiga rapportering. Noreg deltek aktivt i ei rekkje internasjonale forum på landbruks- og matområdet, både innanfor og utanfor FN-systemet.

Internasjonalt skogsamarbeid

Landa i Europa samarbeider framleis i *FOREST EUROPE* og vil utvikle dette samarbeidet vidare. Etter ministerkonferansen i Bratislava i 2021, tok Tyskland over leiarskapen frå Slovakia. Viktige arbeidsområde under den tyske leiarskapen vil vere europeisk samarbeid for å hindre og handtere skogskadar, grøne arbeidsplassar og berekraftig skogforvaltning for å møte samfunnsutfordringar.

FN's skogforum (UNFF), er ein viktig arena i arbeidet med å fremje forståinga av berekraftig skogforvaltning globalt. I dei siste åra er det arbeid med å implementere den strategiske planen for arbeidet med skog i FN som blei vedteken i 2017. Den strategiske planen er eit viktig steg i arbeidet med å sikre ei heilskapleg tilnærming til berekraftig skogforvaltning i FN. Det regionale skogsamarbeidet i FN-regi skjer gjennom FN's økonomiske kommisjon for Europa (UNECE) og FAOs europeiske skogkommisjon. Noreg deltek òg her.

I tillegg til arbeidet med matsikkerheit er FAO ein viktig aktør for å fremje berekraftig skogforvaltning og har ei særleg viktig rolle i samarbeidet med land om ressuroversikter og kartlegging av utviklinga i forvaltning av skogressursane. FAO fremjar kunnskap om den rolla skogen spelar innanfor matsikkerheit. FAO leiar og koordinerer samarbeidet mellom dei ulike organa i FN og andre institusjonar som er engasjerte i skogspørsmål, det såkalla *Collaborative Partnership on Forests* (CPF).

Noreg støttar opp om arbeidet i European Forest Institute (EFI), som er eit forskingsnettverk basert på ein mellomstatleg konvensjon der Noreg er part. Instituttet forskar mellom anna på utviklinga av skognæringa i Europa og gjer eit omfattande arbeid knytt til rammevilkår for sektoren. EFI produserer eit viktig kunnskapsgrunnlag for europeiske styresmakter innanfor økonomi, klima, andre rammevilkår og internasjonal konkurranse i skognæringa.

Noreg er òg medlem i to andre regionale skogsamarbeid; arbeidsgruppa *Working Group on Barents Forest Sector* innanfor Barents-samarbeidet, og eit sirkumborealt samarbeid der òg

Canada og USA deltek. Noreg hadde formannskapet i *Working Group on Barents Forest Sector* i perioden oktober 2019 til oktober 2021.

Nordisk samarbeid

Ministerrådet for fiskeri, jordbruk, næringsmiddel og skogbruk (MR-FJLS) arbeider for berekraftig og konkurransedyktig bruk av naturressursar. Det er eit mål å skape meirverdi og nordisk nytte for dei enkelte landa og innbyggjarane gjennom sams nordisk innsats. Statsministrane sin visjon om at Norden skal bli verdas mest berekraftige og integrerte region, og dei strategiske prioriteringane for eit grønt, konkurransedyktig og inkluderande Norden, ligg til grunn for arbeidet. I 2022 har Noreg formannskapet i Nordisk ministerråd.

Aktiviteten i MR-FJLS fell naturleg inn under visjon og prioriteringar, og eit eige tverrsektorielt samarbeidsprogram 2021–2024 er utarbeidd i tråd med det. Målet med programmet er korleis bioøkonomien kan bidra til auka verdiskaping og omstilling i rurale område. Samarbeidet omkring berekraftig proteinproduksjon i Norden vil halde fram. Det same gjeld samarbeidet om kunnskapsutvikling knytt til karbonbinding og karbonlagring i jord.

Ministerrådet vidarefører arbeidet med karbonbinding og karbonlagring i jord som eit viktig og positivt bidrag frå landbrukssektoren til å løyse klimautfordringane.

Oppfølging av FNs toppmøte om matsystem vil òg vere på dagsorden saman med ei vidareføring av samarbeidet om én helse og antibiotikaresistens, nordiske næringsstoffanbefalingar, klimautfordringar og berekraftig proteinproduksjon.

Ministerrådet vil framover ta tak i konflikthar knytte til bruken av matjordressursane. I lang tid har matjord blitt omdisponert til samferdsels-tiltak, byutvikling og andre formål – og det er etterkvart naudsynt å sikre at desse areala først og fremst blir brukte til matproduksjon. Krigen i Ukraina har i sterk grad aktualisert denne problemstillinga og behovet er større for tiltak for auka mattryggleik.

Samarbeidet om bevaring og bruk av genressursar gjennom NordGen er godt, og vil halde fram. Dei nordiske landa har òg starta eit samarbeid for å hindre negative konsekvensar av den veksende villsvinbestanden i Norden.

14 Oppfølging av likestillings- og diskrimineringslova

Overordna om departementet sitt arbeid med å fremje likestilling og hindre diskriminering

Arbeidet med likestilling i departementet er basert på dei krava og rettleingar som er gitte i likestillings- og diskrimineringslova. Aktivitets- og forklaringsplikta i likestillings- og diskrimineringslova blei styrkt med verknad frå 1. januar 2020. Departementet har utarbeidd ein eigen policy for likestillingsarbeidet:

«Landbruks- og matdepartementet skal arbeide for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Vi og våre underliggende virksomheter forvalter en rekke økonomiske og juridiske virkemidler på områder som berører mange, enten de er privatpersoner, næringsdrivende eller ansatte innen næringene. Prinsippet om å fremme likestilling og hindre diskriminering skal være godt forankret i hele departementets virksomhet og være en integrert del av våre arbeidsprosesser, etatsstyring og rutiner, og vi skal besitte kunnskap om likestilling og risiko for diskriminering innenfor alle områder vi jobber.»

«Vi skal bidra til å fremme likestilling og hindre diskriminering når vi jobber sammen innenfor LMDs ansvarsområder.»

Dette skal gi retning for alt arbeid innan verksemda og i alt arbeid og tenesteyting på myndighetsområdet til departementet.

Likestilling og mangfald i Landbruks- og matdepartementet

Ved utgangen av 2021 var det 142 tilsette der 59 pst. av desse var kvinner. Kvinnene er i fleirtal i sakshandsamargruppa og blant toppleiarane. Det er om lag like mange mannlege og kvinnelege mellomleiarar med personalansvar. Kvinnene utgjer omlag 79 pst. av leiarane i departementet.

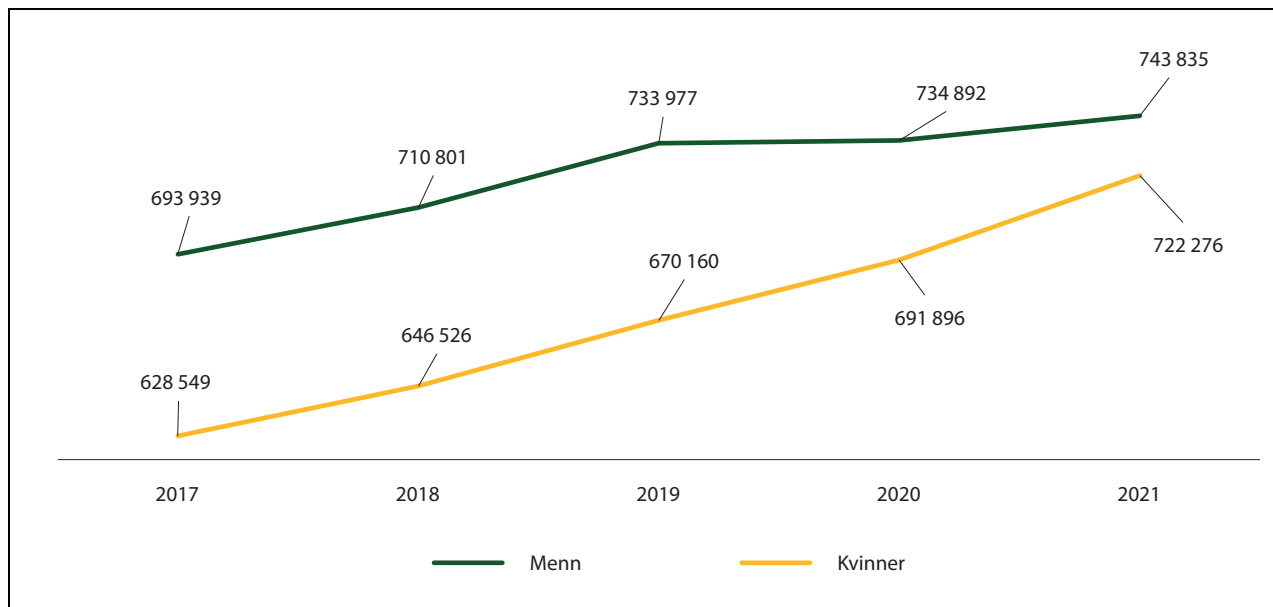
Per 31.12.2021 var gjennomsnittsalderen i departementet 51,1 år. Menn har ein høgare gjennomsnittsalder enn kvinner. Gjennomsnittsalderen har halde seg stabil dei siste fire åra.

Tabell 14.1 Løns- og kjønnsfordeling i dei ulike stillingsgruppene, pr. 31. des. 2021

	Av stillingsgruppa			Kvinner sin andel av menn si løn
	Antall	Menn	Kvinner	
Totalt	142			96 %
Departementsråd	1	0 %	100 %	100 %
Ekspedisjonssjef	4	25 %	75 %	99 %
Kommunikasjonssjef	1	100 %	0 %	100 %
Avdelingsdirektør	17	53 %	47 %	99 %
Underdirektør	2	50 %	50 %	96 %
Fagdirektør	21	57 %	43 %	99 %
Spesialrådgivar	4	75 %	25 %	95 %
Prosjektleiar	2	50 %	50 %	99 %
Seniorrådgivar	65	32 %	68 %	98 %
Seniorkonsulent	2	0 %	100 %	100 %
Rådgivar	22	36 %	64 %	99 %
Lærning	1	100 %	0 %	100 %

Kvinner sin del av menn si løn er no på 96 pst. og har stige jamt gjennom fleire år. Skilnaden kan

forklarast med at det framleis er ein større del av menn med fleire års erfaring i departementet.

Figur 14.1 Gjennomsnittleg lønsnivå for kvinner og menn 2017–2021 (i kroner)

Korrelasjon mellom kjønna når alder, stilling og erfaring er rekna med, viser at departementet i stor grad har lukkast med å gjennomføre likeløn.

Mellombelse tilsetjingar

Mellombelse tilsetjingar blir i hovudsak brukt der det er behov å ta inn vikar for å løyse oppgåver ved permisjonar og anna fråvær. Til saman 3,6 pst. av kvinnene og 7 pst. av menn var mellombelse tilsette ved utgangen av 2021.

Rekruttering

Departementet har gjennomført analysar av rekrutterings- og tilsetjingspraksis i departementet og kva som påverkar desse. Analysane blir nytta til å vurdere mangfaldet i departementet, identifisere risikoar, finne årsaker til eventuell diskriminering og avdekkje hinder for likestilling. Analysane og forslag til tiltak er drøfta med leiinga og dei tillitsvalte. I tillegg arbeider departementet med eit HR-rekneskap som kan identifisere eventuelle samanhengar mellom til dømes kjønn, minoritetsbakgrunn og andre variablar på til

dømes lønsutvikling, sjukefråvær og bruk av stillingstitlar. På bakgrunn av mellom anna dette vil det bli vurdert tiltak som kan vere eigna til å fremje likestilling og mangfald, og motverke diskriminering. Døme på tiltak er gjennomgang og revidering av mellom anna departementet sine rekrutteringsrutinar. Departementet har òg arbeid med profilering av stillingar, formuleringar og krav til stillingane. Arbeidet held fram.

Sjukefråvær

Både i 2020 og 2021 var sjukefråværet på 3,7 pst. Dette er ein nedgang frå tidlegare år (4,5 pst. i 2019 og 5,3 pst. i 2018). Sjukefråværet for 2021 låg under landsgjennomsnittet på 7,2 pst. Sjukefråværet blant kvinner er framleis høgt samanlikna med sjukefråværet blant menn. Sjukefråværet er fast tema i arbeidsmiljøutvalet i departementet og i dialogen med Bedriftshelsetenesta for å sjå på relevante tiltak.

Tabell 14.2 Sjukefråvær fordelt på sjukmeldingstype i 2021

	Kvinner	Menn	Totalt
Eigenmeldt	0,89 %	0,40 %	0,69 %
Legemeldt	4,24 %	1,12 %	2,96 %
Totalt	5,12 %	1,52 %	3,65 %

Foreldrepermisjon

Tabell 14.3 Relativ fordeling på ulike permisjonar i 2021 mellom kjønna

	Kvinner	Menn	Totalt
Omsorgspermisjon u/løn	51 %	0 %	51 %
Foreldrepermisjon 100%	10 %	5 %	15 %
Foreldrepermisjon 80%	19 %	0 %	19 %
Pleiepengar barn	15 %	0 %	15 %
Omsorgspermisjon føds. 2 veker m/løn	0 %	1 %	1 %
Totalt	95 %	5 %	100 %

Overtid

Samla blei det arbeid 3 447 timar med overtid i departementet i 2021. Dette er 1,4 pst. av samla arbeidsinnsats. Menn arbeidde meir overtid enn

kvinner trass i at det er færre menn enn kvinner som er tilsett i departementet. Overtid knytt til gjennomføringa av dei årlege jordbruksforhandlingane utgjer ein stor del av overtida.

Tabell 14.4 Overtidstimar pr. kjønn og stillingstype i gjennomsnitt og kjønnsvis i stillingsgruppene gjennom 2021

	Timer per person	Kvinner	Menn
Avdelingsdirektør	6	3	91
Fagdirektør	32	44	23
Spesialrådgivar	13	0	18
Prosjektleiar	2	0	4
Seniorrådgivar	31	26	42
Rådgivar	21	27	10

Deltid

Alle blir tilsette i fulltidsarbeid i departementet. Fem pst. av dei tilsette har fått redusert arbeidstid etter eige ønskje, og ei overvekt av desse er menn.

Det daglege arbeidet med å fremje likestilling og hindre diskriminering i departementet

Inkludering og mangfald

Departementet og sektoren har hatt stor merksemd på inkluderingsdugnaden i 2021. Det er mellom anna laga ein handlingsplan for sektoren. Sjølv om handlingsplanen primært gjeld for målgruppa til dugnaden, er den òg eigna til å omfatte mangfald og likestilling for departementet som arbeidsgivar på generell basis. For å nå målet om at 5 pst av nytilsette i staten skal vere personar med nedsett funksjonsevne, ha hol i CV-en eller ha framandkulturell bakgrunn, har departementet mellom anna inngått ein avtale med NAV om å

finne aktuelle kandidatar, som oppfyller krava i inkluderingsdugnaden, til relevante ledige stillingar i departementet. For 2021 blei måloppnåinga for slike tilsetjingar i departementet på 15,4 pst., dersom ein reknar med mellombelse stillingar. Tiltaka frå inkluderingsdugnaden viste seg å gi god effekt når det gjeld å inkludere personar som ofte fell utanfor arbeidslivet.

Departementet har ført vidare samarbeidet med Fontenehuset. Denne ordninga gir personar som har falle utanfor arbeidslivet arbeidserfaring i departementet i opp til seks månadar. Departementet har sidan 2014 arbeid systematisk med satsinga på lærlingar, mellom anna i eit prosjekt saman med Kommunal- og distriktsdepartementet og OKStat. Dette prosjektet vil vare ut 2022.

Rekrutteringsstatistikken viser at det i 2021 blei tilsett 13 personar i departementet, 7 menn og 6 kvinner. 4 av dei mannlege tilsette er mellombelse og 1 er kvinne. Tala viser at yngste tilsette var 19 år og eldste 58 år.

Tabell 14.5 Antal og andelar nytilsette innan stillingsgruppene og kjønna i 2021

Stillingsstittel	Totalt	Menn	Kvinner	% menn	% kvinner
Totalt	13	7	6	54 %	46 %
Seniorrådgivar	8	3	5	38 %	63 %
Rådgivar	3	2	1	67 %	33 %
Lærling/trainee	2	2	0	100 %	0 %

Bakgrunn og fordeling av nytilsette;	Menn	Kvinner	% menn	% kvinner
Hol i CV	1	1	100 %	0 %
Framandkulturell	2	2	100 %	0 %
Inkluderingsdugnaden	2	2	100 %	0 %
NAV tiltak	1	1	100 %	0 %
Funksjonsnedsetting	0	0	0 %	0 %
Mellombelse	5	4	80 %	20 %
Fast	8	3	38 %	63 %

Ser ein vekk frå mellombelse tilsette, har delen kvinner halde fram med å auke i 2021. Ut over dette indikerer tala at handlingsplanen for å inkludere fungerer tilfredsstillande.

Mobbing og trakassering

Arbeidet med haldningar for å motarbeide diskriminering og mobbing har hatt stor merksemd i departementet. Eigne varslingsrutinar har blitt utarbeidde, og systema for å vareta varslarar har blitt implementert.

Undersøkinga om statstilsette frå 2021 indikerer framleis at tilsette i verksemdene i landbruks- og matsektoren har tilfelle av trakassering og/eller mobbing. Temaet har blitt teke opp med i underliggjande verksemdar, og personaleiarar i verksemdene har vore kursa i tematikken. Dette arbeidet held frem.

Landbruk- og matdepartementet sitt arbeid med å fremje likestilling og hindre diskriminering som myndighetsutøvarar

Det følgjer av likestillings- og diskrimineringslova § 24 at offentlege styresmakter i alt sitt virke skal arbeide aktivt, målretta og planmessig for å fremje likestilling og hindre diskriminering. Det inneber òg å avdekkje utilsikta diskriminering hos underliggjande verksemdar som forvaltar budsjett-

midlar, lover, forskrifter og regelverk innan ansvarsområdet til departementet.

Departementet sitt hovudansvar omfattar dei underliggjande verksemdene Mattilsynet, Landbruksdirektoratet, Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og Veterinærinstituttet.

Ein gjennomgang av årsrapportane til underliggjande verksemdar og oppfølgingsbrev, gav departementet ei betre oversikt over moglege risikoar for utilsikta diskriminering i utøving av myndigheit i sektoren

Veterinærinstituttet og NIBIO har vurdert si eiga verksemd opp mot ordlyden i lova, og har funne at dei ikkje har oppgåver som er omfatta av likestillingslova §24.

Etatar i landbrukssektoren som utøver myndigheit

Landbruksdirektoratet

Landbruksdirektoratet har gjort greie for sitt arbeid med likestilling og diskriminering i tråd med oppmodinga frå Landbruks- og matdepartementet. Landbruksdirektoratet si rolle er å vareta direktoratsoppgåver for Landbruks- og matdepartementet. Dette inneber å gi faglege råd, setje i verk landbrukspolitikken og leggje til rette for landbruket og matindustrien.

Landbruksdirektoratet forvaltar fleire ordningar og fagsystem knytte til jordbruk, skogbruk og

reindrift. Landbruksdirektoratet har etter ei førebels vurdering av likestilling og diskriminering peika på nokre område dei vil sjå nærare på i løpet av 2022. Det gjeld til dømes tematikk knytt til eigedomsregelverket, til spesifikke ordningar, fagsystem, språk og kommunikasjon.

Odelsova gir i dag full likestilling uavhengig av kjønn og opphav. Samstundes viser statistikk at det er fleire menn som eig og overtek landbruks-eigedommar enn kvinner. Når det gjeld personlege drivarar av jordbruksverksemdar, er delen menn vesentleg høgare enn kvinner. Likevel har kvinnedelen stige frå 13 til 16 pst. dei siste 20 åra. Årsaka til at delen menn er såpass høg kan ha samanheng med at det ofte er berre ein person som er registrert som innehavar av selskapet som driv jordbruksverksemd, mens det i realiteten er fleire som arbeider på garden. Hovudtyngda av landbrukseigedommar er eigde av menn, og gjennomsnittsalderen deira når desse tek over er relativt høg. For kvinner er den enno høgare, sannsynlegvis som følgje av at kvinner oftare sit i uskifta bo enn menn fordi dei lever lengre. Tala kan indikere at det er barrierar for kvinner til å overta landbrukseigedommar.

Landbruksdirektoratet har nasjonalt rettleiingsansvar for odelsova, og rettleier privatpersonar om korleis regelverket er å forstå. Odelsova er eit komplisert juridisk regelverk med mange unntak, som i seg sjølv kan vere krevjande for rettstryggleiken for den enkelte. Direktoratet vil gjennomgå dei skriftlege rettleiingstekstane sine for å sjå om direktoratet i tilstrekkeleg grad bidreg til å fremje likestilling.

Den samiske befolkninga har rett på same informasjon på norsk og på samisk. Tilgangen på omsetjarar som kan omsetje til samisk har i ein periode vore krevjande, men Landbruksdirektoratet har merksemd på å få tak i omsetjarar slik at skriftleg informasjon kan omsetjast fortløpande.

Når det gjeld produksjonsregulerande tilskott og velferdsordningar er det òg peikt på særskilde døme. Statistikk frå Budsjettnemnda viser at det er 30 047 menn og 6 088 kvinner i jordbruket. Det er om lag fem gongar så mange menn som kvinner. Når det gjeld søknader på tilskott til avløyning ved sjukdom, representerer kvinnene 30 pst. av søknadene og menn 70 pst. Det er manglande likehandsaming og tilrettelegging ved sjukdom for bønder som har ekstraintekt frå næring, og dei som får ekstraintekt frå løn, som følgje av utrekningsreglar i jordbruksavtalen. Det er òg indirekte forskjellshandsaming ved uttak av graderte foreldrepenigar for kombinerte arbeidstakarar/bønder.

Kommunane deler i stor grad ut tilskottet til veterinærar i form av driftstilskott. Veterinærar som ikkje kan bidra i vakt eller som jobbar redusert som følgje av alder, kjønn/omsorgsplikt kan risikere å ikkje bli prioriterte for tildeling. For mange kommunar er det allereie krevjande å få veterinærar til å delta i vakt. Skal nevnte risiko reduserast, vil det krevje endring i regelverket knytta til tilskottet.

Landbruksdirektoratet har nettsider på bokmål og samisk, og følgjer regelverket om universell utforming og tilpassing til brukargrupper. Nettsidene til direktoratet er nye og verksemda har teke i bruk eit heilt nytt fagsystem dei siste åra. Ein del av fagsystema blir òg nytta av statsforvaltaren og kommunar.

Mattilsynet

Mattilsynet har vurdert moglege indikatorar for diskriminering i myndigheitsutøvinga si, men har ikkje funne data med høg statistisk relevans

Mattilsynet vil hausten 2022 be om rettleiing frå Bufdir for å gjere nytte av erfaringane Bufdir har med å handtere utfordringar på likestillings- og diskrimineringsfeltet på tvers av statlege organ. Mattilsynet ønskjer innspel frå utvalde interesseorganisasjonar der det er risiko for at tenestetilbodet til Mattilsynet kan stå svakare.

Overordna vurdering av risiko for diskriminering

Mattilsynet har vurdert ulike aktivitetar i myndigheitsutøvinga, der tilsynet vurderer at risikoen for diskriminering potensielt kan vere for høg:

- gjennomføring av tilsyn og kontroll
- handsaming, utforming og gjennomføring av vedtak
- utvikling av lover, forskrifter og anna regelverk
- kommunikasjon og informasjon

Alle aktivitetar i Mattilsynet blir vurderte opp mot diskrimineringsgrunnlaga som kjem fram av likestillings- og diskrimineringslova § 1. Ulike former for diskrimineringsgrunnlag kan oppstå i ein organisasjon: funksjonsnedsetjing hos tilsynsobjekt, språk- eller kulturelle utfordringar og dårleg kommunikasjon.

I kommunikasjonen og informasjonsarbeidet i Mattilsynet er det ein risiko for diskriminering. Dette kan gjelde språkbruk og bruk av kompliserte omgrep. Det er òg ein risiko for diskriminering i korleis Mattilsynet kommuniserer på sine nettsider med personar med nedsett funksjonsevne.

Mattilsynet arbeider med å utforme retningslinjer for likestilling og plan med tilhøyrande tiltaksliste. Dette arbeidet tek utgangspunkt i risikovurderingar og Bufdir sin metodikk. Policy og plan skal fastsetjast innan utgangen av 2022.

Likestilling i landbruket

Det følgjer av likestillings- og diskrimineringslova at alle uansett kjønn, alder, etnisitet, religion, graviditet, funksjonsnedsetting, seksuell legning med meir skal ha dei same moglegheitene til å drive næringsverksemd innanfor landbruk og landbruksbaserte næringar. Haldningsskapande arbeid, utdanning, rådgiving, økonomiske verkemiddel og gode, funksjonelle velferdsordningar er viktige for å bidra til likestilling og rekruttering til landbruket over heile landet. Satsing på berekraftig landbruk, sirkulær- og bioøkonomi og teknologiutvikling i og i tilknytning til landbruket, vil vere viktig i framtida og krevje ny type kompetanse utover den tradisjonelt landbruksfaglege. Regjeringa vil skape interesse og gode forhold for alle som kan støtte opp om ei positiv utvikling i landbruket og reindrifta.

Landbruks- og matdepartementet har dei seinare åra hatt god tilgang på statistikk for kjønnsbalanse og likestilling innanfor landbruket og reindrifta. Det er stort sett opplysningar for kjønn, alder, geografisk fordeling og grupper under velferdsordningar som har dominert. Departementet og underliggjande verksemdar vil i løpet av 2022 arbeide målretta med å innhente relevante opplysningar for å oppfylle si aktivitets- og utgreiingsplikt etter likestillings- og diskrimineringslova.

Landbrukssektoren har over tid arbeidd målretta med å få fleire kvinner til å etablere seg i næringa. Fleire verkemiddel i jordbruksavtalen er innretta slik at dei skal stimulere til rekruttering, næringsutvikling, fleire nyetableringar og vekstbedrifter. For delar av ordninga med investerings- og bygdeutviklingsmidlar har kvinner og næringsdrivande under 35 år i fleire år blitt særskild prioriterte. Dette vil opphøyre frå 2023, då utviklinga på området ikkje lenger gir grunnlag for ulik handsaming jf. likestillingslova. Dei siste åra har i snitt halvparten av tilskottsmidlane over til dømes investerings- og bedriftsutviklingsordninga i landbruket, og opp mot 80 pst. av bygdeutviklingsmidlane til andre landbruksbaserte næringar blitt løyvd til kvinner.

Resultatkontrollen for gjennomføringa av landbrukspolitikken er ei årleg utgreiing og publisering frå Budsjettnemnda for jordbruket. Resultatkontrollen viser utviklinga i jordbruket i forhold til

dei mål og retningslinjer Stortinget har trekt opp. Resultatkontrollen inneheld oppdatert statistikk for mellom anna kjønns- og aldersfordelinga innan landbruket, og viser i tillegg historisk utvikling for kjønn, alder og utdanning på dette området.

Dei siste åra har talet på kvinnelege eigarar av landbrukseigedommar auka noko. I følgje tal frå SSB ved utgangen av 2020 var det 180 087 landbrukseigedommar med minst 5 dekar eigd jordbruksareal og/eller minst 25 dekar produktivt skogareal. På 67 pst. av eigedommane er det mannleg eigar, mens kvinner eigde 26 pst. av eigedommane. For dei resterande eigedommane er eigaren til dømes eit aksjeselskap, anna selskap, ein utanlandsk eigar eller at eigaren ikkje er oppgitt.

Statistikk frå søknad om produksjonstilskott viser at det i 2021 var i underkant av 36 300 enkeltpersonføretak (verksemdar med personleg brukar) i jordbruket. Over tid har delen kvinner vore aukande, og i 2021 var 16,8 pst. kvinner. I 2020 var talet på jordbruksføretak drivne av kvinner 16,6 pst., mens det var høvesvis på 12,9 pst. i 1999 og 14,4 pst. i 2010. Denne statistikken gir likevel ikkje eit fullstendig bilete av kvinnene si samla deltaking i drifta av norske jordbruksføretak. Ei årsak til dette er at det berre er ein person som kan stå oppført som søkjar per enkeltpersonføretak. Det er òg mange kvinner som deltek i drifta på gardsbruk som ikkje er drivne som enkeltpersonføretak. For slike verksemdar har ein ikkje informasjon om det er menn eller kvinner som deltek i drifta.

Arbeidsforbruket i jordbruket går ned både for kvinner og menn, men reduksjonen er størst for kvinner. I 2020 utførte kvinner 24 pst. av registrert arbeidsforbruk, mot 26 pst. i 1990.

Tal frå 2020 viser at gjennomsnittsalderen for kvinnelege eigarar er litt høgare enn for menn, høvesvis 60,3 år og 58,2 år. Gjennomsnittsalderen for kvinner som driv jordbruksverksemdar er gjennomgåande litt lågare enn for menn. Gjennomsnittsalderen for aktive kvinnelege brukarar er i 2021 på 49,4 år, noko som er 3,4 år lågare enn for menn. Det kan over tid sjå ut til at kvinner i mindre grad tek over jordbruksbedrifter for å drive jordbruk sjølve. Det er i mange samanhengar òg peika på at gardsoverdragingar til kvinner ofte gjeld enker som eig garden i ein overgangsperiode.

Tal frå SSB for 2020 viser at høg utdanning blant nye eigarar er meir vanleg blant kvinner enn blant menn, og det er størst del kvinner med lang utdanning blant dei yngste. Blant kvinnene i den yngste aldersgruppa (under 39 år) har 58,8 pst.

utdanning på universitets- og høgskulenivå. Hos menn har 23,4 pst. i den yngste aldersgruppa høgare utdanning. Ser vi på den eldste aldersgruppa som overtok gard i 2020, så har 29,4 pst. av menn høgare utdanning, og 23,7 pst. av kvinnene.

Innanfor det tradisjonelle jordbruket er kvinnedelen høgast blant bønder med hestar og/ eller geiter og innanfor saueproduksjon. Kvinnedelen er lågast blant storfeprodusentar. Kvinner driv generelt jordbruksverksemder med mindre areal enn menn.

Dei siste 10–20 åra har utviklinga av andre landbruksbaserte næringar innanfor lokalmat, reiseliv, velferdstenester med garden som arena til skule, omsorg og arbeid (Inn på tunet) og serviceyting generelt vore god. Utvikling av entreprenørskapsverksemd på desse områda krev ofte anna kompetanse enn den tradisjonelle landbruksfaglege kompetansen. Kvinner er særleg aktive innan desse næringane.

Midlar til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU-midlar) er det viktigaste økonomiske verkemiddelet til Landbruks- og matdepartementet for å nå målet om næringsutvikling i og i tilknytning til landbruket. Formålet er å leggje til rette for langsiktig og lønsam verdiskaping, i tillegg til å bidra til sysselsetjing, busetjing og eit variert landbruk i alle delar av landet med utgangspunkt i landbruket sine ressursar generelt og landbrukseigedommen spesielt.

Midlane til investeringar og bedriftsutvikling i landbruket er landsdekkjande og inkluderer tilskott til etablering av ny verksemd (etablerartilskott), tilskott til bedriftsutvikling, tilskott til investeringar i produksjonsanlegg, tilskott til gjødsellager, tilskott til investeringar i frukt- og bær- dyrking og tilskott til investeringar i samband med generasjonsskifte. Det blei i 2021 løyvd til saman 707 mill. kroner i tilskott over ordninga: 495 mill. kroner til tradisjonelt jord- og hagebruk, 120 mill. kroner til frukt- og grøntproduksjon og 92 mill. kroner i tilskott til andre landbruksbaserte næringar. Innovasjon Norge rapporterer kvart år på kjønns- og aldersfordelinga av midlane, jf. tabell 14.6.

Delen til kvinnetiltak til saman er redusert frå 54 til 44 pst. frå 2020 til 2021. Kvinnedelen er gjennomgåande høgast for andre landbruksbaserte næringar, der den har auka frå 73 pst. til 79 pst. For etablerartilskott, bedriftsutvikling og tilskott til generasjonsskifte er løyvingane så små at mindre endringar kan gjere store utslag på kvinnedelen.

Innan tradisjonelt landbruk og øyremerka midlar til frukt og grønt er det ein vesentleg reduksjon i delen til kvinner frå 2020 til 2021, men det må leggjast til at delen var rekordhøg i 2020. Innan småskala grønt/marknadshagar er delen til kvinner over 80 pst.

Tabell 14.6 Løyvingar til ulike tiltaksgrupper i 2020 og 2021 (IBU-midlar). Tilskott i mill. kroner.

Tiltaksgruppe	2021		2020	
	Tilskott	Tilskott – kvinner	Tilskott	Tilskott – kvinner
Etablerartilskott	9,8	8,7 (89 %)	15,5	12,7 (82 %)
Bedriftsutvikling	9,0	5,7 (63 %)	7,4	5,0 (68 %)
Investeringar andre landbruksbaserte næringar	71,5	56,6 (79 %)	70,3	51,5 (73 %)
Tilskott til generasjonsskifte andre landbruksbaserte næringar	1,8	1,7 (94 %)	5,0	4,0 (80 %)
Investeringar tradisjonelt jord- og hagebruk	443,7	173,9 (39 %)	413,1	199,5 (48 %)
Tilskott til generasjonsskifte tradisjonelt landbruk	46,6	25,2 (54 %)	56,3	36,5 (65 %)
Tilskott til gjødsellager	5,1	1,2 (24 %)	3,5	0,4 (11 %)
Øyremerking frukt og grønt	120,0	36,7 (31 %)	73,9	35,9 (49 %)
Totalt, ekskl. tapsavsetjing risikolån	707,5	309,7 (44 %)	644,4	345,5 (54 %)

Kjelde: Innovasjon Norge

Landbruks- og matdepartementet har bedt Innovasjon Norge om å arbeide vidare for å auke kvinneverrepresentasjonen i styre og i leiinga for verksemder som tek imot støtte, og å synleggjere statistikk knytt til utviklinga innanfor aktuelle program og tenester.

Dei fylkesvise *midlane til rekruttering og kompetansebyggjande tiltak* er retta inn mot næringsutøvarar med mål om å bidra til auka verdiskaping i landbruket. Midlane skal òg nyttast til likestillingstiltak i næringa. For 2020 blei det mellom anna gitt midlar til fagsamling for kvinner i skogbruket og ulike kurs for kvinner som har husdyr.

Velferdsordningane i jordbruket

Gode velferdsordningar i landbruket er viktig for å bidra til rekruttering og landbruk over heile landet. Tilskott til avløyning ved ferie og fritid bidreg til finansiering av leigd arbeidshjelp, og fører på den måten til at husdyrprodusentane kan ta ferie og få ordna fritid. Satsane for avløyartilskott ved ferie og fritid blei ved jordbruksoppgjering 2022 auka med 10 pst., og maksimalt avløyartilskott per jordbruksføretak blei heva med 8 780 kroner til 96 580 kroner. Dette inneber at avløyartilskottet har blitt vesentleg styrkt ved jordbruksgjering i år. Sjå nærare omtale under kapittel 1150, post 78.

Ved jordbruksoppgjering 2022 blei satsane for avløyartilskott ved sjukdom og fødsel med vidare auka med 430 kroner til 2 100 kroner. Ved jord-

bruksoppgjering i år var avtalepartane samde om å utvide moglegheitene for bønder til å motta avløyartilskottet når dei som foreldre tek vare på sjuke born. Tilskottsgrunnlaget er ikkje lenger avgrensa til berre å gjelde dei tilfella der foreldra følgjer barna til kontroll hos lege. Frå og med 2023 kan ein få tilskott for 20 dagar per forelder på dette grunnlaget.

Etter føresegna om tidlegpensjon for jordbrukarar skal ordninga bidra til å lette generasjonsovergangar i jordbruket for dei som har hatt hovuddelen av sine inntekter frå jordbruk/gartneri og skogbruk. I jordbruksoppgjering 2022 blei tilskottssatsen auka med 10 500 kroner per landbruksvikar til 294 400 kroner.

Tilskott til sjukepengeordninga i jordbruket skal finansiere meirutbetalinga av sjukepengar til jordbrukarar, slik at dei kan få denne ytinga på nivå med arbeidstakarar. Sjå nærare omtale under kapittel 1150, post 78.

Likestilling i skogbruket

Det er framleis langt fleire menn enn kvinner som arbeider innan skog- og trenæringa. Tal frå Statistisk sentralbyrå viser at det var 5 100 menn og 920 kvinner sysselsette i skogbruket i 2019. Mange aktørar innan sektoren har målsetjing om å rekruttere fleire kvinner. Ein av dei viktigaste årsakene til dette er behovet som næringa har for best mogleg kompetanse. Det blir arbeidd med å synleggjere mangfaldet i bransjen og det blir gjen-

nomført ulike tiltak for å gjere arbeidsplassar og arbeidsoppgåver meir attraktive for kvinner. Delen kvinner som blir uteksaminerte frå skogstudia i Noreg er på rundt 20 pst., noko som er lågare enn fleire av våre naboland. Det går føre seg eit forskingsprosjekt som skal sjå nærare på skogbruket som arbeidsplass for kvinner. Prosjektet er leia av Høgskolen i Innlandet, saman med Noregs miljø- og biovitenskaplege universitet der òg Glommen Mjøsen Skog, Kvinner i skogbruket og Skogbrukets Kursinstitutt deltek.

Kvinner i skogbruket er ein frittstående, uavhengig organisasjon som har til formål å motivere kvinner til deltaking og engasjement på alle plan innanfor skogbruket, og leggje vekt på samhold og samarbeid. Organisasjonen blei stifta i 1986 og er landsomfattande. Den er open for alle med interesse for skogbruk, men rettar seg spesielt mot kvinner. Landbruks- og matdepartementet har løyvd midlar til Kvinner i skogbruket over kap. 1138, post 70 Støtte til organisasjonar over fleire år. Støtta for 2022 er på 170 000 kroner. Kvinner i skogbruket har etablert kontakt og deltek i nordiske og internasjonale forum på området.

Velg Skog arbeider med rekruttering, kompetanse og omdømmebygging for skognæringa. Næringa sitt behov for betre likestilling er ein del av dette arbeidet. Velg Skog blir mellom anna finansiert med midlar over jordbruksavtalen kap. 1150, post 50 Landbrukets utviklingsfond. Støtta for 2022 er på 1 mill. kroner.

Likestilling i reindrifta

Arbeidet med likestilling i reindrifta i Noreg krev ein samla innsats frå fleire aktørar, både frå det

offentlege, frå næringa sjølv og frå organisasjonar i næringa.

I 2021 var 84 kvinner eigar av sin eigen siidaandel, noko som utgjer om lag 15,7 pst. av alle siidaandelar. Dette er ein auke frå 2020. I tillegg er det 101 siidaandelar som er eigd av mann og kvinne i fellesskap, ein reduksjon frå 115 siidaandeler i 2020.

149 årsverk blei utførte av kvinner i 2020. Dette utgjer 16 pst. av alle årsverk. I 2021 hadde kvinner 26 pst. av det samla reintalet i Noreg.

I reindrifftsavtalen 2019/2020 blei det etablert eit særskild driftstilskott til kvinner som er leiar av siidaandel, og som har reindrift som hovudnæring. I reindrifftsavtalen 2021/2022 blei det gjort ei endring i ordninga, ved at kravet til delen inntekt som kjem frå sal av avgiftspliktig rein er no på 50 pst., det same som for det andre direkte tilskotta. I tillegg kan kvinneretta tiltak få støtte over Reindriftens utviklingsfond. Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) kan òg søkje om midlar til utviklingsprosjekt for å fremje likestilling. Det kan òg søkjast om tilskott for å støtte opp om den familiebaserte reindriften, ektefelle-/sambuartillegg. I reindrifftsavtalen 2021/2022 blei vilkåra for denne ordninga endra slik at tilskottet berre kan tildelast felles siidaandelar.

I reindrifftsavtalen 2022/2023 har avtalepartane understreka at det er viktig at det blir lagt til rette for at fleire kvinnelege reineigarar går inn i distriktsstyra, for å styrkje deltakinga frå kvinner i reindriften. Norske Reindriftsamers Landsforbund skal ta omsyn til kjønnsfordeling ved val av styre og lokallag. Avtalepartane er òg samde om at styra for reinbeitedistrikta, så langt det er mogleg, bør ha kjønnsbalanse.

15 Oppfølging av FNs berekraftsmål

Berekraftsagendaen set ambisiøse mål for arbeidet med økonomisk, sosial og miljømessig utvikling fram mot 2030. Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening — Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030* slår fast at berekraftsmåla er det politiske hovudsporet for å ta tak i dei største utfordringane i vår tid. Berekraftsmåla er på denne måten ei overbygning for regjeringa sin politikk nasjonalt og internasjonalt.

Mål 2 Utrydde svolt

Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for å koordinere det nasjonale arbeidet med berekraftsmål 2 om å utrydde svolt. Berekraftsmål 2 har fleire dimensjonar, mellom anna å oppnå matsikkerheit og betre ernæring og berekraftig matproduksjon.

Status i Noreg for Berekraftsmål 2 Utrydde svolt er i all hovudsak god, men det er utfordringar knytte til overvekt og for lite fysisk aktivitet i delar av befolkninga. Det er generelt for høgt inntak av salt, tilsett sukker og metta feitt, og for lite inntak av frukt, bær, fullkorn og fisk.

Delmål 2.1) Innan 2030 utrydde svolt og sikre alle menneske, særleg fattige og personar i utsette situasjonar, spesielt spedbarn, tilgang til nok, trygg og sunn mat heile året.

I ein situasjon med uro i internasjonale marknader for mat og energi, og sterkt aukande prisar på viktige matvarer internasjonalt, har regjeringa lagt vekt på å sikre nasjonal matproduksjon. Dette omsynet ligg til grunn for jordbruksavtalen i 2022, med ei tydeleg prioritering av matproduksjon, matsikkerheit og klima og miljø. Sjå omtale av prioriteringar i landbruks- og matpolitikken i del 1.

Delmål 2.2) Innan 2030 utrydde alle former for feilernæring, og innan 2025 nå dei internasjonalt avtalte måla som gjeld veksthemjing og avmagring hos barn under fem år, og skjøtte ernæringsbehova til unge jenter, gravide, ammande kvinner og eldre personar.

Landbruks- og matdepartementet sitt bidrag til delmål 2.2 er omtalt under overskrifta *Sunt kosthold og gode matopplevingar* i programkategori 15.10 Matpolitikk.

Delmål 2.3) Innan 2030 doble produktiviteten og inntektene til småskala matprodusentar, særleg kvinner, urfolk, familiebruk, husdyrnomadar og fiskarar, mellom anna gjennom sikker og lik tilgang til jord, andre produksjonsressursar og innsatsmiddel, kunnskap, finansielle tenester, marknader og moglegheiter for verdiauke og for sysselsetjing utanfor landbruket.

Dei årlege jordbruksforhandlingane mellom staten og næringsorganisasjonane i jordbruket skal sikre medverking og moglegheiter for å utforme rammevilkåra for jordbruket i fellesskap. Verke midlar og løyvingar skal bidra til at måla for landbrukspolitikken blir nådde. Omsynet til økonomisk og sosial berekraft ligg til grunn òg for jordbruksavtalen i 2022, med ei tydeleg prioritering av matproduksjon, matsikkerheit og klima og miljø. Sjå omtale av prioriteringar for landbruks- og matpolitikken i del 1.

Delmål 2.4) Innan 2030 sikre at det finst berekraftige system for matproduksjon, og innføre robuste metodar som gir auka produktivitet og produksjon, som bidreg til å halde oppe økosystema, som styrkjer evna til å tilpasse seg til klimaendringar, ekstremvêr, tørke, flaumar og andre katastrofar, og som gradvis fører til betre kvalitet på areal og jord.

Det er viktig for regjeringa å utvikle og byggje vidare på institusjonar og organisasjonar i landbruket for å sikre lik og trygg tilgang til kunnskap, finansiering, teknologi og andre ressursar som er naudsynte i verdikjeda for mat. Klima-

endringane og andre miljømessige utfordringar vil kunne ha verknad for norsk matproduksjon. Regjeringa har difor lagt til rette for berekraftig og langsiktig forvaltning av naturressursane gjennom ein heilskapleg landbruks- og matpolitikk.

Ein aktiv bruk av og eit sterkt vern om arealressursane er en føresetnad for å nå produksjonsmåla i landbruket. Oppdatert nasjonal jordvernstrategi legg til grunn at jordvern betyr vern av areal med dyrka og dyrkbar mark, og av jordsmonnet som substans. Regjeringa vil vurdere å etablere eit nytt langsiktig jordvernmål om maksimal omdisponering på 2000 dekar dyrka mark årleg. Det er òg arbeidd systematisk med å halde den gode statusen for dyrehelse og dyrevelferd ved lag, og med å vareta arealgrunnlaget for reindrifta. Det er også arbeidd med å legge til rette for auka produksjon og lønnsemd i reindriftsnæringa, mellom anna gjennom reindriftsavtalen. Ved å legge til rette for urbant landbruk i samsvar med den Nasjonale strategien frå 2021, kan dyrkbare areal som er ueigna for storskala jordbruk haldast i hevd, og kunnskapen om dyrking vil haldast oppe i ein større del av befolkninga.

Nasjonalt miljøprogram for jordbruket er innretta for å følgje opp målet om eit berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar. I nytt nasjonalt miljøprogram for 2022 er jord og jordhelse inkludert som eit miljøtema. Det er eit mål å utvikle gode løysningar for jord som er eigna i praktisk jordbruk. Den nasjonale pollinatorstrategien er følgt opp med Tiltaksplan for ville pollinerande insekt (2021). Regjeringa vil etablere Bio-nova for å støtte arbeidet med klimatiltak i landbruket og auka verdiskaping i den sirkulære bioøkonomien. Tiltaket vil vere eit grep for å målrette innsatsen innan berekraftig utvikling i dei biobaserte næringane. Satsingsområde som redusert matsvinn, utvikling innan bioøkonomi og sirkulær økonomi styrkjer jordbruket sitt bidrag til gjevning av restråstoff og sidestrøymar frå næringa og frå andre delar av samfunnet, som eit ledd i det grøne skiftet.

Delmål 2.5) Innan 2020 halde oppe det genetiske mangfaldet av frø, kulturplanter, husdyr og ville artar som er i slekt med dei, mellom anna gjennom veldrivne og rikhaldige frø- og plantesamlingar nasjonalt, regionalt og internasjonalt, og fremje tilgang til og ei rettferdig og likeverdig fordeling av dei goda som følgjer av bruk av genressursar og tilhøyrande tradisjonell kunnskap, i tråd med internasjonal semje.

Bevaring og berekraftig bruk av genetiske ressursar for mat og landbruk er avgjerande for å til-

passe matproduksjonen til eit endra klima, nye plantesjukdommar og skadegjerarar. I 2019 fastsette Landbruks- og matdepartementet strategien *Forråd av gener – muligheter og beredskap for framtidens landbruk*. I 2021 er det arbeidd med ein tiltaksplan for å setje i verk strategien. Svalbard globale frøkvelv som blei etablert av den norske regjeringa i 2008, bidreg til å sikre den globale matsikkerheiten gjennom å sikre mangfaldet av frø innan matplantar. Totalt blei 50 926 sikkerhetskopiar av frø frå 22 innskyttarar lagt til samlinga i frøkvelvet i 2021. Ved utgangen av året var det totalt 1 125 419 prøvar som er lagde inn av 89 genbankar verda over.

Mål 12 Ansvarleg forbruk og produksjon

Landbruks- og matdepartementet har medansvar for å følgje opp delmål 12.3 om matsvinn.

Delmål 12.3) Innan 2030 halvere matsvinn per innbyggjar på verdsbasis, både i detaljhandelen og blant forbrukarane, og redusere svinn i produksjons- og forsyningskjeda, inkludert svinn etter innhausting.

I 2017 signerte staten ein bransjeavtale med aktørane i verdikjeda for mat, der målet er å halvere matsvinn innan 2030. Første hovudrapportering frå partane til avtalen viser at matsvinnet blei redusert med om lag 10 pst i perioden 2015–2020.

Matsvinn i jordbrukssektoren kjem ofte av at produkta ikkje held høg nok kvalitet (ut frå gitte kvalitetskrav frå kjøpar), feil, skadar, sjukdommar med meir. Det blir jobba kontinuerleg med mellom anna forskning og utvikling, dyrehelse, plante-helse og mattryggleik i dei ulike sektorane, som også i stor grad gir høg kvalitet på produksjonane og lågt matsvinn.

I årets jordbruksoppgjer har Landbruksdirektoratet fått i oppdrag å betre kunnskapsgrunnlaget om årsaker til matsvinn og føreslå tiltak for å redusere matsvinnet i primærleddet i grønt sektoren. Reduksjon av matsvinn i jordbrukssektoren er til dels avhengig av tiltak i andre ledd i verdikjeda, difor er det naudsynt å involvere alle relevante aktørar i eit slikt arbeid. Det er sett av 0,5 mill. kroner til arbeidet for 2023, og det skal leverast rapport til jordbruksoppgjeret 2024.

Mål 15 Livet på land

Landbruks- og matdepartementet har med ansvar for å følgje opp delmål under mål 15 Livet på land.

Delmål 15.2) Innan 2020 fremje innføringa av ei berekraftig forvaltning av all slags skog, stanse avskoging, byggje opp att forringa skogar, og i vesentleg grad auke atterreising og nyplanting av skog på globalt nivå.

Om lag 40 pst. av Noreg sitt landareal er dekt av skog. Det er eit krav at det skal leggjast til rette for at det kjem opp ny skog etter hogst, slik at skogarealet si produksjonsevne kan bli utnytta i eit langsiktig perspektiv. Skogen er også viktig for å binde karbon. Kommunane kontrollerer skogeigarane sin innsats for forynging årleg. Det blir gjort miljøregistreringar av skogareal i drift for å skaffe eit godt kunnskapsgrunnlag om livsmiljø for artar og andre miljøverdiar.

Delmål 15.3) Innan 2030 motarbeide ørkenspreiing, restaurere forringa land og matjord, inkludert landområde som er ramma av ørkenspreiing, tørke og flaum, og arbeide for ei verd utan landforringing.

I nytt nasjonalt miljøprogram for 2022 er jord og jordhelse inkludert som eit miljøtema. Innsatsen omtalt under mål 2 skal også medverke til å oppnå delmål 15.3.

Delmål 15.4) Innan 2030 bevare økosystem i fjellområde, inkludert det biologiske mangfaldet der, slik at dei skal bli betre i stand til å yte viktige bidrag til ei berekraftig utvikling.

Reindriften arealgrunnlag har hatt stor merksemd i dei årlege forhandlingane om reindriftsavtalen, og er eit prioritert område i Reindriftsavtalen 2022/2023. Varetaking av areal i reinbeiteområde er òg ei prioritert oppgave på alle nivå i reindriftsforvaltninga, og det blir arbeida med å gjere kommunane bevisste på omsynet til reindrift i arbeidet med arealplanlegging.

Delmål 15.6) Fremje ei rettferdig og likeverdig deling av goda som er knytte til bruk av genressursar, og fremje formålstenleg tilgang til slike ressursar i tråd med internasjonal semje.

Noreg gir årlege bidrag til fondet til plantetraktaten for fordelssdeling og gir tilgang til plantegenetiske ressursar for mat og landbruk i tråd med føresegnene til traktaten.

16 Oversikt over lønsvilkåra til leiarar i heileigde statlege verksemder

Tabell 16.1 Statskog SF

Utgifter 2021	Kroner
Løn, adm. dir	1 912 000
Pensjonsutgifter	147 000
Anna godtgjersle	8 000

Landbruks- og matdepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2022–2023) om statsbudsjettet for år 2023 blir dei forslag til vedtak førde opp som er nemnde i eit framlagt forslag.

Forslag

Under Landbruks- og matdepartementet blir i Prop. 1 S (2022–2023) statsbudsjettet for budsjettåret 2023 dei forslag til vedtak som følgjer førde opp:

Kapitla 1100–1161, 4100–4150, 5576, 5652

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Administrasjon m.m.			
1100	Landbruks- og matdepartementet		
	01 Driftsutgifter	170 617 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	15 280 000	
	45 Større utstyrskjøp og vedlikehald – ordinære forvaltningsorgan, <i>kan overførast, kan nyttast under post 50</i>	2 720 000	
	50 Større utstyrskjøp og vedlikehald – forvaltningsorgan med særskilde fullmakter	286 000	188 903 000
	Sum Administrasjon m.m.		188 903 000
Matpolitikk			
1112	Veterinærinstituttet		
	50 Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap	106 696 000	106 696 000
1115	Mattilsynet		
	01 Driftsutgifter	1 457 767 000	
	22 Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser	13 185 000	
	71 Tilskott til erstatningar, <i>overslagsløyving</i>	14 193 000	1 485 145 000
	Sum Matpolitikk		1 591 841 000
Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling			
1136	Norsk institutt for bioøkonomi		
	50 Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap	253 743 000	253 743 000
1137	Forsking og innovasjon		
	50 Forskingsaktivitet, Noregs forskingsråd	195 906 000	
	51 Grunnløyvingar m.m., Noregs forskingsråd	198 840 000	
	54 Næringsretta matforsking m.m.	190 000 000	
	70 Innovasjonsaktivitet m.m., <i>kan overførast</i>	2 759 000	587 505 000
	Sum Forsking, innovasjon og kunnskapsutvikling		841 248 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
	Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak		
1138	Støtte til organisasjonar m.m.		
	70 Støtte til organisasjonar	33 640 000	
	71 Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjonar og prosessar, <i>kan overførast</i>	1 335 000	
	72 Stiftinga Norsk senter for økologisk landbruk	6 311 000	
	73 Nasjonalt senter for fjellandbruk	4 000 000	45 286 000
1139	Genressursar, miljø- og ressursregistreringar		
	21 Spesielle driftsutgifter, Svalbard globale frøhvelv	11 150 000	
	50 Miljøregistreringar i skog	4 550 000	
	70 Tilskott til bevaring og berekraftig bruk av husdyr-, plante- og skogtregenetske ressursar, <i>kan overførast</i>	7 040 000	
	71 Tilskott til genressursforvaltning og miljøtiltak, <i>kan overførast</i>	8 626 000	31 366 000
1140	Hautbare viltressursar – forvaltning og tilskott til viltformål (Viltfondet) m.m.		
	01 Driftsutgifter	13 129 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	32 683 000	
	71 Tilskott til viltformål, <i>kan overførast</i>	36 778 000	82 590 000
1141	Hautbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.		
	23 Jegerprøve m.m., <i>kan overførast</i>	4 071 000	
	75 Organisasjonar – hautbare viltressursar	8 876 000	12 947 000
1142	Landbruksdirektoratet		
	01 Driftsutgifter	245 034 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, beredskapslagring av korn	20 000 000	
	45 Større utstyrskjøp og vedlikehald, <i>kan overførast</i>	12 051 000	
	50 Arealressurskart	7 583 000	
	60 Tilskott til veterinærdekning	184 229 000	
	70 Tilskott til fjellstuer	815 000	
	71 Tiltak for berekraftig reindrift, <i>kan overførast</i>	4 992 000	
	72 Erstatningar ved ekspropriasjon og leige av rett til reinbeite, <i>overslagsløyving</i>	520 000	
	73 Tilskott til erstatningar m.m. etter offentlege pålegg i plante- og husdyrproduksjon, <i>overslagsløyving</i>	55 610 000	
	74 Kompensasjon til dyreeigarar som blir pålagt beitenekt	1 000 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	75	Stønad til jordbruks- og veksthusnæringen for ekstraordinære straumutgifter, <i>overslagsløyving</i>	1 124 000 000	
	77	Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald, <i>kan overførast</i>	470 000 000	2 125 834 000
1148		Naturskade – erstatningar		
	71	Naturskade – erstatningar, <i>overslagsløyving</i>	89 400 000	89 400 000
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket		
	51	Tilskott til Utviklingsfondet for skogbruket	4 943 000	
	71	Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket, <i>kan overførast</i>	51 174 000	
	73	Tilskott til skog-, klima- og energitiltak, <i>kan overførast</i>	55 852 000	111 969 000
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	15 800 000	
	50	Tilskott til Landbrukets utviklingsfond	2 058 553 000	
	70	Marknadstiltak, <i>kan overførast</i>	335 100 000	
	71	Tilskott ved avlingssvikt, <i>overslagsløyving</i>	96 500 000	
	73	Pristilskott, <i>overslagsløyving</i>	5 381 935 000	
	74	Direkte tilskott, <i>kan overførast</i>	14 195 545 000	
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overførast</i>	319 861 000	
	78	Velferdsordningar, <i>kan overførast</i>	1 679 065 000	24 082 359 000
1151		Til gjennomføring av reindriftsavtalen		
	51	Tilskott til Reindriftens utviklingsfond	59 700 000	
	72	Tilskott til organisasjonsarbeid	7 300 000	
	75	Kostnadssenkande og direkte tilskott, <i>kan overførast</i>	108 700 000	
	79	Velferdsordningar, <i>kan overførast</i>	4 300 000	180 000 000
1152		Bionova		
	50	Tilskott til bioøkonomi og klimatiltak i jordbruket	87 540 000	87 540 000
1161		Myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver på statsgrunn		
	70	Tilskott til Statskog SFs myndigheitsoppgåver og sektorpolitiske oppgåver	14 946 000	
	75	Tilskott til oppsyn i statsallmenningar	16 964 000	31 910 000
		Sum Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak		26 881 201 000
		Sum departementets utgifter		29 503 193 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Administrasjon m.m.			
4100	Landbruks- og matdepartementet		
	01 Refusjonar m.m.	135 000	135 000
	Sum Administrasjon m.m.		135 000
Matpolitikk			
4115	Mattilsynet		
	01 Gebyr m.m.	206 109 000	
	02 Driftsinntekter og refusjonar m.m.	6 288 000	212 397 000
	Sum Matpolitikk		212 397 000
Forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling			
4136	Norsk institutt for bioøkonomi		
	30 Husleige	19 915 000	19 915 000
	Sum Forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling		19 915 000
Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak			
4141	Haubtbare viltressursar – jegerprøve, tilskott til organisasjonar m.m.		
	01 Jegerprøve, gebyr m.m.	4 071 000	4 071 000
4142	Landbruksdirektoratet		
	01 Driftsinntekter, refusjonar m.m.	47 853 000	47 853 000
4150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.		
	85 Marknadsordninga for korn	50 000	50 000
5576	Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet		
	70 Forskingsavgift på landbruksprodukt	190 000 000	
	72 Jeger- og fellingsavgifter	93 000 000	283 000 000
	Sum Næringsutvikling, ressursforvaltning og miljøtiltak		334 974 000
Forretningsdrift			
5652	Statskog SF – utbytte		
	85 Utbytte	20 000 000	20 000 000
	Sum Forretningsdrift		20 000 000
Sum departementets inntekter			587 421 000

Fullmakter til å overskride gitte løyvingar

II

Meirinntektsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2023 kan:

1.

overskride løyvinga under	mot tilsvarende meirinntekter under
kap. 1115 post 01	kap. 4115 post 02
kap. 1137 post 54	kap. 5576 post 70
kap. 1141 post 23	kap. 4141 post 01
kap. 1142 post 01	kap. 4142 post 01

Meirinntekt som gir grunnlag for overskriding, skal òg dekkje meirverdiavgift knytt til overskridinga, og får difor òg verknad for kap. 1633, post 01 for dei statlege forvaltningsorganane som inngår i nettoordninga for meirverdiavgift.

Meirinntekter og eventuelle mindreinntekter blir tekne med i berekninga av overføring av ubrukt løyving til neste år.

2. overskride løyvinga under kap. 1100 Landbruks- og matdepartementet, post 45 Store utstyrskjøp og vedlikehald – ordinære forvaltningsorgan, med eit beløp som svarer til meirinntektene frå sal av eigedom avgrensa opp til 25 mill. kroner. Unytta meirinntekter frå sal av eigedom kan reknast med ved utrekning av overførbart beløp under løyvinga.

III

Forskottering av utgifter til tvangsflytting av rein

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2023 kan overskride løyvinga under kap. 1142 Landbruksdirektoratet, post 01 Driftsutgifter, opp til 0,5 mill. kroner i samband med forskottering av utgifter til tvangsflytting av rein.

Fullmakter til å pådra staten forpliktingar utover gitte løyvingar

IV

Tilsegnfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2023 kan gi tilsegn om tilskott ut over gitte løyvingar, men slik at samla ramme for nye tilsegner og gammalt ansvar ikkje overstig følgjande beløp:

Kap.	Post	Nemning	Samla ramme
1139		Genressursar, miljø- og ressursregistreringar	
	70	Tilskott til bevaring og berekraftig bruk av husdyr-, plante- og skogtregenetiske ressursar	8,2 mill. kroner
1142		Landbruksdirektoratet	
	77	Tilskott til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhald	400,0 mill. kroner
1142		Landbruksdirektoratet	
	78	Tilskott til omstilling ved avvikling av pelsdyrhald	25,0 mill. kroner
1148		Naturskade – erstatningar	
	71	Naturskade – erstatningar	49,4 mill. kroner
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket	
	71	Tilskott til verdiskapingstiltak i skogbruket	104,2 mill. kroner
1152		Bionova	
	50	Tilskott til bioøkonomi og klimatiltak i jordbruket	90,0 mill. kroner

Andre fullmakter

V

Sal av fast eiendom

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet i 2023 kan selje innkjøpt og opphavleg statseigedom for inntil 25,0 mill. kroner. Departementet kan trekkje utgifter ved salet frå salsinntektene før desse blir inntektsførte.

VI

Fullmakt til å fråvike Instruks om avhending
av statlig eiendom m.m.

Stortinget samtykkjer i at Landbruks- og matdepartementet kan fråvike Avhendingsinstruksen og overføre eiendomen Løken gard direkte til Øystre Slidre kommune vederlagsfritt.

VII

Fullmakt til postering mot mellomværendet
med statskassen

Stortinget samtykker i at Landbruk- og matdepartementet i 2023 kan gi Landbruksdirektoratet fullmakt til rekneskapsføring av a konto forskot til slakteri og meieri, og til forskingsavgift, omsetnadsavgift og overproduksjonsavgift, mot mellomværendet med statskassen.

Vedlegg 1**Standardiserte nøkkeltal for forvaltningsorgan med særskilde fullmakter**

Frå og med statsbudsjettet for 2010 har departementet presentert standardiserte nøkkeltal for forvaltningsorgan med særskilde fullmakter (nettobudsjetterte verksemdar) som departementet har ansvaret for. Dette gjeld følgjande verksemdar:

- Norsk institutt for bioøkonomi
- Veterinærinstituttet

Formålet med nøkkeltala er i første rekkje å forbetre kontroll og innsyn frå Stortinget og regjeringa ved å presentere same type informasjon som blir gitt for dei bruttobudsjetterte verksemdene i dei ordinære oppstillingane i statsbudsjettet og statsrekneskapen. Framstillinga er basert på kontantprinsippet for gjeldande budsjettår og rekneskaps-tala for dei tre siste åra. Nærare omtale av status for den enkelte verksemd går fram av kap. 1137, post 51.

Kort gjennomgang av tabellmaterialet

Den første tabellen under kvar enkel verksemd gir ei oversikt over utgifter og inntekter etter art. Formålet med tabellen er å vise brutto utgifter og inntekter for verksemda basert på kontantprinsippet og er artsinndelt etter same prinsipp som gjeld for dei bruttobudsjetterte verksemdene.

Den andre tabellen under kvar enkel verksemd gir ei oversikt over inntekter etter inntektskjelde. Dei fleste nettobudsjetterte verksemdar har fleire inntektskjelder og formålet med den andre tabellen er å gi ei oversikt over dei ulike inntektskjeldene.

Den tredje tabellen under kvar enkel verksemd gir ei oversikt over kontantbeholdninga til verksemda per 31. desember med spesifikasjon av dei formål kontantbeholdningane skal nyttast til. Formålet med tabellane er å vise dei samla overføringane til neste budsjettår og samansetjinga av overføringane.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO)

Tabell 1.1 Norsk institutt for bioøkonomi – utgifter og inntekter fordelt etter art

Utgifter/inntekter	(i 1000 kroner)			
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	Budsjett 2022
<i>1. Utgifter</i>				
Driftsutgifter				
Lønsutgifter	372 283	352 860	353 338	360 000
Varer og tenester	403 037	371 908	357 602	360 000
<i>Sum driftsutgifter</i>	<i>775 320</i>	<i>724 768</i>	<i>710 941</i>	<i>720 000</i>
Investeringsutgifter				
Investeringar, større utstyrskjøp og vedlikehald	27 342	47 189	60 350	63 000
<i>Sum investeringsutgifter</i>	<i>27 342</i>	<i>47 189</i>	<i>60 350</i>	<i>63 000</i>

Tabell 1.1 Norsk institutt for bioøkonomi – utgifter og inntekter fordelt etter art

Utgifter/inntekter	(i 1000 kroner)			
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	Budsjett 2022
Overføringer fra verksemda				
Utbetalinger til andre statlege rekneskap	0	0	0	0
Andre utbetalinger	0	0	0	0
<i>Sum overføringsutgifter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Finansielle aktivitetar				
Kjøp av aksjar og eigardelar	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	0	0	0	0
<i>Sum finansielle utgifter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Sum utgifter</i>	<i>802 662</i>	<i>771 956</i>	<i>771 290</i>	<i>783 000</i>
2. Inntekter				
Driftsinntekter				
Inntekter frå sal av varer og tenester	16 864	14 838	17 938	20 000
Inntekter frå avgifter, gebyr og lisensar	0	0	0	0
Refusjonar	0	118 000	0	0
Andre driftsinntekter	60 448	129 604	139 701	150 000
<i>Sum driftsinntekter</i>	<i>77 312</i>	<i>262 443</i>	<i>157 638</i>	<i>170 000</i>
Investeringsinntekter				
Sal av varige driftsmiddel	0	0	0	0
<i>Sum investeringsinntekter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Overføringer til verksemda				
Inntekter frå statlege løyvingar	386 180	423 686	429 959	406 000
Andre innbetalinger	350 468	243 283	209 118	207 000
<i>Sum overføringsinntekter</i>	<i>736 647</i>	<i>666 969</i>	<i>639 077</i>	<i>613 000</i>
Finansielle aktivitetar				
Innbetalinger ved sal av aksjar og eigardelar	0	0	0	0
Andre finansielle inntekter	0	0	0	0
<i>Sum finansielle inntekter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Sum inntekter</i>	<i>813 959</i>	<i>929 412</i>	<i>796 715</i>	<i>783 000</i>
3. Netto endring i kontantbeholdninga (2–1)	11 296	157 455	25 425	0

Tabell 1.2 Norsk institutt for bioøkonomi – inntekter etter inntektskjelde

Inntektskjelde	(i 1 000 kroner)			
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	Budsjett 2022
Løyvingar til finansiering av statsopdraget				
Løyvingar frå fagdepartement	234 749	263 440	269 959	250 000
Løyvingar frå andre departement	0	0	0	0
Løyvingar frå andre statlege forvaltningsorgan	0	0	0	0
Tildelingar frå Noregs forskingsråd	151 431	160 246	160 000	156 000
<i>Sum løyvingar</i>	<i>386 180</i>	<i>423 686</i>	<i>429 959</i>	<i>406 000</i>
Offentlege og private bidrag				
Bidrag frå kommunar og fylkeskommunar	14 342	12 633	19 151	20 000
Bidrag frå private	57 946	36 066	64 829	70 000
Tildelingar frå internasjonale organisasjonar	25 235	33 619	17 632	20 000
<i>Sum bidrag</i>	<i>97 522</i>	<i>82 317</i>	<i>101 611</i>	<i>110 000</i>
Oppdragsinntekter mv.				
Oppdrag frå statlege verksemder	34 905	23 817	19 842	22 000
Oppdrag frå kommunale og fylkeskommunale verksemder	8 024	5 896	8 970	12 000
Oppdrag frå private	41 754	68 621	63 617	76 000
Andre inntekter	245 573	325 075	172 717	157 000
<i>Sum oppdragsinntekter mv.</i>	<i>330 257</i>	<i>423 409</i>	<i>265 145</i>	<i>267 000</i>
<i>Sum inntekter</i>	<i>813 959</i>	<i>929 412</i>	<i>796 715</i>	<i>783 000</i>

Tabell 1.3 Norsk institutt for bioøkonomi – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar i perioden 2019–2021

Rekneskapspost	Endring			
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	2020 til 2021
Kontantbeholdning				
Behaldning på oppgjerskonto i Noregs Bank	226 395	382 185	405 645	23 459
Behaldning på andre bankkonti	8 731	10 394	12 330	1 936
Andre kontantbeholdningar	8	10	40	30
<i>Sum kontantar og kontantekvivalentar</i>	<i>235 134</i>	<i>392 589</i>	<i>418 015</i>	<i>25 425</i>

Tabell 1.3 Norsk institutt for bioøkonomi – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar i perioden 2019–2021

Rekneskapspost	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	Endring 2020 til 2021
Avsetjingar til dekning av oppsamla kostnader som har forfall i neste budsjettår				
Feriepengar mv.	46 171	46 251	47 681	1 430
Skattetrekk og offentlege avgifter	52 811	42 670	40 153	-2 517
Gjeld til leverandørar	33 631	46 668	54 316	7 648
Gjeld til oppdragsgivarar	-76 410	-47 109	-52 035	-4 926
Anna netto gjeld/fordring som har forfall i neste budsjettår	62 248	44 105	39 458	-4 646
<i>Sum til dekning av oppsamla kostnader som har forfall i neste budsjettår</i>	<i>118 453</i>	<i>132 585</i>	<i>129 573</i>	<i>-3 012</i>
Avsetjingar til dekning av planlagde tiltak der kostnadene heilt eller delvis vil bli dekte i framtidige budsjettår				
Prosjekt finansiert av Noregs forskingsråd	8 112	21 996	25 523	3 527
Større påbyrja, fleirårige investeringsprosjekt av grunnløyvinga frå fagdepartement	83 002	195 001	210 613	15 612
Konkrete påbyrja, ikkje fullførte prosjekt finansiert av grunnløyvinga frå fagdepartementet	0	0	0	0
Andre avsetjingar til vedtekne formål, som ikkje er sett i gang	0	0	0	0
Konkrete påbyrja, ikkje fullførte prosjekt finansiert av løyvingar frå andre departement	0	0	0	0
<i>Sum avsetjingar til planlagde tiltak i framtidige budsjettår</i>	<i>91 114</i>	<i>216 997</i>	<i>236 136</i>	<i>19 139</i>
Andre avsetjingar				
Avsetjingar til andre formål/ikkje spesifiserte formål	17 630	17 630	17 630	0
Fri verksemdskapital	7 878	25 323	34 622	9 298
<i>Sum andre avsetjingar</i>	<i>25 508</i>	<i>42 954</i>	<i>52 252</i>	<i>9 298</i>
Langsiktig gjeld (netto)				
Langsiktig forplikting knytt til anleggsmidlar	0	0	0	0
Anna langsiktig gjeld	59	54	54	0
<i>Sum langsiktig gjeld</i>	<i>59</i>	<i>54</i>	<i>54</i>	<i>0</i>
<i>Sum nettogjeld og forpliktingar</i>	<i>235 134</i>	<i>392 589</i>	<i>418 015</i>	<i>25 425</i>

Veterinærinstituttet (VI)

Tabell 1.4 Veterinærinstituttet – utgifter og inntekter fordelt etter art

Utgifter/inntekter	(i 1000 kroner)			
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	Budsjett 2022
<i>1. Utgifter</i>				
Driftsutgifter				
Lønsutgifter	271 105	267 543	256 261	269 857
Varer og tenester	123 296	115 172	128 157	172 463
<i>Sum driftsutgifter</i>	<i>394 401</i>	<i>382 715</i>	<i>379 604</i>	<i>442 320</i>
Investeringsutgifter				
Investeringar, større utstyrskjøp og vedlikehald	10 763	13 934	4 814	8 000
<i>Sum investeringsutgifter</i>	<i>10 763</i>	<i>13 934</i>	<i>4 814</i>	<i>8 000</i>
Overføringer frå verksemda				
Utbetalningar til andre statlege rekneskap	0	0	0	0
Andre utbetalningar	0	0	0	0
<i>Sum overføringsutgifter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Finansielle aktivitetar				
Kjøp av aksjar og eigardelar	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	0	302	91	0
<i>Sum finansielle utgifter</i>	<i>0</i>	<i>302</i>	<i>91</i>	<i>0</i>
<i>Sum utgifter</i>	<i>405 164</i>	<i>396 951</i>	<i>384 509</i>	<i>450 320</i>
<i>2. Inntekter</i>				
Driftsinntekter				
Inntekter frå sal av varer og tenester	152 766	139 455	134 986	143 175
Inntekter frå avgifter, gebyr og lisensar	0	0	0	0
Refusjonar	0	40 580	0	0
Andre driftsinntekter	57	0	17	0
<i>Sum driftsinntekter</i>	<i>152 823</i>	<i>180 035</i>	<i>135 003</i>	<i>143 175</i>
Investeringsinntekter				
Sal av varige driftsmiddel	0	0	0	0
<i>Sum investeringsinntekter</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

Tabell 1.4 Veterinærinstituttet – utgifter og inntekter fordelt etter art

Utgifter/inntekter	(i 1000 kroner)			
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	Budsjett 2022
Overføringer til verksemda				
Inntekter frå statlege løyvingar	229 162	233 238	210 574	210 574
Andre innbetalingar	71 257	51 020	98 863	94 160
<i>Sum overføringsinntekter</i>	<i>300 419</i>	<i>284 258</i>	<i>309 438</i>	<i>304 734</i>
Finansielle aktivitetar				
Innbetalingar ved sal av aksjar og eigardelar	0	0	0	0
Andre finansielle inntekter	0	1 024	17	0
<i>Sum finansielle inntekter</i>	<i>0</i>	<i>1 024</i>	<i>17</i>	<i>0</i>
<i>Sum inntekter</i>	<i>453 242</i>	<i>465 317</i>	<i>444 458</i>	<i>447 909</i>
<i>3. Netto endring i kontantbeholdninga (2–1)</i>	<i>48 078</i>	<i>68 366</i>	<i>59 949</i>	<i>-2 411</i>

Tabell 1.5 Veterinærinstituttet – inntekter etter inntektskjelde

Inntektskjelde	(i 1 000 kroner)			
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	Budsjett 2022
Løyvingar til finansiering av statsoppgdraget				
Løyvingar frå fagdepartement	139 541	123 154	103 049	104 866
Løyvingar frå andre departement	63 805	64 988	69 134	70 550
Løyvingar frå andre statlege forvaltningsorgan	0	40 580	0	0
Tildelingar frå Noregs forskingsråd	25 816	45 096	38 391	43 000
<i>Sum løyvingar</i>	<i>229 162</i>	<i>273 818</i>	<i>210 574</i>	<i>218 416</i>
Offentlege og private bidrag				
Bidrag andre statlege verksemdar	64 960	23 450	65 009	66 084
Bidrag frå kommunar og fylkeskommunar	0	0	199	0
Bidrag frå private	28 504	22 376	21 028	21 000
Tildelingar frå internasjonale organisasjonar	6 297	5 194	6 144	5 500
<i>Sum bidrag</i>	<i>99 761</i>	<i>51 020</i>	<i>92 380</i>	<i>92 584</i>

Tabell 1.5 Veterinærinstituttet – inntekter etter inntektskjelde

Inntektskjelde	(i 1 000 kroner)			
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	Budsjett 2022
Oppdragsinntekter mv.				
Oppdrag frå statlege verksemder	82 514	79 900	89 128	82 751
Oppdrag frå kommunale og fylkeskommunale verksemder	1 014	899	218	1 000
Oppdrag frå private	30 462	47 034	49 596	49 000
Andre inntekter	10 329	10 131	2 562	10 000
<i>Sum oppdragsinntekter mv.</i>	<i>124 319</i>	<i>140 479</i>	<i>141 504</i>	<i>142 751</i>
<i>Sum inntekter</i>	<i>453 242</i>	<i>465 317</i>	<i>444 458</i>	<i>453 751</i>

Tabell 1.6 Veterinærinstituttet – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar i perioden 2019–2021

Rekneskapspost	Endring			
	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	2020 til 2021
Kontantbeholdning				
Behaldning på oppgjerskonto i Noregs Bank	120 960	189 326	249 274	59 948
Behaldning på andre bankkonti	0	0	0	0
Andre kontantbeholdningar	0	0	0	0
<i>Sum kontantar og kontantekvivalentar</i>	<i>120 960</i>	<i>189 326</i>	<i>249 274</i>	<i>59 948</i>
Avsetjingar til dekning av oppsamla kostnader som har forfall i neste budsjettår				
Feriepengar mv.	21 336	20 972	21 746	774
Skattetrekk og offentlege avgifter	28 359	20 564	26 567	6 003
Gjeld til leverandørar	-20 575	21 129	17 580	-3 549
Gjeld til oppdragsgivarar	12 587	8 110	15 220	7 110
Anna netto gjeld/fordring som har forfall i neste budsjettår	28 220	-16 632	13 448	30 080
<i>Sum til dekning av oppsamla kostnader som har forfall i neste budsjettår</i>	<i>69 927</i>	<i>54 143</i>	<i>94 561</i>	<i>40 418</i>

Tabell 1.6 Veterinærinstituttet – forholdet mellom kontantbeholdning, oppsamla kostnader og avsetjingar i perioden 2019–2021

Rekneskapspost	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	Endring 2020 til 2021
Avsetjingar til dekning av planlagde tiltak der kostnadene heilt eller delvis vil bli dekte i framtidige budsjettår				
Prosjekt finansiert av Noregs forskingsråd	9 916	4 816	10 980	6 164
Større påbyrja, fleirårige investeringsprosjekt av grunnløyvinga frå fagdepartement	12 000	0	0	0
Konkrete påbyrja, ikkje fullførte prosjekt finansiert av grunnløyvinga frå fagdepartementet	19 666	64 570	55 988	-8 582
Andre avsetjingar til vedtekne formål, som ikkje er sett i gang	0	40 580	43 463	2 883
Konkrete påbyrja, ikkje fullførte prosjekt finansiert av løyvingar frå andre departement	3 174	5 953	13 632	7 679
<i>Sum avsetjingar til planlagde tiltak i framtidige budsjettår</i>	<i>44 756</i>	<i>115 919</i>	<i>124 063</i>	<i>8 144</i>
Andre avsetjingar				
Avsetjingar til andre formål/ikkje spesifiserte formål	0	0	0	0
Fri verksemdskapital	6 327	19 314	30 700	11 386
<i>Sum andre avsetjingar</i>	<i>6 327</i>	<i>19 314</i>	<i>30 700</i>	<i>11 386</i>
Langsiktig gjeld (netto)				
Langsiktig forplikting knytt til anleggsmidlar	0	0	0	0
Anna langsiktig gjeld	-50	-50	-50	0
<i>Sum langsiktig gjeld</i>	<i>-50</i>	<i>-50</i>	<i>-50</i>	<i>0</i>
<i>Sum nettogjeld og forpliktingar</i>	<i>120 960</i>	<i>189 325</i>	<i>249 274</i>	<i>59 949</i>

Vedlegg 2**Oversikt over fullmakter som gjeld meir enn eit budsjettår****Fullmakter**

Oversikta under viser dei fullmakter som departementet har fått og som gjeld for meir enn eitt budsjettår. Fullmaktene gjeld næringsavtalane.

Fullmakter som gjeld næringsavtalane

Heimel	Innhald
Prop. 104 S (2021–2022) / Innst. 438 S (2021–2022) Jf. vedtak 674 den 8. juni 2022.	Landbruks- og matdepartementet gis fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den foreslåtte reindrifftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2023.
Prop. 120 S (2021–2022) / Innst. 462 S (2021–2022) Jf. vedtak 807 den 15. juni 2022.	Landbruks- og matdepartementet gis fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det framlagte forslag til jordbruksoppgjør, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2023.

Bestilling av publikasjoner

Trygging- og serviceorganisasjonen til departementa

www.publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonane er også tilgjengelege på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Media AS – 10/2022

